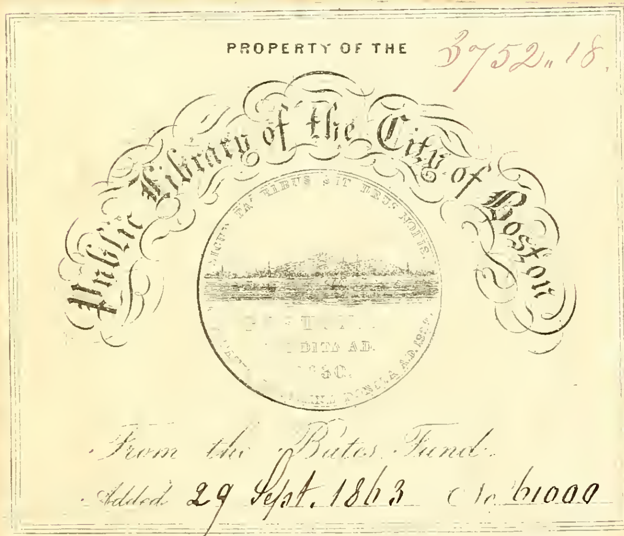

PROPERTY OF THE
3752.18
Public Library of the City of Boston
From the Bates Fund.
Added 29 Sept. 1863 No. 61000

JOANNIS BAPTISTAE
MORGAGNI

PRIMARII PROFESSORIS PATAVINI

ET

REGIAE LONDINENSIS SOCIETATIS SODALIS

EPISTOLAE ANATOMICAE
DUAE

Novas Obſervationes, & Animadverſiones complectentes, quibus Anatome augetur, Anatomicorum Inventorum Hiſtoria evolvitur, utraque ab erroribus vindicatur.

Adjectus eſt Index Rerum, & Nominum accuratiſſimus.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOANNEM à KERKHEM,
MDCCXXVIII.

CLARO, AC NOBILI, VIRO,

FREDERICO RUYSCHIO

MEDICINAE DOCTORI,

ANATOMES, BOTANICES, CHIRURGIAE

APUD AMSTELAEDAMENSES

PROFESSORI CELEBERRIMO,

NONAGENARIO JAM

CORPORE VALIDO,

MENTE SANA,

SENI,

QUI SINGULARIBUS, PLURIMIS PROPRIIS, INVENTIS

PROGRESSUS ARTI MEDICAE PULCHERRIMOS,

PATRIAE GLORIAM ET DECUS SUAE,

SIBI LAUDES IMMORTALES OMNIUMQUE BONORUM

AMOREM COMPARAVIT, ABSQUE

INVIDIA,

OPUS HOC,

QUOD FORTUNATO ACCEPIT,

ET IN PUBLICA EVULGAVIT COMMODA,

HONORIS ERGO

INSCRIBIT TYPOGRAPHUS.

EDITORES

Auctori Hiſtoriae Hepaticae.

Si tua tantummodo, Blance, quid auctoritas poſtularet, ſpectare voluiſſemus; feciſſemus id, quod Morgagno noſtro omnino placebat, ut te, cujus novae in ipſum inſultationes tibi quidem plurimum, nihil ipſi nocere poſſent, ſine ulla prorſus refutatione deſpectum potius, quam caſtigatum, dimitteremus. Sed cum tua iſta facta non tam huic optimo, nobiſque omnibus chariſſimo Viro, quam Ampliſſimo Praeſuli, noſtrumque, dum viveret, Amico ſummo Joanni M. Lanciſio, qui inter vos pacis Arbiter, & ſequeſter fuit, injuria eſſe, animadvertimus: cum quorum illi poſt conſtitutum ſolemniter pacis foedus, aeternam es, honeſtorum hominum more, oblivionem pollicitus, ea ipſa, contra ſanctiſſima inſtituta, a te retractari omnia ac refricari repente novimus: cum denique νεκρὸν οὐ δάκνειν, quod Theodotus ille Chius (*a*) ajebat, mortuum ſuo per ſe Honori conſulere, ac te pro eo ac meritus es, tractare non poſſe, vidimus; tunc enimvero tua iſta nobis confidentia viſa eſt eſſe frangenda, & publico ſcripto comprimenda; ut magis inpoſterum conſideratum, minus inconſtantem eſſe diſceres, & ſin minus

nus

(*a*) Plutarch. in Pompejo.

* *

nus viventes, at mortuos ſaltem Celeberrimos Viros ea qua par eſt, fide, ac reverentia proſequereris. Neque vero diu fuit nobis cogitandum qua id potiſſimum ratione praeſtaremus, in manibus commodùm habentibus duas ejusdem Morgagni Epiſtolas, non illas quidem ut vulgarentur ſcriptas, ſed quae vulgarentur maxime dignas, ad noſtrum autem propoſitum plane accomodatas. Nam ſimul novarum in Re Anatomica Obſervationum, atque Animadverſionum plenae ſunt; ſimul tua non in hanc ſolum Facultatem, ſed in Morgagnum ipſum, atque Lanciſium peccata convincunt. Haec ultima, quae ſuo ipſo genere graviſſima ſunt, in ſecundae Epiſtolae Articulo 102. cunctisque ſequentibus manifeſtò quidem, ſed nimis ſerò recognoſces. Has enim Epiſtolas ita nos edendas curavimus, ut in ſuos ſingulae Articulos partirentur, quo facilius tibi non omnia quidem (quis enim id poſſet?) ſed majora, ſed evidentiora, ſed talia, ut neque negare, neque ullo modo tueri queas, tua tibi errata, vel potius erratorum genera hinc ſtatim ab ipſo limine indicaremus.

Hiſtoriam Hepaticam in libri titulo, & Praefationis initio polliceris *numeris tandem omnibus abſolutam*. Credat aliquis fortaſſe qui te a quatuordecim annis hanc coepiſſe, hanc agitaſſe, hanc molitum eſſe rem ſciat, eamque maxima ex parte a tot Praeſtantiſſimis Scriptoribus jam tractatam, atque illuſtratam. Sed longe aliter judicabit qui haſce Epiſtolas inſpexerit. Nam quicunque Anatomicam, ac Medicam cujuſcunque Partis Hiſtoriam mandare litteris perfectam inſtituat, hunc primum oportet in utriuſque Facultatis ſcri-

ſcriptoribus; ne quid forte eorum quae jam ſunt tradita, praetermittat; diligentiſſime eſſe verſatum: deinde vero ipſum egregium Anatomicum, ac Medicum eſſe, ut quae adhuc deſiderantur, addere, atque abſolvere de ſuo poſſit; noviſſime iis, quae in Hiſtoricis omnibus communiter requiruntur, ſcribendi facultate, memoria, diligentia, judicio, fide pollere. In te vero, Blance, quid tandem horum eſſe, dicemus? Num (ut a levioribus incipiamus) ſcribendi aliquam facultatem? Haec quidem quanta ſit, demonſtrabunt *Doctorales Orationes* tuae, quae cum *Indice ſelectae latinitatis* alias a nobis, ſi ipſe volueris, recudentur; eſt tamen ubi Morgagnum omnino coegeris, quamvis aliud agentem, nonnulla obiter de hoc genere notare Epiſtola II. Art. 14. 60. 65. praeſertim vero 32. 41. 54. 63. & caet. unde luculenter patebit, ne anatomicis quidem, medicisve vocabulis, ſine intolerandis erroribus, ſcire te uti. Memoria vero *ea parte animi quae*, ut praeclare ait M. Tullius (*b*), *cuſtos eſt caeterarum ingenii partium*, quam debilis ſis atque infirmus, eadem II. Epiſtola oſtendit non modo Art. 67. ſed etiam 8. 32. 49. 57. 62. 68. 71. 81. 94. 99. & caet. Epiſtola autem I. Art. 8. 16. 33. 38. 40. 48. 49. 82. 88. 97. 94. & caet. in his enim omnibus locis quam oblitus eorum quae alibi poſueras, quam inter ſe repugnantia ſcripſeris, demonſtratur. Sed quoniam tam obliviosus in ſcripto eſſe nemo poteſt, niſi qui & negligenter ſcribat, & oſcitanter ſcripta relegat; hinc etiam diligentia apparet

(*b*) De Cl. Orat.

paret tua, quae tamen cujusmodi ſit, cum ex aliis innumeris locis conſtat, tum ex eo praeſertim intelligitur, quod quorum niteris auctoritate ſcriptorum, eorum libros non inſpexeris; nam ſi inſpexiſſes, quas aut non habent, aut non ita habent, obſervationes, ſententias, Icones minime citaviſſes: quod a te factum Epiſtola convincit II. Art. 26. 32. 37. 38. 39. 47. 49. 51. 52. 54. 67. 95. &c. ſed potiſſimum 96: quanquam negligentiae tuae nullum gravius quaeri teſtimonium poteſt, quam tui ipſius, confitentis, te ad ea perneganda quae Nobiles Anatomici certe docuerant, tuae *uni aut alteri obſervationi impenſius ſiſum fuiſſe*, tua vero *properanter ſcripſiſſe*, quae confeſſiones tuae Art. 28. & 9. ejusd. II. Epiſtolae, ac 53. I. notatae ſunt. Judicio autem ut ſis acri, & intelligente, etſi loca alia plura commonſtrant; ex Epiſtolae tamen I. Art. 78. 70. & ex II. Art. 33. 69. 82. & ſequentibus apertiſſime cognoſcetur. Reſtat fides, qua una dempta, quid tandem eſt quod in Hiſtoria quaeramus? Ipſe autem quam verax ſis, quam ea ſcribere metuas, in quibus deprehendi manifeſto ac teneri poſſis, ſatis ſuperque monſtrat II. Epiſtola Art. 19. 20. 30. 38. 44. 45. 49. 51. 53. 58. 59. 61. 64. 68. 69. 70. 73. 81. 93. 95. 100. & caet. praeſertim autem 105. 109. & 114.

Porro cum Res Medica, atque Anatomica diligentia, & judicio in obſervando, memoria autem, & fide in referendo, docendoque uſque adeo contineantur, ut una qualibet de quatuor iis dotibus (linguam enim ἐπιδιδόντες hic omittemus) ſublata, nemo egregius eſſe Medicinae, aut Anatomes Auctor poſ-

possit; jam finge, judicium tibi, memoriam, fidem superesse, diligentiam tantum deesse, tuosque errores uni omnes esse negligentiae imputandos; quid tuis tamen scriptis faciemus; cum Lectoribus perinde sit, sive Auctoris dolo, sive oblivione, sive inscitia, sive incuria decipiantur? Quod si speciatim nos malis de tua in Medicina, & Anatome praestantia loqui; quanquam Morgagnus, qui utrumque pariter tractare poterat, non multa in his quidem Epistolis voluit de rebus medicis adnotare; satis tamen ex his quae attigit I. Art. 45. 49. 50. 51. & II. Art. 94. ac quinque insequentibus, conjecturam capere de reliquis licet. Nam quod ad Anatomiam attinet sive bestiarum, sive ipsius humani corporis, in illa quam excellas, patet ex Epistola I. Art. 32. 64. & ex II. Art. 34. 36. 37. 91. 93; in ipsa autem Anatome humana, praesertim quidem ex tota ferme Epistola I. cujus nullum propterea Articulum hic sigillatim indicamus; sed ex multis tamen II. etiam locis, ut ex Art. 12. 23. 42. 58. 61. 62. 69. 71. ac potissimum ex 28. 29. 31. 65. in quibus quid alii quoque Anatomici tum Itali, tum exteri de te censuerint, demonstratur.

Esto: quae Historicis communia sunt, & quae item praecellentis Medici, & Anatomici propria sunt ac peculiaria, non habes. At habes, credimus, illud primum, ut in perlegendis utriusque Doctrinae scriptoribus sis diu, ut par est, multumque versatus, & *in anatomicorum* praesertim *librorum lectionibus* (quod de te ipse diserte praedicas pag. 1019.) *jam prope consenueris.* Est tamen hoc aliquid: tamet-

ſi non eſt ſatis ; neque enim ad *Hiſtoriam numeris tandem omnibus abſolvendam* ſatis eſt illo eſſe ſubſidio inſtructum , quo fretus nihil eorum ignores , quae ante te ab aliis prodita ſint ; ſed tu inſuper quae deſint, ſupplere , omnia autem recte atque ordine exequi poſſis, neceſſe eſt. Veruntamen tua iſta , quam jactas, in anatomicis libris legendis diuturna exercitatio, quae , & quanta ſit , utraque Epiſtola praeclare docet, I. quidem 7. 8. 18. 53. 66. 77. 78. 83. 84. 86. & decem proximis Articulis ; II. vero Art. 39. 40. 47. 51. 52. 80. & caet. Itaque cum aliis in rebus, tum maxime in Hiſtoria ipſa Hepatica quot ignoraveris, aut omiſeris, vel ex his poteris exiſtimare, quae ſic quaſi ἐν παρόδῳ indicantur Epiſtola II. Art. 3. 39. 40. 77. & caet. & I. Art. 7. 21. 27. 31. 33. 39. 44. 49. 50. 53. 63. 65. & caet.

Cum igitur omnia te deficiant quae ad ejusmodi ſcribendas Hiſtorias requiruntur ; cur eas , Blance , ſcribere inſtituis? aut cum ſcribere tamen velis , cur modeſtia ſaltem , & circunſpectione non uteris , ne quem forte eorum offendas , qui tua tibi exprobrare peccata facile poſſint? Tu vero qua modeſtia, & circunſpectione uſus ſis, Epiſtola docebit I. Art. 45. 80. 81. & caet. II. autem Art. 28. 43. 47. 51. 54. 55. 71. 72. 75. 79. 88. 91. 107. 108. & caet. Quod ſi tibi alios, atque alios vellicare & laedere placebat , quod turbulenti , imprudentisque animi eſt ; at eam ſaltem amicitiam quam , te inſtante, atque rogante, Ampliſſimus Praeſul Lanciſius tam ſolemniter reconciliaverat , violare iterum , ac reſcindere non debebas, quae culpa multo omnium graviſſima eſt. Num quia Lan-

Lancisius vivere desiit; Morgagnus autem nunc totus est in Posthumis Praestantissimi Fautoris alterius tui (quod te morari ipsum debebat) Valsalvae scriptis ad editionem apparandis; num propterea id tibi impune fore, sperasti? Credimus; nam saepe etiam (id quod Epist. notat II. Art. 80. & I. Art. 8. 58. 68. 69. 70. 72. 74. 76.) occasiones quaeris in Lancisium ipsum insurgendi, & mortuo, quod ajunt, Leoni barbam vellendi, quandoquidem (c)

καὶ αὐτοὶ
Νεκρȣ̃ σῶμα λέοντος ἐφυϐρίζȣσι λαγωί.

Sed primum decebat te meminisse, ut Lancisius decesserit, plurimos tamen ejus Amicos, tui dissimillimos, esse superstites; Deinde vero quam pulchre tibi priores illae in Morgagnum insultationes processerint, reputare. Nam siquis tibi falsus Amicus illud initio consilium dedit, istum quidem voti compotem fecisti sui. Despectum, exagitatum, convictum, ad extremum supplicem, culpamque publice deprecantem videre te voluit: vidit. Sin autem nullum praeter te illius consilii auctorem habuisti; quam tua te spes fefellerit, & sensisti jam, & in dies amplius senties. Neque enim susceptis inimicitiis clarescere potuisti, qui ita refutatus sis, & adhuc refutere, ut nihil tibi, tanquam Adversario, respondeatur; sed errores omnibus demonstrentur tui; novis observationibus Res Anatomica amplificetur.

Respice te aliquando, Blance: quid speraveris, quid consecutus sis, vide. Tibi plurimum, nihil Morgagno obfuisti; imo ut probatissimis, utilissimis-

(c) Ex Graec. Epigr.

misque editis ſcriptis magis, magisque clareret, occaſionem praebuiſti. Si tecum ipſe certare non vult; invenies fortaſſe alios qui velint. Noli nos tandem cogere, ut quod ſemel, atque iterum ſua ipſe ſcribendi ratione indicavit, quodque jam diu intelligere tu debueras, apertiſſime dicamus. Sed de te tu ipſe videris; nos de nobis ipſis profitebimur. Viventem Lanciſium amavimus; mortuum non deſeremus. Per Morgagnum, quem graviores diu res diſtinebunt, liberum tibi fortaſſe erit quidquid in ſe voles inpoſterum ſcribere; per nos non erit. Quinetiam ſi pertinax ipſe fueris; multo nos conſtantiores invenies. Nam certe aequum eſt, ut cum (d) *priores Volſci arma ſumpſerint, poſteriores ea ROMANI deponant*; neque minus eſt aequum, ut te tamen aliàs ſic tractemus, ut Epiſtolae II. poſtremus Articulus poſtulat, & ſi qua omiſſa, aut condonata ſunt modo; multa autem ſunt condonata; ea demum, non per nos quidem, ſed per inductam, quae ſit digna, perſonam deinceps omnia proferantur. Atque hoc idcirco dicimus tibi,

Ne temere facias, neque tu haud dicas tibi non praedictum: cave. (e).

R E

(d) Plutarch. in Coriol. (e) Terent. Andr.

RERUM, & NOMINUM
INDEX.

Romani numeri Epiſtolas; barbari autem Articulos denotant.

*** Brun-

Ejus

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

M.

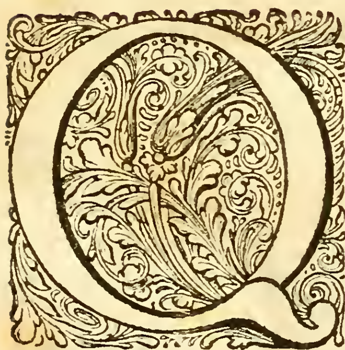
N.

O.

W. Wa-

JO. BAPT. MORGAGNI
AD
AMICUM
EPISTOLA PRIMA.

Quod Te mihi de Epiſtola purgas; eo facilius excuſationem accipio, quòd antequam ſcriberes, ab Amico audiveram, qui tecum eſſent, cum illam reddidit, & qui continuò inter vos ſermones coorti ſint. Verum ſi me amas, quantum ab ipſis amaris; ſuſcipere debes partes meas, & eum te eſſe fingere qui ego ſum. Placeretne tibi, Vir Doctiſſime, id in publicum emitti quod tu horis ſubceſivis dictaſſes potius, quam ſcripſiſſes? quod non emendare, ſi opus

 eſſet,

esset, quod vix relegere potuisses? in quo nonnulla fusius, multa strictius rescribenda, &, quod caput est, plura diligenter etiam atque etiam expendenda esse, scires? An tu nolles diutius considerare non solum quid in alium dici, verum etiam quid a te dici deceret? neque tantum ne levioribus verbis uterere, quam causa postularet, quantum ne gravioribus, quam tua natura pateretur? Huc illud accedit, quod Epistolam meam vel nullius, vel alicujus ponderis esse, putatis. Si nullius; cur edendam censetis? Sin alicujus; cùm eo spectet universa, ut neque debere, neque oportere ullum a me Provocatori responsum dari, idque omnibus manifestissimum esse, confirmet; cur videri vultis omnium ingeniis diffidere, de tam perspicuis rebus tam longam Epistolam emittendo? Atenim istis qui vulgari eam velint, suas vicissim causas esse, & rationes, scribis; sed quae sint, non scribis. Illud contra, quod minime ignorabam, inculcas, eos esse istos, qui apud utrumque nostrûm debeant & necessitudine „& beneficiis, & digni„tate plurimum posse: quorum ego neque benevolentiam erga me „ignorare, nec auctoritatem aspernari, nec voluntatem negligere „debeam.„ Vera praedicas, & quae neque inficiari possem, si vellem, neque vellem, si possem. Sed quorum voluntati obstare nequimus, fac, obsecro te, ut eorum voluntatem flectamus, ut partes lenitatis quas me natura ipsa docuit, sinant me agere libenter; istam vero severitatis personam, a me nunquam appetitam [nisi si vestrûm omnium judicio & gravissima causa urgere, neque mea improbanda esse Epistola videatur] mihi iterum non imponant. Atque ut intelligant, quanto libentius lenitati indulgeam, quam severitati; huc alterius adscribam Epistolae exemplum, quam ante istam quae in manibus vestris est, ad Provocatorem mittendam paraveram. Hanc; etsi affecta est, non perfecta; habeant, ostendant, in vulgus edant; minime ego moleste feram: imo non levem voluptatem capiam, si hoc alterum a me exemplum publice extiterit, quemadmodum inter Amicos litterariae controversiae sint exercendae. Hujus Epistolae, si quaeris, causa mihi ad hunc modum se obtulit. Cum *Historiae Hepaticae* novam Editionem accepi, nolui ipse primus legere, ne in propria causa fortasse fallerer; sed ad certos quosdam mihi amicissimos Viros afferendam curavi, qui si quid forte invenirent, unde meus animus offendi posset, iis notatis locis, librum remitterent, ut ego, quoad vellem, declinare illa possem, reliqua legere, & ad primam

fal-

ſaltem lectionem, nullam praejudicatam opinionem afferre. Sic, post aliquot menſes, remiſſo ad me libro iis ipſis diebus quibus Anatomen in publico docebam, ſubceſivis quibusdam temporibus, animi cauſa verſare Tabulas praeſertim, earumque Explicationes, nonnullas etiam Orationes, interdum quoque ſi quid mihi dubium videretur, adnotare coepi. Ita mihi enata Epiſtola eſt. Quam tamen ne abſolverem, imo ut alteram iſtam aliquanto longiorem eo qui inſecutus eſt, menſe ad te perferendam dictarem; fortuito contigit. Cum enim alium quaererem neſcio quem locum; in eam Animadverſionem forte incidi quam potiſſimum eo tempore vitare ſtatueram. Tum enimvero incredibili re commotus, cum illam, tum reliquas a capite ad calcem Animadverſiones perlegi, illamque ad te Epiſtolam effudi, quam unusquisque, opinor, in pari cauſa effudiſſet. Nunc quando rerum ordinem habes; jam quae ex Anatome alias, ſi tu velles, me eſſe ſcripturum, in ea Epiſtola promiſi, eorum pleraque omnia in hac habebis. Ita autem conſcripta erat:

1 Multo antea Tibi, Vir Cl, quas modo ago, gratias egiſſem, ſi vel nihil, niſi gratias agere voluiſſem, vel Celeberrimus Collega meus Antonius Valliſnerius, qui non niſi poſt Kalendas Novembris (*) redire huc potuit, tuum mihi librum eo tempore attuliſſet, quo non tam aſſiduis laboribus, & occupationibus diſtinerer. Nunc autem ob eas, aliaſque probe ipſi cognitas cauſas, vix aliud quàm Tabulas atque Orationes nonnullas inſpicere mihi licuit, ex quibus argumentum caperem ita tibi gratias agendi, ut fortaſſe ex parte aliqua etiam referrem. Cogitanti enim mihi quo potiſſimum grati, amicique animi teſtimonio tuae erga me liberalitati reſponderem; nullum aptius viſum eſt, noſtrave amicitia dignius, quam eas tecum dubitationes ingenue communicare, quas mecum ipſe communicari pariter vellem, ſi forte interdum in Amicorum, mea Scripta legentium, animis ejuſmodi dubitationes exorirentur. Nam aut a recte dubitantibus verum diſcerem, meque ipſe emendarem; aut viciſſim ipſi a me acciperent unde ſuos ſibi ſcrupulos evellerent: quorum alterum mihi utile, alte-

(*) Ann. 1725.

alterum ipſis non inutile, utrumque utriſque jucundum, publico autem rei litterariae incremento conducibile plurimum foret.

2. In I. ergo Tabula, nitide & perſpicue, ut reliquae, delineata, plura ſunt in Ligamento potiſſimum Jecoris Suſpenſorio, quae non leves mihi dubitationes injiciant. Nam primùm ubi id latiſſimum pingis, duos tranſverſos digitos non excedis. Ego vero ſolitus ſum in iſto ipſo qui ſupra hepatis fiſſuram eſt, loco id Ligamentum digitos interdum quatuor, alias tres latum deprehendere, quamvis neque jecur, neque cadaver magna ſint. Quod niſi tu

Hiſt. Hepat. pag. 881. *Ichnographiam* tuam *Hepaticam* eſſe *ad vivum inciſam*, teſtareris, ſic ut *omnia*, quod alibi confirmas, *magnitudinem naturalem ſervent;* aut niſi Fernelius, Piccolhominus, Spigelius, Highmorus

988 tranſverſi fere digiti intervallo jecur ab diaphragmate, ne hujus obeſſet motui, diſtare, docuiſſent, contra autem Diemerbroeckius (*a*), Spigelium, & ante illum Riolanus (*b*) *omnes*, ut ait, *Anatomicos* in eo ipſo redarguiſſent, ac jecur *ſtrictè*, & *ſine ulla vel levi diſtantia*, *tota* ſuperiore parte diaphragmati *affigi*, tradidiſſent; minùs illud mihi attendendum exiſtimaſſem. Neque tamen credas, a me negari, quod ipſe nonnunquam vidi, & Bohnius (*c*) confirmat, poſſe jecur ita ut Riolanus ſcribit, ſepto tranſverſo affigi ſine hujus actionis incommodo; hìc enim non quod aliquando, ſed quae ſaepius viderim, propono; hiſque inhaerens, hepar ſtante homine, & ventriculo, ac inteſtinis inanibus, ab diaphragmate pluſquam fortaſſe credatur, diſtare aliqua ſaltem ſui parte, conjicio, ſi modo Suſpenſorium Vinculum non oblique, ſed ad lineam a ſepto tranſverſo ad jecur undequaque ſeſe demittit. Dixi autem *aliqua ſui parte* non ignarus aut eorum quae de jecinoris figura infra addam, aut eo magis ejus Vinculi latitudinem contrahi, quo magis ex eo de quo ſupra dictum eſt, loco ad poſteriora accedit: id quod a te, Vir cl. egregie pictum eſſe laetor, ut habeant iterum Anatomici quam Verheyenii Figurae (*d*) opponant id non magnopere obſervantis, & praeterea hoc Vinculum extra fiſſuram, ut videtur, pingentis, itemque aliis apud Veſlin-

(*a*) Anat. l. 1. c. 14. (*b*) Antrop. l. 2. c. 21. & Animadv. in Laur. c. 19. l. 6. (*c*) Circ. Anat. Prog. 17. (*d*) 3. in Tab. XI. l. 1. Anat.

Veslingium (*e*), & Bartholinum (*f*) Figuris, in quibus omnibus illud quoque vitii est, ut ad hepatis imam partem cum Vinculum amplius esse oporteret, angustius exhibeatur. Quanto aliter Eustachius! cujus si convexae jecoris faciei delineationem (*g*) inspexeris, facilius, opinor, feres tum quae de hujus Ligamenti latitudine a me observata indicavi, tum quae de ejusdem longitudine continuo subjiciam.

3 Tu igitur hoc Ligamentum proponis ad unum, aut alterum infra hepar digitum descendens, non ultra videlicet eum locum ubi illud *concurrens* cum umbilicali vena repraesentas, per cujus *interventum ad lineam albam hoc eodem loco firmè pariter adnecta-* 884
tur. Mihi vero semper ad hoc usque tempus contra observare, atque ostendere datum est, non ibi, ut putant suum imum terminum habere, sed ad umbilicum usque demitti inter lineae albae regionem, & venam umbilicalem sic, ut non hujus interventu Vinculum, sed Vinculi interventu ea vena cum alba linea committatur. Qua quidem de re, deque ejus, sive in utero, sive extra uterum utilitate, ac de iis perpaucis Anatomicis qui id prorsus ignoravisse non videntur, cum fusius in meis illis Observationibus scripserim quas cum Celeberrimi Valsalvae nostri Operibus Posthumis vulgabo, non hic plura adjiciam: sed abs te illud dumtaxat petam, ut cum jecur suis e sedibus eximes, dare operam velis, ne quidpiam de hoc Ligamento relinquas ad septum transversum, albaeque lineae regionem; vel etiam priùs quàm cultrum Vinculo admoveas, leniter manibus hinc umbilicalem venam, inde, jam divisos ad sinistrum albae lineae latus, abdominis dextros musculos trahendo, tuismet oculis credas, hoc Vinculum supra hepatis fissuram, & tribus, aut quatuor infra hanc digitis totidem aequans digitorum latitudinem, magis quidem, magisque deinceps contrahi, quo magis ad umbilicum accedit, sed non antea cessare, quàm ad hunc umbilicalem venam perduxerit, quam intra duplicaturam suam hinc usque ad Sinum venae Portae tuetur, ac fulcit sic, ut ultra interius ejusdem umbilicalis venae latus saepe, in mulieribus praesertim, & pinguibus viris, adipe fartum promineat. Sed quamvis adipe saepe farciatur; haud tamen propterea non perpetua

(*e*) Synt. Tab. c. 4. Fig. 4. (*f*) Anat. quart. renov. l. 1. Tab. 23. Fig. 1. (*g*) Fig. 3. Tab. XI.

tua & continens cum Ligamento Suspensorio membrana est; quinimo non ita pridem cum in macilenta alioqui Anu a pinguedine flaventem invenerim, adeo firmam valentemque deprehendi, ut hanc digito perrumpere difficilius potuerim, quàm ipsum diaphragmati, & jecori interjectum Vinculum Suspensorium.

4 Hic quaeres fortasse, an hoc in Vinculo eas viderim quas delineas, atque describis, geminas *compactas, & teretes* —— *instar tendinis productiones* venae umbilicalis. Verum tibi ingenue fatebor: neque unquam vidisse memini, & frustra nuper, quatuor, aut quinque continenter sectis jecinoribus, perquisivi; quamvis omnia tam sedulò, objecta etiam adverso lumini, exploraverim, ut inter adipis strias, saepe a primo non satis conspicuas, quae inter diaphragma, & hepar interdum haud ineleganter dispositae sunt, vascula etiam multa sanguifera viderim, quorum exiles caudices ad jecur pertinebant; ramuli diaphragma versus ferebantur, nonnulli etiam paulo majusculi, qui fere ex jecoris fissura existebant, deorsum per eam quam supra descripsi, membranam umbilicum versus pergebant; cum his nonnunquam alia vidi quae communicarent, vascula, a peritonaeo prope umbilicum prodeuntia, & obviam prioribus ascendentia. Quae omnia commemoravi cum quia vascula haec ultima, atque illa prima neque picta, neque descripta vidisse memini, cum secunda, atque alia, ad vincula haec pertinentia, viderim; tum vero ut intelligas, qui ejusmodi res perspexerim, longe facilius istas conspicere *durioris densiorisque corpulentiae productiones*, si in iis fuissent cadaveribus, potuisse.

5 Ne autem credas, ea dumtaxat quae a te proponuntur, a me inveniri non posse; ne aliud quidem, a Glissonio propositum, mihi adhuc licuit invenire. Tradidit [id quod tu minime ignoras] Auctor ille Experientissimus (*h*), *Ligamentum hoc*, quo de loquimur, Suspensorium *non solùm extimae hepatis membranae affigi, sed etiam parenchyma ejus penetrare, & communi vaginae sive involucro rami venae Portae [quâ vena umbilicalis eidem continua est] validè annecti.* Frustra hoc olim invenire conatus. eo me primùm solabar, quòd Verheyenio (*i*) quoque, exercitatissimo Anatomico, idem accidisse videreretur. Neque enim rem ita se habere, scripsit; ut scripturus fuerat, si vidisset; sed ad hunc modum: quod ligamentum *D. Glissonius dicit capsulae venam portae & ductum hepaticum involventi continuatum.* Deinde autem mihi illa

(*h*) Anat. Hep. c. 2. (*i*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17.

illa Glissonii verba iterum consideranti, locumque propositae con-
nexionis attendenti, *quà vena umbilicalis ramo venae Portae con-
tinua est*, subiit dubitare, an ista penetratio per hepaticam dumta-
xat fissuram, qua umbilicalis vena ad ramum venae Portae tradu-
citur, sit fortasse intelligenda. Hac in dubitatione cum adhuc es-
sem, te, Vir cl. legi sine ulla haesitatione affirmantem, hoc Li-
gamento *substantiam visceris ad transversum ferè digitum pene-* 883
trari: hoc Ligamentum a *tunica* hepar *investiente per totum suum
tractum distingui; quam scilicet tunicam non jam producit, sed* 889
*scindit, & perforat in trajectu suo, ut hepatis substantiam factâ
hâc scissione trajiciens penetret, eique idèo firmiores sui radices inter-
nas implantet.* Tunc enimvero, mea sepolita dubitatione, tibique
magis, quam mihi credens, scalpellum iterum in manum sumpsi,
in tribusque jecinoribus quod frustra olim perquisiveram, invenire
conatus sum. Verum mihi pro tua humanitate veniam dabis; si ne
nunc quidem invenisse fatebor, quanquam & scalpelli, & oculo-
rum acie connixus, nihil intentatum reliquerim, ut invenirem.
Modo enim cultro a summo Ligamenti limbo deorsum per Liga-
mentum, ipsamque hepatis substantiam in transversum ducto,
utramque sectionem praeclaro sub lumine intentis oculis inspecta-
vi, si forte pergere intra hepar Vinculum, quod subinde leniter
alternatim trahebam, laxabamque, conspicerem. Modo cultrum se-
cundum alterutrum Vinculi ipsius latus, lenta ac suspensa manu
leviter semsimque abradendo, in subjectam jecoris substantiam de-
primebam. Quid verbis opus est? his, atque aliis ejuscemodi ten-
taminibus cum magnum tractum convexae hepatis faciei supra fis-
suram dissecuerim, non modo Vinculum se per hepatis membra-
nam trajiciens non vidi, sed contra luculenter vidi, cum prima
illa instituta sectione, Vinculum, ut dixi, traherem, hoc se se
utrinque in jecoris membranam dividens, in eamque facessens;
cum autem alteram secundùm ipsum Ligamenti latus suspensa ma-
nu sectionem incepissem, tracto inter dissecandum in alterum latus
Vinculo, perspexi albas, validas, parallelas fibras ex hoc in he-
patis membranam passim dimissas. Quae cum ita sint; nisi tu
doceas, quemadmodum membranam hanc videam per trajiciens
Ligamentum discissam, in priorem illam dubitationem relabar ne-
cesse est, an forte Glissonii verba, quae certe non ad totum Liga-
menti ambitum tractumque pertinent, sed ad unum illum contra-
huntur locum quo vena umbilicalis venae Portae ramo continua

est,

eſt, de *parenchymatis* jam ab ipſa natura per fiſſuram diviſi *penetratione* ſint accipienda. Hanc enim Ligamentum fiſſuram ſubit, & quanquam cum hujus pariete cohaeret ſaepe dextero, nonnunquam, ut vidi, ſiniſtro, mox tamen ab eo pariete ſolutum, cum vena umbilicali ad illum uſque ramum pergit venae Portae, ut ibi cum capſula, quemadmodum Gliſſonius docuit, connectatur.

6 Quod ad reliqua hepatis Ligamenta attinet, primùm illud
885 placet quod peculiare ad cartilaginem enſiformem Vinculum non
agnoſcis. Et mihi ſane accidit, ut quotieſcumque id quaeſivi, ſic
invenerim, ut quidam Anatomici univerſe docent, tu autem *in*
nonnullis eſſe dicis, ut *idem corpus ligamenti lati*, *abſque diſtincta*,
quam tu delineas, *productione*, *cartilagini immediatè adnecteretur*;
niſi quod ſemel, idque in foetu, ne hoc quidem illi nexum cartilagini vidiſſe memini. Illud quoque placet quod Siniſtrum, & Dexterum jecinoris Vinculum non omittas. Illud enim quotieſcumque quaeſivi, ſemper inveni, ab ipſis convexae, & ſimae faciei jecoris poſticis finibus exortum, quod cum aliquando diligentius inſpicerem, longius fere quam latum eſſe vidi trianguli forma cujus totum latus ſuperius, tres digitos tranſverſos longum, a baſi ad verticem uſque peritonaeo, diaphragma ſuccingenti, necteretur, donec vertex ipſe haud procul a ſuperiore lienis ſede ceſſaret. Dexterum quoque ſemper Vinculum deprehendi, membraneum pariter, firmum, nec ſane anguſtum, niſi quod ſemel in ſani alioqui hominis cadavere invenire non potui, cui gibba hepatis facies magno ad poſteriora ſpatio cum ſepto tranverſo, connatis utriuſque membranis, arctiſſime a dextris connexa erat. Sed latus ipſum
886 dexterum utriusque hepatis faciei, omneſque illi fines quocunque
vinculo nexuque carebant; ut in eo certe *limbus dexter lobi majoris hepatis ad interna latera ſpuriarum coſtarum*, *medio pariter amiciente Perito naeo*, *per ſpatium ſat latum* ab Ligamento *colligatus* non eſſet. Quinimo etſi haud raro vidi hoc Vinculum peritonaeo affixum non modo alicujus dexterae ad ipſos hepatis fines ſpuriae coſtae, ſed & muſculorum, his coſtis ſubjectorum, latera conveſtienti; haud raro tamen etiam vidi affixum peritonaeo diaphragma amicienti, videlicet huic quoque, aut huic tantum regioni, ſaepius a latere, nonnunquam prope vertebras ſolum, atque unum modo, interdum quaſi duplex, aut triplex, ſaepe a limbo ipſo profectum hepatis dextero, aliquando tamen potius a facie ſima, aut etiam convexa, modo ſummae & poſticae, modo imae & anticae jecoris parti amplius annexum.

Quae

Quae cum ita sint ; ut facile agnosco, variis in variis hominibus locis dexterum hoc Ligamentum affigi ; sic haud facile intelligo quomodo istud quod tu, Vir cl, in I. Tabula delineas, eo potuerit ubi diaphragma interjectum non esset, extendi, & *ad interna latera spuriarum costarum, medio pariter amiciente Peritonaeo, per spatium sat latum*, ut tu quidem scribis, *colligari.*

7 Quod autem addis, te Ligamentum utrumque hoc jecoris, sinistrum, & dexterum, *non tam in homine, quàm in quocumque aliorum animalium genere majus, aut minus, angustius, aut vastius compertum semper habuisse ;* ego quidem, si bestias seponamus, quarum tot nempe sunt genera, ut nihil de ipsis universe affirmare audeam, imo in earum quibusdam neutrum Ligamentum vidisse me, sciam ; ad tuas libenter observationes adjungam meas, ex quibus paulo ante indicatis colligere potes, mihi vix semel accidisse, ut Ligamentum dexterum in homine non invenerim. Censeo tamen, aequum esse, ut ambo aliis Anatomicis etiam credamus, ut Gerardo Blasio (*a*) qui duo haec Vincula *non perpetua esse*, docuit, ut Isbr. Diemerbroeckio (*b*) qui sinistrum *non semel defuisse, vidit*, ut Doctissimo Fantono (*c*) qui haud aliter de sinistro videtur innuere, ut praesertim Gabrieli Falloppio (*d*) cujus nobilissimi Profectoris verba, ob aliam quoque rem consideratione, aut certe examine non indigna, haec sunt : *Aliquando reperiuntur rami venarum à portae trunco per hepar disseminati, qui ab extremo apice sinistrae fibrae ex hoc viscere egrediuntur, & per ligamentum, quo in illo latere hepar ALIQUANDO septo transverso jungitur, repentes, atque ipsi septo communicati, descendunt per posteriora ad dorsum usque, ibique junguntur sub pancreo cum quibusdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar obortis, & caet.* Atque horum observationes a nostris discrepantes, apud eos saltem qui praeter perpetua, vix ulla attendunt, ejus rei, opinor, causa fuerunt, quam *valde ipse demiraris, tam modicam apud nuperos Anatomicos de hoc ligamento* dextero [*ut pariter de sinistro*] *quo ad usum, & ambitum valde notabili, mentionem institui.* Quanquam, ut verum loquar, de sinistro non tam crebrò quidem a nostris Anatomicis mentionem factam esse, video, quam

(*a*) Comm. in Vesling. c. 4. (*b*) Anat. l. 1. c. 14. (*c*) Anat. Diss. 6. (*d*) Obs. Anat.

quam ab iis qui ante demonſtratum circuitum ſanguinis ſcribebant, & nominatim; ut Columbum, & Piccolhominum praetermittam, qui ipſi quoque ut perpetuum commemoravere; a Veſalio *(e)*, Valverdo, Vidio, Platero, Bauhino, totque aliis qui Veſalii deſcriptiones, aut certe plures Iconiſmos retulerunt, in quibus ſiniſtrum jecoris Ligamentum proponitur, atque indicatur. Attamen neque poſt Harveum plures defuerunt Anatomici qui hoc Ligamentum diſerte verbis, aut non obſcure Iconibus propoſuerint, videlicet praeter eos quos ipſe nominas, Bartholinum, & Verheyenium; Nathanael Highmorus *(f*, Daniel Tauvryus *(g)*; & Cl. Alexander Paſcolus *(h)*, ex quorum numero haud omnino expungendi ſunt ii quos ſupra laudavi, Blaſius, Diemerbroeckius, Fantonus, multoque minus aut Cel. Ruyſchius *(i)* qui & in ſua quadam Tabula pinxit, & ceu perpetuum ſic indicavit: *Ligamentum Hepatis tertium, quo, ſuo in loco, continetur Hepar*, aut Cl. P. Wolfartus *(k)* qui nomine *Ligamenti Hepatis validioris*, imo *& principalioris, quo mediante Diaphragmati annectitur*, ſemel, atque iterum poſt Ruyſchium in iis delineavit Iconibus, in quarum
105 prima, qua tu quoque alibi uteris, vereor, ne forte litterae I, & K ſic inter ſe locum permutarint, ut Auctoris obſervationem, remque ipſam vehementer obſcurent. Sed hoc omiſſo, ſi horum omnium verba, & picturas diligenter inſpexeris; cum in quibusdam notabis fortaſſe nonnulla quae ne ipſe quidem undequaque probo, tum Diemerbroeckium animadvertes longe aliter ac tu, docentem, hoc Vinculum *in brutis plerumque non inveniri, unde nonnulli Zootomici, qui cadavera humana rariùs inſpexerunt, ex illa brutorum ſectione putarint, illud in homine etiam frequentiſſimè deeſſe:* cum hoc autem conſentientem invenies Cl. Paſcolum, qui idem Vinculum ordinariò deeſſe *in Brutis*, confirmat.

8 De Ligamento autem dextero res non ad eundem modum ſe
887 habet. Nam quod tibi videtur *cum Galenus metipſe lib. 4. de uſu partium c. 14. ligamentum hujusmodi praeciſè adnotaviſſe aſſerendo:* „*Hepar coſtis etiam mendoſis jungi*„ tum *Euſtachius* ſuis in Tabulis *idem ligamentum ampliſſimè demonſtraviſſe;* primum Galeni verba haec eſſe

(e) De hum. corp. fabr. l. 5. c. 7. & Fig. 18. aliisque ejusd. & 3. libri. *(f)* Corp. hum. Disquiſ. l. 1. P. 3. c. 1. *(g)* Anat. Ration. c. 9. *(h)* Il Corpo Um. l. 1. P. 4. c. 5. *(i)* Theſ. IX. Tab. 4. Fig. 1. G. *(k)* Eph. N. C. Cent. V. Obſ. 1.

eſſe invenies, quae, ut par eſt, & Andreas Lacuna (*l*) ipſe di-
ſtinxit, proferam: *Magno praeterea alio vinculo hepar phrenibus:
atque aliis quibusdam membranoſis & parvis, coſtis nothis connexum
eſt;* in hac autem Caſp. Hofmanni commentarium leges: *Vulgò
dicunt*, hepar *duo habere vincula, dextrum [quod ſuſpenſorium di-
citur] & ſiniſtrum, quibus mediantibus diaphragmati, & ex par-
te coſtis ſpuriis connectitur. Horum Gal. meminit illis verbis „ Uno
quidem & maximo & caet.* „ Et mox „ *Magno praeterea alio &
caet.* „ ex quibus conjunctis praeterea cum iis quae Bauhinus (*m*),
aliique de connexionibus hepatis cum ſpuriarum coſtarum cartila-
ginibus ſcripſere, intelliges facile, non poſſe videri omnibus iſta
Galeni verba de eo quod tu ais, Ligamento dextero eſſe *praeciſè*
accipienda. Quod vero ad Tabulas Euſtachii attinet, hoc eſt ad
Figuram illam IV. Tabulae XI. qua Figura non modo hoc Liga-
mentum *ſedulè*, ſed & ſiniſtrum *praecipuè* videndum praeberi non 886
dubitas; equidem ultro fatebor, me quoque olim primo aſpectu
idem credidiſſe; verum ubi paulo attentius conſiderare Figuram
coepi, vidique prope ea quae credebam, vincula, praeſertim au-
tem prope dexterum, non obſcura indicia ſublatae hepatis mem-
branae, vehementer ſuſpicatus ſum, & adhuc ſuſpicor, niſi illa
quidem indicia eo forte ſpectent ut intelligamus, id hepar iis in
locis cum diaphragmate connatum fuiſſe, non illa fortaſſe, Liga-
menta, ſed elevatae membranae jecoris eſſe partes ad eundem vi-
delicet modum ad quem hanc a te in tua Tabula iſta I. ad litt. R,
& extimam ventriculi tunicam in ſuperiore proxima Tabula ab
Euſtachio videmus ſejunctam fuiſſe atque elevatam, imo ad quem
in iſta ipſa de qua loquimur, Euſtachii Figura IV. exterior ve-
ſiculae tunica ſeparata videri poteſt, & in latus dexterum re-
ducta. Quae ſi tuum animum ſuſpiciones occupaſſent; non dubi-
to quin pleraque iſtic omiſſurus fuiſſes, ubi Euſtachiani Interpre-
tis, Summi Viri, & Fautoris utriuſque noſtrum, dum viveret,
amantiſſimi Jo. M. Lanciſii diligentiam deſideras in duobus iſtis
Vinculis indicandis, praeſertim cum usque adeo occupatum fuiſſe,
atque illas Adnotationes in maximis temporis anguſtiis effundere co-
actum eſſe, non ignorares. Veruntamen ut Ligamentum jecinoris de-
xterum Euſtachio fuiſſe notum, ex ea Figura pro certo adhuc non
affirmo, ſic ex libro quem poſtea emiſit *de Renibus*, ſine ulla du-
bi-

(*l*) Epit. Gal. Oper. (*m*) Theatr. Anat. l. 1. c. 44.

bitatione ſtatuo ; cum in eo (*n*) haec ſcripſerit : *alligatur autem dexter renis tum ſepto transverſo, tum jecori : illi prope eam regionem, in qua jecori connaſcitur, nec procul ab eo vinculo, quo hepar in dextra parte, eidem ſepto annectitur.* Neque idem Vinculum ignoraviſſe videtur Picolhominus (*a*), qui *ab hac*, inquit, *membrana* jecoris *duae aliae membranae, pullulantes, altera dextra, altera ſiniſtra, jecoris partes dextram & ſiniſtram vincientes, diaphragmati committunt, ut utraque jecoris latera ſuffulta ſuſtineantur.* Gerardus autem Blaſius (*b*) etſi hoc Ligamentum, ut ſupra dictum eſt, non perpetuum eſſe, tradidit ; diſerte tamen ſic propoſuit : *Ligamentum membranoſum dextram hepatis partem cum dextri lateris coſtis ſpuriis ſeu parte Diaphragmatis dextri lateris connectens.* Neque vero omittendus eſt Bidlous (*c*), qui mihi quidem videtur Vinculum hoc dexterum pictura expreſſiſſe, quamvis & ſcalptores Figuram inverterint, & ipſe in Explicatione illud eo pertinere, ſcripſerit, quo ſane haud video quî potuerit pertinere. A. Verheyen (*d*) autem, quem ais *unum fortaſſe ad haec tempora aliquam ligamenti hujusmodi dextri obiter inſtituiſſe mentionem*, certe in loco, hoc eſt inter reliqua hepatis Vincula, neque pauca prorſus, ſi cum iis quae de illis aliis ſcripſit, comparentur, de hoc Ligamento verba ſunt facta. *A dextris*, inquit, *ſub coſtis ſpuriis* hepar *eidem ſepto* transverſo *alligatur per ligamentum aliud latum & tenue, ab externa hepatis membrana, vel ſi mavis à peritonaeo ubi diaphragmati applicatur productum, quod aliquando geminum reperi. Tertium huic ſimile eſt quo ad ſubſtantiam, & robur.* Obſecro te, Vir cl. ut videas, num tu poſt Verheyenium, in I. Editione *Hiſtoriae* tuae (*) plura dixeris? Sane hepatis connexionem tantum memoraſti, *dextrorſum cum variis peritonaei areis per plura, ſed brevia ſtamina ab ipſamet ſuccingente tunica producta.* Sed in Editione quoque hac nova iſtis verbis haec tantum addis : ea ſtamina eſſe *in unum coadunata*, & hoc ligamentum dexterum, ſeu quartum, *aliis quidem brevius eſſe, ſed latius*, & cum ſit *in*
17 *omnibus animalibus obvium, & neceſſarium, à nemine hucusque adnotatum te legiſſe.* Quae quidem omnia cum ſecundum ea quae ſupra ſunt ſcripta, amplius examine digna credam ; tum vero praeſer-

(*n*) c. 13. (*a*) Anat. Praelect. l. 2. l. 17. (*b*) Comment. in Veſl. c. 4. (*c*) Anat. hum. corp. Tab. 37. Fig. 1. lit. F. (*d*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17. * Part. I. c. 6.

sertim istud ultimum non video quemadmodum cum iis consentiat non modo quae ego, & tu ipse adnotavimus, sed ne cum eo quidem quod in utraque Editione eodem in loco scribis, *ipsorum* antiquorum *descriptionibus nos debere* etiam *quadruplicem* hepatis *connexionem cum attiguis partibus*, quo in numero istam ipsam ponis quae habetur *dextrorsum.* Quin etiam infra cum scribis: *Anatomicorum aliquos geminum interdum ligamentum hujusmodi dexterum, interdum etiam multiplex esse tradidisse*, necesse est, ut vel praeter Ver- 895
heyenium qui *geminum*, alios agnoscas Anatomicos qui *etiam multiplex* esse docuerint.

9 Suspensorio autem Ligamento, quod & Bidlous (*e*) ait *Venae Portae vaginali Tunicae à latere quo ei Umbilicalis Vena adjacet, canalique Venoso Ligamenti munus subeunti, validissimè connecti*, hepar quasi *validâ zonâ* praecingi, fateor, sed multo in sima 888
facie, quàm in convexa, angustiore, *integrâ* quoque, nisi *capsulae interventus* obstaret. Cum eodem pariter Ligamento Ligamenta alia, ne *excepto* quidem toto, ut ego intelligo, *Ligamento umbilicali*, continua inveniri, scio, ut propterea quodammodo verum sit quod Riolanus (*f*), ut tu etiam animadvertis, censebat, fere *tantum unicum* Ligamentum jecoris *apparere.* Hanc tamen *à suspensorio ligamento, tamquam à prima origine, eorum propagationem* esse, in variisque hominibus *non variare*, haec vero ejusmodi sunt, ut sine aliqua haesitatione probare non possim. Primùm namque ista posteriora, quae ut tu recte animadvertisti, Cel. Fanto- 895
nus, aliique memorant, jecoris Ligamenta aliquando an sint, nedum an cum suspensorio Ligamento continua sint, non licet affirmare cum videlicet totos istos in quibus esse consueverunt, convexae & simae faciei jecinoris fines, longe lateque diaphragmati connatos deprehendimus, quod in nonnullis, neque, ut videbatur, a morbo observavimus. Deinde ut cum Vinculo Suspensorio continua sint; num ex illo tamen haec Vincula, an ex his illud propagetur, ita incertum est, ut quamvis alterutrum facilioris doctrinae gratia & de his, & de aliis haud dissimilibus continuis membranis dicamus, utrumlibet tamen, imo si verius loqui velimus, neutrum tueri nobis liceat, quando videlicet post Hippocratem (*g*) qui olim docuerat: *principium corporis nullum esse, sed omnia similiter*

(*e*) loc. cit. (*f*) Animadv. in Bartholini l. 1. c. 14. (*g*) De loc. in hom.

liter principium , *& omnia finem ; circulo enim ſcripto principium non reperiri*, facile hac aetate ponimus , non modo , quod tu ais,
890 *membranas omnes majoris uſûs in animali* , ſed membranas cunctas *in primordiis aequè fuiſſe* congenitas , quamvis non aeque iisdem temporibus explicatas. Igitur cui membranae quae membrana continua ſit , ſcire & licet , & oportet , & interdum etiam utile eſt. Hoc autem intelligentes, quaerere poſſumus , an ventris viſceribus tunicam extimam peritonaeum largiatur, ſive *immediate* , ut in urinaria veſica , renibusque videmus , ſive ad ea per vaſa perductum , ſive etiam per ligamenta continuatum ; quae ligamenta , quod ad ſplenem attinet, num *ſolae* , *eaeque diſperſae fibril-*
889 *lae* ſint, ut tu ſcribis , *umbratilem cum peritonaeo connexionem* efficientes, amplius cenſeo eſſe quaerendum ; mihi certe aliquot in cadaveribus in quibus diligentius quaeſivi, *ſolae fibrillae* viſae non ſunt.

891 10 Illuc jam venio, ubi *obliquae*, non *rectae* in Hepatis Iconibus *trunci cavae habitudinis genuinam rationem* , *hactenus fortaſsè non inveſtigatam exporrigis.* Primùm non dubitas, quin is truncus *ab iliacis ad uſque latus dextrum auriculae dextrae cordis directè*, *& in homine verticaliter aſcendat*, *facto vix quodam flexu ante introitum in auriculam: caeterum directè progredi per hepar*, *& diaphragma* , *neminem praeterire ; conſtare* autem *hanc directam productionem*, *ſi truncum hujusmodi venoſum cum dictâ auriculâ* , *& corde a ventris viſceribus*, *&* jecore praecipuè, expeditum, tabulae apponamus, & demonſtremus. Me vero, quod pace tua dixerim, iſta *praeterit* Venae Cavae *directa progreſſio* , non quod cum *expeditam* Anatomici in tabula collocant , non ipſis proclive ſit ab Iliacis venis ad cor uſque directam oſtendere, ſed quod ego iſtiusmodi habitudines vaſorum nunquam cenſuerim e ſuis ſedibus depoſitorum, in tabulis ; ſed ſuis in ſedibus haerentium , in cadaveribus eſſe quaerendas. Itaque cum iſtam de qua ſermo eſt , nuper diligentius inquirerem , mihi certe accidit , ut venam Cavam deprehenderem ab eo fere loco ubi emulgentes excipit venas, in dexterum latus deflectere, in idque magis magisque, donec hepar attingeret , inclinare ſic ut non minus priorem ſuam directionem, quàm magnae arteriae ſocietatem omnino dehereret, mox autem in obtuſum angulum ſi non in ipſo jam diaphragmatis trajectu , certe haud ita procul ab hoc inflexam , ſiniſtrorſum ad auriculam cordis dexteram inclinari. Quae cum perſpicerem, mirabar, illorum neminem, quod ego quidem meminiſſem, qui de circuitu ſanguinis, aut

aut post hunc inventum scripsere, has maximae venae inflexiones commemorasse, adeo, ut ego opinor, ad eum circuitum juvandum pertinentes. Quod enim in ductus thoracici, imo in spermaticarum, & meseraicarum venarum insulis, quas vocant, efficiendis ab Sapientissimo Conditore spectatum credimus, ut chyli, ac sanguinis ascensus per *plana*, ut loquuntur, *inclinata* facilior foret, idem in hac quoque vena semel, atque iterum inflectenda videtur esse spectatum eo potissimum in loco ubi amplitudine jam sua, ingentique copia sanguinis sursum convehenda laborat. Sic enim huic & facilius est ascendere, ut indicatum est, neque tam directe premitur aut ipse ab eo qui jam ascendit, aut ab ipso is qui ex inferiore trunco est ascensurus. Verum ut hae causae recentioribus faciles, & apertae sunt; ita res ipsa minus, quàm vetustioribus Anatomicis videtur cognita, aut certe perpensa. Quamvis enim Verheyenius in quibusdam Figuris, in eaque (*a*) praesertim qua venae Cavae distributionem proposuit, id inter A, & DD sic satis delinearit; non tamen memini, quod ibi pictura indicavit, ubi verbis exposuerit. Thomas autem Bartholinus (*b*) ne id quidem pinxit, sed retenta non sine additis erroribus [ut ubi venae sine pari in Cavam fines multiplicavit] Veslingii Figura (*c*), istam nobis quam tu, Vir cl. inculcas, ab iliacis venis in thoracem usque directionem, istumque verticalem ascensum venae Cavae proposuit. Contra, antiquiores Anatomici, iique praesertim qui in hoc Patavino Gymnasio ante Veslingium docuerant, ac nominatim Andreas Vesalius (*d*), & Julius Casserius (*e*), totque praeterea Clari Viri qui Vesalii Iconibus sunt usi, ejusdem venae curvaturam evidentius multo, quàm Verheyenius, delinearunt, pluresque eorum de hac illius obliquitate non omnino siluerunt, ut Vesalius idem (*f*), Platerus (*g*), Bauhinus (*h*), atque alii quos sciens omitto. Sed inter eos qui propriis delineationibus Rem Anatomicam illustrantes, hanc obliquitatem pinxerunt, procul dubio Eustachius praestitit Tabula XXV. qua cum ipsam praeclare ostendit, tum haec suis esse in sedibus spectanda, docuit; non *expedita*, *tabulae* esse *apponenda*, quae res facile Veslingio, & qui sunt eum

(*a*) Tab. 39. Fig. 1. (*b*) Anat. quart. renov. libell. 1. (*c*) Tab. 2. c. x. Fig. 1. (*d*) De corp. hum. fabr. l. 3. ante c. 6. (*e*) ad Spigel. l. 5. Tab. 3. (*f*) loc. cit. c. 9. (*g*) De corp. hum. struct. ubi de Vasis. (*h*) Theatr. l. 1. c. 20.

eum secuti, imposuit, multoque iis magis qui, ut vulgo in administranda anatome fieri solet, istum qui flexuosus est, venae tractum dum plura in segmenta dividunt, seorsum singula cum renibus, cum jecore, cum corde servanda, hoc ipso faciunt, ut quos integer, suaque in sede flexus ostenderet, non modo hinc detractus, sed in frusta concisus, ostendere amplius non possit. Et quamvis illud segmentum quod cum hepate relinquitur, oblique positum spectetur; tamen neque primam illam inclinationem a sinistris ad dexteras, sed oppositam dumtaxat, ideoque nullum angulum, nullam curvaturam ostendit; neque adeo prohibuit, quominus ingeniosus, ut tu, Anatomicus sectam nihilominus, & *verticalem* venae Cavae esse habitudinem, censeres, credens nimirum,
892 illam quam unam ibi videmus, venae obliquitatem, hepate quidem, ut in tabulis fieri solet, in transversum disposito, nobis apparere, sed eodem in naturali sede posituque locato, nullam esse, hoc est venam Cavam *in viscere* secundum naturam *obliquo*, non oblique ipsam, sed *recte esse dispositam.* Quanquam, ut verum dicam, quantacumque ista hepatis secundum naturam obliquitas esset; tanta certe esse vix poterat, ut venae Cavae truncum a te ipso delineatum, si nullo prorsus addito flexu in directum deorsum produceres, non in dextrum potius incidere ventris latus, quam in reliquum truncum venae Cavae, lumborum vertebris insidentem, videres.

11 Sed de naturali jecoris positu, & sede, neque a praesenti instituto alienum, neque inutile est pauca adjicere. Tu quidem
891 *Tabulae V. Tom. I. Anat. corp. hum. ult. edit. Cl. Verheyenii*, ut *in hâc hepatis depromendâ naturali sede accuratissimae*, *te totum defers.* Me autem, ne id prorsus faciam, morantur plura. Primùm quae Verheyenius ipse sub ejus Tabulae Explicationem Lectores monuit, illudque potissimùm: *ligamentum hepatis umbilicale in eadem Tabula esse solitò longius;* unde consequitur, hepatis limbum ad fissuram quam id ligamentum subit, plus solito ab umbilico distantem repraesentari. Deinde aliorum ante Verheyenium excellentium Anatomicorum Tabulae, quarum pleraeque easdem partes ostendentium jecur sursum versus minùs obliquatum commonstrant. Novissime inspectiones meae, quae ut minime sinunt iis assentiri qui hepar vix oblique positum pinxere [vidi enim semper, cum animum adverti, sic positum, ut ima ejus ora oblique a dextris ad sinistras manifestissime ascenderet] ita vicissim faciunt, ne mihi istam Verheyenii Tabulam pro Polycleti regula habere liceat,

quan-

quando ; ut eam ligamenti umbilicalis longitudinem omittam , & hoc tantum dicam ; haud raro cadavera inſpexi in quibus hepar vix pauxillum infra coſtas a dextris ſe oſtenderet ; nonnulla etiam vidi in quibus ſub enſiformi cartilagine dumtaxat appareret. Quod autem iſtius , a Verheyenio pictae *multum obliquae locationis* hanc cauſam proponis, *quòd viſcus hoc praecipuam diaphragmatis concamerationem implendo, lobus ejusdem minor, ſeu ſiniſter versùs ſummitatem fornicis, ſeu centri diaphragmatis notabiliter elevatur, ideoque multo altiùs conſidet, quàm lobus major, ſeu dexter ;* id eſſe quidem praecipue aſſentiar , ubi & diaphragma ad eum ſe habeat modum ad quem paſſim ſe habere , putant , & dexteri jecinoris Lobi convexa facies multum extuberet ; non aeque autem , ſi contra. Quae ut plane intelligi ambo poſſint ; de altero primùm dicam.

12 Magna quidem in externis noſtrorum corporum partibus occurrit varietas ; ſed internae quoque , ſi diligentius animadvertamus , haud raro non exigua inter ſe diſcrepant varietate ; unde ut Naturae in iisdem alioqui partibus non omnino ſimiliter procreandis immenſam ubertatem magis admirari , ita , hinc etiam , minus mirari eam tantam licet , quae inter varios ſive ſanos , ſive aegros homines propenſionum , virium , actionum , paſſionum diverſitas obſervatur. Sed quid varietatis in aliis viſceribus , & partibus a nobis obſervatum ſit , & alibi ſcriptum eſt , & alias proferetur. Nunc de varia dumtaxat figura jecoris illud ex parte confirmabimus quod generatim Riolanus (*i*) ſcripſit , ubi *non diffiteor* , inquit , *Hepatis figuram in plurimis variare.* Inſpice iſtas , quaeſo , quas ſupra etiam memoravimus , Euſtachianas jecoris Figuras (*k*). Nonne , ſi ambitum ſpectemus , quoddam quaſi triangulum referunt , cujus baſis ad eum limbum ſit quem a dextris ſurſum ad ſiniſtras ferri , diximus ? Aliorum deinde inſpice , ut Verheyenii , atque adeo tuas ; nonne ad ellipſis potius quàm ad trianguli formam accedunt ? Egregie omnes ; nam omnes quod vidiſtis , delineaſtis. Etſi enim jecur ea ſaepe figura eſt qua a plerisque pingitur ; ſaepe tamen ea quoque vidi quae ad IV. Euſtachii Iconismum accederet , ſemel etiam ea qua in III. Iconismo eſt , aut ſaltem apparet. Sed quod nulla , quantum memini , delineatione ſatis adhuc expreſſum vidi , illud eſt quod maxime ad propoſitum hoc

(*i*) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6. (*k*) Tab. XI. Fig. 3. 4.

hoc nostrum attinet, nimirum etsi convexa hepatis facies in quibusdam segmentum illud ovi referat quod a Glissonio (*l*) describitur, ac delineatur; saepe tamen utrumque lobum non in eandem ovalem superficiem conformari, sed majorem lobum in cujusdam quasi hemisphaerii modum plurimum attolli, ac protuberare, cujus superficies ubi ad suspensorium Ligamentum pervenit, repente in longe humiliorem, atque planiorem minoris lobi superficiem subsidat, ac deprimatur. Sic nuper de quinque in quibus id paulo attentius observare volui, sanis jecinoribus, unum quod Glissonius; tria quod ego proposui, repraesentarunt; quintum media quadam inter utramque conformationem ratione se habuit. Erat autem illa hemisphaerica, & quasi natiformis majoris lobi protuberantia eo manifestior, quo magis hepar ab suo illo antico limbo recedebat, eratque eadem tanta, ut ad eam quae semper esse vulgo creditur, diaphragmatis figuram minime se posset accomodare.

13 Itaque in quo illam homine maximam vidi [fuit autem vir apoplexia sublatus] deposito diligenter hepate, animadverti diaphragma quâ protuberantia hepatis sita fuerat, in foveam insignem conformatum ei protuberantiae figura, & magnitudine respondentem, ut ibi a dextris ipsum diaphragma altius esset, quam in medio, nedum in tota sinistra parte: quamobrem etsi hepatis lobus major usque adeo extuberabat; tamen ejus limbus non modo infra costarum cartilagines non apparebat, sed paulo supra infimam earum oram positus erat. Neque vero morbosi aliquid occurrit aut in hepatis nexibus, aut in subjectis ipsi visceribus, quorum videlicet mole, aut distentione, quae nullae erant, eo fuisset vi compulsum, ubi a nobis inventum est. Quae cum sedulo observassem, tum recordari coepi, me alias quoque septum transversum vidisse altius a dextris quam a sinistris, in thoracem curvari, tum hujus rei causam, quandocumque est, in illiusmodi figura, & sede jecinoris ponendam esse, conjicere. Et quanquam legisse haud memini qui idem in septo transverso adnotaverit, praeter Cl. Cantium (*m*), qui se diaphragma *in dextro latere non semel observavisse*, scripsit, *paulo magis Pectus introrsum quam in opposito sinistro latere;* tamen non dubito, quin tu quoque, Vir cl. si animum adverteris, tuis possis utriusque nostrum observationes confirmare, simulque vi-

(*l*) Anat. Hep. c. 10. (*m*) Impet. I. Anat. Tab. IV.

videre, num lobus hepatis minor semper tanto *altius consideat, quàm lobus major.* Haec cum sua in sede observabis, tum alia animadverti a te velim, de quibus protinus verba faciam.

14 Hepar a diaphragmate per sua Ligamenta *eâ ratione suspen-*
di, ut cava hujus visceris pars potiùs inferiùs, quàm posteriùs respi- 900
ciat, & per anatomen notum est, & diserte a te confirmatur. Ve-
lim tamen videas, num anticus hepatis limbus ita ipse positus sit,
ut quae ei proxima est cavi jecoris particula, non posteriora po-
tius spectet, quam inferiora. Nam si posteriora potius spectat, il-
la certe in postica hepatis facie censenda erit, atque illa eadem
cum ipsius hepatis pars ima sit, idest qua nulla inferior est; con-
sequetur sane, ut cum aliquid *in regione*, aut *facie ima*, *& posti-*
ca hepatis esse, dicemus, de ea particula intelligamur. In hac ve-
ro num fovea pro venae Cavae trajectu excavata sit, tute vides.
Quod si pro *postica* hepatis *regione*, seu *facie* illam dumtaxat par-
tem hepatis velimus intelligi quae dorso, quàm pectori vicinior
est, illam, inquam, cujus Vesalius (*n*) voluit delineationem pro-
ponere, & cui altera, hepatis, sive antica pars opponitur, quae,
resectâ, ut apparere melius posset, diaphragmatis portione ab Eu-
stachio (*o*) picta est; si illam, inquam, partem velimus intelligi;
tum vero a te seu rem ipsam, seu Figuras inspiciente, etiam atque
etiam peto, ut haec duo componas: *Sanguis asportatur* e ramis *in* 26
truncum cavae, trajicientis per hepatis foveam, ad hoc ideo opus in
regione ejus ima, & postica expressè excavatam, &: *Introitus in* 27
hepar ramorum cavae ad posticam, & superiorem ejusdem visceris
faciem conspicitur. Si enim hoc alterum verum est; quomodo fo-
vea *ad hoc opus* excavata, in *regione* illa hepatis *ima*, non etiam
superiore, excavata est? aut si in superiore etiam excavata est;
cur in *ima*, non etiam superiore excavata esse dicitur? Animad-
vertas hic oportet, quo tua ista verba spectarent, cum *posticam*,
& superiorem hepatis *faciem* scripsisti; sic facile jam quid mihi ve-
lim intelliges, neque te de ea regione foveae, quae *saltem supra*
imam regionem foveae sit, sed de ea regione hepatis ibi scripsisse 901
cognosces quam supra iis verbis descripseras: *duas regiones* hepa-
tis, *gibbam scilicet seu convexam, & cavam seu concavam, primam*
superiorem, & diaphragmati contiguam, alteram inferiorem, quae 17
ventriculo, aliisque abdominis visceribus obvertitur. Itaque has
duas

(*n*) l. 6. Fig. 18. (*o*) Tab. IX.

duas regiones inter se opposuisti, cum ea scriberes de quibus lo-
27quimur: *Quoniam autem introitus in hepar ramorum cavae ad posticam, & superiorem ejusdem visceris faciem conspicitur; Ingressus autem portae, ejusque propaginum ad ejus sinistrum latus, seu concavae regionis centrum; — sequitur necessario* ramorum utriusque venae intra hepar decussatio. Sed de illa fovea, & hisce venis infra fortasse etiam scribam. Nunc ad alias figurae hepatis varietates redeamus.

15 Vesiculae fellis particulam hepar a convexa facie inspicien-
102tibus, non [quod tu credere videris] semper apparere, & Verheyenius(*p*) admonuit, & III. illa quae supra memorata est, Figura(*q*) Eustachii confirmat. Quod autem plerumque appareat; non modo ipsius longitudini, verum etiam limbo hepatis tribuendum est, qui ad eum locum plerumque sursum sinuatur, & deficit minus in his, in aliis magis sic, ut in quodam cadavere alteram fissuram in convexa facie repraesentaret, ejus persimilem quam proxime vena umbilicalis subibat, in alio autem limbi curvaturae non ibi solum, sed alibi etiam conspicerentur. Caeterum quae ad eum locum, ut dixi, plerumque est, eodem pertinere, crediderim, quo sinus ad excipiendam Vesiculam in cava jecoris facie excavatus, videlicet ne illa quo tempore a subjectis visceribus jecinori apprimitur, plus fellis quàm plerique opus habeant, in intestinum eructaret, si nimis undequaque comprimeretur.

893 16 Quod denique scribis, *correspondere hanc Tabulam* I. *Cap. VI. Part. I. Historiae tuae;* optandum quidem hoc esset; sed illi Capiti, praesertim quod ad Ligamenta attinet, sive in nova, sive potissimum in prima Editione legatur, vereor, ut haec Tabula satis respondeat. Nam ut de Ligamento dextero sileamus; certe
17ibi peculiare *cum xiphoide cartilagine* Ligamentum probas, neque praeter hoc, ullum aliud agnoscis per quod hepar *sinistrorsum* nectatur.

17 Sentio, me super I. Tabula & plura, & fusius scripsisse quam mihi ab initio propositum fuerat. Quare de sequentibus Tabulis vel pauciora, vel pressius scribam. Et primùm in II. illud probo quod eos sequaris qui humanum etiam hepar in lobos dividunt. Etsi enim non usque adeo sejunctos habet, ut bestiae plures; tamen sic satis habet distinctos: & si cerebri singula hemisphae-

(*p*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17. (*q*) Tab. XI.

phaeria in lobos dividimus, quamvis superiore facie nullam exhibeant distinctionem loborum; quanto id magis servare possumus in jecinore in quo ea distinctio, facie etiam superiore, semper a suspensorio Vinculo, saepe etiam a magis, ut diximus, extuberante lobo dextero indicatur. Num tamen facies hepatis inferior tam alte in lobos tota divisa sit, & *aperta*, ut in hac Tabula, aliisque ostenditur, ibi videbimus, ubi loquemur de IV.

18 Quod ad *extantias*, seu *eminentias* attinet in hac inferiore facie hepatis occurrentes, primùm dubito, num istam cui littera E inscripta est, *antiqui vocarint hepatis portas.* Hippocrates enim, 894
vel potius vetustissimus Auctor libelli *de corporum resectione*, non unam, sed duas indicat prominentias quas antiqui *portas* vocabant: *Hepar*, inquit, *apices habet duos, quos portas appellant, in dextris locis sitas.* Deinde magis etiam dubito, num illa *productio* quam littera G imposita indicas, ea sit quae „ apud Antiquos ab aliqua „ figurae similitudine nominibus variis insignita est, nunc *gladii*, „ aut *cultri*, nunc *aurigae* „ pariterque num *minores* istae *protuberantiae* per litteras KK a te, Vir cl. definitae, illae sint „ ab Anti- 895
„ quis ob aliquam figurae similitudinem nominibus *foci*, *mensae*, „ & *unguis* confusim indicatae. „ Nam ejusmodi nomina sive Haruspices, ut Ruffus Ephesius (*a*), sive Medicum aliquem, ut Theophilus (*b*) scripsit, auctores habeant, multiplicibus jecoris fibris, hoc est lobis, ut multis in bestiis ad sacrificia olim, & ad anatomen adhibitis occurrunt, divisis fuerunt imposita, quod laudatorum Scriptorum verba indicant, & Vesalius (*c*) censet: neque a figurae similitudine petita, sed vel ab attributis hepati facultatibus, ut diserte apud Theophilum explicatum est, vel fortasse etiam, idque apud Haruspices, ab iisdem commentis secundum quae de capitibus [sic enim appellabant] duobus jecoris domesticum unum, hostile alterum vocabatur, quod memorat Riolanus (*d*), & prolato Lucani loco, exponit Stuckius (*e*). Quid? quod Riolanus idem, *unguis* nomen, ut librariorum mendum expungit. Quid? quod non ejusdem lobi, ut docet Theophilus, *culter*, & *auriga* nomen erant. Quid demum? quod vel Ruffi ipsius aetate quae loca in humano jecore hoc, vel illo istiusmodi nominum vocanda essent,

(*a*) De corp. hum. Part. appell. l. 1. c. 28. (*b*) De corp. hum. fabr. l. 2. c. XI. (*c*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 7. (*d*) Anthrop. l. 2. c. 21. (*e*) Sacror. Descript.

ſent, definiri non poterat: *in homine quoque, ſed obſcura*, inquit, *& incerta reperiuntur: ad nullumque medicinae profectum neceſſariò nominantur.* Veruntamen ut ego dubitationum mearum cauſas profero, ſic minime improbo quod haec quoque nomina memoraveris, ne quid eorum quae ad argumentum ſpectabant tuum, praetermitteres. Quae cum attendo, nequaquam vereor, ne tanquam minuta, aut inutilia ulla horum quae ſcribo, contemnas, quippe quae ad tuum argumentum omnia videas pertinere.

19 Spigelii Lobulum [ſic enim ego quoque appellabo, etſi non ignoro, ante Spigelium fuiſſe a Vidio (*f*) ſaltem deſcriptum nomine *parvulae fibrae, quaſi nucis & caet.* ante Vidium autem ab Euſtachio delineatum] Spigelii, inquam, Lobulum recte doces varia ſaepe figura inveniri: quem haud raro valde diſſimilem illius comperi cujus magna ex parte perſimilem alias deprehenderam, accuratae Euſtachii (*g*) delineationis, ut mirum tibi videri non debeat, ſi ingenue confitear, me non ſatis meminiſſe, an unquam ullius iſtorum quos in hac, aliiſque Tabulis exhibes, conſimilem viderim. Etſi enim aliquando vidi ejus ſimilem quem Tabula IV. proponis; tamen hic etiam, quamvis non ita, ut reliqui, extuberans totus, haud multo aliter quam ipſi, finitur. Ego vero ita ſolitus ſum invenire, ut a dextris in iſthmum plerumque deſineret [nonnunquam enim ne veſtigium quidem iſthmi fuit] iſthmum autem neque ita craſſum, neque ita deorſum obliquatum, ut tuae omnes Tabulae oſtendunt, ſed ad Euſtachii delineationem propius ſane quàm ſaepe accederet reliquus lobulus, accedentem; tantum abeſt, ut ſecundum meas quidem obſervationes, iſta ejus quam
894 exhibes, *habitudo communior ſit.* A ſiniſtris vero invenire conſuevi in angulum fere deſinentem qui interdum triangularis pyramidis verticem refert, alias magis compreſſus eſt; ſolet autem ab reliquo hepatis corpore liber & ſolutus antrorſum verſus extare.

20 De Ligamentis ſupra a nobis ſcriptum eſt ſatis. Hic illud
895 tantum addemus, Siniſtri poſitum una eademque opera in II. hac Tabula indicari potuiſſe, ſi non ita ſurſum, ſed in transverſum fuiſſet diſpoſitum. Nam inferius quidem Ligamentum quod vena olim fuerat umbilicalis, in adulto apertum pingi non debuiſſe, ita manifeſtum eſt, ut omnes, non modo ego, hoc inter Operarum er-

(*f*) De Anat. corp. hum. l. 5. c. 7. & Tab. 64. Fig. 12.
(*g*) Tab. XI. Fig. 4.

errata ſint relaturi: cui ſimilia in alias quoque Tabulas irrepſerunt, ut cum in III. *introitus in cavam* Venoſi Canaliculi *h*, in VIII. autem Tabulae Figura II. illud idem umbilicale Ligamentum F aperta ſunt delineata. Nimirum omnia non poſſunt animadverti: quemadmodum; ne a vena umbilicali recedam; cum ſupra ſcripſiſti; hanc a vena portae *ferè in medio hepatis excipi;* aut minime ipſe 893
animadvertiſti, niſi aliquid adderes, unde conſtaret qua ratione iſtud *medium* intelligeres, poſſe ita intelligi, ut verum ſcribere non videreris; aut illud addidiſti tu quidem, ſed a Typographo omiſſum eſt.

21 De Canali Venoſo nihil dico, niſi quod ut in adulto, aequo craſſior videtur. De Vena autem Portae, & Cava ſuper aliis Tabulis ſermo erit. Nunc de Arteria Hepatica ſcire aveo, quinam ejus rami multo maximae iſtius jecoris parti inſervirent? Lobus enim ſiniſter hepatis cum dextero comparatus, ſane parvus eſt & craſſitudine, & ambitu, ut interdum vel in Euſtachianis Iconibus aliquanto minorem deſideraverim. Tu igitur, Vir cl. qui id minime ignoras, qua, obſecro, cauſa cum utrumque iſtius Arteriae ramum, & omnes fere propagines monſtres verſus ſiniſtrum lobum directas; vix harum unius partem, eamque exiguam oſtendis ſe dextrorſum verſus inſinuantem, tantae iſti moli majoris lobi proſpecturam? Hoc certe ne cum tua quidem convenit Tabula IV. in qua totum dexterum Arteriae ramum, ſiniſtro ſane majorem, in lobum dexterum immittis. Porro illa de qua modo dicebam, propago quomodo certo in loco qui haud procul eſt ab 2, ita repente dilatatur, ut origine ſua multo amplior ſit? Poſtremo quod *omnes* Arteriae hepaticae ſurculi *denique* in venae Portae, *ductuumque bi-* 898
liariorum tunicis, & capſulae ſubſtantia deſinant, libenter crederem, niſi ego, ut alias ſcripſi, quod Cel. Ruyſchius, vidiſſem, ejus videlicet Arteriae ramuſculos ad membranam quoque inveſtientem hepar pertingentes, per eamque repentes: quarum ſimiles obſervationes habuiſſe audivi Joannem Loquet, qui atro humore injecto, ejuſdem Arteriae finem non modo in ea membrana, ſed & in hepatis Ligamentis invenit. Ejus *Diſputationem*, quae de *Arteria* quidem *Hepatica* inſcribitur, ſed alia quoque complectitur aeque ad argumentum tuum pertinentia, minus miror me nondum vidiſſe, cum tibi ipſi neque in I. neque in nova hac *Hiſtoriae Hepaticae* Editione notam fuiſſe, animadvertam.

22 Glandulas conglobatas, cavo hepatis adhaerentes, ſcribis, *capillamenta venoſa propria in ramum portae magis attiguum transmit-*

mittere. Si ſcriberes *in radicem portae*, ut intelligere poſſemus de ſurculo quopiam ad venas cyſticas pertinente; res ſane eſſet expedita. Sed *in ramum* qui arteriae videlicet vices gerat, venoſas radiculas influere, & in eum canalem ex quo ſanguis in capillamenta urgeri debet, ſanguinem ex quibusdam capillamentis inferri, atque admitti, videtur ſane vel apud te, Vir cl. ſine dubitatione
1087 ſcribi non poſſe, qui hoc *ſpeciale privilegium* venis cyſticis, quae in ramum tamen venae Portae non influunt, ſervaſti. Veruntamen quod injectiones ſine ambiguitate docebunt, hoc ſequar.

23 Cyſtis felleae, ſedes, ut tot alia in hepate vidimus, varia ſit in variis, neceſſe eſt. Ne enim alias obſervationes memorem; Euſtachius (*h*) certe qui illam ſemel, atque iterum pinxit, utrobique magis a fiſſura hepatis diſtantem exhibuit, quàm tu in ulla de tot Tabulis exhibueris. Sed hoc mitto. Neque magis mihi in praeſentia quidem diſpiciendum exiſtimo, quem ad angulum Meatus cyſticus cum hepatico Ductu confluat; quanquam ego ad acutum angulum a parte hepatis ſolitus ſum invenire, nec fere video, ſi VII. tuae Tabulae Figura II. in quodcumque cavum hepar de tot quae pingis, transferretur, quaenam apta ei Veſiculae ſedes contingeret. Verum aut illo ipſo, aut quocumque alio ex tot quae delineas, cyſtici, & hepatici canalis confluxibus in quodcumque a te pictum cavum jecur translato, jam attendere illa praeſtat quae in hujus II. Tabulae Explicatione, & recte quidem,
899 doces, *Ductum communem* a te *exhiberi*, *naturalem in hâc figurâ ad duodenum inclinationem*, *& directionem quidem prae ſe ferentem*, *ſed ſiniſtrorſum reflexum*. Jam igitur fingamus, Ductum Communem, & cum hoc Hepaticum, & Cyſticum a ſiniſtris quo tu reflexiſti, eo quo debent, reduci, ſimulque eorum memores quae ſupra conſtituimus, cavam hanc hepatis faciem in eum quem ſecundùm naturam poſitum habet, reſtitutam intelligamus. Particula quidem jecoris quae proxima limbo eſt, qua fere videlicet fundum excipitur Cyſtis, poſteriora fortaſſe reſpiciet magis, quam inferiora; reliqua autem hepatis cava facies, ideoque illa etiam ex qua Cyſtis cervix, & meatus Cyſticus pendent, inferiora magis, quam poſteriora ſpectabit. Haec ubi ſemel vel ex tuis hiſce Tabulis probe animo conceperint quibus cadaverum copia non eſt, non poterunt ſane non intelligere, Cyſticum ductum, ad confluxum illum ſuum tendentem, non aſcendere quidem, ſed deſcendere,
&

(*h*) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4.

& praeterea secundum curvaturam in Figura illa IV. (*i*) ab Eusta-
chio, in tuis autem fere omnibus a te pictam, & a Bauhino (*k*)
etiam memoratam, sic reflecti, ut ejus orificium non defluenti ex
Canali Hepatico bili, sed retrocedenti ab intestino per Commu-
nem, obvertatur. Non est opus, ut Piccolhomini, ut Vidii, ut
Hornii vel descriptiones, vel picturas, quibus haec firmentur,
proferamus, quando satis est Summi Anatomes Doctoris qui iis,
aliisque facem praetulit, Gabrielis Fallopii (*l*) verba producere:
Cervix, inquit, vesiculae *prope portas quasi duplicata reflectitur,
atque ipsius pars altera, quae cum meatu* hepatico *conjuncta est,
non sursum ad portas, sed deorsum ad duodenum respicit.* Quorsum
haec? inquies Vir cl. Eo nimirum, ut monstres, quemadmodum
componi haec queant cum iis quae de *indutabili* scribis *digressione* 102
*in cystim totius penè liquidi ab hepate versus intestina per porum bi-
liarium excurrentis. Manifestum hoc trahis ex naturali hepatis, du-
ctus ejusdem excretorii, & ipsius folliculi positione.* Hanc autem ita
describis: *Folliculus imum cavae regionis inhabitans perpendicularem
situationem servat; cujus collum seu angustior cavitas superius poni-
tur; fundum seu amplior pars ad inferiora jacet. —— Producto
hinc verticaliter a cervicis apice canali cystico; seu potiùs eodem ve-
siculae collo ad ductus fellei insertionem ascenso; patet, ut supra,
bilem ex ductu hepatico ad hoc bivium deventam, faciliùs in ductum
cysticum, longitudini perpendiculari proximum à gravitate sua de-
turbari posse & caet.* Supra autem scripseras, cysticum ductum 99
*hiare osculo sat amplo in tubi biliferi basim; —— indèque ab eo qua-
si perpendiculariter propendere; —— ut ideò tamquam vorago viam
occupans, trajicientem ibidem placidè versus duodenum bilem, hu-
jusque veluti praecipitii nesciam deglutiat, & per propriam cavita-
tem raptet.* Nos vero bilis a meatus Communis fine in Hepaticum
retrocedentis partem quidem ascendere per Cysticum posse, & sic
in Vesiculam postremo descendere, nunquam negavimus. Sed *to-
tam penè* bilem quae ab Hepatico in Communem defluit, inter de-
fluendum, *a gravitate sua deturbari* in Cysticum, ut qui ab He-
patico *quasi perpendiculariter propendeat*, haec vero in praesentia
intelligis cur probare pariter non possimus.

24 Intelliges quoque, cur nobis probari nondum queat, *ingres-
sum venae Portae esse ad Hepatis sinistrum latus, seu concavae re-* 900
gio-

(*i*) Tab. XI. (*k*) Theatr. Anat. l. 1. c. 45. (*l*) Obs. Anat.

gionis centrum, si nimirum animadverteris, foveam hepatis C C, ejus regionis *centrum* non *esse censendam*, nisi jam jam prope D. quo usque *elongari ad latus dextrorsum* illam foveam docuisti *pro*
894 *ingressu, sinu, ac primis distributionibus trunci venae portae;* quem quidem locum jam jam prope D, non esse *ad Hepatis sinistrum latus*, iidem oculi per se judicant, qui ejus faciei hepatis centrum esse, judicant. Nam quod mones, *Truncum venae Portae* [*in hac icone ad dextra, & superiora reverà inflexum, sed in his, quae subsequentur, figuris proprià in sede perspiciendum*] *hanc foveam, seu centrum cavae hepatis transmittentem, sinistrum pariter ejus-*
27 *dem cavae regionis latus necessariò occupare;* primùm hic quaeritur, ut de ramis venae Cavae quaerebatur, de *introitu in hepar*, hoc est de ipso fine trunci venae Portae, non de sede trunci ante introitum, sive ante finem, quae nimirum sedes sinistro quidem esset in latere, sed non in centro tamen cavae hepatis regionis. Deinde si in hac ipsa II. Tabula truncum venae Portae propriam in sedem restitutum intelligamus, nunquam sane illuc trahi posse, perspiciemus, ut locum occupet quem in *subsequente* Tabula III. eidem assignas: qua de re, aliisque eadem Tabula exhibitis protinus, quaeso, videamus.

25 In III. igitur Tabula [in nulla enim alia ex *his*, *quae subsequuntur*, *Figuris* id agi a te, video] *Truncum venae Portae proprià in sede perspiciendum* proponis. Qua de re ut vere existimare possimus; necesse est ut sedem, positum, figuram Sinus ejusdem venae, & quam in Sinus hujusce partem truncus venae ipsius desinat, cognoscamus. Quod ad me attinet, eum Sinum oblongum, & a dextero hepatis lobo ad sinistrum in transversum porrectum observare solitus sum ita uti cum ad eum pervenit locum ad quem umbilicalem excipit venam, se se, aut amplum quasi ramum, huic eidem venae obviam mittat. Porro ut Sinum, ad extremum sinistrum, vena adit umbilicalis, sic prope extremum dexterum, subire truncum video venae Portae: hoc autem Sinus extremum dexterum extremam foveae hepatis dexteriorem partem sic tenere, uti haud raro non totum oculis pateat, sed hepatis substantiâ, quae isthmo lobuli Spigeliani proxima est, obductum, nisi haec auferatur, diducaturve, ex toto conspici non possit. Quamobrem sicuti haud raro mihi accidit, ut truncum venae Portae in eam Sinus partem influere viderim quae isthmum contingebat [id quod in IV. illa Figura (*a*) satis indicavit Eustachius] sic nunquam accidisse memini, ut eò influentem viderem quò tua III. Tabula osten-

(*a*) Tab. XI.

oſtendit, nec, quod conſequitur, ut Sinus ramos dexteros; ne de aliis nunc loquar; jam diviſos, atque ita patentes tanto ab dextera foveae ora intervallo conſpicerem. Quae omnia ſi velis diligenter attendere; facile intelliges, obſervationes meas longe magis ad illa accedere quae Tabula II. indicas, quam ad haec quae III. proponis. Neque tamen credas, me negare in aliquo interdum cadavere rem ad hunc modum poſſe inveniri. Nam Gliſſonium *(b)* quoque video trunci venae Portae ingreſſum in Sinum ſuum non a dextris delineaſſe. Verum cum te animadverto in aliis pariter duabus Figuris *(c)* quibus hunc eundem ingreſſum, quamvis vena ab hepate exempta, pingis, a dextris non pingere, idemque ſervare in Tabula hac III. in qua id agis, ut Truncum Venae Portae propriâ in ſede perſpiciendum proponas; peto abs te illud primùm, ut ſaltem moneas, non ita rem ſe ſemper habere, deinde hoc quoque, ut amplius quaeras, ſitne crebrius in naturae conſuetudine poſitum, ut res ſe habeat ſecundum hanc tuam delineationem, an ſecundum meas illas obſervationes, praeſertim cum mecum faciant praeter Euſtachium de quo paulo ante indicatum eſt, duo Experientiſſimi, & Celeberrimi Anatomici Kerckringius *(d)*, & Heiſterus *(e)*, qui venae Portae ſuum in Sinum ingreſſum pingentes, hunc prope Sinus extremum dexterum commonſtrarunt.

26 Nunc a vena Portae ad Cavam tranſeamus. Scribis, *Cavae truncum poſtquàm inſculptam in ejus gratiam hepatis foveam ad quatuor* 90 {
circiter digitos protenſam emenſus eſt, ab eadem emergere, relictoque jecore, ad lumborum vertebras juxta aortam protendi. Etſi mallem, hujus etiam venae progreſſum ſecundùm ſanguinis motum, non contra hunc, memoraſſes; ea tamen re omiſſa, hoc dicam, non videri mihi, illius foveae longitudinem ſine aliqua ejus varietatum commemoratione definiri poſſe. Nam certe in quibusdam, etiam magnis, jecinoribus multo infra iſtam menſuram vidi, ut vix duos transverſos pollices aequaret, ima etiam parte computata, quae potius quàm fovea, leve jam jam deficientis foveae veſtigium erat. Tu vero cum iſtam foveam, vel immiſſam foveae partem venae Cavae ter pingas; longitudine ſemper exhibes multo majori, & quae cum tua iſta *quatuor circiter digitorum menſura* conveniat. Quod

(b) Anat. Hep. c. 33. *(c)* Tab. VIII. Fig. 1. & 2. *(d)* Spicileg. Tab. XXIX. Fig. 1. *(e)* Eph. N. C. Cent. VI. Obſ. 27. & Compend. Anat. Tab. III. Fig. 12.

Quod vero ad ramos attinet ex hepate in eam venam influentes, 897 primum in II. Tabula *inferiores* oſtendis, ſeu *poſtremos*, ut tu loqueris, *quos cava ſuo per foveam trajectu à lateralibus hepatis partibus excipit*, deinde in hac III. Tabula *tres principales*, ſeu *majo-*
903 *res*. Verum hos majores nunquam, ut abs te, Vir cl. delineantur, vidiſſe memini. Equidem recordor, ipſorum orificia tam alte intra
904 venam Cavam mihi nonnunquam ſe obtuliſſe, ut in hoc Theatro diaphragma oſtenderim tribus, inter ſe proximis, foraminibus pertuſum, medio uno, multòque ampliore quo vena illa Cava transmittebatur, duobus quae huic adjacebant, minoribus per quae hepaticae hae venae trajiciebantur, ſtatim ſupra diaphragma Cavam aditurae. Sed contra haud ſubit, earundem orificia intra Cavam usque adeo infra ſeptum transverſum vidiſſe, ut ſummum omnium ab fine Venoſi Canaliculi duorum pollicum intervallo; reliqua trium, quatuorve diſtarent, quemadmodum a te oſtenduntur. Imo ea obſervare ſolitus ſum in illa ipſa parte venae Cavae quae diaphragma verſus ex jecinore emergit, aut jam jam eſt emerſura, neque fere plura duobus, ſic tamen, ut in unum ex his orificiis binos ex majoribus ramis confluere, interdum diligentius attendens, animadverterim. Ramos autem illos minores nulla certa aut loci, aut ordinis, aut numeri, aut denique amplitudinis ratione in ſubjectam proximam venae partem deſinentes inveni. Sic etiam nuper de tribus jecinoribus primum vix unum oſculum exhibuit, idque ſatis parvum, transverſi digiti infra majora intervallo; alterum duo, vel tria mediocria orificia; tertium nihil ejusmodi, ſed minuta tantummodo hic illic foraminula oſtendit. Quin te ipſum quoque aut multo his minora foraminula, aut nullum certe infra majora, ſatis notabile oſculum interdum vidiſſe, non modo haec III, ſed & IV. Tabula confirmat. In qua etſi, vena Cava exempta, nudam hujus foveam oſtendis; ramulorum tamen in venam influentium hiantia oſcula ſupereſſent; nam non concidere, nec connivere, maxime venarum hepatis proprium eſt.

27 Qua de re quantum per ſe ultro obvia, atque conſpicua, tantum ab Anatomicis ſileri ſolita, equidem optaſſem, ut tu, Vir cl. in Hiſtoria Hepatica mentionem injeciſſes, & cur inſtituta illa ſit, quaeſiviſſes. Nam certe quamcumque jecinoris partem in fruſta, ut libet, conſcindamus, quaecumque ejus venae vel majores, vel parvulae, in transverſum diſſectae, ſectiones omnes ſuas offerunt patulas atque hiantes, indicio manifeſtiſſimo, exteriorem omnem tum propaginum venae Cavae, tum Capſulae Portae ſuper-

perficiem cum hepatica ſubſtantia, cum Capſula autem venam Portae ſic cohaerere, ut harum omnium venarum quae quidem magis ſub ſenſum cadunt, parietes nunquam, ut alibi poſſint concidere, ſed propter ejus cum quo undequaque cohaerent, corporis ſtabilem conſiſtentiam, ut loquuntur, & firmitudinem, explicatos extenſoſque ſervari neceſſe ſit. Idque non in hominis modo, ſed in aliorum quoque animalium jecinore Natura praeſtitit, quantum ex ſuis, bovis, & hujuſmodi quadrupedum, ac nonnullorum piſcium, aliorumque animantium diſſectione cognovi. Hoc autem eo pertinere, ut *progreſſus ſanguinis* per vaſa hepatis *promptiſſimè fieri poſſit*, tradi video in quadam Medica Diſſertatione, in qua una, quantum in praeſentia memini, hanc obſervationem commemoratam invenio. Ea Diſſertatio, non uno nomine ad tuum ſpectans argumentum, ſub praeſidio Medici Nobiliſſimi G. E. Stahlii habita eſt, inſcriptaque *De Vena Portae Porta Malorum*. Caeterum an illa ejus rei cauſa ſit, quod a primo ratio ipſa videtur confirmare, ne ſanguini, lento ac debili impetu per jecur propulſo, ſuperandi concidentium venarum obices opponantur; an vero illa ipſa res ex parte tamen inſerviat ad opportunam in hepate tarditatem ſanguinis conſervandam, quatenus huic circumjectae vaſorum tunicae, ut diſtendi, ac diſtrahi, ſic reſilire, & contrahi ad urgendum ſanguinem haud ſatis queant, indagari fortaſſe poſſet. Utcunque eſt; excretorii etiam bilis canaliculi [non modo arteriae, quae & alibi id ſolent] mihi in diſcindendo hepate, hoc nonnunquam attendenti, ſic ſatis, quamvis non aeque manifeſtò, patulas ſectiones exhibere viſi ſunt. Haec autem omnis diſquiſitio ad quarundam etiam aliarum partium ſanguifera vaſa transferri poteſt quorum transverſas ſectiones ſic ſatis patentes animadverti, & nominatim pulmonum, ac renum, dum hos ſecundum longitudinem a dorſo ad ſinum, illos autem transverſos diſcinderim. Sed nunc ad hepatis lymphae ductus tranſeamus.

28 Horum *germanos icones* tibi in promptu eſſe, indicaveras A. 21
1711. Hic autem ea vaſcula exhiberi a te dicis *qualia jam anno*
1706. *in juvene aſcitico, & meliùs anno* 1714 *in homine, hydropicâ pariter aegritudine denato* obſervaſti. 901
Sed minimorum, qualia lymphatica ſunt vaſculorum tot, tantaeque in variis cadaveribus varietates ſpectantur, ut ex una, aut altera obſervatione *germanas* [tua pace dixerim] & quae id ſaltem quod plerumque eſt, exprimant, eorum delineationes ſperare non poſſimus. Accedit manifeſtus Pictoris error, qui quomodo toties errare eundem errorem po-

tuerit, quot intermedia lymphae ductuum inverſa deſcripſit, cum
902 te *neſcire* fatearis, tanto minus intelligere aliis licebit, praeſertim animadvertentibus, recte eundem Pictorem internodia expreſſiſſe in plerisque ex iis lymphae ductibus qui per fellis veſiculam obvii ſunt: quae diſcrepantia etiam facit, ut te in univerſum monente: lymphaticorum *internodia inverſa in hoc iconismo exhiberi*, noſtri turbentur Tirones, qui hoc ut de omnibus dictum vident, ſic in omnibus non queunt agnoſcere. Sed vide, quaeſo, ne alia ſint, eaque graviora, quibus Tirones perturbentur. Hoc certe Iconiſmo, quo *capſulam Gliſſonianam in ſitu* oſtendis *ſinum portae circumcingentem*, commonſtras quoque, *occaſione ortus*, *progreſſus*, *& termini Lymphaticorum hepatis*, *partem Pancreatis*, *& receptaculum chylare in ſitu cum ductu Thoracico; tum membranaceas productiones*, *quae pancreaticas*, *& chylares has partes cum hepatis corpore communicant*, *& ſupradicta lymphatica ad extremos fines deferunt.* Cum autem Sinum venae Portae Capſula conveſtitum *in ſitu* oſtendere non poſſis, quin facies hepatis, quae inferiora ſpectat, conſpiciatur, per hanc autem faciem Thoracicus ductus non modo non feratur, verum ne illi quidem faciei hepatis, ſed poſticae, quam a Veſalio delineatam eſſe, diximus, reſpondeat, haud inutile, opinor, fuiſſet, ſi alicubi in tam longa praeſertim Explicatione Tirones monuiſſes, ne, praeter ſententiam tuam, ſibi forte imponi a pictura paterentur, ſed hepar ſecundum naturam ita poſitum meminiſſent, ut ejus ſuperior in Figura limbus ad poſteriora, inferior ad anteriora, & quod conſequitur, hic quidem ad eam regionem pertineat quae a chyli Receptaculo, *in ſitu* collocato, longe abſit, ille vero ad eam quae Thoracico ductui, ſuae ad corpora vertebrarum ſedi affixo, propior ſit, ita tamen propior, ut diaphragma inter hepar, eumque ductum intercedat, alterumque ab altero ſic dirimat, ut illud in ventris cavea, hic intra ipſos thoracis parietes contineatur.

29 His igitur ita, ut par eſt, conſtitutis, animoque probe conceptis, de iſtis ſingulis quas commonſtras, Partibus videamus. Et primùm, ſi limbum hepatis qui in Figura ſuperior eſt, ſic ad poſteriora deorſum trahi, intelligamus, ut picta hepatis cava facies naturalem obtineat locum, ventrisque inferiora reſpiciat; non ſatis video quî illa ductus Thoracici *inſula* quâ littera H comprehenditur, neque inferiore hepatis plano ſuperior ſit, neque ab hujus partibus quae tres, aut quatuor transverſos digitos a poſtico hepatis limbo diſtent, ſatis remota, ut lymphae ductus qui H litteram

teram contingit, & qui item fere eidem H subjectus est, ab iis partibus eam insulam adituri, descendere debeant, & tam brevi tractu, quàm numerus internodiorum ostendit, ad ipsam pervenire jam possint.

30 Mitto libenter hic quaerere, num „Glandulae ad cavam he- 906
„patis conglobatae —— omnes à plurimis communi nomine *muscosae* „vocatae sint„ itemque illud, num lymphaticorum „exortum jam „non esse glandulosum, ex iis lymphaticis, quae in hâc figurâ di„ligenter Archetypo collatâ, ab externa jecinoris tunica propa„gantur, liquidò pateat„ quod enim pro *exortu* ipse delineas, omnes viderunt, neque tamen omnes verum propterea lymphaticorum exortum *liquidò* sibi *patere*, crediderunt. Haec, inquam, libenter mitto, & ad *partem* illam *Pancreatis*, *& receptaculum chylare* pergo, quae *in situ* ostendere te, dicis *cum ductu Thoracico*, *cum membranaceas productiones*, *quae pancreaticas*, *& chylares has partes cum hepatis corpore communicant*. Binae istae membranaceae Productiones P. P. & SS. a te, Vir cl. sic exhibentur, quasi *pancreaticas*, *& chylares has partes* cum antica & convexa facie imi hepatis limbi *communicarent:* quod num verum sit, ipse vides, videntque omnes qui eum limbum in cadaveribus inspexere. Porro cum ais: *in hac figura Chylarem cisternam situm exactè suum, suamque cum jecore naturalem habitudinem servare; hîc nempè pro-* 908
ductionem illam membranaceam SS. considerandam esse à T. ad R. non jam verticaliter, sed penè horizontaliter protensam; distantiam ideò in homine ab hepate ad cisternam horizontaliter mensurare; hinc dubitationes magis magisque succrescunt; nam & *mensura* ista a T ad R longe brevior spatio est quod a T ad R *horizontaliter* secundum naturam intercedit, & si membrana ab imo hepate ad chyli Receptaculum *penè horizontaliter protenditur*, quonam modo [id quod supra quaerebamus] ab inferiore hepatis facie lymphae illi ductus & descendent, & brevissimum emetientur spatium ut partem Thoracici ductus adeant sex, septemve transversis digitis summo Receptaculo altiorem? Denique; ut alia praeteream; si chyli Receptaculum *situm exactè suum* hic servat; quonam modo pars ista Pancreatis *in situ* est? Si enim illud *in sinistro latere superiorem vertebrarum lumborum jacet;* eam certe Pancreatis partem a sinistris habere non potest, quam extremam dexteram esse, cum crassitudo ostendit Pancreatici ductus, hujusque ramorum vel longe major quàm in *elaborata*, ut fateris, *Figura Graafii*, tum Lo- 907
bulus comprobat in quem Pancreatis ima ora quasi in appendicem solet

solet prope intestinum excrescere eo ipso in loco ubi in cane, aliisque ejusmodi animantibus eadem ora quasi in alterum producitur Pancreas: cujus in nobis Lobulus iste leve quoddam est rudimentum.

31 Quoniam de Pancreate sermo est, cujus ductum, & Communem, quem vocant, bilis Meatum in hac Tabula disjunctos proponis, maluissem ut in alia quadam utriusque confluxum, & commune [sic enim saepius se habere res solet] in intestino osculum demonstrasses, vel saltem quod Glissonius fecit in *Anatomia Hepatis* sua (*), tu quoque in tua fecisses, ut sine illius osculi, & eorum quae ad ipsum pertinent, accurata descriptione *Historiam Hepaticam* omnino perfectam atque absolutam non crederes. Tu vero *coalitum*, & *communem*, *unamque amborum* Ductuum *in intestinum insertionem* vis interim ab Lectoribus *videri in eleganti, elaboratâque*, de qua modo diximus, *figura Graafii.* Utinam haec quae intestino aperto obvia sunt omnibus, satis ostenderet. Neque enim quaero, ut nobis demonstret quid de *novo Bilis Diverticulo* sentiendum sit, de quo non nisi ante hos sex annos scriptum est a Praecl. Abr. Vatero in Dissertatione de eodem inscripta, ad tuumque institutum pluribus locis pertinente. Non inquam, haec quaero. Illa quaeso, ut quae sine ullo apparatu ultro in omnium oculos incurrunt, exhibeat. Primùm, commune illud osculum non in cylindro sic intra intestinum quasi recta se conjiciente, & toto, ut videtur, corpore libere intra ejus cavum sic prostante, sed in cylindro secundum intestini longitudinam inter hujus tunicas ad tractum interdum transversi pollicis se demittente, ut altera cylindri facies intra parietem intestini delitescat, altera, hujus tunicas attollens, intra intestini cavum ptomineat, haecque magis quàm extrema ima cylindri pars quam carunculam vocitant, oppositum intestini parietem respiciat. Hunc enim haud semper caruncula respicit; sed saepe omnino deorsum cum insculpto osculo conversa est; ut propterea in multis id osculum non in medio quodam monticulo, instar umbilici, esse videatur. Porro osculo ac toti cylindri protuberantiae cum alias, tum nuper in sex continenter sectis cadaveribus superinductam valvulam, eamque longe conspicuam, vidi; ut mirer qui hanc omittant, & magis qui hanc negent, inveniri, Riolanum (*a*) credo, exercitatissimum alioqui Prosectorem, sequentes, qui nullum, nisi quod ad Ureterum est fines, hîc voluit arti-

(*) C. 16. (*a*) Antrop. l. 2. c. 22.

artificium agnoſcere. Equidem *duas membranulas*, a Veſalio (*b*), atque aliis propoſitas, *quae utrinque ad orificii latus laxè propendeant*, imo ne unam quidem membranulam, quam huic officio praefectam alii commemorarunt, agnoſco, niſi forte unius membranulae nomen pro peculiari membrana haud ſumpſerint, ſed idem quod Diemerbroeckius (*c*), & Verheyenius (*d*) intellexerint. Nam ego quoque nihil aliud invenio, niſi intimas inteſtini tunicas ſupra cylindri protuberantiam corrugatas, duplicatasque in modum valvulae deorſum pendentis, & clitoridis praeputium quodammodo referentis, ut facile ſurſum verſus duci poſſit ad carunculam cum cylindro retegendam, & facile viciſſim reduci ad eandem operiendam. Quod quidem conſpicuum, in eodemque conſtans loco Naturae artificium praeclare intelligitur eo ſpectare ut quae in ventriculo ſunt confecta, dum ad hunc locum delabuntur, ipſa in valvulam incurrendo, hanc deorſum verſus extendant, ſibique aditum in carunculae orificium praepediant. Sed qua viciſſim induſtria cautum ſit, ne qua ſurſum, ut interdum contingit, ex inteſtino revertentia, in illud ſe oſculum intrudant, non ſatis adhuc mihi cognitum eſſe, fateor. Nam ſi cum valvulae ora commiſſam quandam columellam carneam viderem, hac pro re nata deorſum trahi, tractamque ſervari poſſe, intelligerem. Nunc vero non valvulam, ſed imam cylindri, ſeu carunculae oram quae cum inteſtini pariete cohaeret, in alterum corpuſculum, ſtabilis firmaeque rugae inſtar, produci video, deorſum pariter ſecundum longitudinem inteſtini protenſum, huicque tota altera facie affixum, altera intra inteſtini cavum prominens in his magis, in illis minus. Nonnunquam enim craſſiuſculum vidi, nonnunquam imo fine bifidum, ſaepius autem exile, ſimplex, & quo magis deſcenderet, eo magis extenuatum: fuit quoque cum vix levem obſcuramque ejus quaſi adumbrationem inveni. Longitudine etiam, aliquando transverſos digitos fere duos, interdum pollicem, alias minorem digitum adaequabat. Nemo adhuc, quod meminerim, id deſcripſit praeter Virum Praeclariſſimum Amiciſſimumque Jo. Dominicum Santorinum (*e*) apud Venetos Protomedicum, & in praeſentia Anatomes Profeſſorem, qui *fraenulum*, *ſeu ligamentum* hujus orificii nuncupavit. Ego ut quodammodo iis reſpondere Corporibus

(*b*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 8. (*c*) Anat. l. 1. c. 15.
(*d*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17. (*e*) Obſ. Anat. c. 9.

bus video quae olim sub ureterum osculis in vesicae collo descripsi, ita candide fatebor, me ut de illorum, sic de hujus quoque vero certoque usu dubium haerere. Venit quidem in mentem aliquando inquirere, possitne, ubi contrahatur, carunculae osculum, quod alioqui proximo cylindri, idest Communis ductus cavo aliquanto angustius est, coarctare, atque ita, opportune aditum sursum recurrentibus ex intestino succis intercludere. Verum hoc fraenulum deorsum trahendo, ut nunquam valvulam moveri vidi, ita carunculae orificium visum quidem interdum est contrahi, & angustius fieri, sed interdum contra visum est, sic deorsum tracta infima ipsius ora, magis aperiri, interdum denique nec contrahi, nec aperiri, sed ut per se erat, quantumvis traherem, permanere.

32 Proximum esset ut quae de numero, figura, & sede Receptaculi, & quod item de Thoracico ductu in istum modum flexuoso scribis, aut pingis, non modo cum tibi notis Cowperi, & Henningeri, verum etiam cum aliorum pariter Celeberrimorum Virorum Saltzmanni, Cantii, Santorini Iconibus, aut descriptionibus, atque aliis quae nobis in promptu sunt, observationibus conferremus. Verum & tu idem in parte facere per te poteris, & nos super hac III. Tabula jam plura scripsimus. Itaque his, aliisque omissis, vel quae olim fortasse inter Bilsii Asseclas sine ulla dubitatione accipi potuissent, vel quae ut oppido perrara, ita certa quadam alia ratione sunt enarranda, duo tantum ex te, cl. Vir, quaeram. Alterum, ut quid intelligas per uteri *lactifera vasa chylosis suis uberrimis identidem copiis imbibita* diserte exponas, atque ita exponas, ut quod tu videris facere, nos quoque dubitare cogamur, ne in mammas quidem per arteriarum semitam chylum importari. Alterum, ut si commodum est, istarum *avium rapacium*
910 nomen indicare ne graveris, in quibus nimirum conspexeris *non tantum lactea vasa —— ex intestinis agminatim erumpentia, —— sed ulteriùs producta ad omnia abdominis viscera, imo & ad ipsa praecordia, penetrato diaphragmate, immediatè repentia.* Nam ego qui non paucas aves, & in his ex rapacibus etiam quasdam secui; ut ista *lactea vasa*, istamque horum productionem *ad omnia abdominis viscera* praetermittam; nunquam certe, nisi in Vespertilionibus, *diaphragma* vidisse memini. Haec ergo omnia si in bono lumine collocabis; non tu quidem *quasi adversaria*, sed iis dumtaxat praeclarum egregiumque Opus *construxeris.*

33 Sequitur ut Tabulam IV. inspiciamus. Et primum id pro-
931 bo, quod ad *conciliandam figurae perspicuitatem*, arteriam hepati-

cam,

cam, & choledochum meatum *aliquatenus in propriis ramificationibus invicem diducta repraeſentes.* Si tamen hunc rurſus ad illam adductum fingamus; ne ſic quidem ſatis intelligere poterimus, quomodo haec Figura cum iis conſentiat quae de utroque hoc vaſe alibi ſcripſeras, affirmans, *pari* utrumque *paſſu*, *paribusque di-* 27
ramationibus excurrere. Deinde ea quoque libens confirmo quae de Iſthmo oſtendis, ac tradis, quo foveae pro vena Cava paratae ſumma latera ſaepenumero conjunguntur. At illud miror, cur Iſthmum alterum quo foveae, ſeu mavis ſinus venae Umbilicali attributi latera non abſimiliter committuntur, nec usquam in *Hiſtoria Hepatica* memoraveris, neque in ulla de tot Tabulis oſtenderis; ſed totum hunc ſinum ſemper omnino apertum delineaveris. Attamen ita ego ſolitus ſum rem aliter invenire, ut vel nuper de octo jecinoribus continenter inſpectis, nullum prorſus fuerit in quo ſinus hic totus per ſe pateret. In tribus enim peculiare vidi Ligamentum, modo tenue, ac teres, modo latum, & craſſum, ſemper autem firmum ac validum quo ſinus latera haud procul a magna quam tu vocas, hepatis fovea nectebantur ita uti illud diſſecare opus fuerit, ut venae Umbilicalis ſumma pars, ejusve cum Sinu Portae connexio in conſpectum veniret. Praeter id Ligamentum, in uno hepate ipſam quoque ejusdem viſceris ſubſtantiam cum eo Vinculo in Iſthmi formam conjungi, eaque latera committere, animadverti. In reliquis autem quatuor jecinoribus nullo haec alio vinculo, niſi ipſa hepatica ſubſtantia ibidem committebantur, in Iſthmum conformata interdum minimi transverſi digiti, nonnunquam pollicis craſſitudine, quo Iſthmo in nonnullis ad duorum digitorum, in aliis ad minorem tractum Sinus cavea operiebatur. Quae quamvis ab nemine, quod ſciam, deſcripta, cum ita ſe habeant tamen; poteras, opinor, te aequiorem praebere Doctiſſimo Reverhorſtio ubi in quadam ejus Figura Jecinoris, quae in Theatro Anatomico Cl. Mangeti 3. eſt Tabulae LXII, quaeſiviſti: *Quid tandem ſit fiſſura illa C. quae quidem cum magna hepatis fovea haudquaquam communicat, ut hinc inter minorem hanc, majo-* 914
remque aliam hepatis foveam, nova lobi ſpecies inter umbilicalem venam D. & felleam cyſtidem K. hîc effecta repraeſentetur, quae quidem nuſpiam in hominibus viſa eſt. Quo autem pacto umbilicalis vena D. ſejunctam minorem hanc foveam C. trajiciens, ad ſinum ortae in majori fovea, quae in hac figura ſatis longinqua eſt, degentem concurret? Iſthmus enim a Praeſtantiſſimo Viro haud procul ab *o* non omiſſus, operit, non tollit, fiſſurae C continuationem,

ut vena Umbilicalis D in eo positu, sub Isthmo, tanquam sub ponte trajiciat ad superiorem quae a latere *f* adumbratur, fissurae partem, atque ita cum sinistro extremo Sinus venae Portae quod illuc demitti diximus, concurrat. Quod si oculos ad eam dumtaxat transtulisses Bidloi Figuram quae supra istam ipsam Reverhorstii in eadem Tabula proponitur, aut ad illos diligentissimi Eustachii Iconismos (*a*), quibus cava jecoris pars commonstratur; ut in his cunctis Iconibus eum Isthmum, quantumvis minorem, non praetermissum conspexisses, sic Reverhorstii factum probandum magis, quam improbandum esse, agnovisses.

34 Quoniam de hepatis foveis sermo incidit, quas in nulla Tabula aeque ac in praesenti detectas pingis; haud alienum est de iisdem pauca subjicere. Si ergo ipsas, quemadmodum a te, Vir cl. in hac, & proximis duabus superioribus exhibentur Tabulis, cum plerisque jecinoribus conferamus; sane dubito, ne tam profundas amplasque, quam tuae istae apparent, inveniamus. Et supra quidem de venae Cavae fovea dictum est, quam Spigeliani lobuli, hujus quoque rei gratia efformati, summum latus dexterum magna ex parte efficit, in multisque etiam magis, dum se in notum, quem tu delineas, ejusdem foveae Isthmum producit. De reliquis autem foveis illud universe dicam, vel non adeo amplas, nisi earum orae distrahantur, vel non adeo profundas, si hae distrahantur, apparere consuevisse. Quid mihi velim, quod ad mediam transversam foveam attinet, haec, & III. potissimum Tabulae; quod ad foveas reliquas, II. Tabula satis ostendit: quarum insuper fovearum fundum non semper ejusmodi est, sed interdum ex ipsis lateribus efficitur illuc ad angulum convenientibus. Non me quidem praeterit, Jo. Riolanum (*b*) scripsisse: *Jecur parte sima adeo excavatum esse, ut manum excipere queat, & ab eo specu quatuor, aut quinque canales, qui digitum reciperent, huc & illuc ferri per Hepatis substantiam.* Sed primùm, haec sic exaggerantur contra Laurentium, in alterum extremum decurrentem, *inque Hepate cavitatem nullam* esse, scribentem. Deinde Riolanus cum de specu dixit manum excipiente, facile hepar spectavit ex septo transverso in se pendens, non in tabula resupinatum. Postremo nos quoque nostris credere oculis par est de isto hepatis specu, vel ut

(*a*) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4. (*b*) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6.

ut tu Riolano, opinor, indulgens loqueris, *hepatis antro :* quod 1053
nuper vel in maximo ſecundum naturam jecinore tantum abeſt ut 1054
manus capax deprehenderim ; multo minus amplum, minuſque profundum quam tu delineas, inveni, ſeu Portae Sinu ſine ulla diſtractione ſublato, inſpicerem, ſive priusquam Sinum prorſus auferrem: cujus certe, Capſula adhuc obducti parietes non modo ab foveae oris dexteris non tantum ſupra, infraque diſtabant, quantum III. tua Tabula oſtendit ; ſed plerasque earum certiſſime contingebant.

35 Verum ut in hiſce hepaticis foveis delineandis tui, credo, Pictores nimis liberales ſe praeſtitere, ſic viciſſim nimium fortaſſe fuerunt parci in iis rimis deſcribendis, quibus ſaepenumero fiſſam jecoris ſuperficiem deprehendimus. Difficile enim eſt, ut vel ipſi in tot jecinoribus pingendis nullam viderint, vel tu aliquod data opera non quaeſiveris ex quo illae deſcribi poſſent. Cum enim ex iis octo quae continenter me inſpexiſſe, ſupra demonſtratum eſt, quinque ſaltem fuiſſe, meminerim, in quibus ſine ullo aut praeſentis, aut praegreſſi morbi indicio aut rimas, aut ſulcos animadverti ; non videtur dubitandum, ejusmodi res quas ut morboſos effectus neſcio cui ingenti ſiccitati olim acceptas referebant, ad hepar ſecundum naturam pertinere, ideoque in abſoluta ejus Hiſtoria omitti non poſſe. Sane Verheyenius (*c*) vel in contracta hepatis deſcriptione haec ſcribere non praetermiſit: *Adſunt inſuper aliquando* in jecoris ſuperficie *foſſulae, quaedam longiores, quaſi fiſſurae, nullo certo numero aut loco circumſcribendae.* Itaque aliquam ipſarum mentionem tu quoque in deſcriptione tua videris feciſſe, ubi inter ea quae Veteres exacte deſcripſerunt, praeter fiſſuram
pro vena umbilicali, *alias* memoraſti *minoris momenti fiſſuras & ſi-* 18
nulos. Et recte quidem diſtinxiſti. Aliae enim ſunt rimarum inſtar, aliquando ſatis profundae, & ubi oras diducamus extremi pollicis ferme capaces, quales in facie ſima haud procul a cyſti ſemel, atque iterum nuper conſpexi. Aliae vero oblongos potius ſinus, & ſulcos referunt, intra quos interdum totus fere condi minimus digitus poſſet. Tales in tribus ex illis octo jecinoribus vidi, in ſumma convexa facie lobi dexteri inſculptos, & Suſpenſorio Vinculo parallelos. Sed multo etiam proportione longiorem, ac profundiorem, ideoque rariorem oſtendit Cl. Wolfartus (*d*) in illo he-

(*c*) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 17.
(*d*) Eph. N. C. Cent. V. Tab. I. Fig. 2.

hepatis Iconiſmo quem ſupra commemoravimus, *Crenam* vocans *ſatis conſiderabilem*, *mentientem diviſionem partis dextrae hepatis in duos lobos*. Hos ego omnes ſulcos, illaſque rimas eadem vidi qua reliquum jecur membrana, non peculiari quadam, ut videtur crediſſe Gliſſonius (*e*), *pellicula* obduci, multoque minus quales adverſus Tulpium Riolanus (*f*) in laeſo fortaſſe jecinore, bis, aut ter vidiſſe ſe, ſcribit, quibus ut in olla ſciſſa seroſitas quaedam exſudaret. Itaque ut majores has, non perpetuas; ſic minores, minimaſve; ſiquis diligentius attendat, fortaſſe *perpetuas*, omnes autem, quas ego quidem conſpexi, *naturae filias*, cum Malpighio (*g*) eſſe crediderim. Et hic quidem ad diviſiones illas retulit, ac rimulas quas ipſe inter hepatis lobulos perſpexit. Ego vero eo quoque pertinere cenſuerim, ut in quibus aut crebriores ſunt, aut majores, in iis jecur ad ſepti transverſi motus, & ſubjectorum viſcerum turgentiam, ac compreſſionem flexilius ſit. Ita etiam Splenem fiſſuris, & rimis quibusdam ad oras praeſertim ſciſſum, nonnullis autem haud raro & profundis, & ad medium usque alterutrius faciei pertinentibus obſervamus, quas illud pariter praeſtare, non dubito, ut viſcus inter diaphragma, & ventriculum altiùs, interiùſque quam plures Medici videntur credere, interpoſitum, ibi pro re nata facilius cedere, & flecti queat.

36 Nunc propius ad tuam IV. Tabulam revertens, in pauca rem conferam. Nam etſi Ligamentum Siniſtrum multo ampliorem, inferioremque quam ſolet, cum hepate nexum habere video, etſi etiam quod ad nervos attinet, quaedam conſpicio quae non ſic vidiſſe me, memini; haud tamen me fugit, quam varia in rebus praeſertim ejusmodi Natura ſit. Igitur ſatis erit ex te, Vir cl. dumtaxat haec quaerere. Primùm, cur *truncum* iſtum *nervi intercoſtalis* ex Vieuſſenii (*h*) potius Tabula XXIII. quàm ex XI. Williſii (*i*) in Tabulam tranſcripſeris tuam? Deinde, quando illum potius ſequi maluiſti, funiculum nerveum *a a* ex illo trunco in *antro*
931 *tro Thoracis*, non cum Williſio (*k*), *Thoracis cavitate emenſa*, *è regione fundi ventriculi*, deducens; eundem tamen funiculum, & *ſurculum b* infimum longe breviores, & quod conſequitur, *Plexum Ganglioformem* G, hepaticum a Williſio, *ſemilunarem* a Vieuſſenio

(*e*) Anat. Hep. c. 19. (*f*) Add. ad pag. 132. Enchir. Anat. (*g*) Exerc. de Hep. c. 2. (*h*) Nevrogr. (*i*) Nervor. Deſcr. (*k*) Ibid. c. 25.

ſenio appellatum, longe altiorem, aut certe origini illorum funiculi, & ſurculi propiorem multo quam Vieuſſenius, propoſueris? Ad haec, atque iſtiusmodi alia quae ſciens omitto, reſpondebis fortaſſe, te in iſtis rebus proponendis, non quid Vieuſſenius, aut Williſius, ſed quid ipſe videris, attendiſſe. Verum illud etiam attendas velim, num hac tibi reſponſione uti liberum ſit, qui docueris ſcilicet, idque laudaveris „ ſex ab iisdem [Williſio, & 22
„ Vieuſſenio] graphicè deſcribi fibras nerveas *à plexûs intercoſtalis* „ *ſemilunari ad diaphragmatis perforationem diramacas & caet.* „ cumque ego animadvertiſſem (*l*), Auctores illos *de nervis hepaticis neque iſta eadem prorſus*, *neque iſta eadem ambos unanimiter tradidiſſe*, nunc contendas, *utriusque Viri eſſe conſonas*, *ſibique invicem* 937
reſpondentes ſententias, neque *in hujus Tabulae explicatione* —— *a Williſii*, *& Vieuſſenii deſcriptionibus* tuam *differre*. Sed Williſio & Vieuſſenio pauliſper ſepoſitis, quae oſtendis reliqua, explicasque, attendamus.

37 *Funiculi* ſequuntur d. d. d. d. & caet. *quos nervus intercoſta-* 932
lis juxtim ſingula vertebrarum internodia, *ſpinalibus nervis ſuppeditat*, & e. e. e. e. & caet. *Funiculi alii*, *quos nervi ſpinales*, *aequalibus ad ſuperiorum* d. d. *diſtributionem*, *intervallis nervo intercoſtali ſuggerunt*, *& caet.* Verum ſi iſta, ut his verbis explicas, ita ſe habent; binorum & binorum ſive hujus, ſive illius generis funiculorum intervalla, videntur eſſe oportere ut altitudines ſingularum vertebrarum, & quod conſequitur, illa eſſe multo ampliora quae lumborum, quam quae dorſi vertebris reſpondent. Quid ergo eſt cauſae cur tua in Tabula tria exempli gratia infima intervalla ſimul ſumpta tribus ſupremis intervallis ſimul ſumptis non ita ampliora inveniamus? Num quod intervalla tua infima lumborum vertebris non reſpondeant? At vel reſpondeant neceſſe eſt, vel Plexus Semilunaris G ſit a te perperam collocatus. Sin autem reſpondent; cur ad iſta infima intervalla Nervum Intercoſtalem pingis nullo modo in plexus illos hordeiformes excreſcentem, quos Vieuſſenius (*m*) *circa internodia vertebrarum lumborum* in ipſo non tantum pinxit, verum etiam deſcripſit? Praeterea cur ad iſta eadem intervalla funiculos d. d. pergis delineare, quos idem Auctor diligentiſſimus infra ea intervalla quae dorſalibus reſpondent nervis, ab Intercoſtali emergentes neque deſcribit, quod ſciam, nec certe pingit? Sed tu aliter, opinor, ac Vieuſſenius, inve-

(*l*) Adv. III. pag. 38. (*m*) Nevrogr. Tab. 23. & l. 3. c. 5.

venisti. Cur igitur de novis tuis ejusmodi rerum observationibus
Lectores in Explicatione Tabulae non monuisti ? Et sane erant
quaedam in quibus ab illo posses dissentire in istis ipsis origine, &
termino, quae, eundem secutus, Funiculis omnibus d. d, & e. e.
sine ulla dubitatione assignasti. Nulla enim, ut alibi etiam indica-
vi, satis firma ratio apparet, cur non utrosque ab Spinalibus ad
Intercostalem nervum, aut cur non vicissim primos funiculos ab
iis ad hunc, alteros ab hoc ad illos transmitti, pro certo habeamus.
Verum; ut omisso nervo Intercostali, duo, non plura, de iis Ner-
vulis subjiciam, quos ab Semilunari Plexu deductos pingis; pri-
mum hoc quaero: cum nervulos h. h. eo desinentes ostendas ubi in
proxima superiore Tabula chyli Receptaculi sedem collocasti,
908 quod quidem situm esse dixisti *in sinistro latere superiorum verte-
brarum lumborum;* quonam modo hic doceas, per eosdem nervu-
los *cieri communicationes hepatici plexus* —— *cum* plexu *renali vi-
cino, seu dextro?* Deinde illud quaero, cum alios nervulos m. m.
933 *vasorum biliferorum, arteriarumque divisiones per totam hepatis in-
timiorem substantiam, capsulae ductu, subsequi,* doceas; quonam
modo per *totam* hepatis substantiam sis eosdem persecutus, aut
quomodo cum *arteriarum divisiones subsequi* affirmes, ne unum
quidem ostendas qui arteriarum ramis dextri lobi jecoris partem
maximam petentibus comitem adjungere se posse videatur?
940 38 De Tabula autem V. qua *ductus Hepati-cysticos, & Cyst-
hepaticos in homine ostendere* conaris, vellem quidem, ut quod ego
judico, id omnes judicarent, nimirum sic tibi visam rem se se ha-
bere, ut pinxisti. Sed in tanta, quantam ipse nosti, ejusmodi in
rebus ad errandum proclivitate vel ob arteriolas, vel ob ipsa etiam
bilaria vascula ut ad reliquas hepatis partes, sic ad eam pariter
quae Cystim proxime contingit, pertinentia; profecto nisi homi-
nes videant aut certam aliquam facilemque, quam tu omittis, ana-
tomicam administrationem propositam, secundum quam & ipsi ea-
dem possint invenire, aut omnes saltem dubitandi causas ita amo-
tas esse, perspiciant, ut undequaque consentiens veri lumen afful-
geat, nisi, inquam, haec probe videant; vereor ut qui praesertim
in anatomicis sectionibus, aut etiam lectionibus sunt versati, ii
continuo prompteque assentiantur. Nunc enim conspicient hepatis
substantiam *profundiùs abrasam* sic ut exempli causa sinus pro vena
umbilicali altè insculpti fundum ipsum, & quae fundo suberat,
substantiae pars sublata sint; & tamen ad G intactum perstans *fun-
dum majoris sinus hepatis*, multo adhuc profundius quam modo
dicta

dicta sublata pars, subsidere videbunt. Legent, *non solùm ab hâc* 941
figurâ truncum cavae, ejusque omnes propagines ablatas esse, *sed & ulteriùs integram portam, & arteriam hepaticam, earumque omnes distributiones:* quarum quidem plerasque, & praesertim minores, longe facilius esse sciunt Pictori omittere, quam Anatomico, salvo situ, & integritate conjunctorum bilis vasculorum, *omnes* auferre. Legent, *postrema* illa duo sanguifera *vasa licèt per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interventu capsulae sociata progrediantur, non easdem tamen cum istis porum bilarium exactè distributiones inire, ut horum vasorum divisiones & cursus variis modis locisque non discrepent.* Intelligent profecto, quorsum haec spectent, videlicet ne dubitatio ulla exoriatur conferentibus hanc tuam Pori bilarii delineationem cum tuis aliis vel Portae venae, vel arteriae comitis delineationibus, & *divisiones, & cursus* longe discrepantes animadvertentibus. Attamen haud satis scio, quonam possint modo illum sibi scrupulum penitus ex animis evellere, cum sciant, observavisse Glissonium (*a*), Portae venam, Porumque bilarium in hepate *pari passu unà progredi, & similiter iterum iterumque usque ad ultima capillaria dividi;* imo cum te ipsum videant non semel in descriptione tua haec confirmasse, inculcantem:
Ramos omnes pori bilarii, non minùs majores, quam minores, & 30
ultimò gracilescentes —— portae surculis inalterabiliter parallelos, communem directionem prosequi; pari passu, paribus divisionibus excurrere. Vim hujus dubitationis te porro aliter declinare conatum esse, animadvertent, haec illis prioribus hic subjicientem: *Adde ulteriùs, quod distributio capsulae, & in consequens vasorum, quae ipsa complectitur, eadem non est in subjectis omnibus; ut ideò habitudo bilariorum canalium in hac figurâ non tam exquisitè videatur concurrere cum habitudine portae, per alias figuras nostras exhibita.* Verum utinam solùm *non tam exquisitè* videretur convenire. Certe optandum fuerat, Vir cl. ut in subjectum potius incidisses in quo tanta ista discrepantia non fuisset, quàm ut huic tot ejusmodi defensiones praeparare deberes.

39 Sed fac, homines istas dubitationes deposuisse. Ecce aliae, atque aliae exoriuntur. Nam primum animadvertent, te quatuor aliis in Tabulis primas ductus Hepatici divisiones exhibentem, ne semel quidem ad eum modum exhibuisse, ut saltem hae quas hic pingis, primae, majoresque ductus ejusdem divisiones cum alia de tot

(*a*) Anat. Hep. c. 27.

tot delineationibus sic satis conveniant. Deinde si majoribus omissis ramis, ultimos spectent quos in hac Tabula versus imum limbum dexterum pingis, cum iisque conferant quos ultimos pariter haud procul ab eodem loco in Tabula III. delineasti; invenient illos, quamvis, ob adjunctas venae propagines, non omnino patentes, tamen multo quam hic ostendas, crassiores; ut dubitent, num satis sit ad hanc tantam varietatem tuendam quod ab Schelhamero (b) in Programmate, in quo alia etiam comperies ad tuum argumentum spectantia, traditum est, videlicet *in hepate aliquando perexilem esse, aliquando magnum hepaticum ductum: quod in pathologicis usum habet;* vel si hoc satis esse, credant; mirentur, cur non majorem Hepaticum ductum ad hanc potissimum demonstrationem selegeris. Porro haec etiam quaerent: quem ad ramusculum duo illi spectent surculi quibus a superiore parte est vicina littera L? cum alii omnes quo spectent, intelligatur: unde autem existat, & prodeat is ramusculus cui superius respondet littera D? fundi enim foveae D. superficiem contingit, superne integram, & quae neque supra illius ramusculi initium protuberat, neque quâ proxime infra est abrasa, secundum naturam protuberabat: praesertim vero quaerent, quî fiat, ut ex primis atque majoribus Ductûs ramis ille qui dexterior erat, cum omnium ultimus sit, tanto tamen crassior sit quam Ductus Communis M, qui & meatum Cysticum jam excepit, & alios omnes Hepaticos ramos, atque adeo istum ipsum crassiorem? Ut enim eadem ratio non sit inter biliariorum Ductuum truncum, & ramos, quae in aliis est vasis; tamen illius unius rami major crassitudo est, quam ut, rebus secundum naturam se habentibus, defendi sic posse videatur. Utinam illud saltem addidisses, quod de glandulis istis addis intra Ductum appictis, sic tibi *in hoc subjecto videre contigisse.* Etsi enim de iis glandulis mihi certe, ut infra dicam, ad eundem modum non est observatum; dubitationi tamen quae ex observatione minus usitata exoritur, sic quadantenus occurritur. Poteras etiam fortasse id, atque alia nonnulla quae supra attigimus, Pictoris incuriae adscribere, qui certe in fundi vesiculae interna facie, qua haec dextrorsum reflectitur, ejus reticulatam structuram omisit. Attamen praestabat, ut supra dixi, in Tabula ad ejusmodi demonstrationem parata omnem penitus cujuscumque dubitationis causam vitare.

40 Id enim conaris ostendere quod Experientissimi Anatomici satis

(b) Progr. Anat. n. 23.

ſatis luculenter potuiſſe adhuc demonſtrari, negant, tum majores, ut vocant, radices Cyſtis quae ad cervicem pertinent, tum minimas quae ad fundum, manifeſtò in ipſis hominibus cum Hepatico ductu communicare: quarum illas *Cyſt-hepatica*, has *Hepati-cyſtica* nominas vaſa. Verum utraque prope Cyſtim uſque adeo tenuia pingis, & praeſertim ſecunda, ut his additâ inſuper *majori per cy-* 943
ſtis involucra, trajectu ſuo obliquitate, magnopere verear, ne maxima difficultas inveniendi ad ea quae ſupra commemoravimus adjuncta, magis magisque augeat dubitationem. Sed rem indicas quae inveniendi difficultatem poſſit minuere; nam horum ductuum *Hepati-cyſticorum* extrema in bilis folliculo foraminula *admodum quidem minuta* eſſe, confiteris, *ſed per quandam* tamen *circumpoſitae carunculae eminentiam in plurimis ſubjectis ſatis conſpicua.* Et ſane carunculas appingis decem, ſatis proſtantes, atque conſpicuas, ut lenticulares glandulae eſſe videantur. Sed veniam dabis ingenuitati meae, ſi candide confitebor, me iſtiusmodi carunculas in nulla unquam Veſicula, quod meminerim, vidiſſe, etſi plurimas, & in his quasdam interdum valde amplificatas, diſſecui. Veruntamen in rebus ejusmodi quas tu & pingis, & *in plurimis ſubjectis ſatis conſpicuas* eſſe, affirmas, meae non memoriae modo, verum etiam diligentiae diffiſus, nuper Veſiculas quinque, quanto maximo ſtudio potui, perluſtravi; nec mihi adhuc contigit, ut unam ſaltem iſtarum caruncularum viderem. Quid ergo eſt? In quibusdam Veſiculis carunculas iſtas interdum apparere poſſe, non negabo; attamen num carunculae ſint, an potius diſtentae glandulae, iis qui viderint, decernendum relinquam. Sed fac, quod ego non video, adeſſe; quomodo per has carunculas in tua vaſcula traducemus, non dico ſpecilla, ſed tenuiſſimas ſetas, ſi non modo foramina *admodum minuta* eſſe, confiteris, ſed nonnulla vaſcula quacumque ſeta delineas tenuiora? Quae res, & illorum fere omnium tenuitas minor ad Pori biliarii ramuſculos, quàm ad Cyſtim delineata, non ſatis praeterea videntur convenire cum his quae a te, Vir cl. diſerte ſcribuntur: *hepati-cyſtici* canales *ampliores ſunt* 944
ad *proprias in cyſtim extremitates, anguſtiores in ſuis ad poros biliarios radicibus.* Imo qui tuam delinationem attendent, cum rem contra pingi, animadvertent; non iſtos eſſe canales *hepati-cyſticos* exiſtimabunt, ſive ab ductu Hepatico ad Cyſtim vehentes, ſed *Hepaticos*, hoc eſt, ab ea hepatis ſubſtantia quae Cyſtim contingit, ad ductum Hepaticum referentes, nec a caeteris quos in vicinia ſimiles pingis, origine, & munere diſcrepantes.

41 Neque vero de iis aliis vasis quae *Cysthepaticorum* nomine a te pinguntur, multo aliter existimabunt. Longe enim tua differt delineatio a descriptione Glissonii, qui propterea longe etiam aliud munus vasi adscripsit, cujus finem in cervice Vesiculae observavit. Namque ille (c) *radicum vasorum biliariorum insignem, integrumque truncum* describit *vesiculam ingredientem;* tu contra, ex pluribus qui sunt ad Vesiculam divisi, *ramis* coalescentem ostendis truncum qui Hepaticum ductum ingreditur. Ille suum truncum ait, *ramusculos aliquot, & vasa capillaria in hepatis cavum distribuere;* tu a truncis bene longis ne unum quidem proponis ramusculum, aut vas capillare quod in jecur ipsum spargatur, ad idque pertineat. Ille in Vesicula docet *vix vestigium foraminis* sui trunci *apparere*, ejusque insertionem comparat cum *insertione ureterum*, aut *ductus communis*, non sine quadam, instar hujus, sed *exigua protuberantia;* tu nullam hic protuberantiam pingis, imo doces, hanc *utplurimum* deesse, & haec vasa *folliculi tunicas plerumque transmittere directiùs, quàm vasa alia primi generis*, orificia autem ipsorum satis manifesta, & potentia delineas. Postremo Glissonius qui monuit, *ut in certam trunci hujus* sui, *ejusdemque distributionis atque insertionis notitiam deveniamus, hepar ipsum suâ carne exuendum esse*, & toties sane ipse exuit; non modo nullum ejus trunci cum Hepatico ductu commercium memoravit, sed certe, ut diximus, truncum ad Vesiculam docuit pertinere. Tu vero ita rem proponis, quasi Glissonius exiliores quidem vasis partes, seu ramos, crassiorem autem, seu truncum videre non potuisset! duos enim truncos delineas cum trunco Hepatici ductus connexos, imo satis amplis cum hoc orificiis communicantes.

42 Haec omnia cum ita essent; tamen ego tibi tantum tribui, ut tot dubitandi causis neglectis, tua ista in Cystis cervice tot, & sic patentia foramina, tum vero ista etiam satis ampla in trunco Hepatico orificia diligenter inquirerem. Verum necesse est ut in cadavera inciderim quae, quamvis viderentur, minime tamen essent ad hanc perquisitionem idonea. Tibi enim pro certo affirmare queo, me neutra in parte quae a te pinguntur, adhuc videre potuisse. Quod vero ad ipsos attinet ductus; cum aut Hepatici canalis ramos persequerer qui in vicinia Cystis discurrunt, aut cum Cystim lenta ac suspensa manu a jecinore separarem, surculos quidem conspexi quosdam qui cum sanguifera essent, aut bilaria etiam vascu-

(c) Anat. Hep. c. 13.

vascula, sed Vesiculam denique non subeuntia, ductus *hepati-cysticos* facile, siquis non caveret, mentiri posse viderentur: quinetiam interdum nonnulla vidi quae me post multas perquisitiones dubium incertumque relinquerent; nulla tamen unquam quae manifesto perspicerem intra Vesiculae fundum hiare. Quod si alias unquam me perspecturum, speravi; certe quidem speravi nuper, cum videlicet jecur dissecarem quocum Cystis non nisi modica fundi parte jam prope ejus limbum cohaerebat, toto autem reliquo superiore fundo, totaque cervice sic laxe adhaerebat, ut sine cultro, sine ulla vi ab hepate disjungi posset. Multa enim eo toto intervallo jecur inter, & Cystim intercedebat pinguedo. Cum igitur lente disjungerem; sanguis quidem paucus, sed nihil quidquam effluxit bilis, neque ullum prorsus *Cyst-hepaticorum* canalium indicium fuit. Restabat illa dumtaxat pars infima ab arcto hepatis nexu dividenda: quod intra modicum omnino spatium cum tot collecta vasa tum *Cyst-hepatica*, tum *Hepati-cystica* esse oporteret; non difficile fore sperabam, ut aliquod saltem luculenter mihi in conspectum se daret, sive ad Vesiculae exteriorem faciem id quaererem, sive oscula ad intimam superficiem investigarem. Et sedulo utrumque feci; sed frustra. Nam neque extra, certi aliquid inveni, neque intus ullam prorsus carunculam, aut foramen ullum; cum tamen jecur recens, & quam sanissimum foret, Vesicula autem optime constituta; isque homo probe nutrito, atque adeo obeso corpore prope ad sexagesimum, cum apoplexia sublatus est, annum pervenisset.

43 Tabula VI. mihi meas quasdam ad memoriam revocat observationes, in hisque duas; in quarum altera Cystim tam brevem, tamque angustam inveni, ut imo fundo ab jecoris limbo satis distaret, majorem autem oleam tota continere vix posset. Bilis inerat perpauca ex viridi pallida. Hepaticus truncus duplo erat amplior quam par fuisset, rugosaque intus superficie, sed non in retis formam disposita. Nimirum credo, quae bilis in Cystim divertere debuisset, eam magna ex parte in eo trunco subsistere coactam, hunc olim dilatasse. Ut hanc observationem in Anu, sic alteram in Sene habui, cujus cadavere ante aliquot annos ad publicam Anatomen usus sum. Huic Seni Communis, Cysticus, & Hepaticus ductus intra hepar usque, dilatati erant adeo, ut perimetrum duobus transversis digitis aequalem haberent. Orificium tamen ductus Communis naturalem fere, in sua caruncula, angustiam servabat; ut proclive esset intelligere, subsistere ibi calculum potuis-

se, bilique exitum intercludere, cujus propterea tanta collecta vis fuerit, ut non modo eos omnes ductus sic distendere, sed cystim insuper potuerit ad digitorum transversorum octo longitudinem amplificare. Erant autem calculi vel intra jecur in ductu Hepatico, hujusque praesertim majoribus ramis passim obvii. Sed in Cysti nonnullis cum calculis erat bilis ejuscemodi ac si admistam haberet aquam in qua caro recens lota esset. Subcruentus is color acceptus referendus videbatur sanguini, & ichori qui ex carnea quadam excrescentia destillarent inaequali, flaccida, subrubicunda, ad cerasi magnitudinem ex imis Vesiculae ipsius internis parietibus extante. Cui non absimilis altera ad urethrae initium inventa est quae vesicae orificium fere obstrueret, urinaeque exitum difficilem redderet. Sed calculi qui in ejusmodi subcruenta aquosaque bile concreverant, ut quo plerumque invenire soleo, colore non erant, sic; ut fieri posse praedixeram; non ea quae plerumque soliti sunt, praestiterunt. In aquam enim conjecti, etsi ad fundum non ruerunt; non aeque tamen ac solent, eos vidimus supernatare. Flammam autem non servaverunt, neque ad flammam in guttas liquati sunt, neque crepitus edidere, nec quod gratum esset, oluere. Quae omnia accidere posse, praedixeram ob ea quae de nigris calculis non modo in III. *Adversariis* scripseram; verum insuper eodem quo illa edebantur, tempore animadverteram. Cum enim Jo: Bapt. Vulpius Vir Cl. meusque nunc Collega meritissimus, tunc quosdam ad me calculos attulisset, ab se olim de Vesica fellea extractos, nonnullisque eorum disruptis vidissem sub tenui crusta ex viridi subflava nullam nisi nigram atque friabilem latere substantiam, eosdemque flammae admotos illa omnia quae nigros scripseram, omnino praestare; tum vero ipsos in aquam conjectos primùm quidem ad summum redire animadverti, sed mox emissis bullulis paulo post ad fundum prolabi. Quae cum observassem, deliberare mecum coepi, an ad calcem eorum *Adversariorum* hoc quoque nigrorum calculorum discrimen adjicerem. Nec feci tamen, primum quia non est meae consuetudinis ex una observatione quidquam magnopere affirmare. Deinde quia ne id quidem; ut infra ostendam; iis quae in *Adversariis* scripseram, plane adversabatur. Novissime quia si id a me scriptis adversaretur; Fernelii quoque, & Bidloi observationibus repugnasset. Ille (*a*) enim scripsit: *calculum in cysti fellea plerunque concrescere nigrum, sed tamen levem*,

(*a*) Pathol. l. 6. c. 5.

levem, & qui aquae immersus innatat. Bidlous (*b*) autem: *calculos ex bile oriundos, aquis innatare, atque igne, cujuscunque sint coloris, figurae, & magnitudinis comburendos existere.* Quorum Virorum observationes pro falsis habere, ac prorsus repudiare ego sane non auderem, ne si plurimas quidem omnino adversas ipse vidissem; propterea quia variae esse possunt in nigris calculis substantiae, varioque modo compactae, ut non omnes ad fundum ruere necesse sit. Atque adeo ut ad illam meam, publice in Gymnasio habitam observationem revertar; cum de calculis quos in Hepatici ductus ramis fuisse plurimos dixi, plures vel in aquam projicerentur, vel flammae admoverentur, alii quidem quae plerique solent biliosi calculi, praestiteruut; alii vero, etsi pariter flavi erant, non modo eadem non praestiterunt, sed quae ex illo eodem Sene cystici, ut dictum est, nobis praebuerant, observanda omnino praebuerunt; ut necesse sit sub eadem facie, & colore non eandem compositionem fuisse. Quae omnia haud alio proposito hic memoro, ac caetera illa in *Adversariis* memoravi; ut quid ego observaverim, constet; non quod aliter ab aliis, in rebus praesertim hujusmodi, observari posse, negem.

44 Idemque te, Vir Cl., ut pro amicitia nostra simpliciter dicam; in re eadem facturum speravi. Sed quando tibi aliter videtur placuisse, in mearumque illarum observationum examen plures tibi socios, cum Bononiae esses, adjunxisti, in iisque, quod tunc multis mirum visum est, Virum Praestantissimum, mihique non uno nomine conjunctissimum Antonium M. Valsalvam; tantum abest, id ut graviter feram, ut hujus, incredibili Rei Anatomicae detrimento mortui, memoriam majori propterea quàm aliàs fecissem, meo labore, & contentione ornandam susceperim; vos autem qui estis superstites [& diu, precor, sitis] quocumque possim, ac mihi liceat, officio sim libens prosecuturus. Neque enim alia quàm veri quaerendi causa id factum a vobis esse, dubito, ut ego vicissim pro eodem veri studio nunc a te quaeso, ut quae scripsisti, mecum recognoscere, & cum meis conferre observationibus ne graveris. *Calculi*, inquis, *vesicae felleae duplicis generis sunt; alii nigri, flavescentes alii: & caet. Nigri nunquam perfectè cuboidei visi sunt, seu* 474
sex lateribus praediti, quidquid aliqui asseverent. Ego (*c*) quoque meas observationes in duo capita diviseram, in eas quae ad nigros, & in eas quae ad caeteros [quos ego quidem saepius inveni] calculos pertinerent.

(*b*) Vindic. (*c*) Adv. III. Animadv. 28.

nerent. In hoc ſiles. De figura autem non ſiles, in qua me lapſum eſſe, putas. Verum ego de figura *perfectè cuboidea* nunquam *aſſeveravi*, qui ſcripſerim, obſervatos a me calculos *varia* fuiſſe *figura*, *quanquam omnes*, *uti fermè ſolent*, *a cuboidaea longiſſimè non aberant*. Hoc tu in *pauciſſimis* nigrorum agnoſcis, ſed eorum reliquos *ut plurimùm deprehendi* aſſeveras *quatuor triangulis aequilateribus*, *& aequalibus circumſcriptos ; Flaveſcentes* autem *calculos ſphaericam plerumque aut ovalem affectare figuram ;* —— *quod ſi anguloſam nanciſcantur ſuperficiem*, *pentagonum ut plurimùm corpus*, *ſeù dodecaedrum*, *duodecim aequalibus*, *aequilateribus*, *atque aequiangulis pentagonis contentum imitari*. Ego vero cum te animadverto iſtam facierum ſimilitudinem, & aequalitatem usque adeo inculcare, ut; quaſi timeres, ne non ſatis quid tibi velles aſſequeremur, pentagona dicens *aequalia*, & *aequilatera ;* adjiciendum inſuper cenſeas *aequiangula ;* non poſſum interdum non ſorti meae ſubiraſci, qui cum calculos non paucos nigros, longe autem plurimos flaveſcentes invenerim; neque ex his quos multos aſſervo, neque ex ullis quos unquam viderim, in unum incidere potuerim qui tantam iſtam omnium ſeu triangulorum, ſeu pentagonorum aequalitatem, & ſimilitudinem exhiberet. Sed hoc me interea ſolatur, quod etſi a te utplurimum id viſum credo; perraro tamen ab aliis conſpectum animadvertam, atque ita perraro, ut vix unum Bartholinum producas, qui tamen inter *infinitos* calculos *figurâ ſeminum Cnici* praeditos, quinque, haud amplius, memorat *figurâ mathematicorum corpora pentagona repraeſentante*, quibus ipſis verbis ut corpora ſignificantur quinque angulis, ut pyramis cujus baſis quadrilatera ſit, non viginti, ut dodecaedrum, inſtructa, ita certe in illiusmodi corporibus nulla omnium angulorum, aut laterum aequalitas poteſt ſignificari. Magis fortaſſe ad tetraedrum pertinet Veſalii (*d*) locus, quem poteras attuliſſe: Bilis Veſiculâ *decem & octo lapilli continebantur perquàm laeves ac trianguli imagine aequis undique coſtis ac ſuperficiebus formati.* Re tamen vera ex nigris non erant, ſed *colore virides*, *& quaſi nigreſcentes. at quum exiccati eſſent*, *magis videbantur cinericei.* Quod ſi tu viciſſim ex me quaeras, ut Auctorem producam qui cubica hos calculos figu-
907 ra obſervaverit; primum is in promptu eſt quem ipſe *accuratiſſimum* vocas, Exercitatiſſimus certe, & Praeclariſſimus Vir Mangetus (*e*). Hic enim ſcribit, ſe *aliquando reperiſſe veſiculam bilia-*

riam

(*d*) Epiſt. ad Roel. (*e*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 382.

riam ad abſolutam turgeſcentiam infarctam bile nigerrima & caet. aliquando praeterea vidiſſe eandem veſiculam calculis ad formam & magnitudinem teſſerarum luſoriarum efformatis completam. Deinde tantum abeſt ut ego perfectam [quod tu facis] aliquam figuram hiſce calculis adſcripſerim, ut juvet hic mea paulo ante producta verba iterare quibus hoc tantum ſcripſi, *fermè ſolere a cuboidaea* figura *longiſſimè non abeſſe.* Et ſane eorum quos ego vidi, pleroſque memini a propoſitis a te figuris multo longius quàm a cuboidaea abfuiſſe. Atque adeo ex iis quos forte aſſervo, pleroſque videre eſt factos magnam partem ex duabus quarum altera alteri baſim utcunque obvertit, triangularibus pyramidibus, inaequalibus, & inaequaliter junctis, atque inaequalibus facierum tum ſpatiis, tum angulis, horumque perpaucis, quales in dodecaedris eſſe omnes debent, obtuſis: quae omnia videlicet faciunt, ut exiſtant corpora nulla *regulari*, ut vocant, figura praedita, ideoque non cubica, imo neque [nam ne id quidem ſcripſi] cuboidaea, ſed ab hac ultima tamen figura longe minus quàm a certis illis, a te propoſitis, uſque adeo regularibus, remota.

45 Etſi vero has meas de felleorum calculorum figura a tuis adeo diſcrepantes obſervationes omnibus qui apud me inſpicere velint, facile poſſum demonſtrare; non tamen tuas propterea reprehendo, neque ſcribo: *nunquam perfectè* tetraedrici calculi, aut dodecaedrici *viſi ſunt, quidquid aliqui aſſeverent.* Quinimo etſi egomet tanto ante quam tuas legerem obſervationes, in quoſdam, ut ſupra oſtenſum eſt, tum nigros, tum flavos calculos incidi qui in aquam conjecti, deorſum laberentur; non tamen tecum poſſum pro *ſemper inconcuſſo* ſtatuere: *Ex flavis ejuſcemodi calculis plurimos* 476
aquae immerſos ſubmergi, ex nigris verò prorſus omnes. Quam enim tibi, Vir cl. fidem habeo, eandem Fernelio, & Bidloo me habere, par eſt, quorum ille, ut vidimus, diſerte de nigris, hic de *cujuſcunque coloris* calculis contrarium affirmavit. Horum autem Doctorum fides, & quod neque ego, neque tu pro certo unquam aſſeverare poterimus, nos de nigris, cujuscunque generis inveniri poſſint, experimenta cepiſſe, haec, inquam, cogunt me aſſenſum ſuſtinere, cum te aut illa quae protuli, aut haec etiam ſcribentem lego: *nigros felleae cyſtidis calculos in aquam projectos ſtatim im-* 475
mergi, & fundum petere, extra omne dubium eſt. Quid? quod ſi me mihi ipſi aequum eſt credere; ex nigris habeo qui in ſummo innatent; nigros autem illos alios calculos *immergi* vidi quidem, & *fundum petere;* non tamen *ſtatim.* Nam, ut ſupra expoſitum

est, in aquam projecti, primùm ad summum redierunt, deinde emissis bullulis paulo post ad fundum descenderunt. Quod quidem satis est, ut verè scribi possit: hos *aquae immersos, non ut ii qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare.* Urinarii enim quos ego quidem hic habeo, calculi, in aquam projecti, neque sursum redeunt, neque in summo vel punctum temporis consistunt, aut innatant, sed recta ad fundum continuo ruunt. Qua in re satis ab ipsis discrepare flavescentes Cystis calculos confitearis, necesse est, qui scribas, *ex his —— plurimos —— aquae immissos eidem primùm supernatare; hinc post aliquem in aqua macerationem, cùm eandem imbiberint, sponte non minus submergi, & fundum petere, —— te summâ cum voluptate observasse.* Tu vero ad hanc potissimum observationem habendam tot tibi Bononiae socios adjunctos narras, & in his Cel. Valsalvam, cujus etiam *in aedibus* eandem *semel, atque iterum* cum ipso simul a vobis *tentatam* scribis. Tanti erat videlicet, ut illud confici, & concludi adversus me posset: „jam animo excutiendam esse, veluti non veram, „bonaeque observationis expertem, propositionem illam in genere: „*Fellei folliculi calculos aquae immersos, non ut ii, qui de urinaria* „*vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare:* Quam qui„dem post Bidloum, Fernelium, Riolanum, aliosque, Moder„niorum aliqui nimis fidenter, minusque experti receperunt, pro„priisque in Operibus exscripserunt." Sed vide, quaeso, hac in re quantum inter meum intersit, tuumque judicium. Tu propter vestram istam observationem mea illa verba damnanda censes; Ego, ut paulo ante ostendi, ista ipsa observatione judico mea illa verba satis comprobari potuisse, si forte ea [quod non est meae consuetudinis] *nimis fidenter, minùsque expertus* ex Fernelio, & Riolano *exscripsissem.* Quid enim tandem ea sibi verba aliud volunt, nisi felleis, & urinariis calculis in aquam conjectis, non idem pariter utrisque accidere, sed hos in imo subsidentes conspici, illos autem innatantes? Aut quis est qui significari omnino iis verbis contendat, felleos vel *post aliquam in aqua macerationem*, & postquam hanc satis *imbiberint*, adhuc esse innataturos? ut propterea ad me arguendum, sibi insuper, si Diis placet, eos calculos cogendos existimet, quod vos fecistis, atque adeo *per manum mergendos, ut citiùs aquam imbibant, citiusque etiam fundum petant.* Ego vero neque id unquam volui, neque mea verba ex Bidloo, Fernelio, Riolano omnia exscripsi, neque etsi omnia exscripsissem, horum loca, & nomina laudare omisi, neque demum ut *minùs expertus* ipse

ipſe [quanquam iis minus expertum libenter me fateor] eos Scriptores memoravi, ſed ut ſuum omnibus redderetur, & tu in poſterum, aliique Cl. Viri non ad Bidlōum dumtaxat, ſed ad illos potiſſimum qui Bidloum praeceſſerunt, Auctores iſtam eandem obſervationem referretis: quibus ſane omnibus poſteros magis gratias agere quam obtrectare, par videlicet, aequumque eſt.

46 Verum me idcirco, opinor, *minùs expertum* putaſti, quod me *aliquoties expertum* id *eſſe*, ſcripſeram. Sed ego toties ea quae propono, experiri ſolitus ſum, ut cum *aliquoties* dico, ſaepe *plúries* dicam quam alii plerique ſoliti ſint obſervare. Idque adeo haec ipſa res oſtendit. Neque enim quae tu obſervaſti, iis adverſantur quae me expertum eſſe, ſcripſi; ſed iis quae te expertum eſſe, ſcribis, quae ego obſervavi, adverſantur. Nimirum tu ſcribis, atque pronuncias, ex flaveſcentibus calculis *plurimos* ad fundum mox labi; aliquos dumtaxat excipis, quos noviſſime videris obſervaſſe, *non ita pridem ab amico quodam dono acceptos, tum nonnullos a te ex fellea hydropici cujusdam veſicula extractos.* Hos *curiosè inter caeteros reſervas.* Hos concedis *aquae vel diutiùs immerſos, eâque quantum velis imbibitos, nunquam in imo ſubſidere.* Sed *annotandum* cenſes: *valde adhuc molles eſſe*, & cum illis fluvialibus tophis comparandos, qui *leviſſimâ digitorum preſſione in arenulas omnino diſſiliunt.* Contra ego ex iis quos variis temporibus, variisque de cadaveribus flaveſcentes Cyſtis calculos extraxi, longe plurimos inveni qui in aquam projecti, ad fundum minime deſcenderent. Quinimo repetitis nuper, atque adeo hiſce ipſis diebus in iis omnibus qui ad manum erant, cyſticis calculis experimentis, ut ſi forte contra atque alias, ſuccederent, id tibi ingenue fateri poſſem; ne unus quidem fuit qui poſt horam, poſt horam autem? poſt unum, atque alterum diem fundum peteret. Quid verbis opus eſt? Totum triduum in aqua reliqui. Omnes tamen totum triduum in ſummo innatantes perſtiterunt. Neque ullum prorſus indicium dederunt, aliter futurum fuiſſe, ſi vel aliquanto diutius reliquiſſem. Quos enim fregi, ſiccos intus, non humidos deprehendi; ut nihil aquae viderentur imbibiſſe. Neque haec ideo acciderunt quod *molles* eſſent, aut *leviſſimâ digitorum preſſione* in fragmina diſſilirent; duri enim ſatis ſunt, nec levi digitorum preſſione frangendi. Imo vero, quantum ego judicare potui, idcirco ſic contigit, quod bene compacto, firmoque cortice muniti, imbibere aquam non potuerunt. Itaque fracti, & in aquam iterum conjecti primum quidem in ſum-

mo natarunt, mox vero quaedam citiùs, alia ſeriùs omnia ſane fragmenta brevi ad fundum corruerunt; inde autèm extracta, & in minora fragmina diffracta, intime aqua imbuta apparuerunt. Inter calculos autem qui aqua triduum innatarunt, praeter plures ex flaveſcentibus, fuerunt plumbeo colore quidam, aliqui etiam valde fuſco, nonnulli nigro, ad ſummam omnes quicumque, nullo habito delectu, a me in aquam projecti ſunt. Hi omnes olim [recentibus enim quos ipſos alias vidi innatare aquae, nunc carebam] hi, inquam, omnes alii ex aliis Veſiculis felleis extracti fuerant: quod hic omittendum non putavi, cum tu quidem quos calculos *poſt aliquam in aqua macerationem* ter vidiſſe ſubmerſos narras, hi ex una omnes Cyſti, an ex pluribus; recentes, an veteres fuerint, non adnotaveris.

47 Cum autem ea quae iſtis calculis ſive adeo fuſcis, ſive nigris contigiſſe, modo ſcribebam, attendo, illudque praeterea quod obſervaſſe alias memini in nigris calculis quibusdam non uno ex cadavere extractis, praeſertim vero in viginti varia magnitudine praeditis quos in Peripneumonici fellea Cyſti deprehenderem, rara videlicet ac friabili carbonis inſtar fuiſſe ſubſtantia; cum haec, inquam, omnia attendo; certe in univerſum *liquere* non puto, *nigrorum horumce calculorum ſubſtantiam magis eſſe compactam, —— ut flaveſcentes nigris leviores ſint*, neque inde horum, illorumve calculorum in aqua citiorem, aut tardiorem deſcenſum potius eſſe repetendum, quam ex eo quod aquae particulae citius, aut tardius ea copia intra calculos ſe inſinuent quae horum ponderi addita, efficiat, ne ab aqua amplius ſuſtineri jam poſſint. Caeterum quod ad calculorum ſtructuram attinet; illud primum a te ſcribi animadverto: *reverà calculos hujusmodi flaveſcentes ex ſuperpoſitis invicem, numero pluribus, aut paucioribus ſtratis, veluti ſupercretis corticibus —— creſcere, & conſtrui, diligenti inſpectione deprehendi.* Neminem videlicet hic deſignas. Sed paulo inferius cum
477 addis: *Illam tamen in hujusmodi calculorum ſtratis concinnitatem, & regularem elegantiam non cerni, ut ſi, ad exemplum, primum ſtratum ex albo flavum ſit, alterum ſit viride, tertium rurſus ex albo flavum, quartum denuò viride &c;* hìc vero nonnullos continuo notas, *veluti*, inquis, *ab aliquibus praedicatur.* Et tamen idem ego & probatam a te, Vir cl. ſtructuram illam ex ſtratis, & hunc a te improbatum eorum ordinem deſcripſeram, neque tamen hunc quidem *praedicaveram;* ſed in *nonnullis* dumtaxat mulieris cujusdam calculis fuiſſe, ſcripſeram. Tu vero cur improbas? *Nunquam,*

quam,

quam, inquis, *ego certè in tot inspectis cysticis calculis hunc ordinem deprehendi.* Sed hinc profecto non efficitur, me in illis calculis non deprehendisse, in quibus ad hunc usque diem servatis, possum omnibus istum ipsum quem descripsi ordinem luculentissime demonstrare. Fortasse ne alia quidem vidisti de quibus siles, a me non jam in nonnullis unius, sed in multis plurium Vesicularum calculis descripta, ut strata illa *tot quasi lineolis ad centrum tendentibus distincta*, ut *flavam bilem* [*primis diebus mollem*, *post in nucleum ex obscuro croceum concretam*] *manifestò* in media calculorum singulorum parte *conclusam.* Ego tamen vidi, & videre adhuc omnes apud me possunt, atque ita videre, ut in his quidem haud paucis flavescentibus variorum hominum calculis locum non habere agnoscant, quae tu de flavescentibus in universum pronuncias: *Minimum nucleum, seu potiùs solidiorem quandam arenulam centrum occupare. Huic verò solidiusculo principio* bilis corpuscula *haerentia*, *indèque indurata*, *molem paulatim amplificare*, *veluti foliis ad folia superstructis.* Nam neque *minimum*, sed amplum pro mole calculorum *nucleum*, neque *arenosum*, sed biliosum, neque demum *veluti foliis ad folia superstructis*, sed simili prorsus bile adauctum videbunt, donec strata incipiant ipsum complectentia, firmioremque calculorum partem efficientia. Sed alia quoque conspicient ab iis quae tu pariter doces, magnopere discrepantia.

48 Tu enim universe pronuncias: *calculos hujusmodi bifariam*, *seu in aequales partes sectos*, *aggerrimos exhibere elegantissimos circulos*, *quorum minores à parallelis majoribus usque ad externam faciem continentur.* Hi vero saltem de quibus dicebam, calculi, sic dissecti, non *elegantissimos circulos*, sed stratorum lineas exhibent ei figurae quam supra in iisdem descripsi, respondentes; quanquam vel in tuis ipsis calculis non satis intelligo, quomodo, si *dodecaedri* forma sint, illa quoque ultima quae *ad externam faciem sunt*, sive externam faciem componunt, strata *elegantissimi circuli* videantur, aut quomodo, si *sphaericam aut ovalem affectent figuram*, vel necesse sit, vel satis sit *in aequales* partes secari, ut istos exhibeant *circulos;* nam sphaerici sectione quacunque, ovales omni quae majorem axem ad perpendiculum secet, circulos exhibebunt; iidem autem ovales, si per eundem majorem axem non ad perpendiculum sectio ducatur, quamvis *in aequales partes secti* esse possint, non *circulos* exhibebunt, sed ellipses. Non me praeterit, inter Anatomicos & *ovalem fenestram* dici foramen quod ellipticum sit, & *cubiforme* os vocari quod cubica revera non sit figura, at-

que alia ejusdemmodi inter noſtros ad mathematicam loquendi normam ſolicite exigi non conſueviſſe. Verum tuos iſtos *circulos* ad eandem non eſſe exactos, quî credam? cum mea illa certe exegeris verba quibus horum calculorum figuram vel cautius aliquanto quam Anatomici ſoleant, ſic ut potui, indicavi: *fermè eſſe ſolitos à cuboidaea longiſſimè non abeſſe.* Eadem animadverſio facit, ut cum de nigris calculis ſcribis: *Id maximè dignum adhuc obſervatione eſſe, quod calculis hujusmodi in cujuslibet magnitudinis fragmina fortuitò abruptis, haec tetraedicam adhuc affectant figuram;* ſilere hic non debeam, neque iſta fragmina ſi, ut mihi accidit, ita *fortuitò* abrumpantur, ut rupturae ſectio vel plures planas facies, vel unam quidem, ſed aut curvam, aut ſi planam, parallelam annexae baſi repraeſentet, *tetraedricam ſatis affectare figuram* poſſe, neque cum affectant, id calculorum, ſed tetraedri naturae & proprietatibus acceptum eſſe referendum. Caeterum quod hos nigros calculos *arbitraris* compingi *absque* arenoſo illo *nucleo;* huic opinioni, a me olim habitae obſervationes non adverſantur. Sed eum nucleum & in plumbeis nonnullis fruſtra quaeſivi, & in valde fuſcis, quorum illi ferme ad cuboidaeam, horum plures ad pyramidis figuram accedebant triangularis, ſed ita inaequalibus faciebus, ut a vero tetraedro longiſſime abeſſet. Nolim tamen exiſtimes, me iſtum arenoſum nucleum credere ne in iis quidem quos ego non viderim, calculis inveniri, aut, ſi crederem, a caeteris propterea diſſentire quae ex Medicis colligis de *calculorum felleae cyſtis, & urinariorum excipulorum affinitate.* Imo vero quantum haec probem, Doctiſſimi illi, & Celeberrimi Viri ſciunt, qui meum, ante hos quinque annos ſcriptum, Conſilium legerunt pro Foemina Principe quam renum calculi & dolores quibus ſubinde obnoxia vixerat, tum denique amplius non vexarant ex quo aliis corripi doloribus coeperat quorum ſemper ſub dextris coſtis ſpuriis initium erat. Sed & olim in Illuſtriſſimo Praeſule Anguiſciola, Pontificis Max. ad Inclytam Venetorum Rempublicam Legato, qui urinariis etiam morbis laborare conſueverat, tres aut quatuor in fellea Cyſti calculos vidimus. Ampliſſimus autem Vir, & omnibus quaecunque in Principem cadunt, Virtutibus Ornatiſſimus Georgius Cardinalis Cornelius, Antiſtes Patavinus, ut renes abnormi magnitudine, & ramoſis farctos lapidibus, ſic incredibilem in modum flaccidam, omnisque humoris expertem habuit Veſiculam fellis, unum, ſed inſignem, calculum complectentem. Verum haec, & alia fortaſſe ejusdemmodi fuſius alias perſequemur.

49 Nunc ad illa transeo quae olim primus, ut puto, scripsi de iis quae inter comburendum utrumque felleorum calculorum genus observantur. Neminem hic pariter designas, ubi nihil credis esse quod arguas. Easdem proponis observationes, ac quaedam addis quae utinam ego omnia possem accipere; velut istud: flavos cal- 479
culos illa observanda praebere *qui praecipuè molliores, aut recentiores sunt.* Plures enim calculos habeo neque molles, neque recentes, in his etiam ex iis quosdam in quibus illa primum Bononiae vidi. Hi autem [nec caeteri discrepant] post hos totos viginti annos nihil difficilius flammam concipiunt, servantque, aut reliqua praestant, quam olim vel recentissimi. Illud etiam, quod, *ut ad praxim apprimè faciens, annotandum* censuisti, *multò scilicet in genere difficiliùs flammam concipere calculos cysticos, quàm qui biliferis duntaxat poris insederant*, quomodo verum sic in universum esse credam, qui, nigris, paucisque aliis exceptis calculis, cysticos omnes in quibus id quidem expertus sum, facillime inflammari vidi; ex Hepatici autem ductus calculis quosdam, ut supra indicatum est, deprehendi, qui etsi flavi erant, minime tamen flammam servabant? Nec vero quae addis alia cysticorum, atque hepaticorum calculorum discrimina priore certiora existimo. *Ut ductuum,* 480
inquis, *hepaticorum calculi oblongi semper sunt ——: cystici ex adverso ad rotundam plerumque, & conglobatam figuram accedunt; Ita minores calculi hujusmodi ductibus inhabitare quidem; majores verò felleum folliculum duntaxat occupare possunt.* Verum, si tu 190
ipse jam supra scripseras, tot illos calculos a Cl. Lentilio observatos, *sedes suas figere forsan potuisse, non tantùm in cysti fellea, quàm etiam per hepaticum ductum, & melius per poros altiores bilarios, ubi molis rotunditatem, & parvitatem assumpserint; instar calculorum in iisdem fistulis nidulantium, à cl. Reverhorstio observatorum;* quonam hîc pacto, *ductuum hepaticorum calculos oblongos semper esse*, pronuncias? Vel quomodo *cysticos ex adverso ad rotundam plerumque, & conglobatam figuram accedere*, fatebor, quando; ut te ipsum docere, sileam, ex cysticis nigros esse *tetraedros*, vel utcumque *cuboideos*, flavescentes autem non omnes *sphaericam*, aut *ovalem affectare figuram*, sed ex iis esse qui *angulosam* etiam *nanciscantur superficiem;* certe mihi alia plerumque quàm rotunda, & conglobata figura occurrisse, satis antea ostensum est? Postremo quî credam, a minoribus calculis hepaticos ductus, a *majoribus verò felleum folliculum duntaxat occupari posse?* cum legerim, atque adeo viderim, Hepaticum ipsum ductum ad eam inter-

terdum amplitudinem dilatari, ut non minores quam quos plerumque in Cysti invenimus, calculos possit continere. Quo magis suspicor, in eodem, ejusve ramis illos, minoris fortasse magnitudinis, calculos, si modo biliosi fuerint, delituisse, quos alibi, ut
191 hic memoras, scribis, *in vena portae* S. Ignatii a Columbo *repertos* esse. Nam; ut recenti adhuc re, atque adeo sexto ab illius obitu die Polancus is qui a secretis viventi fuerat, ad Socios scripsit (*a*); hepar *durum*, *& intra hoc quidam lapides* inventi sunt; Intra hepar autem tam arctus nexus, tamque similis intra eandem Capsulae vaginam, venae Portae, & bilarii ductus incessus est, ut proclive Columbo fuerit in ejusmodi praesertim extispicio quod honoris causa expedite, ut fit, non disciplinae gratia diligenter habebatur, id in venae ramis esse credere quod fortasse in conjuncti meatus ramis haerebat; Quorum quidem perpetuam cum ea vena conjunctionem num Columbus idem probe nosset, dubito, cum alibi (*b*) ipsum animadverto eosdem, *inter venae Cavae, portaeque ramos*, describentem *per jecinoris substantiam dispersos*. Nec sane meliora Vesalius (*c*) docuerat, eos *in dictorum* utriusque venae *ramorum medio* proponens, & *aliquibus* dumtaxat *in locis*. Quod si haec Summi Anatomici; tanto magis excusandi Medici essent, si qui forte per ea tempora ob eandem illarum rerum ignorationem ad eundem essent modum hallucinati. Hoc autem dico propter Jacobum Camenicenum (*d*), cujus observatio non unâ ratione ad *Historiam* pertinebat tuam, atque aptiùs certe quàm ista Columbi; ad propositum illud tuum de bile *ante secretionem hepaticam a toto sanguineo in venâ portae distinctâ, & secreta* spectare posse videbatur. In viro enim diu primum icterico, deinde hydropico, scripsit, *hepatis venas in parte ejus cava, priusquam in communem illum caudicem portae desinunt, omnes obstructas fuisse, lapillis eas distendentibus foris nigris, intus flaventibus*. Quos ego lapillos quanto magis biliosos fuisse, credo; tanto magis suspicor in ramis haesisse ductus Hepatici; omnes venae Portae ramos arcte comitantibus, praesertim cum legam, Communem quoque bilis meatum, cujus finis coaluerat, *lapide ejusmodi obstructum fuisse*, verique minus simile videatur, hunc eò ex Cysti fellea, in qua bi- ... lis

(*a*) Bartoli Vita di S. Ignat. l. 4. n. 31. (*b*) L. XI. c. 8.
(*c*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 7. (*d*) Vid. inter Epist. Matthioli l. 5. Epist. 2.

lis quidem plurima, at nulli memorantur calculi, quam ex ramis illis deſcendiſſe canalis Hepatici, cujus truncus *liberrimus erat.* Quod ſi non hujus, ſed venae Portae rami lapillis *omnes* ad eum locum *obſtructi fuiſſent;* haud ſatis video, qua via ſanguis in truncum ejus venae tot ex partibus comportatus, inde Cavam verſus porro pergere, & quomodo hepar ipſum *grande, colore nigricante, & fere tali qualem in ſplene aliàs conſpicimus*, eſſe potuiſſet. Verum ut hunc in quem forte incidi, de venae Portae calculis ſermonem abſolvam; mihi certe horum obſervationes tanto magis ſuſpectae videbuntur, quanto difficilius eſt in venis calculos, quam in hepaticis ductibus concreſcere; niſi forte cautus, & ſedis horum ductuum, ac meae ſuſpicionis probe gnarus Anatomicus qui ejusmodi in poſterum hiſtorias ſcribat, idem ſe quod Columbus & Camenicenus tradunt, omni ſublata dubitatione luculenter perſpexiſſe teſtetur.

50 Illud nunc reſtat ut de calculis in Cyſti ipſa cognoſcendis tantum addam, quantum illae meae obſervationes requirunt. Cum enim minime me praeteriret, haud raro cum iis calculis conjunctum regium morbum fuiſſe obſervatum, imo nonnullos Medicos eſſe audirem, qui ſemper conjungi arbitrati, ipſum in eorum calculorum notis quas graviſſimi, cautiſſimique Doctores ambiguas, obſcuras, incertasque cenſuerunt, ſine ulla dubitatione ſemper crederent eſſe ponendum; ob hanc ipſam cauſam ne haec magis magisque in Medentium animis opinatio inoleſceret, in illarum obſervationum calce non omittendum exiſtimavi: *mihi* verò *forte contigiſſe*, *ut ex* illis calculis ad eam uſque diem a me compertis *nullam unquam peculiarem noxam*, *ſed ne ictericum quidem colorem iis in quibus compereram, inductum eſſe, obſervarem.* Sive enim calculi a me reperti, nondum ea fuerant magnitudine, aut pondere, aut figura qua ſatis laedi Cyſtis poſſet, ſive eo nunquam compulſi fuerant, ut bilis exitum prohiberent; illud certe mihi obſervare contigerat, argumento evidentiſſimo, eſſe igitur in Cyſti lapillos poſſe, neque ullam tamen peculiarem, quae quidem manifeſta ſit, noxam, ſed ne ictericum quidem colorem inducere. Tu contra, Vir cl. pronuncias: *Qui calculo hepatico, aut cyſtico, ut ut exiliori, mitiorique detinentur, malo ſemper, ictericoque plus minùs corporis* 482 *habitu perfuſos deprehendi.* At quonam pacto id evincere te poſſe, ſperas? Num forte rationibus? Scilicet his magis credam, quam ſenſibus,

(e) *Qui niſi ſint veri, ratio quoque falſa ſit omnis?*

(e) Lucr. de rer. nat. l. 4.

An tuis, atque aliorum obſervationibus? Quaſi vero illud hic ageretur, an ſaepe Icterus cum cyſticis calculis jungatur, quod cum veſtrae confirmant obſervationes, tum ego certe negavi nunquam. Hoc autem agitur, an *ſemper* jungatur, id quod tu affirmas, ſed nullis, ne innumeris quidem, obſervationibus probari unquam poterit, quando ego; ego autem? tot etiam alii contrarium toties obſervatum eſſe, non ignorant. Neque eos tantum dico Doctiſſimos Viros qui eas mecum obſervationes ſummâ tum in cadaveribus inſpiciendis, tum in viventibus adhuc, vel eorum notis atque domeſticis interrogandis, diligentiâ habuerunt; ſed omnes praeterea dico quicumque aut Andream Lacunam (*f*) legerunt nobilem praeſertim foeminam memorantem, *cujus veſica fellis duobus vel corpulentiſſimis inſtar glandium lapidibus occupabatur, quum ne minimam quidem regii morbi antea medicis ſuſpicionem dediſſet*, aut Joannem Scultetum (*g*) de Veneta ſcribentem, cujus ipſe *reperit veſiculam felleam calculo inſtar cryſtalli pellucido repletam*, neque tamen icterica, ut ex hac alteraque hiſtoria colligat, *quod ad obſtructum porum bilarium, & cyſticum, non ſemper ſequatur icteritia;* aut Jo. Jacobum Wepferum (*h*) affirmantem, ſe *aliquando lapidem inſignis magnitudinis in foemina, in alia plures inveniſſe in veſicula bilaria, quarum neutra Icterica erat*, aut denique; ne nunc plures quaeram; Theophilum Bonetum (*i*) qui, praeter ſuperiorem Sculteti, alias producit obſervationes, ſuam videlicet, ac Medici Florentini, hujus quidem, calculorum cyſtis *XVIII. numero, nucis Ponticae magnitudine in Conſtantia Acciarolia, & Elizabetha Capponia repertorum*, quarum *neutram* tamen *arquatus morbus infecerat;* ſuam vero in muliere, *in cujus veſica fellea reperti* 44 *lapilli, quorum maximus fabam aequabat, reliqui piſi, & lentis erant magnitudine: Vultus tamen Ictero nequaquam foedatus fuit.* Mirum videri poteſt, haec tot exempla omnia in foeminis fuiſſe. Verum in maribus quoque idem promiſcue obſervavi, ut ſic fortuito acciderit, haec de mulieribus fuiſſe litteris mandata, ut mihi *forte* [id quod dixi] ad illud uſque tempus *contigerat* eos lapides cum icterico colore vidiſſe nunquam.

51 Haec cum ita eſſent, neque meae modo, ſed ne a Boneto quidem, cujus locum indicas, productae obſervationes te, Vir cl. la-

(*f*) Anat. Meth. (*g*) Armam. Chir. Obſ. 61. (*h*) De Cic. Aqu. (*i*) Sepulchret. l. 3. Sect. 18. Obſ. 8.

laterent; tuum illud nimis certe patens pronunciatum mox tibi neceſſario contrahendum eſſe, intellexiſti. Itaque haec repente ſubjeciſti : ex ejusmodi calculoſis *illos dumtaxat non evadere icτericos*, 483
in quibus praepedita bilis in aliquod determinatum viſcus, ad ſaevum, & plerumque lethalem peculiarem procreandum morbum decumbit. Quae cum ſcripſeris, non illud tantummodo faſſus es, non eos igitur *malo ſemper, icτericoque plus minùs corporis habitu perfuſos deprehendi*; ſed hoc inſuper fateri debes : illis etiam qui neque icτerici ſint, neque ejusmodi decubitu affecti, poſſe tamen calculos in fellis veſicula inſidere. Nam ſi ii decubitus fiunt ob *praepeditam* a calculis *bilem*; ſunt igitur jam calculi tum ſine ictero, ut concedis, tum antequam decubitus illi fiant. Quid? ſi praeterea poſſunt eſſe eodem tempore ſine *ulla*, quae quidem ſub ſenſus cadat, *peculiari noxa*. Te quidem non fugit, praeter nos
„ Gerbeſium, & Lospichlerum in Obſervationibus *Nat. curioſ.* 481
„ *Germ.* aliosque alibi, memoriae tradidiſſe: *Homines vel à nume-*
„ *roſiſſimis cyſticis calculis, quorum aliqui ad piſorum, alii ad me-*
„ *diocrium caſtanearum molem excreviſſent, obſeſſos, citra querelam*
„ *diù ſanos vixiſſe, propriaque naturalia munia obire incolumes va-*
„ *luiſſe.* „ At reſpondes, te quomodo id ſcripſerint, *non intelligere. Nam vitiatus*, inquis, *plus minùs cutaneus color, aut profundae quaedam, lentaeque primarum, ut dicitur, viarum affectiones ab his fortè, atque ab ipſismet patientibus fuere non ſatis perpenſae.* Ego vero non intelligo, cur ejusmodi Viris id ſcribentibus non ſatis credas, qui alibi ſine ulla dubitatione credis Chirurgo narranti, 1142
virum, cujus *muſculi omnes ſe ſe contraxerant, ita ut homo ſtaturae juſtae, & elegantis formae, in homunculum redactus, ſtaturam infantis duorum, ſed non trium annorum vix attingeret*, cujus *thorax ad formam thoracis gallinae ſe ſe coegerat*, hunc, inquam, credis, *interea temporis uſum fuiſſe cibo, & potu, ſomno, & vigilia prout uti ſolebat in INTEGRA SANITATE, OMNESQUE functiones animi, & corporis ſatis liberas exercuiſſe excepto motu*, atque ita credis, ut hinc inferas, *ex probis omnibus corporis, & animi functionibus incolumem tunc temporis extitiſſe liquidorum craſim jure conjiciendum eſſe.* Nullaene eſſe in hoc poterant *profundae* ſaltem, *lentaeque affectiones, ab* eo *forte* Chirurgo, *atque ab ipſomet patiente non ſatis perpenſae?* Sed in hoc ne fuerint; In illis quî fuerint? Eas, inquis, *neceſſariò interfuiſſe docuerunt ipſimet omnium* illorum *allatorum hominum improviſi obitus.* Quaſi vero hic illud quaeramus, num *improviſi obitus* ſine praeviis contingere affectio-

nibus possint; non illud dumtaxat, num siquae praeviae sint affectiones, hae semper satis sub sensus cadant aut eorum hominum, aut Medicorum, & si etiam cadant, num *peculiares noxae* eae sint, hoc est propria cysticorum calculorum indicia. Sed ut tandem aliquando hanc omnem de iis calculis disputationem absolvam; tu quidem pro tuis pronunciatis non dubitas scribere: *Haec nos cum accuratioribus amicis, longâ observationum serie perspeximus: An*
485 *viderint alii, an noverint, id certè nobis non referet.* Ego contra, cum in meis illis vulgandis observationibus haud minor tua mihi
481 *fuerit adjuvandis hominibus animi sollicitudo.* mea non parvi referre censeo, quid de ipsis homines judicent, & an suis, aliorumque accuratis observationibus respondentes, cum iisque consentientes inveniant, doliturus, siqua forte pronunciassem quae cum universe nimis prolata esse videri possent, tum eadem Fernelii, Riolani, Bidloi, Lacunae, Sculteti, Wepferi, Boneti, Gerbezii, Lospichleri, aliorumque Praestantissimorum Virorum non facile refutandis observationibus repugnarenr.

52 Nunc quando illa sunt a nobis expedita, in quorum mentionem a Tabula VI. deducti sumus; jam omissis omnibus quae in eadem Tabula, quae tua non est, possent fortasse perpendi, ad VII. transeamus. Figurâ I. *reticulatam* intimae faciei Vesiculae
968 fellis structuram demonstras, quam *per cysticum ulteriùs, ipsumque choledochum, & hepaticum ductum, quantumvis leviorem, produci, atque conspici*, affirmas. Quid ergo est, quod non *leviorem*, sed crassiorem multo densioremque in iis ductibus quàm in Cysti delineas? Equidem in aliis rete ductuum esse crassius, in aliis autem exilius, & rarius quam Vesiculae, a me quoque observatum est. Tamen quae hic dicis, aliquanto magis Explicationi Tabulae V. quàm hujus Figurae conveniebant. Caeterum cum ductuum rete bis pingas, & alio Iconismo aliter pingas; mirari subit, cum Cystis rete quater ostendas, cur nulla in Figura sic tenue, atque ita factum commonstres, ut Cel. Ruyschius (*a*) exhibuit. Mihi quidem accidit nuper, ut cum Vesiculas quinque, continenter apertas, cum tuis omnibus, & cum una illius delineatione conferrem, cunctarum rete multo ad hanc propius quam ad illas, accedens invenirem.

53 Figura II. apertum cum Vesicula canalem Cysticum tertiò proponis. Nunquam tamen hujus Valvulas pingis in cochleae modum

dum

(*a*) Tab. ad Epist. Probl. V. Fig. 3.

dum eleganter circumductas, ut a Praeſtantiſſimo Heiſtero (*b*); à meque ipſo nonnunquam ſunt obſervatae, & hae quidem valde extantes, neque ingreſſurum, aut egreſſurum ſpecillum admittentes. Non miror tamen; quando tales *non bene te hactenus conſpexiſ-* 973
ſe, *fateris*, ſed nulla certa norma *ut plurimùm* diſpoſitas, quales mihi quoque ſaepe occurrerunt, eadem ſpecillo impedimenta afferentes, alias vero tenuiores. Alia miror, & in his illud primùm, te ſupra declinantem obſervationes Doctiſſimi Heiſteri, *ſinum* dixiſ- 103
ſe *hucusque inviſum* quem, ad finem cujusdam Veſiculae, ductusque Cyſtici initium, is obſervavit, & pinxit (*c*); cum Jaſolinus (*d*) olim, itemquê Bauhinus (*e*), quaſi rem obſervari ſolitam, iſtum ſinum ad eum locum verbis, & Icone propoſuerint. Deinde hoc miror, te in prima, atque adeo in hac etiam altera Editione ſtatuentem, *imaginarias* eſſe *quorumdam antiquorum valvulas colli*, 105
& cervicis cavum in cyſti fellea occupantes, nulla alia propria, niſi *una*, *aut altera*, ut fateris, *obſervatione* in re ejusmodi innixum 974
eſſe, *in quibus ſcilicet illud facilè contigerat*, — *veſicâ felleâ digito vel leviter preſſâ, bilis à cyſti in choledochum per cyſticum ductum liberum ſurſum ac deorſum effluvium.* Nam ut tibi ſemel, aut iterum id contigiſſet; aequum fuerat exiſtimare, multo ſaepius Adriano Spigèlio (*f*) contra accidiſſe, alioqui non ſic praecepturo: *Has valvulas ſi videre cupias, expreſſam ex veſicula bilem in meatum digitis reprime. nam circa Valvulas immobilem conſiſtere advertes.* Sed nihil adeò poſſum mirari, quin magis in eo te, Vir Cl. probem, ac laudem, quod Valvulas a te tandiu pro *imaginariis* habitas, ac ſemel, atque iterum publice impugnatas, hoc tandem in loco ingenue agnoſcas. Uſum quoque laudo quem iisdem adſcribendum eſſe putas, nempe ut his obicibus, *bilis neque tam li-* 971
berè, rapidèque à biliario poro in cyſtim deſcendat; neque tam facilè, ſubitòque à cyſti in hepaticum, atque choledochum erumpat. Quo in uſu magnum te in parte Auctorem habere animadverti, Jo: Riolanum (*g*). Hic enim ſcripſit quidem: *intra cyſticum ramum bilarium juxta corpus Veſiculae, valvulas contineri:* — *eſſe potius rugoſitates, quae bilis ſemel elapſae refluxum impediunt;* at ſupra, facere easdem, ſcripſerat, Highmoro (*h*) adſtipulante, *ne tam fa-*

(*b*) Eph. N.C. Cent. VI. Obſ. 28. (*c*) Ibid. (*d*) De poris cholid. c. 5. (*e*) Theatr. Anat. l. 1. c. 45. & Tab. 38. Fig. 1. (*f*) De hum. corp. fabr. l. 8. c. 13. (*g*) Anthrop. l. 2. c. 22. (*h*) Corp. hum. Disqu. P. 3. c. 2.

cilis & lubricus esset descensus bilis: itemque alibi (*i*), ut *festinum bilis prolapsum utcumque sistant & moderentur:* atque ut bilis *per angustiorem meatum sensim exstillet, & vacuetur.*

54 Verum ut te impugnatas Valvulas candide agnoscentem laudo, sic non minus probo alia ingenue *retractantem.* Cum enim supra id quod in prima Editione posueras, in hac quoque his verbis
104 confirmasses: *Quod certum est; Nos in cujuscunque generis animalium cysti fellea non nisi ad cervicis finem, & colli principium angustiam quamdam ab annulo musculari obvoluto productam vidimus; in quo concurrimus cum cl. Glissonio;* nihilominus hic fateris, te *re-*
972 *spectu ad muscularem hanc fasciam, seu sphincterem folliculo proprium, ea ipsa möderari, imò retractare, quae* ibi scripseras. *Glissonii authoritati non parum fidens &caet.* Fortasse tamen *retractationem* istam tuam aliquanto magis contrahere potuisses, ibique praesertim ubi nimis, nisi fallor, universe scribis: *ad initia Canalis cystici nullum esse interseṛtum specialem annulum, muscularem, aut distincte membranaceum, vel interiùs à canalis superficie, instar pylori, circumquaque eminentem, —— sumus nunc adeò post innumeras observationes certiores redditi.* Cum enim memoria tenerem, me in quibusdam certe Vesiculis quâ cervix in Cysticum ductum se contrahit, *specialem annulum membranaceum interiùs* vidisse *instar pylori circumquaque eminentem;* de hoc etiam in iis quinque quas nuper a me incisas esse dixi, Vesiculis quaerendum existimavi. Vidi autem in quatuor saltem, interiores summae cervicis tunicas sic ibidem introrsus, & sursum versus duplicari, ut insignem quandam valvulam infimam omnium efficerent, circumcirca extantem, atque ita ad superiora conversam, ut ingressuro potius, quàm egressuro, appresso ad latera, specillo obsisteret.

55 Haec dum quaererem, in nonnullis saltem animadverti, Cystis rete jam ad colli summum minùs extare, quam infra: id
975 quod a te quoque adnotatum est. Verum ut hoc libenter confirmo; sic illud vellem probare posse quod de his Cystis retibus in
976 universum subjicis: *ad lentam stabulantem bilem fortè quassandam, suoque modo à concretione inhibendam facere, non improbabile a te duci, si validas ventriculorum cordis reticulatas asperitates ad attenuandum, atque in insitis ramosis particulis veluti discerpendum trajicientem sanguinem, multam praestare operam cogites.* Quid enim, te obsecro, simile? Crassissimus cordis, & validissimus musculus al-

(*i*) Animadv. in Laur. c. 20. l. 6.

alternis jugiter parietes contra adversos parietes urgens, & Vesicula, *ad* quam *vix quidpiam muscularis naturae percipi*, te ipsum *tradidisse*, in proxima pagina fateris, & *potiùs muscularia extare* 977
rudimenta, confirmas; Vesicula, inquam, illa, in qua statuisti
ex nulla contractionis naturalis existentia, & impossibilitatem super- 107
additae per vim propriam contractionis. Huc retia adde ex vel *majoribus illis valvularibus extantiis per ductum cysticum, & interdum communem, atque biliarium porum disseminatis*, quibus tamen in ductibus sic *lenta* non *stabulatur* bilis.

56 De Glandulis autem tum Cystis, tum eorum Ductuum illud a te verissime scriptum est, *in aliis* quidem *pusillas adeò esse, & immersas, ut quâcumque ut plurimùm industriâ utentis visum adhuc effugiant:* quod tamen num ideo in Cystico hujus II. Figurae meatu accidat, quòd *crebrioribus valvulosis complexibus fortè admodum obscurentur*, ipse videris, qui in I. Figurae Cystico ductu, crebrioribus crassis retibus magis impedito, eas glandulas luculente delineasti. Verum utcunque hoc est; ejusmodi glandulas crediderim te artificio aliquo anatomico retegere consuevisse. Nam cum Vesiculas quatuor dissectas proponas; in omnibus, vel in Vesiculis ipsis, vel in Ductibus ejusmodi glandulas demonstras, quas ego quidem nullo, nisi oculorum, & cultri auxilio, usus vix in ullis aut Vesiculis, aut Ductibus vidisse memini. Quinetiam Malpighius (*a*), qui *post diutinos labores* ejusdemmodi glandulas in *suilla, & ovilla* Cysti deprehendit, non modo de humana, qua de hic agimus, siluit, sed ne in earum quidem animantium *poro biliario* ex observatione, sed ex conjectura posuit. Ruyschius (*b*) autem Anatomicus Diligentissimus in homine quidem ostendit, sed cum minores, rariores, minusque luculentas atque extantes quam tu, Vir cl. repraesentavit, tum insuper monuit, *aliquantò majores a se esse delineatas, ut melius conspici possint; praeterea in omni vesicula humana non aequè distinctè conspici, quam quidem in suilla, aut bovina.* Quid? quod Praestantissimus Heisterus (*c*) se *in vesicula fellis boum saepiùs parvas glandulas flavas, ceruminosis in meatu auditorio haud absimiles, vidisse*, testatur; *In humana vero quandoque tantum videre potuisse. Vide*, inquit, *Ephem. Nat. Curios. Cent. V. & VI. pag.* 243. *Tab. VI. fig. I. & II.* ubi tamen in una, neque ea tota, Vesicula, imo potiùs in parva ejus Appendice,

(*a*) De Lien. c. 6. (*b*) Ad Epist. Probl. V.
(*c*) Comp. Anat. n. 391.

103 ce, quam tu quoque *in rariorum cenſum arrogandam eſſe*, non dubitas, *plura* quidem oſtendit *corpuſcula glandulis ſimilia*, ſed Ruyſchianis, atque adeo tuis fere omnibus tanto majora, ut veri ſimile ſit, dilatata fuiſſe ac diſtenta; quae *exiguis foraminulis in cavitatem hiantibus praedita* erant. Denique ante hos duos annos, Eruditiſſimus, idemque Exercitatiſſimus Santorinus (*d*) cum Cyſtis glandulas *à plurimis nullo detegi vel optico auxilio*, animadvertiſſet; ad has confirmandas, non quomodo ab omnibus in Cyſti ſecundum naturam ſe habente conſpici poſſent, ſed quomodo ipſe in quadam *turgente nimiùm*, obſtructaque Veſicula conſpexiſſet, edocuit, nimirum ſe, & qui aderant, in ea *probe purgata Cyſti aliquot potiſſimùm ſub interiore membrana conditas lenticulares glandulas luculenter* vidiſſe, quarum cum *diſpar eſſet moles*, *maxima quae fundo inerat, lenticulam penè aequabat; ex harumque ſingulis, in quibus conſpicuum oſculum erat, non difficile fuiſſe id exprimere quod continebatur, bili prorſus ſimile, ex quo maximè pellucente, & glandulae figura, & magnitudo internoſcebatur, eo prorſus modo ac in plurimis disjectis inteſtinorum glandulis evenit.* Ego vero, qui neque glandulas, neque certa & vera foramina videre potui in illa amplificata Veſicula, dilatatiſque bilariis ductibus de quibus ſupra commemoravi; nuper cum id minus ſperarem, nonnulla, huc maxime, ut puto, ſpectantia, vidi in Veſicula alterius Senis, cujus viſceribus quibusdam ad hanc publicam Anatomen uſus ſum. Illa igitur, quae ſuo cum jecinore, bilariiſque meatibus ſana, & recte conſtituta apparuit ſive extra, ſive intus examinaretur; quinque, aut ſex foramina mihi praebuit obſervanda, quae per faciem ipſius intimam tam ab ea parte qua hepati adhaerebat, quam ab oppoſita, omnia a medio deorſum disjecta erant. Singula erant tum circuli figura, tum atro colore conſpicua quem ſubniger annulus cingebat, ut lenticulares glandulas repreſentarent atra quadam materia plenas, in ambitu translucente, per foramen autem ſe ſe manifeſto oſtendente. Cum ſpecillum, quod foramina admittebant, tenue illud quidem, ſed non tenuiſſimum, facile indidiſſem ſingulis, non humorem, ſed ſolidum ſubeſſe corpuſculum, ſenſi; erat autem ater calculus: quo educto, liberum ſpecillo fuit intra cellulam qua is continebatur, quoquoverſum in gyrum agi. Singulae cellulae, non perexiguae, membranei inſtar ſubrotundi folliculi erant, inter Cyſtis tunicas locati: quibuscum cellulis an ul-

la

(*d*) Obſ. Anat. c. 9. n. XI.

la ex annexo adhuc hepate bilaria vaſcula communicarent, cum ſumma adhibita diligentia quaeſitum eſſet, non a me modo, aut ab Nicolao Mediavia Philoſ. & Medicinae Doctore cujus egregia opera jam aliquot annos in publicis utor diſſectionibus, verum etiam ab Experientiſſimo, qui forte aderat, Collega meo Vulpio [ſum enim ſolitus in controverſis praeſertim rebus obſervandis, meis ipſe oculis diffidere, & eos quos mecum magis habeam exercitatos, ut ipſi quoque obſervent, rogare] cum, inquam, id ab omnibus eſſet quaeſitum; nihil ejusmodi inventum eſt. Id autem ideo quaeſivi, & quaeri volui, quòd mihi ſuſpicio inciderat, ejusmodi cellulas humore farctas atque diſtentas poſſe fortaſſis ita extare aliquando, ut carunculas, a te eodem in loco in V. Tabula delineatas mentiantur. Veri autem ſimillimum cenſeo, has cellulas fuiſſe quasdam ex cyſticis glandulis a ſubſiſtente ob additum fortaſſe lentorem ea quam ſecernunt, materia, in calculumque concreta ad eum modum dilatatas: quam quidem materiem bilem eſſe quandam, id ipſum videtur indicare quod in ejusmodi nigros calculos, ut bilis haud raro ſolet, concreverat. Nam quod vereri aliquis poſſet, ne ſe bilis ex Veſicula per cellularum foramina illuc conjeciſſet, minus in hac noſtra obſervatione credibile eſt, cum in ea Cyſti nec ejusmodi bilem, neque ullos calculos invenerimus. Utcunque id eſt; ſicut has cellulas fuiſſe cyſticas dilatatas glandulas, credo; ita hinc potes intelligere, me eas quidem glandulas ſecundum naturam in Cyſti eſſe, & continuatis etiam non ita abſimili ſtructura Ductibus, exiſtimare; ſed adeo parvas, ut per ſe, nullo adhibito artificio, multo rarius conſpiciendas ſe praebeant, quam tuae iſtae omnes Figurae videntur ſignificare.

57 Quod quidem artificium ſi in ulla, certe in Figura III. generatim ſaltem a te fuiſſe commemorandum, cenſeo, aut illud ſane non omittendum, ut Lectores moneres, haud ſemper ita res inveniri, & oſtendi poſſe, ut a te iſtic proponuntur. Nam ut Cyſtis tunicarum numerum praetermittam, quem, ut quisque aut cultro indulget, aut contra timet, ne lacerare magis, quam ſeparare videatur, ita augere facile poſſit, aut imminuere; illud mihi per anatomen compertum eſt, iſtam alteram tunicam *vaſculoſam* non ſemper ſaltem ita inveniri, ut *cumulatiſſimam*, quam pingis, 977 *elegantiſſimamque ſanguineorum vaſorum ſylvam undequaque ſuſtentet*, ſed ne ſubjectam quidem tertiam, quam vocas *glanduloſam*, iſtis pariter haud inelegantibus *plurimis ſanguiducorum vaſculorum plexibus* ita *inſtratam*. Verum ut haec etiam omnia ſileam, & de

prima, ac tertia tunica illa dumtaxat de quibus a te plura verba fiunt, attendam; *musculares fibras*, quas tamen *potiùs muscularia rudimenta* mox vocas, *diligenti anatomico cultro ab extima, cui incumbunt, & annectuntur, tunica non difficilè solvi, ac separari*, doces. Nimirum in fellea illud iteras quod in urinaria Vesica, me vix credente, atque adeo dissentiente, indicaveras (*e*), exteriorem ipsam tunicam *plano ulteriùs obtegi musculari.* Imo; quantum intelligo, proximas aliquot paginas cursim hic illic inspiciendo; ita in ea adhuc es opinione, ut me potius in eo in quo a te dissensi, loco (*f*) in multos, gravesque errores prolapsum esse, non dubites.

58 Ego vero te longe aliter sensurum existimo, si iterum, sed magis quieto animo, quae ibi scripsi, & quò spectent singula, reputaveris, ac praesertim si, quod rei caput est, Vesicae urinariae examen, omni praejudicata opinione paulisper seposita, institueris. Quod si feceris; primus ipse pro veri studio de medio tolles istud, Anatomicis inauditum, discrimen quod inter ventriculum, aut intestina, & urinariam Vesicam excogitasti, ut muscularis tunica in
980 illis sit *extimae revera intimaeque tunicae intermedia*, sive [quod eodem recidit] in ventriculo quidem & intestinis *peritonaeum ipsum*
984 *extimum sit*; sed non in Vesica, quippe in qua tantum abest ut musculare planum intermedium agnoscas, ipsam *externam tunicam propaginem peritonaei, musculari plano obtectam* scribis. Nam quid, te obsecro, causae est, quod in ejusdem Vesicae anatome mihi, & caeteris supra extimam membranam fibrae istae musculares occurrant nunquam; imo saepe ne illa quidem sublata, omnino, & undequaque in conspectum veniant, adipe videlicet hic illic intercedente, cujus causa Gravis Anatomicus Heisterus (*g*) *in vesica humana tunicam cellulosam statui posse credit*, nimirum *quia manifesto inter extimam & muscularem tunicam plerumque, si non semper, pinguedo, eaque saepe copiosa, ibidem reperitur, in peculiaribus cellulis adiposis secreta, collecta atque asservata.* Igitur extetna, imo etiam secundum Heisteri rationem altera quae externae subjicitur, detracta tunica; tum demum nobis sub hac altera conspicuum prorsus fit illud *musculare*, ut vocas, *planum*, quo tu, Vir cl. ipsam extimam *obtegi tunicam*, contendis. Necesse ergo est, ut istud non

(*e*) Theatr. Anatom. Manget. Tom. I. pag. 416. (*f*) Adv. III. pag. 76. (*g*) Comp. Anat. Not. 13.

non minus in Vesica, quàm in ventriculo, & intestinis locum teneat intermedium. Si hoc autem necesse est; tu videris, quonam modo tuum istud tuearis discrimen, & *quo pacto probes*, —— *a nemine negari ullo modo posse, urinariam vesicam solùm extrinsecùs rubere; interiùs verò, & praesertim in media ejus tunica insigniter albescere*; ut alia praeteream quae tibi minus fortasse attendenti istic crediderim excidisse. Nam quod in ista pariter media sede fibras ego locari scripsi aemulantes fibras trium fasciolarum Coli intestini, cum id, ut testatus sum, *conferendo perspexi*, nec unus sane perspexi; tum in meis ad Posthuma Cel. Valsalvae, Scripta Adnotationibus quidquid & eo tempore, & insequentibus annis de iisdem rebus observavi, jam pridem candide in utramque partem ad eum modum expositum est, ut facile omnibus futurum sit intelligere, an praestet Virum Summum, & de utroque nostrûm egregiè meritum Lancisium (*h*) sequi, cujus indicio apud nostrates, Coli *musculares fasciae* appellari coeptae sunt, an tecum potius *communi, consultoque*, ut tu ais, *nomine uti debeamus Ligamentorum intestini coli* propterea, quia illarum fibrae *tum leves, & candidissimae sint, tum nullâ fabricâ, usuve musculari sint praeditae*: quod ut te alibi esse explanaturum promittis, sic nos ibi satis superque examinavisse, patebit.

59 Nunc enim quando in media Vesicae tunica tu nullum alium, nisi *insigniter albescentem* colorem agnoscis, & ne *subalbidum* quidem fers, quem tamen negare in parte nemo potest, & qui primi eam tunicam diligentius inspexere, diserte memorarunt; quid dices, si *subalbido* eo colore non contentus, rubentem quoque in eadem tunica, quibusdam praesertim in cadaveribus, & conspectum esse, & conspici, affirmem? Nam quid sibi aliud tandem volebat aut Adrianus Spigelius (*i*), cum illam tunicam esse scripsit *nonnihil fibris carneis conspersam, quae se se egregie, facta aliqua sanguinis affusione, in conspectum proferunt*, aut Casparus Bauhinus (*k*), cum easdem docuit *nonnunquam ex sanguinis affluxu ita fieri conspicuas, ut membranam carnosam diceres*, aut ante eorum utrumque Archangelus Piccolhominus (*l*), quem ab ipsis laudari auctorem par erat, cum de exteriore propria Vesicae tunica, hoc est de illa de qua hic loquimur, media, *sub communi a peritonaeo deducta*,

(*h*) Ad Eustach. Tab. x. Fig. 2. (*i*) De hum. corp. fabr. l. 4 c. 12. (*k*) Theatr. Anat. l. 1. c. 31. (*l*) Anat. Praelect. l. 2. Lect. 24.

cta, invenienda haec litteris mandavit: *exterior paulo crassior, & fibris carnosis tota conspersa. Quae tametsi rubrum vividum carnis colorem non promant, quia inter membranas candidas consertae, albicare nituntur, tamen carnosae sunt, & cum sanguinis appulsu & confluxione increverint, colorem verè rubrum expromunt. Quinetiam uberiore sanguinis in vesicam confluxu, interdum ita grandescunt, & conspicuae fiunt, ut totam illam exteriorem membranam, quasi membranam carnosam diceres. Vidi equidem superioribus annis puellam, undecim annos natam, cujus vesica ob exesionem, & acrimoniam humorum spoliata erat interiore tunica: Exterioris verò fibrae carnosae, adeo erant inflammatione vexatae, ut totam eam carnosam judicares.* Sed haec, inquies, constitutio morbosa erat. Fateor. Illud tamen primùm dico, sanguinis appulsum illum quem sine inflammatione Archangelus memorat, fere idem videri quod in hanc ipsam rem nostram Bohnius (*m*) indicavit, scribens, *praeprimis si cum stagnatione sanguinis animal perierit*, atque adeo cum illo sanguinis appulsu comparandum, quem Anatomici ad melius perspiciendos examinandosque nonnullos musculos quaerunt, ex iis, exempli causa, qui ad ossicula auris pertinent: quem certe ob appulsum, musculi naturam manifestari potius quàm fingi, existimamus. Deinde ajo: ut ejusmodi constitutio qualis in puella fuit, in parte, alia sit ac quae secundum naturam deprehenditur; maxime tamen ipsa erudiri Anatomicum, aptioremque fieri ad eorum plura in caeteris Vesicis quaerenda, & melius dignoscenda quae spectant ad fibras earum musculosas. Sic ego etsi saepe alias, ut mox apparebit, in harum examine versatus fueram; nunquam tamen rem melius intelligere visus sum quàm in accurata anatome viri apoplectici qui urinariis morbis obnoxius vixerat.

60 Cum enim extimam Vesicae tunicam; in qua nullae carneae erant fibrae; eique adhaerentes magna copia adiposas cellulas facile abstulissem, musculus in conspectum venit in tunicam conformatus, musculus, inquam; nam quo alio appellem nomine firmum, crassum, rubicundum stratum ex firmis, crassis, rubicundis compactum fibris? Eo detracto, subalbidi, & in retis fere modum impliciti alii fibrarum fasces, & intima quam nervosam vocant, successit tunica. Media igitur inter extimam, atque intimam illa erat tunica musculosa: cujus fibrae eadem qua circum vesicam crassitudine, rubedine, directione super faciem, anticam praesertim, glan-

(*m*) Circ. Anat. Prog. 14.

glandulae Proſtratae pergebant, ut ibi quidem haec glandula vero, ac longe evidentiſſimo obducta muſculo dici poſſet. Verum haec, atque alia fuſius alibi perſequemur. Nunc quae ad Veſicam dumtaxat pertinent, exponamus. Erat ejus tunica muſculoſa anterius craſſior, quàm poſterius, ex fibris autem ubique facta ſecundum longitudinem poſitis, ut nullam ne ad infimam quidem cervicem ſatis perſpicere potuerim quae curva eſſet, aut in transverſum ferretur. Non tamen propterea continuo adſtipulabor Viro alioqui, dum viveret, Diligentiſſimo Johanni Bohnio (*n*). Nam quod hic ſcripſit: *unicum tantùm, eumque longitudinalium, licet cernere hujus tunicae fibrarum ordinem, reliquos fictos crederem;* ſic quidem ingenuo, & Celeberrimo Scriptori viſum haud dubito; mihi tamen tum aliorum Praeſtantium Hominum, tum meae obſervationes aliquanto aliter oſtenderunt; ut verear, ne nimia in illa, a me deſcripta, Veſica muſcularium fibrarum conſtipatio nonnulla obſcurarit, quae in aliis vidi, ut eadem certe, intenſusque rubor quaedam viciſſim illuſtrarunt, quae in aliis perſpicere ſatis non potui. Nam vidi nonnunquam in Veſicae antica, & poſtica facie fibras per medium recta primum ferri ſecundum Veſicae longitudinem. Sed vix ullae apparebant quae hanc totam emenſae, ſummum Veſicae fundum attingerent. Pleraeque enim, aliae non multo, aliae majore a Proſtata glandula intervallo hinc, & hinc ad latera curvabantur, nec quid deinde his accideret, nec quae rectis aliae in medio ſubeſſent, erat manifeſtum. Nam ſive cultro, ſive unguibus adniterere; nil proficiebas, imo rem magis obſcurabas. Sin oculis dumtaxat fideres; nihil praeterea perſpiciebas: tantum ad imam cervicem plures quam alibi, fibrae eſſe videbantur; ſed qua directione, non apparebat. Contra alias fuit cum fibras plerasque recta ſummum petere, & aſſequi perſpicerem, unde in oppoſitam faciem ſe demittebant. Quasdam propter imam cervicem videre viſus ſum in modum arcuum, cornua ſurſum convertentium. Verum aliàs viciſſim nihil tale videre potui; ſed fibras ibi potius transverſas, ut aliàs videram, easque plures. Rectae autem, quae per poſteriorem Veſicae faciem occurrebant paucae, minusque diſtinctae, ſatis multae erant in anteriore, quas ubi divellerem, earum aliquas in ſubjectas transverſas inflecti, & degenerare, intelligebam. Has omnes fibras, quarum poſitum, quantum ad hoc tempus obſervare licuit, ſignificavi, ſub detracta, cum

(*n*) Ibid.

cum pinguedine, extima tunica deprehendi, & musculosi generis esse, cognovi, quanquam non ita rubicundo, sed pallido colore apparebant. Quoniam autem has fere omnes observationes in Vesicis habui, ut par est, aere distentis, nonnunquam etiam post id siccatis; ut ea semper figura essent quam plenae lotio obtinuerant; quaedam mihi contigit animadvertere ad eandem figuram, & Vesicae Sphincterem musculum pertinentia, quae ubi adscripsero, protinus ad illam a qua tecum digressus sum, Vesicam fellis redibo.

61 Vesicae urinariae rotundam, imo inversi pyri figuram assignari passim, ex Anatomicorum descriptionibus, & Iconismis notius est, quàm ut hic a me inculcari oporteat. Mihi tamen inflatas, quales Anatomici pingunt, Vesicas accuratius inspicienti, praesertim vero quinque, aut sex quas continenter e cadaveribus extraxi virorum, mulierumve urinae vitiis minime laborantium, imo nonnullorum etiam qui dum sanissimi viderentur, vulneribus, aut apoplexia repente occubuerant, contigit non sine admiratione longe aliam figuram spectare. Nam siqua erat pyri similitudo, non inversi illa erat, sed basi innixi; ut inferior Vesicae pars fere mediâ, nedum superiore, latior esset, ac inversi potius, ut vulgo loquuntur, cordis quàm pyri imaginem tota Vesica repraesentaret. Ac sane cordis in eo quoque similior erat, quod neque tam longa, quàm delineare plerunque solent, pro latitudine apparebat, & satis amplior a fronte inspecta, quàm a lateribus, inveniebatur. Glandula autem Prostata cum imo Vesicae orificio, non Vesicae basis centro subjiciebatur; sed ita erat in medio quidem, verum anticae faciei magis subjecta, quàm posticae, ut cum Vesica a fronte vel ad basim ipsam spectata, non ultra Prostatae anteriorem faciem promineret, contra a tergo ultra ejus glandulae posteriora ad tres nonnunquam, aut quatuor transversos digitos protuberaret, hujusque protuberantiae, atque adeo Vesicae ipsius posticae basi annexae vesiculae seminales totae subessent. Erat autem intra Vesicam eadem basis, hoc est Vesicae ipsius cervix, instar plani ad imum orificium versus leniter declivis, non in angusti, oblongique coni modum extenuata, circum quem possimus musculi Sphincteris fibras circumductas esse, intelligere. Quamobrem etsi plures ad cervicem musculosas fibras perspexi, velut antea dictum est; non tamen video quî possint in distenta praesertim Vesica orificium a quo pleraeque earum sic distant, contractum servare; ut id muneris iis tantum quae orificium proxime cingunt, ideoque non multis sane fibris adscribendum videatur. Sed haec, atque alia ad haec

per-

pertinentia poſteaquam cum multo pluribus tum cadaveribus, tum Scriptis Anatomicorum collata fuerint, a me fuſius alibi fortaſſe exponentur.

62 Nunc ad fellis Veſiculam, exterioremque ipſius tunicam re-
diens, caute illud abs te, Vir cl. factum cenſeo quod nullas in *ex-* 982
tima Veſiculae, hoc eſt exterioris ejus tunicae *facie* fibras carneas
delineaveris. Quod autem ſcribis, *in obeſioribus eandem* tunicam 977
adipoſis acervulis, hinc indè obtegi; mihi quidem contra videntur adipoſi acervuli hac tunica obtegi, *exteriore, ſeu communi dicta.* Sane Verheyenius (*a*) quoque adnotat, *communi immediatè ſubjectam* tunicam quae utrique veſtrum eſt *vaſculoſa, in obeſis continere multum pinguedinis, parvoque labore in diverſas lamellas ſeparari;* ut permirum mihi videatur, neminem adhuc, quod ſciam, extitiſſe qui celluloſam tunicam, ut alibi, & nominatim in inteſtinis, veſicaque urinaria, ſic in fellea Veſica ſub communi tunica ſtatueret, aliarumque numero ſuperadderet, praeſertim cum non modo in habitioribus foeminis ſaepe pinguedinem viderim ubique, aut fere ubique ſub extima Cyſtis tunica collectam, aut in obeſo, neque tamen plurimum, viro multam ibi craſſamque pinguedinem maxima ex parte circumfuſam, verum in aliis etiam, carnoſis quidem, ſed non pinguibus, viris ibidem ſatis, ſiquis attenderet, conſpicuam non uno in loco deprehenderem. Igitur hujuſmodi tunicam celluloſam facile agnoſco eodem hic poſſe, quo in urinaria veſica, jure conſtitui, potiore autem, quàm in tenuibus inteſtinis, ſi ſub horum communi tunica ſecundum Cl. ac Solertiſſimi Albini (*b*) obſervationes, certos dumtaxat ad tractus ſtatui debet, quod & in ventriculo fortaſſe locum habere, ſuſpicor, cum, in obeſis praeſertim, celluloſam, pinguedinis plenam, ſubſtantiam ejus vaſa video quadantenus, ſub extima tunica, comitantem. Verum utcunque hoc eſt; cellulas quidem, atque pinguedinem ſub communi utriusque Veſicae tunica nullo negotio demonſtrari poſſe, conſtat; Glandulas autem ſub intima utriusque tunica poſſe pariter oſtendi, non liquet.

63 Neque hoc eo dico quod glandulas negem iis ineſſe, aut ſub intima ineſſe tunica. Tibi enim, mihi, aliisque credo qui haec viderunt. Nam quod ad felleae Cyſtis attinet glandulas; ubi eas ego, &

(*a*) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 17. (*b*) Vid. Act. Lipſ. A. 1725. M. Sept.

& Cl. Santorinus perſpexerimus, ſatis ſupra indicatum eſt. Neque aliter ſenſiſſe videtur Malpighius (*c*), cum glandulas ejusdemmodi in poro bilario, quem *veluti coarctatam, & ramificatam veſicam* ſpectabat, *ſub ipſius tunica* quaerendas eſſe, indicavit. Quod ſi alii in tunica interna locavere; non tamen continuo neceſſe eſt, ut eos omnes erraviſſe, credamus, cum videlicet uno ejus tunicae nomine plures fortaſſe lamellas comprehenderint, quas ſingulas tunicarum vocabulo non dignarentur. Idemque pariter de his ajo qui in Veſicae urinariae interna tunica, tot in laminas a Borrichio (*d*) diviſa, glandulas conſtituerint: quas tamen Bidlous (*e*) diſerte in tertia ſtatuerat tunica, cui deinde *villoſum adhaerere tegmen*, hoc eſt, intimam membranam, docuit; ut mallem, a te minus univerſe ſcriptum (*f*), in tunica intima illas non eſſe, *ut hucusque putatum.* Cum igitur in utriusque Veſicae glandulis, harumque ſedibus agnoſcendis inter nos conveniat; quid jam eſt in quo diſcrepemus? Magnitudo nimirum, propter quam paſſim obviae ſint, ac manifeſtae. Tu enim illas eſſe affirmas (*g*) in Veſica urinaria *patenter obvias.* At Amicus alter meus Experientiſſimus Heiſterus (*h*), etſi id a te pronunciatum ſciebat, ſcripſit tamen, *maxime prope collum, attamen raro conſpicuas eſſe.* Ego vero ſemel iis qui mihi ſecanti aderant, firma, albida, ſubrotunda, disjecta granula oſtendi; aliàs autem ejusdem figurae veſiculas, magnitudine inaequales, ſed omnes parvulas, & ex fuſco ſubflavas, quae illo expreſſo quo diſtendebantur, humore, evaneſcebant: hae ſub tenui intima Veſicae lamella conſitae erant. Verum neque illorum granulorum, neque harum veſicularum ulla oſcula videre potui, neque aliquid iſtiusmodi alio in loco, quàm in cervice, neque in aliis demum Veſicis praeter illas, quae certe ſecundum naturam non prorſus ſe habebant; intus enim vel rubebant, vel erodi etiam alicubi coeperant. In Veſicis autem recte ſe habentibus fruſtra oculorum aciem intendi, ſi forte ullas conſpicerem glandulas; fruſtra etiam nonnunquam, dum intimam tunicam ſepararem, an huic
987 ſubeſſent, in illisve quas memoras, *areolis* conſitae eſſent, quaeſivi. Itaque nihil praeter rationem facere mihi videor, cum hinc non jam illud infero, eas glandulas nullas eſſe, neque ipſis, ut tibi

(*c*) De Liene c. 6. (*d*) Vid. Bartholin. Anat. quart. ren. l. 1. c. 20. (*e*) Anat. hum. corp. Tab. 44. Fig. 2. (*f*) Mangeti Theatr. Anat. Tom. I. pag. 416. (*g*) Ibid. (*h*) Comp. Anat. n. 391.

bi videor, *indicere bellum intendo;* ſed hoc unum infero, non ea eſſe magnitudine, ut paſſim, ac manifeſto ſe ſe offerant, ſive ut *patenter obviae* ſint. Neque magis indico bellum Veſicae bilariae glandulis; velut ex iis quae ſupra ſcripta ſunt, conſtat. Hoc tamen miror, tibi adeo eſſe patentes, ut earum nonnullas vel per tunicam ſecundam, ſeu vaſculoſam tranſpicias, quantum ex Figura hac III. mihi videor intelligere, cum litteris B, & E interjectum ejus tunicae tractum diligenter inſpecto: contra autem mihi in iis quarum tunicas accuratius ſeparavi, Veſiculis nondum ne unam quidem ulla in tunica ejusmodi glandulam ſe ſe obtuliſſe, ſed aereas tantum, id quod manifeſto deprehendi, ſpumoſas bullulas, iſtiusmodi glandularum corpuſcula mentientes. Quod reliquum eſt; ſane gaudeo, te meis *Adverſariis*, quaſi ſinceris quibusdam moni- 979
toribus, hic, atque alibi uſum, tandem induxiſſe animum ad illa tuae *Hepaticae Hiſtoriae* addenda quae ad ipſius complementum pertinere videbantur; at magis gauderem, ſi quemadmodum Cyſtis, ita bilariorum quoque Ductuum tunicas ſingulas, harumque deſcriptiones aut ſigillatim adjeciſſes, aut quae eſſe poſſent, hic generatim indicaſſes, aut ſaltem minime praetermiſiſſes quid de iis quas alii vel ante hos totos tres & triginta annos propoſuerunt, habendum eſſet. Haec omnia cum ad *Hiſtoriam* pertinebant tuam *numeris tandem omnibus abſolutam;* tum longe minus erant in vulgus nota, quam *in intermedia* meſenterii *tunica*, *ſeu celluloſa*, ejus *glandulas ſitas eſſe*, quod tu hic nobis *autopſia ſatis edoctus confirmas.*

64 De Figura IV. qua Salamandrae cujusdam nonnulla viſcera repraeſentas, crederem me fortaſſe aliqua poſſe adjicere, ſi vel ejus beſtiolae mihi in praeſentia copia eſſet, vel quorum tandem *erro-* 990
rem longè, latèque patentem redderes, in *hujusmodi*, opinor, *inſecti* [ſic enim vocas] anatome, intelligerem. Sed quoniam neque in Joh. Pauli Wrſſbainii *Salamandrologia*, neque alibi quidquam inveniſſe memini quod iſtiusmodi controverſiae anſam daret; totam eam rem mitto, ut illud quoque, an Salamandra, quod Eruditus ille Auctor (*i*) negat, recte vocari *inſectum* poſſit. Ad humanam ergo anatomen redeamus; vel ſi de brutis animantibus ſermo a nobis habendus eſt; non Salamandrae cujus de viſceribus nulla mihi dubitatio fuit, ſed Viperae de qua fuit, jecur, & ventriculus quo ſe modo habeant, videamus. Affirmaveras, *in Vipera —— hepar* 123
eſſe

(*i*) c. 5. n. 4.

esse *non tantùm suprà, & circà ventriculum protensum, sed usque ad duodenum; ad ultimam scilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu suo.* Ego vero qui si aliorum Tabulis, meique ipsius non recenti memoriae omnino credere voluissem, oppositum affirmare potuissem; malui non minorem tibi, quàm mihi, aliisque, fidem habere, & rem propterea in dubio relinquere. Itaque scripsi (*k*): id *num ita sit, dubito.* Verum emissis *Adversariis*, cum tempus rediisset habendis, secandisque Viperis opportunum, subiit quaerere pro veri studio, quemadmodum res se haberet. Comperi igitur, me mea memoria non falli. Nam pluribus Viperis diligenter inspectis, nullam invenire potui in qua haec tria non luculentissime observarem. Primum: jecur, ventriculum, & ingentem illam vesicam in quam degenerat pulmo, ut secundum Viperarum longitudinem statuta sunt, ita esse in eum modum disposita, ut vesica aere distenta ventriculum ab jecore, hujusque *incubatu* diducere potius videatur, quam adducere. Alterum: etsi vesica ei rei minime officeret; hepar tamen ne totum quidem ventriculi unum latus stipare, imo quae praecipua ventriculi pars videtur, hanc fere non attingere. Tertium: jecoris finem ab intestini duodeni initio non exiguo intervallo distare. Quae duo postrema ut praeclarius intelligantur; scire licet, ventriculum Viperarum solere formam referre duorum conorum qui inter se basibus juncti sint. Superior conus in quem imus oesophagus ipse expanditur, hujus structurae similior est. Inferior autem manifestò crassior est, ob intimam tunicam non modo in crebriores fere, altioresque rugas secundum longitudinem, complicatam, verum etiam crusta quadam instructam subflavi obsoleti coloris, ex plurimis, quod in supremo limbo praesertim apparet, minutis particulis compacta, ipsaque specie atque habitu glandulosa: quanquam praeterea non semel vidi huc illuc per crustam disjecta albida quaedam, ovalia, aut subrotunda, sed compressa, corpuscula parvarum instar lenticularium glandularum, quorum semel nonnulla quidem in superiore etiam cono animadverti, sed quâ inferiori vicinior erat, & perpaucissima, cum in hoc longe plura conspicerentur. Ejusmodi autem crusta ad hujus inferioris coni verticem non extenditur; sed duorum fere transversorum digitorum emenso spatio, desinit. Mox coni vertex non perficitur; sed in tubum se se arctat cylindri forma, donec exiguo, sed minima tamen saepe diligentia conspiciendo

(*k*) Adv. III. pag. 61.

do annulo, ita poſito ut regreſſui magis quàm egreſſui obſiſtat, ſeu pyloro, intercedente, ſuaque albida, compactaque facie in ſubrubentem, ac mollem converſa, aliquanto amplius inteſtinum fiat, in quod ſub ipſo annulo bilarius canalis influens bilem viridem importat. Eſt autem inter pylorum, & ſupremum deſcriptae in ventriculo cruſtae limbum intervallum transverſorum digitorum circiter trium, idemque fere eſt a pyloro ad finem jecoris intervallum. Jecur enim inſigni ſanguifero vaſe quaſi in duos ſecundum longitudinem diremptum lobos, qui ad finem extenuari ſolent, & alter altero paulo inferius extendi, vix aliquando extremam ac tenuem laciniam infra illum cruſtae ſupremum limbum, neque tamen niſi ad exiguum tractum, demittit. Itaque cum jecur longitudine ſex fere aequet transverſos digitos; ſuperiore quidem parte quae prope cor incipit, & deinceps reliquâ quae ut craſſior, ita ad *incubandum* aptior eſt, oeſophagum; inferiore autem, quae jam tenuior eſſe ſolet, eam ventriculi regionem quae oeſophagi ſimilior eſt; quantum pulmonaris veſica permittit; comitatur, & ſtipat; regionem autem ventriculi alteram, quae, ut ex deſcriptione etiam intelligitur, potiſſima eſt, hanc, inquam, vel potius ſummam ejus dumtaxat partem vix tenui extremâ laciniâ attingit, ſic ut propoſitum trium fere digitorum intervallum inter hepatis finem, & inteſtini duodeni initium ſervetur. Cum haec omnia in pluribus illis quas eo tempore diligenter ſecui, Viperis ad hunc omnino modum ſe habuerint; non me tunc poenituit quod aſſenſum ſuſtinuiſſem, te contra docente, *hepar* in Vipera *protenſum* eſſe *uſque ad duodenum; ad ultimam ſcilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu ſuo:* neque vero in praeſentia poenitet, quamvis tu dubitationi meae opponas *tuam*, *omniumque* [ſic enim ais] *ac-* 1137
curatiorum Anatomicorum autopſiam, qua videlicet *ſuaderi luculenter poſſim.* Nam etſi omnes a me adhuc viſae Anatomicorum Tabulae non tibi; quod conſtat; ſed mihi adverſarentur; in re tamen quae non dexteritatem, neque artificium, ſed oculos tantum requirit, me meis oculis non minus ſaltem quam veſtris, credere aequum eſſe, exiſtimarem.

65 Poſtrema hujus VII. Tabulae Figura, ut *extra ordinem* addita eſt, ſic oſtendit, quàm praeter expectationem tibi, Vir cl. acciderit aliquid intueri de illo genere quod tandiu Malpighii Aſſeclis negaviſti. Verùm hoc in praeſentia omitto quod tibi permirum viſum eſt. Illud ego viciſſim miror, te id rete intra ſuillum

jecur pingentem, nuſquam in tot Iconiſmis delineaviſſe, nec, quod ſciam, in tam longo Opere memoraviſſe rete illud quod ultro, ac ſine ulla prorſus ſectione, nedum praeparatione, in externa facie humani, & plerarumque beſtiarum jecinoris ſaepe vel luculentius obſervamus quam intra ipſum humanum, ſuillum, & aliarum animantium jecur, nulla pariter adhibita praeparatione, ſpectemus. Sed de hoc fuſius alibi ſcripſimus.

1054 66 Ad Tabulam denique veniamus VIII. in cujus Figura I. *Sinum ductûs hepatici* non ſecus proponis, atque indicas, ac ſi in omnibus cadaveribus iſta occurreret peculiaris dilatatio. Video quidem, a Gliſſonio (*a*) transverſam quandam in eo ductu amplitudinem pingi in quam rami omnes corrivantur. Sed neque perpetuae hae res ſunt, ut ſive inanes, ſive immiſſo aere diſtentos ductus obſervando, comperi, & quibus ſunt, eorum nonnullis an potius a bile majore copia congeſta, & diutius ſaepe reſtitante accidiſſent, quam ab ortu paratae jam eſſent, dubitavi. In ramorum autem ejusdem Ductus numero, habitudine, finibus quantum iſta vel a tuis reliquis Iconiſmis, te ſilente, diſcrepet delineatio, manifeſtius eſt, quam ut animadverti a me debeat. Verum ſi qua in re te, Vir cl. ſilere non oportebat; in iis certe non oportebat tot, tamque conſpicuis *faſciculis muſcularibus* quibus Gliſſonianam Capſulam *robuſtè inſtructam* repraeſentas; neque enim ad iſtum modum perpetui magis occurrunt, quam adeo manifeſtae Glandulae in ipſa occurrant. Quod autem *Septum capſulare primum opinaris Cl. Boh-*
1055 *nium obſervaviſſe;* opinio plane te fallit tua. Ejus enim quae profers, verba: *vaginam craſſiorem eſſe illâ ſui parte, quâ portam, ac quâ porum biliarium involvit; imò binis his vaſis proceſſus ejusdem involucri vices intermedii ſepimenti praeſtare*, miror, te non vidiſſe fere ſecundum vulgatiſſimam Anatomiam Hepatis, Franciſci Gliſſonii conſcripta eſſe. In ea nimirum haec legimus (*b*): *Capſula communis, ubi vas iſtud* biliarium *obtegit, minùs, quàm alibi, craſſa eſt; quippe pars ejus magna inter Portam, & vas iſthoc intervenit:* & mox: *Praeterea, toto vaſis hujus tractu, capſula communis, prominentiâ quadam tereti, durâque extuberat:* & infra (*c*) *Cùm Capſula eâ ſuî parte, quâ Portam tegit, craſſior ſit, quàm illâ quâ ramos bilarios obducit, ſeptuplòque minimùm latior reperiatur; cumque nonnulla ejus portio inter Portam & porum bilarium [praeſertim*

(*a*) Anat. Hep. c. 27. (*b*) Cit. cap. 27. (*c*) C. 28.

tim in majoribus eorum ramis] manifestè intercedat ; & caet. Sed ut id Septum Glissonio est restituendum ; sic ipsam Capsulam ; quanquam, ut a Glissonio diligentius descriptam, eoque nomine insignitam, Glissonianam Capsulam communi more nos quoque appellare consuevimus ; aliis Inventoribus acceptam esse referendam, non ignoramus. Quamobrem tibi minime possumus adstipulari scribenti, eam *primum detexisse laudatum Virum Glissonium.* 27
Etsi enim ipse quoque id opinabatur, cum haec verba (*d*) edidit A. 1654 : *Mihi primùm [nisi fallor] contigit, partem hanc detegere ; cùm ante duodecim annos, ex mandato Collegii Medicorum Londinensium, mihi publicè praelegendi munus incumberet ;* tamen ; ut de Eustachio ex conjectura nil dicam ; sane Joannes Walaeus in altera *de motu chyli & caet.* ad Bartholinum Epistola, scripta A. 1640. diserte haec posuerat : *in ipso hepate, tot rami arteriae coeliacae sunt, quot sunt rami venae portae, & totidem quoque sunt rami ductus cholidochi, quae omnia hactenus ab Anatomicis pro venis portae habita sunt, quod COMMUNI TUNICAE tria illa vasorum genera in hepate includantur :* quibus insuper Walaei verbis suspiciones illas meas de calculis a Columbo, & Cameniceno, haud in Portae vena, sed in bilario ductu inventis confirmari maxime vides. Denique cum ais, *Concursum* Ductûs *cystici, ac hepatici* esse *in hoc exemplari quasi ad angulum rectum ;* id quidem omitto ; nam tuam tibi Figuram adversari satis video, quae a parte jecoris acutum, ab altera obtusum angulum quam luculentissime ostendit. Sed cum eundem illum *concursum* ibi delinees, ubi revera esse potuisse non videtur ; obsecro te, ut diligenter consideres, num etiamsi ductus Hepatici Sinum *in naturalem sedem*, ex qua *diduxisti, atque elevavisti*, repositum intelligamus, ille tamen *concursus* eo non cadat, ut intra Capsulam delituisse, necesse fuerit.

67 Etsi tum veteres, tum recentiores Anatomici plures nobis totius venae Portae delineationis reliquerint ; tamen tua quoque, Vir cl. industria probanda est, qui novam adhuc, eamque majorem in II. Figura insuper addere voluisti. Verum optandum fuerat, ut id aliquanto feliciùs praestares. Nam si nihil proportione est pulchrius, si contra nihil ad perturbandos Tirones aptius, quam partium in una eademque Icone minime servata proportio ; quid tanti fuit, ut *gastricas omnes venas adeò contraheres suisque in extensionibus in hac Figura* 1065
ab-

(*d*) Ibid.

abbreviares, *ut anguſtiſſimus hîc admodum infra naturalem magnitudinem repraeſentaretur ventriculus?* ut *repraeſentati ventriculi ſedem juſto altiorem efficeres?* ut *truncum Portae juſto longiorem delineari curares?* Nimirum *ne ſubjectae venae occultarentur*, atque *ut vaſa hepatis ventriculo ſuperimpoſiti diſtinctim oſtenderentur.* Sed aut ego quidem plurimum fallor, aut potius quam usque adeo a proportione recederes, decebat idem in gaſtricis facere quod in tot aliis venis feciſti, ut nihil niſi fines oſtenderes, vel ſi reliquum addere placebat, ut craſſiorum dumtaxat trunculorum ductum, & ſedem per lineas e punctis factas indicares; caetera autem, ſi velles, ſeorſum peculiari Icone perſequereris. Huc illud accedit quod
988 Tirones magis perturbet, te ſupra pollicitum in tuis Figuris *omnia magnitudinem naturalem ſervantia*, venae Portae truncum in III. Tabula aliquanto, in hujus vero Figura I. multo longiorem, quàm in hac qua de loquimur, II. pinxiſſe, in qua tamen *truncum Portae juſto longiorem delineari curaviſſe* te, dicis; ut vel in ſuperiore Figura errorem, vel in hac minorem hominis magnitudinem [quanquam huic cogitationi, praeter ſilentium tuum, Sinûs, & ramorum venae in utrâque Figurâ comparata dimenſio obſtat] vehementer ſuſpicari cogantur. Sed in eo quoque minus felix fuiſti, quod in ſubjectum incidiſſe videris nimium diſcrepans a caeteris ex quibus ſuperiores Icones deſcriptae ſunt. Nam ſi a Tironibus dextera, ut par eſt, earum pars cum hujus ſiniſtra, & viciſſim confeÿratur, vel ſi tantummodo in hujus Tabulae Figuris duabus primis ramorum ortus, ſedes, primaeque partitiones inter ſe comparentur; vereor, ne haec magis diſſideant, quam verba ſignificant tua
1062 quae in eorum dumtaxat *diſtributione ramorum ad varias jecoris regiones*, *nonnihil varias per homines varios habitudines* eſſe, indi-
23 cant. Huc adde quod Tirones magis magisque perturbet, te qui recte alibi, & in hujus quoque Explicationis initio venam Portae in radices, truncum, ramosque dividendam eſſe, agnoveris, ipſeque diviſeris, ſaepe deinde in hujus Explicationis progreſſu, ejus oblitum diviſionis videri. Quae enim venae tanquam minores radices ab aliis ventris partibus in radices majores, & truncum convenire dicendae erant, eae contra a majoribus radicibus, & trunco
1063 *egredi*, *emergere*, *germinari*, *oriri*, & ad illas ventris partes *pro-*
1065 *duci*, *dividi*, *propagari*, *ramos diſſeminare* dicuntur. Alia praeter-
1066 mitto; ſed unum tamen, ad hanc, aliasque in quibus venae Portae Sinum delineas, Figuras pertinens, ante ſubjiciam, quàm de proxima finem ſcribendi faciam.

68 Proxi-

68 Proximae igitur Figurae III. quae Tabulae Euſtachii XXVII. [in Theatro Mangeti XI.] Prima eſt, cum Ampliſſimi Lanciſii Interpretatione productae, altera a te adjicitur Interpretatio in *Animadverſione* videlicet quae inſcripta eſt: *De vero in hac Figura Authoris Bartholomaei Euſtachii ſenſu.* In quo aſſequendo utinam 1098
longe feliciſſimus fuiſſes. Sic enim operae pretium apparuiſſet, cur iſtam ultro, & ſponte tua interpretationem ſuſcepiſſes neque facilem, neque ejusmodi ut confici ſic poſſet ſine multiplici reprehenſione Viri de utroque noſtrum egregie meriti. Ego vero praeſenti coactus inſtituto, tertiam quidem interpretationem afferre conabor, ſed earum dumtaxat partium de quibus & dubitatio ſit, & ſententiam meam firme, ac luculenter probare poſſim. Sic enim ratio apparebit cur aut revelare Euſtachii mentem aggreſſus ſim, quam alioqui multis in Figuris, ut in hujus quoque nonnullis partibus, me nondum ſatis aſſecutum confiteor, aut quaedam ab Lanciſio non ſcripta adjicere, quem minime dubito haec quae proponam, per ſe, & longe quidem facilius, viſurum fuiſſe, niſi innumeras illas ſuas rerum difficillimarum Explicationes intra eas temporis anguſtias, interque illa tot, ac tanta quibus diſtinebatur, negotia effundere debuiſſet. Illud principio eſt ſtatuendum quod ex inſpectione Figurae illius I. ac proximarum II. & IV. apertiſſime colligitur: cum Euſtachius vellet univerſam venam Portae ſociis ubique ſtipatam arteriis ſive coeliacis, ſive meſentericis ab anteriore facie demonſtrare; in I. venae illius ramos, & radicum fines; in II. & IV. ramorum initium, & radices; in omnibus interjectum ramis, ac radicibus truncum propoſuiſſe. Ex quo conſequitur, ut ſiquid forte dubitationis in Figura I. explicanda occurrat, magno adjumento eſſe debeat vel II. vel IV. quippe quae, ſi varium, a Lanciſio animadverſum, *vaſorum numerum*, ac praeterea variam inſertionem excipias ejus venae quae inferiorem arteriam meſentericam ſociam habet, & ſiqua ſunt alia iſtiusmodi; in reliquis certe partibus eaedem ſunt, in eoque praeſertim, ut continuationes ſint trunci venae Portae, in hiſce ambabus, ut diximus, Primaque Figura delineati. Hoc quod poſuimus, exemplo aliquo illuſtremus. Amanuenſium Lanciſii culpâ ingens error in Figurae I. Explicationem irrepſit, cum *Majores venae portae rami ſubſtantiam hepatis penetrantes* ad 13. ÷ 12. indicati ſunt, ſive ad litteram *c* in Theatro, & apud te quoque, Vir cl. quem minus gravia notantem, tale erratum tua Animadverſione non emendaviſſe, plurimum miror. Atqui illos non eſſe ramos *ſubſtantiam hepatis penetrantes*, ſed

radices in truncum Portae confluentes, si ex anatome non constaret, satis superque intelligi posset ex ambobus trunci illius extremis in triplici proposito Iconismo inspectis, atque collatis. Cum igitur res ad hunc modum se habeant; in propositis super Figura I. dubitationibus dirimendis, recte atque ordine facere videbimur, si proximis illis Figuris pro re nata subinde utamur.

69 Illud primum animadvertis, *illam ubicumque duplicatam, quam ad quoslibet majores, minoresque Portae ramos, constanter delineatam intuemur, parallelam distributionem*, illam, inquam, *Lancisianâ explicatione adnotatam non perspici.* Esto, Lancisius brevissimis Explicationibus illis suis majora potissimum adnotare solitus, duplicem istam distributionem diserte non memoraverit; quanquam incuriâ, opinor, Pictorum, Scalptorumque Eustachianorum non *ubicumque*, neque ad *quoslibet minores ramos* illa *constanter delineata* est; Poteras tamen Lancisio ignoscere, quòd diserte duplicem non adnotaverit, cum tu qui triplicem adnotare debebas, duplicem dumtaxat notes. Nam esse triplicem, vel sola comparatio satis docet Figurae hujus I. cum proximis illis duabus, in quibus duplicitas ternis in singulis ramis parallelis lineis, non quaternis, ut in hac fere ubique, designatur. Quo posito, fallaris necesse est,
1099 cum per istam parallelam distributionem *nil aliud indicare voluisse accuratissimum Auctorem Eustachium*, doces, *praeter quàm parallelam per totum jecoris corpus vasorum Portae, ac biliarium Ductuum, se se perpetuò comitantium, distributionem.* Nam si vel duplex tantùm parallelum vas Eustachius delineasset; *nil aliud indicare voluisse* praeter ramum venae Portae, & bilarium ductum, negare tamen possem, praesertim cum id tu ex Figura ipsa non probes; ipse autem pro eo ductu, hepaticae arteriae ramusculum pariter indicare potuisset; Quanto ergo magis negare potero, *nil aliud indicare voluisse*, cum vas, non duplex, sed triplex eadem distributione delineaverit? Quid verbis opus est? cum ex hac ipsa Figura mox sim luculenter ostensurus, in ea Eustachium conjunctos cum singulis venae Portae ramis binos demonstrasse ramusculos, arteriae videlicet, ac ductus hepatici, ad ultima usque, quantum ipsi perspicere datum est, illius venae extrema deductos. Nec mirum; quando olim Galenus (*a*) non modo *excarnare*, ut nunc loquimur, hepar, docuit, & singulos venae Portae majores ramos *in ramos* minores, & hos *in surculos*, & hos denique *in germina* di-

(*a*) De Anat. Admin. l. 6. c. XI.

divisos persequi; verum insuper tradidit, *si animal amplae magnitudinis extiterit, UNA CUM* his *VENIS, & meatus, qui bilem recipiunt, & arterias ipsius, dum in jecore, sicut ostensum est, detegis, conservare esse integrum: Sin autem parvum fuerit, non adeo AD FIBRAE CUIUSQUE EXTREMUM tria vasorum genera posse salva relinqui.* Igitur Eustachius in Galeni lectione, siquis alius, exercitatissimus, ab hoc propositam *excarnandi* hepatis rationem amplexus, eadem quaerere aggressus est. Et sive apertâ Capsulâ qua terna illa vasa in unum fasciculum junguntur, singula quoad potuit, scalpello est persecutus, reliquum immisso, ut jam tum solebat (*b*), aere, aliove humore, perspexit; sive flavus illi color, ductus hepatici, hiantes autem, ut in arteriis, sectiones, arteriae indicium; ut nobis etiam, in valde ulterioribus hisce ramusculis; nonnunquam dederunt; certe nihil esse manifestius potest, quàm ipsum olim, cum Summi alii Anatomici, ut supra vidimus, hisce in rebus caecutirent, hunc trium vasorum fasciculum, & quod facilè consequitur, Capsulam ea concludentem perspexisse, & Posterorum in his retegendis industriam tanto antea tempore praevenisse.

70 Sed priusquam id ostendo; necesse est cuidam occurram dubitationi tuae. Nam *praeterea valde ambigere te*, scribis, *pro binis illis trunculis d. d. duos arteriarum ramusculos, ut interpretatur clarissimus Commentator* Lancisius, *nostrum intellexisse Bartholomaeum.* Te autem *cogitavisse*, subjicis, *incomparabilem illum Anatomicum per binos hos trunculos, arteriam, simulque nerveum aliquem majorem ramum indicare potiùs distinctim voluisse. Ita*, concludis, *Eustachianae figurae necessariam partem, seu nerveam, quae quidem in memorata explicatione desideratur, jurè restituimus.* Ego vero de eo primum ambigo, num Lancisius, cum duos illos ramusculos arteriosos per 12. 11. designavit, de ambobus trunculis intellexerit, quibus nunc pariter litteras *d. d.* appositas esse, video, an de ramusculis duobus qui ex sinistro trunculo cooriuntur. Hoc enim si voluisset; Eustachii mentem praeclare mihi videretur assecutus. Ab hac autem, quod pace tua dixisse liceat, te longe censeo recessisse, cum in alterutro eorum trunculorum [utrum enim dicas, sinistrum, an dexterum, non definis] *nerveum aliquem majorem ramum*, eumque tanquam hujus *figurae necessariam partem* agnoscendum esse, arbitraris. Volo enim, tuis ex Tabulis, tuo-

(*b*) De Renib. c. 42.

tuoque ex arbitrio judicemus: optionem tibi do, ut de duobus illis trunculis utrum velis seligas, quem pro ramo nerveo, & quem pro arterioso Eustachius pinxerit. Utrumlibet pro nervo accipias; nonne reliquus, pro arteria videlicet accipiendus, aequalis nervo illi erit, vel fere aequalis? Nunc igitur ex tua ipsa Tabula IV. in qua hepaticos nervos omnes cum arteria demonstras, ex ramis nerveis illis omnibus unum mihi, si potes, indica, qui non ipso hepaticae arteriae trunco plurimis partibus minor sit. Fatearis igitur necesse est, de iis trunculis neutrum pro nerveo ramo ab Eustachio esse delineatum, praesertim si illud insuper attenderis, neque consuetudinis ipsius fuisse, ut cum viscerum singulorum vasis, nervos commonstraret, &, si maxime fuisset, in nullis tamen ejus Tabulae Figuris, illisque potissimum proximis quae hujus continuationes sunt, id fecisse, &, si etiam fecisset, in hac certe Figura, hisque trunculis non fecisse, quorum videlicet sectiones ambas ad eundem modum repraesentarit: tantum abest, ut nervus vel in *memorata explicatione* Lancisii, meritò *desideretur*, vel ut abs te, ceu *Figurae necessaria pars* sit *jure restitutus.*

71 Verum ut de iis trunculis *d. d* neutrum esse nervum, contendo; sic non utrumque, sed alterum dumtaxat esse arteriam, agnosco. Nec me tamen plane permovent quas in hanc rem producis, rationes: *neque binos arteriarum truncos ex coeliaca in hepar proficisci; neque unquam super Portae truncum ad jecoris ostium arteriam hepaticam in ramusculos, praecipuè aequales, & parallelos, jam distributam observari.* Nam bini nonnunquam earum arteriarum sunt trunci, quod in nostro quidem Theatro publice ante hos novem annos demonstratum est; tunc autem ramusculos esse aequales, & parallelos, nil prohibet; *nunquam* vero *super Portae truncum ad jecoris ostium* jam ortos *observari*, quis concedat? Me igitur magis moveri fateor ab duabus illis Figuris proximis, quas hujus esse continuationes, saepe diximus. Nam per istam ipsam faciem trunci venae Portae unum trunculum, non duos, commonstrant ex coeliacae arteriae ramo sursum contendentem, cujus trunculi sedem, magnitudinem, partitionem si diligenter attenderimus, ac simul haec omnia cum trunculis in Figura hac pictis contulerimus; facile intelligemus, unum arteriosum esse trunculum, eumque sinisteriorem de duobus quos hîc Eustachius delineavit. Reliquus vero trunculus, sive dexterior, cum arteria non sit, nervus autem esse nequeat, velut supra ostensum est; relinquitur, ut bilarius sit Ductus; neque enim alius istiusmodi truncus superest qui pro-

propter truncum venae Portae cum hac in ramos dividatur. Quod si Figuram diligentius inspiciamus; haec magis magisque confirmabimus. Sinistri enim trunculi ramus dexter mox ramusculum emittit, venas cysticas ita comitantem, ut pari cum ipsis passu incedat, ac pariter dividatur: quae res profecto neque bilariis ductibus, neque cysticis nervis convenit, sed arteriis. Itaque tu ipse in calce *Animadversionis* hoc agnoscis, ubi de venis *cysticis* verba fa- 1100
cis *cum trunco ex iisdem producto*, *sociâque arteriosa propagine*, *quae quidem omnia*, inquis, per *figuram Auctoris elegantissimè distinguuntur*. Necesse ergo est, ut trunculus, unde ramus oritur, ex quo *arteriosa* ista *propago* enascitur, arteria sit. At ille idem ramus ulteriùs progressus, alios manifesto ramusculos praebet qui socios se dant ramis venae Portae, pictaeque ab Eustachio illius triplicis *parallelae distributionis* unam efficiunt partem. Igitur palam est, arteriae hepaticae cum vena Portae progressum per hepar, ac conjunctionem ab ipso fuisse cognita, & hic delineata, neque ea distributione *nil aliud indicare voluisse praeter quàm* —— *vasorum Portae*, *ac biliarium Ductuum* perpetuam conjunctionem: quod certe scripsisses nunquam, si semel attente quam descripsimus, ejus rami progressum, ac partitiones in ipsa autographa Eustachii Tabula, non in ea quae oscitanter hac praesertim parte a tuis Scalptoribus descripta est, Icone inspexisses. In eademque Eustachii Tabula alterius trunculi ramum dexterum ulteriùs quàm in tua Icone pergentem, ac dexterum venae Portae ramum jam comitantem vidisses. Quacum re si caetera, quae in eodem spectantur trunculo, conjunxisses, illudque praesertim quòd qua parte Cystis felleae sedem respicit, Cystici in se influentis, & hinc abscissi meatus adjunctam adhuc particulam servat; non sane video, cur de nervo potius quam de bilario Ductu cogitare debuisses. Huc illud denique accedat quod & perspicuitatis ratio, & servata ab Eustachio in Figuris illis proximis, totaque adeo illa Tabula consuetudo plane postulat. Cum enim quorumcunque vasorum conjunctam parallelam distributionem proposuit; nunquam trunculos ad quos ea pertinent, praetermisit; ut videlicet vasorum origines, finesque sciremus, & ex truncis naturam, ac nomen cujusque rami, & vicissim, facilè possemus cognoscere. Hoc cum ita sit, quî fieri potuit, Vir cl. ut qui de duobus trunculis alterum arteriam esse, arbitrareris; *nil aliud* in ramorum distributione *indicatum* credideris ab Eustachio *praeter quàm biliares Ductus*; & vicissim ut qui ramos, *biliares* esse *Ductus* censeres, trunculum alterum non hisce Ductibus, sed nervis tribueris?

72 Hactenus quae Eustachiani Iconismi partes diligentia nostra explicari poterant, satis, ut opinor, dilucide, & firme explicatae sunt; ut planum jam sit, Ductus bilarii, & Arteriae hepaticae perpetuam intra hepar cum vena Portae conjunctionem minime Eustachium latuisse. Nunc eae sequuntur partes, quae potius quid non esse videantur, quam quid sint, affirmare possim. Nam quod tu *intelligendum ducis*, Eustachium *per illum ramum*. f. [Lancisio 8. $\frac{1}{1}$ 12.) *non quidem venam umbilicalem arcuatam delineare intendisse, ut explicat cl. Lancisius; sed potiùs sinistram sinus Portae productionem:* quod deinde addis, *ramum illum* rami f extremo sinistro superimpositum, *quem tu peculiariter adnotas superadditâ Litterâ.* g. [*sed à doctissimo Interprete non adnotatur*] — *ab Eustachio* —, *ut tubum metipsum* foetus *venosum procul dubio adumbratum fuisse:* quod denique *concipi posse*, negas, *Eustachium vas*
1100 *illud. e.* [Lancisio 11. 14$\frac{1}{1}$] *pro vena ipsa umbilicali delineasse.* — *Cautiùs igitur juvare decernere, cl. Eustachium canalem hujusmodi. e. in ramos diffissum, non jam pro vena umbilicali adumbrasse, sed totum pro ulteriori sinûs Portae sinistra productione;* quod, inquam, haec tu omnia pronuncias; ego ut rationes haud improbo tuas, propter quas ea non esse videri ais, quae interpretabatur Lancisius, ita vicissim spero, te non improbaturum meas, quibus adductus, neque illa esse videri ajo, quae ipse nobis interpretaris. Nam; ut ab ultimis incipiam; fateor quidem, canalem *e* non videri esse venam umbilicalem, cum ejus attendimus ramos, quos certe in ea vena nos adhuc conspicere non potuimus. Non tamen Sinûs venae Portae ea videtur esse productio, quae cum eo Sinu non communicet, sed cum ulteriore demum ramo, non solum ex Sinu jam profecto, sed in alios etiam ramos diviso. Quid? quod non modo Sinûs, sed ne productio quidem esse videtur istius rami venae Portae, cum & multis partibus crassior sit curvo illo ramusculo f. per quem a latere cum ramo illo continuatur; & suos ipse ramos contra obversos habeat, ac rami illius productio haberet. Quid ergo est? Num forte major aliquis ex iis ramis quos aliquando Falloppius (*a*) [ut ejus verba, supra a nobis ex parte allata, demonstrant] hinc communicare vidit cum intima sinistri hepatis lobi substantia, inde vero aut *sub pancreo cum quibusdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar obortis*, aut *in liene* cum hujus *ipsius substantia.* Non hoc dico; neque enim delineatio haec cum Falloppii descriptione satis convenit, quamvis ad id rerum genus qua-

(*a*) Obs. Anat.

quadantenus videri possit accedere. Hoc tantùm dico, Lancisium in vena umbilicali designanda attendisse locum *e.* ejusque canalis crassitudinem venae umbilicali convenientem. Atenim, hic urges, *cui unquam verè anatomico contigisset perspicere, umbilicalem venam suo per hepar itinere in ramos facessere?* Hoc Lancisius vel quibusdam crediderit Scriptoribus, vel potius in tanta rerum copia satis fortasse non attenderit. Sed tu vicissim [quod pace tua dixisse liceat] non vidisti, quaerere ex te, si viveret, Lancisium posse, *cui unquam verè anatomico contigerit prospicere*, Sinum venae Portae, posteaquam in majorem ramum, deinde in ramusculum contractus est, mox repente in ampliorem, & tam longum ramum expandi, cujus praeterea surculi contra atque oporteret, non secundùm motum sanguinis a Sinu venientis, sed contra eundem conversi sint, nimirum ut ob haec tandem omnia; quae non umbilicalis esse vena, ea *cautiùs*, si Diis placet, Sinus illius esse productio ipsa videri debeat.

73 Sed haec fortasse pro se Lancisius. Ego verò pro ipso ad alterum respondebo quod in ejus perbrevi Explicatione desideras, ut ramum videlicet *g.* adnotasset, quem tu ab Eustachio pro *tubo metipso venoso* foetus *procul dubio adumbratum fuisse*, pronuncias. Scilicet hoc ipsum Lancisio dubium visum fuerit, neque injuriâ visum. Nam si Anatomen, atque adeo tuam ipsam, quam istic memoras, II. Tabulam consulamus; certe neque sedes, neque initium, neque finis ejusmodi solet esse, tubuli venosi. Totus enim a sinistro latere trunci venae Cavae; non ad hujus anteriorem faciem positus est: Ex Sinu autem oritur venae Portae; non ab ramis de quibus antea dictum est: Denique in Cavam desinit ex hepate jam emergentem, hoc est ad *a;* non ad *g.* multoque minus ubi delineat Eustachius, cujus Autographum Scalptores tui nescio cur hac ipsa in re non secuti, hujus rami finem tum aliquanto altius produxerunt, tum bifidum non expresserunt, quae res videlicet ipsa quoque isti repugnasset interpretationi tuae. Cui tamen interpretationi ne illud quidem satis esset, nec quod in ullos alios surculos ramus idem *g.* toto itinere non dividatur, quando Eustachius a dextris cysticae venae dexterae alterum vel longiorem pinxit ramum venae Portae qui nullos surculos de se emittit.

74 De ramo autem *f.* quòd *Sinus Portae productio* esse non videatur, ex iis quae supra sunt dicta, intelligitur. Quod si ex me forte vicissim quaeras, quid fuissem ipse facturus, si trium istorum ramorum *e. f. g.* interpretationem aggredi debuissem; sic habeto:

me utrinque rationes fuisse propositurum, cur vena umbilicalis, productio Sinûs venae Portae, tubulus venosus tum esse, tum non esse videri possent: iisque propositis, rem in medio relicturum, ut siqui vel alia vestigare, & credere mallent, vel haec quidem, sed ita uti Eustachius aut humani aliquid passus esset, aut ex quàm rarissimo exemplari, aut ex non humano rem descripsisset, aut ejus Pictores, Scalptoresque non satis fideliter expressissent; haec per me omnibus sive meliora statuendi, sive divinandi facultas libera esset. Itaque multum censeo laudandum esse consilium tuum, ubi ratione illa proposita quod vena umbilicalis ad hepar in ramos non findatur, nihil ipse de alia quadam Eustachii delineatione constituere videris, sed ita scribis: *Ob similem rationem, an Eustachius in fig. 3. Tab. II. ex Tabulis suis, quae insertae sunt Theatro Anatomico* [*& II. est Tab. X. Romanae editionis*] *pro trifido vase illo. h.* [Lancisio 6. 27] *seu in tres ramos ad ingressum in hepar diviso, venam umbilicalem significare voluerit, Probi Anatomici viderint.* Quanquam in ea Figura; ne tecum quidquam dissimulem; res aliquanto minus difficilis videri potest. Nam illud primùm, quod Lancisium, opinor, movit, ex anatome perspicuum est, nullum eo loco vas ejusmodi crassitudinis subire jecur, praeter venam umbilicalem. Neque aliud voluisse Eustachium, altera ejus Figura commonstrat, quae in proxima ipsius Tabula sequitur, ac numero IV. designatur. Si enim hanc eodem quo illa positu, locatam fingamus, sique jecoris fissuram, si isthmum, summae fissurae latera committentem, in utraque attendamus; ut in hac ibi nullum aliud vas, nisi umbilicalem venam, membraneo ligamento annexam, ostendisse videbimus, sic in illa quoque nullum aliud ibidem vas, nisi eandem venam, ab ligamento jam liberatam, voluisse Eustachium ostendere, non difficile conjiciemus. Cur autem in vena illa, sic liberata, & fortasse etiam versus jecinoris limbum aliquantum protracta, supremam partem pinxerit trifidam, sive singulos se minores ramos ab singulis lateribus in hepar mittentem; certam quandam mihi posse videor ex anatome conjecturam afferre.

75 Quod ut faciam; necesse est ad memoriam revocem, imo paulo fusius exponam quod supra ad tuam III. Tabulam adnotavi: solitum me esse invenire, Sinum venae Portae, cum a dextero jecinoris lobo ad sinistrum se extendens, contra interjectam utrique lobo fissuram pervenit, se ipsum, aut potius quendam quasi ramum ex ima sui parte deorsum mittere, qui obviam scandentem um-

umbilicalem venam mox infimo suo extremo sic excipiat, ut non facillimum saepe sit utriusque fines statuere, praesertim cum venae summa pars [quod nonnunquam observavi] non prorsus adhuc in adultis occlusa est. Ex ejusmodi igitur ramo, in quem ipsa umbilicalis vena rectà producitur, & quidem prope hujus venae finem, cum alii minores rami ab anteriore, seu superiore facie oriuntur, tum duo praecipui ab lateribus recedunt, singuli ab singulis; ut haud raro, extrinsecùs inspiciendo, non absimilem effici figuram viderim ac si vena umbilicalis in fine trifida esset, quemadmodum ab Eustachio in eo Iconismo videtur repraesentari. Etsi vero ramum illum Sinus, duobus ramis interjectum, prae his invenire solitus sum crassiorem, quam Eustachius delineavit; ab singulis autem lateribus non singulos semper praecipuos ramos, sed binos interdum comperi; saepe vero non sursum, sed deorsum potius oblique ductos inveni; nunquam tamen haec quaesivi [quaesivi autem in adultorum jecinoribus saltem decem] quin si extrinsecùs spectarem, illa se se mihi species offerret venae umbilicalis quae in summo hinc, & hinc ramos emitteret; si verò intrinsecùs scrutarer, Sinus caveam deprehenderem se se manifesto demittentem in occursum illius venae, iisque ramis initium praebentem. Itaque etiam atque etiam miratus sum, te eum Sinum toties delineantem, vix semel aliquid pinxisse quod ad ea quae sunt a me decies continenter perspecta, accedere videri posset, in Tabula nimirum II. ad litteram *q.* non secus ac si id ipsum pro re *singulari* aeque habuisses ac divisiones illas de quibus ibi verba fecisti in explicatione litterarum *r. r. r.* Sed longe aliter visum iri iis spero qui diducta jecoris fissura, hujusque isthmo, ne ulla ex parte obstet, dissecto, 897
umbilicalem venam ad suum usque finem persequentes, qui rami denique hinc, & hinc in summae fissurae latera, eamve viciniam immittantur, inquirant; mox autem trunco venae Portae, & continuato Sinu a sinistris aperto, sectionem ad venam usque umbilicalem deducant, eorum quos diximus, ramorum oscula perquirentes. Hi igitur si in istiusmodi perquisitionibus fuerint diligenter versati, cum facile mecum conjicient quid Eustachius per trifidum illud vas significare voluerit, tum percipient, cur ejusdem vasis truncum Lancisius venam umbilicalem appellarit.

76 Verum; ut ab hac ad quam tecum digressus sum, Eustachiana Figura ad priorem illam revertar; non erat denique cur tuam in Amplissimum Lancisium Animadversionem ita concluderes, ut scriberes: *cur* ipse venulas *cysticas gemellas* —— *separatim ab aliis va-*

vasis, per propriam hepatis substantiam dispersis non indicaverit, id est ulteriùs, quod certè haudquaquam intelligo. Multo enim aequius fuerat, si negasses, te intelligere, quomodo affecta Vir aetate, ac valetudine, idemque tot, tantisque negotiis distentissimus, in rescribendo autem ad innumerabiles Amicorum litteras, de ipsisque bene merendo [quod nos ambo saepe experti sumus] diligentissimus, tantum tamen somno, aliisque necessariis vitae subsidiis detraheret temporis, ut tot, tam copiosa, tam utilia, tam diversa tam brevi commentari, scribere, vulgare posset; hoc, inquam, multo aequius te intelligere, negasses, quàm si in eo Opere quo ipse princeps viam caeteris, aditumque patefaceret: quo in tot alienis, antiquisque delineationibus sine ullo adjecto Auctoris Scripto nuperrime inventis, quae hujus mens esse potuisset, conjicere ac divinare cogeretur: quo demum pressis illis suis, brevibusque interpretationibus quas pro angustiis temporis effudit, innumera, & maxima evolveret; si in eo, inquam Opere minutum aliquid forte praetermitteret, vel potius non satis diserte ac *separatim* indicaret. Sed haec melius pro tua aequitate, tuoque adversus Summi Viri, Optimique Amici, ac Fautoris memoriam grato animo ipse videris. Ego enim, his jam omissis, priusquam de Eustachii Tabulis finem scribendi facio, nobis haud inutile esse censeo, ut ex ipsis cum alia, tum illud praesertim addiscamus, Arteriarum Aortae, & *emulgentis angulum* magna ex parte non esse *rectum an-*
1082 *gulum ex longitudinalis atque transversae fistulae concursu productum*, qualem videlicet tu scribis, & plerique passim Anatomici videntur existimare. Hic nimirum error ex non satis accuratis delineationibus olim ortus, perque tot alias non absimiles etiam apud Summos Anatomiae Scriptores ad hanc usque diem propagatus, eo magis discentium animis inolevit, quod qui in Theatris exemptos cum vasis magnis Renes in tabula spectandos disponunt, quam in plerisque editis Figuris vident, eam solent partium dispositionem imitari. At si rem diligentius in cadaveribus, non in picturis, aut si in picturis, in Eustachianis praesertim, perpaucisque aliis inquirerent; saepius Renes aliquanto inferiores, vasisque magnis viciniores statuerent, & quod consequitur, emulgentia vasa sic disponerent, ut cum magnis non rectos angulos, sed supra obtusum, infra autem acutum efficerent.

77 Tuas reliquas Tabulas, quod anatomicae non sunt, in praesentia quidem praetereo: ad aliaque potius transeo quae unam, aut alteram ex tuis *Orationibus*, hic illic inspiciens, adnotavi, ad Ana-

natomes ipsius, ac Medicinae historiam pertinentia. In I. Oratione Arantium pronuncias *Canaliculorum seminalium in testibus inventorem; licèt a Graafio, Higmoro, Slado, Coupero aliisque collecta fuerit inventionis Laureola.* 19 Ibidem Alexandrum Achillinum affirmas *primum glandularum maxillarium inferiorum excretorios Canales juxta linguam dehiscentes invenisse, primumque salivae fontes perspexisse, primumque foramen Uveae, seu pupillam ipsam ad lumen mediocre mediocriter dilatari, magis ad minus, maximè ad minimum, aut nullum, ad majus, aut maximum vicissim constringi evulgavisse; Quod deinceps nobilissimum inventum velut arcanum Fabritius ab Aquapendente cujusdam Amici sui investigationibus retulit.* Sed Bononiensibus nostris, apud quos illam Orationem habebas, cum aliis in locis, tum in istis potissimum meum tamen nomen ad memoriam redibat. Meminerant nempe, ante illos totos tredecim annos haec quae in I. *Adversariis* (*a*) edita sunt, ex me audivisse: *Minimam testiculorum structuram* [*quam tamen antiquioribus aliis adscribi non ignoro*] *ab* Arantio vestro *visam comperio, sicut postea a Cabrolio perstrictam, fusiùs verò a Riolano expositam scio, tametsi ab nemine; ut in consimilibus erat captus temporum eorum; probe intellecta, & cum illa, cum qua debebant, parastata connexa est: quae nempe laus diligentissimo Graafio reservabatur:* itemque illa (*b*): glandularum *maxillarium* canales, *uti Eruditis notum est, neque aliis antiquis Anatomicis fuerunt ignoti, & in his Achillino vestro, homini, ut illis temporibus, bene docto, cujus in scriptis unum quoque ex iis arcanis reperio quae Fabricius postea suo cuidam Amico observata primò esse, arbitratus est;* videlicet: *Uvea & caet.* Utram tandem laudationem; ut sincere, quemadmodum Amicos decet, inter nos loquamur; utram, inquam, laudationem fuisse Bononiensibus gratiorem putas? meam qui veritus sum ignota credere Doctissimis Viris aut verba Theophili (*c*), *vascula multa capillacea aranealique tenuitate* in ipsis testibus memorantis, aut aliorum Veterum, quos ex parte indicavi, cum Avicenna (*d*) docentium, *sub* lingua *esse duo orificia, quae ambo ingreditur stilus, & sunt fontes salivae, quae ad carnem proveniunt glandosam,* ac propterea Arantio, & Achillino his in rebus tantum tribui quantum licuit; An tuam qui plus aequo tribuens, sine ulla dubitatione

(*a*) N. 19. (*b*) N. 26. (*c*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 27.
(*d*) Can. l. 3. Fen. 6. c. 1.

ne ambos harum rerum inventores pronunciasti? atque ita quidem pronunciasti, ut nihil Graafio relinqueres: quocum Sladum, & Cowperum quare ad eum modum conjungas, Claudium autem Uberium sileas, nescio; qui Patavio Pisas evocatus, nomine Vauclii Dathirii Bonglari (*e*) *totum testem esse totum vas*, decem ante Graafium annis & pictura, & verbis ostenderat.

78 De Mundino autem in eadem Oratione cum diceres, putasne, Bononienses ipsos non intellexisse: qua ratione quaecunque tibi liberet Mundino inventa tribueres, ea ipsâ ratione contendi posse, Arabes, & caeteros qui ante Mundinum scripsere, nihil prorsus ex tota Anatome ignoravisse? Rem, si placet, exemplo
18 illustremus. *Nonne*, inquis, Mundinus *per venam chylin videri posset chylosa itinera quodammodo indicasse? Tanto enim ductore — Eustachius — lacteam venam suam meditatus est, ut ab Eustachio in clariora lacteorum indicia properabat Aselius, & ab Aselio Pequetus.* Quid simile? Ex accurata Eustachii (*f*) descriptione inter omnes constat, ipsum revera Thoracicum ductum vidisse, atque ante Pecquetum proposuisse. Mundinus autem cum *venam chylin* scribebat; quid, quaeso, aliud, quàm venam Cavam intelligebat? Estne aliquis cui ulla unquam hac de re dubitatio fuerit, atque adeo esse potuerit, quando Mundinus (*g*) ei capiti quod inscriptum est *de Anatomia Venae Chilis*, hoc initium fecit: *Quibus omnibus elevatis tibi apparebit vena magna, quae est ramus venae chilis descendens, & arteria magna, quae est ramus aborti descendens, & quando illa vena chilis est in directo renum, ab ipsa ramificantur duae venae, quae vocantur emulgentes, quarum una vadit ad renem dextrum, & altera ad sinistrum.* Mitto alia Mundini loca, omnia non minus perspicue comprobantia, venam cavam fuisse ab ipso *venam chilin* vocitatam, idemque apud Mundinum significari per *illam venam chilin*, quod apud Ciceronem (*h*), eosque fere omnes qui latinis litteris anatomen attigerunt, per *venam illam cavam.* Nec mirum, quando Graecis idem est κοῖλος, quod Latinis *cavus*. Sic Fernelius (*i*) diserte: vena κοίλη, *id est cava dicta.* Sic Massa (*k*) *quam venam graeci chilim, latini cavam vocant.* Sic Falloppius (*l*): *cavam venam appellavimus, aliorum anato-*

(*e*) Test. exam. (*f*) De Vena sine pari Antigr. 13. (*g*) Anatom. (*h*) De Nat. Deor. l. 2. (*i*) Physiol. l. 1. c. XI. (*k*) Lib. Introd. Anat. c. 17. (*l*) Instit. Anat. c. de Ven. & caet.

tomicorum more, Latino nomine : Graecis vero κοίλη dicitur. Sed in re minime neceſſaria caeteros praetermitto. Jam enim ſatis ſuperque patet, non modo rem, ſed ne nomen quidem quo uſus Mundinus eſt, *venae chilis*, vel, ut Matthaeus Curtius edidit, *cylis*, vel potius *cilis*, excitare Euſtachium potuiſſe ad cogitandum de venis chyliferis, niſi forte exiſtimamus, Virum graece doctiſſimum aut ea quae diximus, ignoraviſſe, aut quantum eſſet diſcrimen, neſciviſſe inter vocem *cilos* [κοῖλος] qua *cavus*, ut diximus, & vocem *chylos* [χυλός] qua ſuccus, & apud Medicos is peculiariter qui *chylus* dicitur, ſignificatur. Quid? quod Euſtachius (*m*) cum Thoracicum invenit ductum, non alium uſum habere *credidit*, quam ſanguiferae venae, neque unquam oſtendit, ſuſpicari ſe, an chyli via eſſe poſſet; ut quanquam uſque adeo rerum, & verborum imperitus fuiſſet, ut per Mundini venam *chylin*, venam chyliferam ſignificari putaſſet, manifeſtum ſit tamen, in chylifero Ductu inveniendo *ductore* Mundino non eſſe uſum.

79 Quod ſi verba pariter Jacobi Berengarii indicaſſes quibus inductus es ad pronunciandum, *primùm detexiſſe ipſum ductus ſali-* 23
vales conſpicuos, tum ſcaturigines effluxum ſub nervis opticis per cavernas oſſis baſilaris ad aures, & palatum; quorum primas Steno, alteras Nuckius, velut in propria inventa, ſibi indè arrogarint; vereor ne facile haec demonſtrare potuiſſes. Sed ne forte credas, me Bononienſium Anatomicorum laudibus refragari; ſic habeto: neminem plus ipſis tribuere poſſe, quam ego tribuam, ſemperque tribuerim; imo vero tanti eoſdem a me fieri, ut cum propriis laudibus & plurimis, & maximis celebrari illos poſſe videam, propterea ſatis aequo animo ferre nequeam, tantos Anatomicos, quaſi propriis quibus redundant, omnino carerent, alienis encomiis exornari. Bononienſem ipſam Academiam, Cives ipſos Bononienſes, quorum illam, ut Parentem amantiſſimam, hos, ut Viros amiciſſimos colo, ſiquis veris laudibus extollere cupiat, nunquam tam copioſa uti oratione poterit, ut cum plurima dixerit, non multo plura mihi videatur omiſiſſe. Idem tamen ſi in eandem orationem conjici videam quae minus certâ fide ſubnixa, caetera quae longe veriſſima ſint, ſecum trahere in dubium, atque infirmare vehementer poſſint; Oratorem, quod nunc facio, etiam atque etiam rogem, ut vera alia, atque alia, quae in tam ubere materia non deſunt, conquirat; inania illa praetermittat. Haec ſi forte quae ſint,

(*m*) Antigr. cit.

7 sint, requiras; ea nempe sunt: *Bononiam post sex supra triginta*
saecula scientiarum Genetricem esse: *Academiam Bononiensem ipsam*
11 *primos inter vetustissimos Hetruscos floruisse: Hetruscis debellatis,*
Gallisque Bojis regnantibus, musas excolendas dedisse: Gallis indè
Bononiae hospitibus, & restauratoribus perditis, sub Romana Repu-
blica principem studiorum sedem non amisisse: quae profecto ne cum
iis quidem valde cohaerent quae paulo ante posueras: *compertum*
8 *esse antiquarum rerum Cultoribus genuinam Medicae Academiae O-*
riginem assequi Epochâ ad Augusti Regnum inducta: quanquam hoc
ipsum num satis compertum esset, poteras de Viri Cl. Curtii no-
stri (*n*) eruditissimo libro intelligere. Quem sane, & Lipს. Acto-
rum Supplementa (*o*) si diligentius versasses; ne illa quidem sine
12 ulla haesitatione scripsisses quae *declinante Imperio*, quae *Barbaris*
Italiam depraedantibus de *servata dignitate* ejus Academiae *saeculis*
omnibus asseveras.

80 Sed ut melius videas quam difficile sit probare quae remotis-
simis, vel obscurissimis saeculis fuere; iis praetermissis, ad pro-
piora veniamus. Affirmas, *in prima finitimarum Scholarum*
14 *OMNIUM erectione ex* Bononiensi *Liceo in operam invocatos esse*
Praeceptores, & Duces, —— similiterque contigisse in ortu, aut
restauratione Romanae, Pisanae, Parisiensis, Monspelliensis, alia-
rumque plurium, quibus omnibus Bononiense *Archigymnasium pro-*
pagare valuit doctrinae germina, & VELUTI SOL PLANETIS
MINORIBUS, mutuam dare lucem, & radios. Haec etsi scio
Bononiensibus ipsis nostris, Viris Equissimis, Modestissimisque,
in hunc modum dicta, placere non posse; tamen pro meo in Aca-
demiam illam, & Civitatem longe Praestantissimam grato animo
demonstrari omnibus, & plana fieri, vehementer cupio. Tu igi-
tur quomodo id praestas? *Joannem* producis *à Concurezio, &*
Marsilium à Sancta Sophia, Mediolanensem illum, hunc Patavi-
num, atque alium praeterea neminem; quasi vero quae dixisti
omnia aut ad Ticinensem dumtaxat Academiam inchoandam, in-
staurandamque pertinerent, aut ex Bononiensibus ipsis nemo un-
quam *in* ejusmodi *operam invocatus* fuisset. Sed tamen id ipsum
quod de Ticinensis Academiae initiis affirmas, videamus. *Saecu-*
lo, inquis, *decimo quarto ad primum Papiensis Academiae fundan-*
dum lapidem, ut alter medicinae Lycurgus operam & decus instrue-
ret, advocabatur Marsilius à Sancta Sophia Bononiensi *in studio*
cele-

(*n*) Notizie Istor. & caet. (*o*) Tom. VI. Sect. X.

celebratiſſimus anteceſſor. Equidem hunc Marſilium [quem Lucas Tozzius Vir alioqui Doctiſſimus, cum Sanctorii noſtri *Commentaria in primam Sectionem Aphoriſmorum Hippocratis* non uno in loco diſſimulanter deſcriberet, atque aliquid tamen vel iis in locis addere de ſuo vellet, cum Marſilio Cagnato, qui ſcribebat ſaeculo XVI. ad finem properante, confudit (*p*)] hunc, inquam, Marſilium a Sancta Sophia ego quidem ex Alidoſio (*q*) non ignoro A. 1402. fuiſſe Bononiae Profeſſorem Medicinae ad diem usque qua ibidem mortuus eſt. *Eveniſſe* autem *ei, ut extra Patriam* Patavium *moreretur, quòd Carrar. Principi parum gratus haberetur, quaſi ſecutus partes Galeatii Principis Mediolanenſ. quum Patavii imperaret*, praeter alios, docet Jacobus Salomonius (*r*), qui cum Venetis, ac Patavinis Hiſtoricis, id imperium coepiſſe, oſtendit (*s*) A. 1388; deſiiſſe autem A. 1390. Atqui Ticinenſis Academia *fundata, apertaque eſt* A. 1362. quod laudatus Curtius (*t*) demonſtrat. Igitur uti certum eſt (*u*), Marſilium & Patavinum, & Nicolai filium fuiſſe, qui *praeſtantiſſimus Medicinae Profeſſor uſque ad annum* 1350. in Patria Academia vivebat; ita non ex hac, ſed ex Bononienſi profectum fuiſſe eundem Marſilium ad Ticinenſem inchoandam, adhuc oſtendendum eſt, praeſertim cum ex Albis vetuſtiſſimis (*) Profeſſorum Gymnaſii noſtri liqueat, ipſum inter hos plurimis ante annis docuiſſe, quam ab Alidoſio inter Bononienſes referatur.

81 Locus hîc eſt, ut ſuperiora quaedam verba attendamus, quibus de Cardano, & Mercuriale *ad Cathedras* Bononienſes *mu- 13
nifice conductis* ſermonem habens, *primum*, ais, *ſuis erga Urbem* Bononienſem *expletis officiis, Romam ad ſummos à Pontifice atque Optimatibus colligendos honores ſe contuliſſe: Alterum Patavini Gymnaſii inſtauratorem fuiſſe, & jubar.* Nempe videris ſic in tranſitu ſignificare, Mercurialem a Bononienſi Gymnaſio ad hoc Patavinum *inſtaurandum* veniſſe. Quod ſi verum eſſet; cuinam magis pla-

(*p*) Comment. in Aph. l. 1. Aph. 3. (*q*) Dottori Foreſt. & caet. (*r*) Inſcript. Urb. Patav. (*s*) Ibid. in Faſt. Praetor. (*t*) Libro cit. (*u*) Vid. Tomaſin. Gymn. Patav. l. 3. c. 1. (*) Ex his Excerpta, a Salomonio conſcripta, Patavii ſunt apud Anteceſſorem Doctiſſimum, Celeberrimumque Nicol. Comnenum Papadopoli, quem audio iisdem niſi in ampliſſima *Hiſtoria Gymnaſii Patavini*, quae nunc ſub praelo eſt, propediem vulgabitur.

placere posset quam mihi, qui tanto Cive jure ac merito gloriari soleam? Sed ut de altera Parente mea Bononiensi Academia, ita de ipsa quoque Patria, quam summa prosequar pietate necesse est, sic existimo: satis utramque habere verarum laudum; ut inanes debeat respuere. Mercurialis noster Patavini Gymnasii *jubar* fuit; *instaurator* non fuit. *Studium* Patavinum *hoc anno* 1570. *non parum luminis accepit ex adventu doctissimi Viri D. Hieronymi Mercurialis, qui ad lecturam Practicae ordinariam in locum Fracanziani defuncti, ROMA advocatus est.* Sic Tomasinus (*x*): ex quo (*y*) scire licet, eo ipso tempore in hoc Gymnasio res ad Medicinam spectantes tradidisse Bernardinum Paternum, Paulum Crassum, Hieronymum Capivacceum, Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, Melchiorem Guilandinum, Albertinum Bottonum, aliosque Homines Celeberrimos, Collegas autem in caeteris Disciplinis habuisse Franciscum Piccolomineum, Archangelum Mercenarium, Bernardinum Petrellam, Josephum Moletium, Jacobum Menochium, Marcum Mantuam, Tiberium Decianum, Joannem Cephalum, Guidonem Pancirolum, Franciscum Manticam, aliosque in sua quemque Facultate usque adeo illustres Viros, ut eorum singuli ad alias potius instaurandas Academias mitti, quam in qua universi essent, opus ullo *instauratore* esse posset. Summa igitur Mercurialis mei, & prope divina laus fuit quod inter tot ejusmodi Professores advocatus, *non parum luminis* tanto, & tam praeclaro Gymnasio addiderit adventu suo. Huic autem Gymnasio eò charior fuit, & gloriosior novi ejus luminis accessio, quòd Mercurialis non aliunde id attulit, sed eòdem unde acceperat, retulit. In hac enim ipsa Academia, Oddo de Oddis, Bassiano Lando, Victore Trincavellio, Gabriele Falloppio, M. Antonio Genua, Bernardino Tomitano, Francisco Robortello docentibus, medicis, philosophicis, & humanioribus studiis eam operam dederat, ut annos duos & viginti natus hìc scriberet, typisque committeret opusculum suum primum, quod *Nomothelasmus*, *seu Ratio lactandi infantes* inscribitur, aliudque opus *propediem in lucem edendum parare, die, noctuque laboraret*, ut ipse ad civem suum nobilissimum, Franciscum Pauluccium scripsit in Epistola illi Opusculo praefixa, & *Patavii* data *M. D. LII. Sexta Augusti die:* cujus libelli, iis qui vel de Mercurialis Vita, vel de Medicorum Scriptis egere, quantum video, incogniti, rarissimum apud me exemplar

(*x*) Ibid. l. 4. (*y*) L. 3. & l. 2.

plar asservo. Hinc (z) Philosophica, & Medica corona meritissimo donatus, in Patriam rediit, a qua Romam ad Pium IV. Pontificem Max. legatus, ibi apud Alexandrum Cardinalem Farnesium tandiu fuit, donec in hanc altricem suam Patavinam Academiam vocaretur. In qua (a) cum duodeviginti annos docuisset, tum vero in Bononiensem maximis stipendiis accersitus est, ubi quinquennium moratus, Pisas transiit, unde senio, morboque confectus in Patriam demum reversus, quantam huic vivens gloriam pepererat, tantam moriens tristitiam reliquit. Haec Summi, atque Eruditissimi Medici initia, hi progressus, hic exitus fuit, digni certe qui Patavini Gymnasii *instaurator* esset, si egens instauratione invenisset: quod ea tamen quam hinc hauserat, & quam hinc aliò, non aliunde huc importavit, doctrina, atque eruditione perfecisset.

82 Num vero *saeculo decimo sexto*, an decimo septimo, *expertissimus Julius Caesar Claudinus ingressuum ad Infirmos, consulta-* 21
tionum, praesidiorum omnium, praxeos, uno verbo, felicioris regimina pervulgarit; num *Garzonius*, *Nicolai V. Medicus*, num *Varolius*, *Gregorii XIII.* ille *Bernardinus*, hic *Constantinus* nomen 15
habuerint, an *Bernardus*, atque *Constantius*, haec, inquam, ac alia istiusmodi ipse videris; In his illud quod in eadem I. Oratione scripsisti; *Sanguis, te*, Bononiensis Academia, *monstrante*, 25
circumactus in orbem, quomodo cum his conveniat quae in IV. Oratione scribis: *Columbus minorem, sive per solos Pulmones indu-* 24
ctam sanguinis circulationem primus invenit, Caesalpinus majorem & caet. hic enim Pisis, ille vero Patavii, Pisis, & Romae docuerat. Verum ut intelligas, Vir cl. me non de hujus, aut illius Academiae laudibus, sed de vero in Medicinae, & Anatomes historia laborare; sic habeto: non Columbum, quem quidem Virum in serie illa incomparabili repono Summorum Anatomicorum qui Patavii docuerunt; non Columbum, inquam, sed nihil ad te, aut ad me attinentem, imo ab utroque nostrûm ob insana commenta damnandum quae in Religionem invehere conatus est, Hispanum Medicum Michaelem Servetum sex & viginti annis ante Columbum minorem illum circuitum sanguinis diserte tradidisse: quod ex ejus verbis liquet per Cl. Sievertum (b), aliosque ante hos

(z) Vid. Tomasin. Elog. Tom. I. (a) Vid. Erythr. Pinacoth. I.
(b) Differt. de Morbis & caet. n. 61.

hos annos duodecim evulgatis, ab ipſo autem Serveto editis A. 1533.

83 Sed eorum quae in eadem VI. Oratione ſubjicis de Inventoribus Anatomicis, ſi non omnia, pleraque ſaltem in praeſentia pro
43 veri ſtudio conſideremus. *Oeſophagi*, *ventriculi*, *inteſtinorum ſtructuras*, *atque tunicas a Williſio detectas* dicis, *proditas* autem *à Kerkringio Conniventes Valvulas*. His ego objicio quae in I. (*c*) & III. (*d*) *Adverſariis* jam ſatis indicavi. Deinde quaero, ſi de *Mappa hominis Anatomica*, ſi de *humani corporis imagine* hic verba facis, cur Williſianam Oeſophagi ſtructuram, ex beſtiis deſcriptam, huc trahas? cur *patefactos ab Aſellio Chyliferos Ductus*; *reſeratam à Pecqueto nutritii laticis ciſternam*; —— *enodatas à Bohnio Hepatico-cyſticas fiſtulas* hic commemores? Certe horum nemo in humanis corporibus ea patefecit. Sed quae chylifera vaſa in beſtiis Aſellius, & ante hunc olim, ut ipſe (*e*) candide fatetur, *vidit omnino*, ſed non agnovit Eraſiſtratus, illa in hominibus *primum omnium Venetiis privatim ac publice* ſe oſtendiſſe, teſtatus eſt Caecilius Folius (*f*) in libello edito A. 1639: quod eodem anno a ſe ipſo, imò biennio ante ab alio Medico, factum eſſe, duodecim poſt annis ſcripſit Highmorus (*g*). Pecqueti autem cavum Receptaculum, ut vaſa quoque Lymphatica, videtur primus in homine conſpexiſſe, & delineaſſe Olaus Rudbeckius (*h*). Vaſa denique Hepati-cyſtica, niſi tu, Vir cl. omnibus ſublatis dubitationibus, certius demonſtres, nondum aliquem habemus a quo ſatis in humanis cadaveribus perſpecta eſſe, ſciamus. Quod ſi promiſcue [id quod tua ſuperiora verba credere non ſinunt] ſive in homine, ſive in beſtiis inventa, hic enumeranda ſuſceperas; cur *proditas* a *Pejero* inteſtinorum *Glandulas* dicis; quas nimirum in brutis animantibus a Pechlino (*i*) ante *proditas* eſſe, conſtat? Quod vero ais *evoluta ab Euſtachio Coli inteſtini ligamenta*; quaero, num tertium quoque? & ſi omnia, num ut initium, ſic omnium finem evolverit? Nam *in Hepate* num *panſa a Gliſſonio* fuerit *Muſcularis capſa*, ſatis viſum eſt ſupra. *Explicata* autem *in Liene* ab recentiſſimo Summoque Anatomico *penicillaria Vaſa* num ita vis nos accipere, ut nihil
18 diſcrepans intelligamus ab eo quod in I. Oratione ſcripſeras, eundem

dem

(*c*) N. 23. (*d*) Animad. 4. & 7. (*e*) De Lactib. c. 13. (*f*) Sanguinis a dextro & caet. (*g*) Corp. hum. Disq. l. 1. P. 2. c. 7. (*h*) Exercit. de Duct. Aquoſ. Tab. 10. (*i*) De Purg. Med. Fac. c. 36.

dem Anatomicum *distributionem penicillorum in lienaribus vasis —— à Casserio recepisse videri?* Scilicet Casserius id invenerit; hic dumtaxat *explicarit?* Sed quoniam ad ea probanda quae in hac, vel illa Oratione a te de Inventis Anatomicis pronunciantur, nulla Auctorum loca proferre soles; si forte id Casserio adjudicas propter eam Iconem quae ad VIII. Spigelii librum Tab. IX. n. IV. adjecta est; animadvertere te decet, ad eundem modum picta esse a Casserio vasa tum Jecoris in Fig. II. Tabulae proximae, tum Placentae in Tab. VI. *de Formato Foetu:* ideoque non a Casserio, sed ab suo singulari artificio eum didicisse qui cum una in Tabula *Ramorum lienalium*, *hepaticorum*, ac *Placentae uterinae* figuras repraesentasset, monuit *(k)*: *hisce rite perspectis facile fore judicare*, *vasorum sanguineorum extrema summopere inter se differre*, itemque nominatim vasorum *extremitates* in Arteria splenica *penicilla detrita repraesentantes*, non in *placenta uterina* —— *locum habere.*

84 Ais deinde, fuisse *Pancreaticum Ductum*, *ceu fontem salivalem inferiorem*, *ab Hoffmanno*, *& Wirsungo propositum*, *ut salivarias superiores scatebras detegere datum esse Stenonio*, *Whartono*, *Nuckio*, *& Casp. Bartholino*, *atque dudum Achillino.* Non est mihi in animo urgere hic multum Galeni *(l)* loca, ne dicam Herophili, & Eudemi, & Marini, quae Eruditis Medicis satis cognita esse, scio: *ex glandulis quae ad radicem linguae sunt*, *saliva eodem* [in fauces] *fertur. Jam vero in intestina reliquiae ex ventriculo*, *biliosus vero humor ex jecore*, *ex glandulis item quibusdam aliis quae hic quoque sitae sunt*, *lenta humiditas salivae perquàm similis descendit.* & infra: glandulas *raras & humidas quibus conceptacula ipsa committuntur*, —— *humorem quendam quasi pituitosum gignere*, *quo interior intestinorum tunica sublinitur. nam quod quae salivam gignunt glandulae*, *ipsam in os evidentibus venulis stillatim effundant*, *quodque totae etiam fauces a glandulis ejusdem utilitatis causa humectentur*, *nemo est amplius qui nesciat. jam enim inter omnes dissectionis professores maxime constat.* Non, inquam, haec volo hoc in loco multum urgere, quae etiam paulo ante cum de intestinorum glandulis sermo esset, praetermisi, neque vero alia iterare quae supra sunt cum de Achillino diceremus, commemorata. Hic satis erit quaerere, cur ubi de homine agitur, inter *salivariarum scatebrarum* Inventores *Nuckius*, *& Casp. Bartholinus* qui suas in bestiis detexerunt, ponantur, cum his autem

(k) Thesaur. Anat. II. Ass. 4. n. 2. & 4. *(l)* De Sem. l. 2. c. 6.

tem Rivinus ne memoretur quidem ? aut cur in Pancreatico ductu retegendo cum Wirsungo *Hoffmannus* laudetur, qui *(m)* eum ductum non in hominibus, sed in *gallo indico* monstravit?

85 Quoniam ad Wirsungum ventum est; non dubito, te Vir cl. de ejus morte saepius legisse quae a Graafio, Kerckringio, aliisque conscripta sunt. Tradit ille *(n)* id quod verum est: Wirsungum *A.* 1642. *Patavii primum reperisse Ductum Pancreaticum, quem in Reip. Medicae bonum aeri incisum publici juris fecit.* Sed haec addit: *à quo plura potuissemus sperare, nisi ab invidis nefariè in aedibus suis, eo forsan nomine, fuisset sclopeto interemptus.* Kerckringius *(o)* autem de eodem: *à quo ne plura acciperemus, invidiae, eum in flore aetatis sclopeto, dum supra omnes antecessores suos in gloriosa Medicinae cathedra quotidie de ignorantia ageret triumphos, perimenti, ferimus acceptum:* quae [neque haec tantum] Kerckringii verba, sua deinde fecit Munnickius *(p)*. Haec atque alia ejusdemmodi quis commentus sit, ad eosque Clarissimos, Honestissimosque Scriptores detulerit, nescio. Illud scio, cum Inclytae Nationi Germanicae quae pulcherrimarum Artium studio in nostra Academia degens, meae fidei commendata est, annis superioribus auctor essem, ut Tabulam ipsam aeream in qua Wirsungus retectum a se Ductum naturali magnitudine sculpendum curavit, sculptumque eidem Nationi dicavit, ceu rarum Immortalis nominis Viri, & Sodalis quondam sui tum Virtutis, tum Amoris testimonium, diligentiori custodia in propriae Bibliothecae Aerario asservandam decerneret, atque ingressi essemus in eum sermonem, a quo, & qua causa Egregius ille Anatomicus hîc interfectus fuisset, cumque alii, ut fit, alia dicerent; illud, inquam, scio, venisse in mentem mihi, ut Acta inspicerentur quae a pluribus saeculis, in singulos annos, summa fide ipsa Natio conscribit, & conscripta, diligenter asservat. Ibi homines mei amantissimi, cum Acta superioris saeculi protulissent; non quaerendi modo, sed etiam describendi quae ad Wirsungum suum pertinerent, mihi libentissime copiam fecerunt. Haec igitur Tomo IV. pag. 80. Anno ipso 1643. quo anno mortuus Wirsungus est, de ejus fato ab ejusdem Civibus, atque Sodalibus conscripta invenimus: 22. *Augusti illuxit fatalis dies Nob. Excell^mo^ & Clar^mo^ Viro D. Joh. Georgio Wirsung Phi-*

(*m*) Vid. Bartholin. Anat. quart. renov. l. 1. c. 13. (*n*) De Succo Pancr. c. 1. (*o*) Spicil. Anat. Prooem. (*p*) Anat. Praef.

Philosophiae ac Medicinae Doctori, Inclytae Nationis nostrae Assessori honorando, qui circa 24. noctis horam, ex solito, sub propriae domus janua, familiariter cum aliquibus Dominis Concivibus eodem contubernio utentibus conversatus, à D. Jacobo Cambier, ob nescio quod odium privatum, sclopeto majori, quod Carabinet vulgo dicunt, petitus, globoque transjectus cum sanguinis copia simul & animam fudit, haec verba identidem repetens „son morto io, o Cambier, o Cambier.„ Hunc autem *Cambier* fuisse Dalmatam quendam, cum rei summula indicat, ad libri oram ex instituto sic adscripta: *Quidam Dalmata interficit sclopo longo nostrum Concivem sub propriae Domus Janua;* tum illa confirmant quae in Actis subjiciuntur: *Interea facti hujus Author, suo Cognato Nicasio Cambier, ut & alio quodam Dalmata comitatus, in hoc facinore comitibus, hospitio suo in quo pernoctarat, exiens, Patavium que relinquens, fuga sibi consuluit* Porro Wirsungus quo anno Patavium venisset, ex Albo constat laudatae Nationis, in quo, more institutoque Majorum, sua se manu inscripsit, *Anno*, ut ipse vidi, 1629. *die* 8. *Novembris.* Hoc autem toto annorum ferme quatuordecim spatio nullum docendi munus gessit; tantummodo a Veslingio nostro (q) inter discipulos, qui *maxime profecerant*, selectus est qui sibi *minister*, *vel incisor*, *ut dicunt*, foret (r), quo in ministerio *merita* ipsum *diligentiae laude* celebravit. Itaque male natas illas de causis ipsius mortis suspiciones evelli ex animis penitus, decet, quando ex tam antiquo, fideli, ac simplici testimonio constat, Wirsungum ob privatum quorundam Dalmatarum odium, non ob invidiam qua ejus Inventum, aut ejus Praelectiones [quae, ut diximus, nullae fuerunt] quispiam Patavii prosequeretur, sic interiisse, ut hic plures alii ea tempestate, crebris in maximo Juvenum Exterorum numero inter se dissensionibus interierunt.

86 Ad Orationem tuam jam redeo, Vir cl. in qua porro, *Renales Papillas ab Eustachio revelatas; —— expositos à Bellino Urinarios Tubulos* fuisse, dicis. Sed de his ut Falloppium, atque Eustachium videndos alibi (s) indicavi; sic vicissim Renales Papillas jam ante Eustachium *revelatas* fuisse, manifestum est. Nam, ut omittam quod tradidit Joannes Posthius (t): *in renibus processus ma-*

(q) Praef. Edit. 2. Syntagm. (r) Vid. etiam Molinett. Dissert. Anat. l. 6. c. 5. (s) Epist. in Eust. Tab. pag. XXII. (t) Obs. Anat.

mamillares primum observavisse D. Rondeletium, in cadavere [*D. Fontanoni, Collegae sui ;* certe cum Fontanonus adhuc viveret A. 1542. (*u*); sex ante annis Nicolaus Massa (*x*) diserte scripserat : in rene *versus cavitatem, ubi sunt pori uritides, videbis quasdam carunculas habentes figuras papillae uberum, —— & dicunt, —— aquositatum —— per extremum papillae mitti ad porum uritidem.* Sed verbum istud quo utitur, *dicunt*, non obscure significat, alios quoque priusquam Massa haec scriberet, papillas in renibus vidisse. Et sunt revera qui has Berengario acceptas referant; sed nec verba proferunt, nec locum ipsum satis designant. Verum tamen scribunt. Nam in *Isagog.* ubi agit *de Renibus*, haec invenio: *Praedicta lacuna* [quam nunc *pelvim* vocitant] *habet circa se panniculum solidum perforatum ultra decem foraminibus magnis : per quae mediante certa Renis substantia parva simili papillis mamillarum mulierum in praedictam concavitatem natura emulget urinam.* Sed & in *Commentariis* quae superiore anno 1521. ediderat in Mundini Anatomiam *Comment. XIII.* ubi *de Renibus* scripsit, & de Injectionibus *per syringam aqua calida plenam* jam tum ab se in eorum vasa institutis, haec tradidit : *in illa lacuna sive in illo vacuo quod facit porus uritides, sunt certae carnes : quae assimilantur papillis mamillarum mulierum : sunt tamen minores : —— & praedictae carnes papillares habent basim versus partem in qua terminantur rami venae emulgentis & cuspidem versus lacunam pori uritidis, Et porus uritides nerveus est : perforatus foramine notabili ubi est cuspis talis carnis papillaris, forte ut tale foramen non claudatur.* Foramina autem haec pertinent ad eos quos nunc vocitamus *pelvis tubulos.* Vel hinc igitur vides quae Bononiensi huic Professori poterant in I. Oratione certiora fortasse anatomica Inventa tribui, quam quae supra examinavimus.

87 Quae porro subjicis: *Septum scroti descripsit Massa; Testium, ac Parastatae syphunculos exhibuere Arantius, & Graafius; Highmorus centro positum eorum fulcimen ;* haec quoque ejusmodi sunt, ut non sine examine omitti possint. Nam *Testium syphunculos* fuisse ante Arantium indicatos, supra ostendimus; *Parastatae* autem *syphunculos* neque ab Arantio descriptos meminimus, & ante Graafium ab Highmoro (*y*), ante hunc autem ab Riolano, ut alibi demon-

(*u*) Vid. Linden. de Script. Med. (*x*) Lib. Introd. Anat. c. 18.
(*y*) Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 4. c. 2.

monſtravimus (*z*), propoſitos eſſe, conſtat. Ibidem pariter indica-
vimus, ab eodem Riolano *exhibitum* eſſe ante Highmorum id
quod iſti ejus *fulcimini* in humanis teſtibus reſpondet. Nam quòd
tu, Vir cl. hoc *centro poſitum* eſſe, ſcribis; id vero in beſtiis qui-
busdam, non in hominibus ſic inveniri, Graafius (*a*) monuit. Hinc
intelligis, iſtud *fulcimen*, ut ab Highmoro exhibitum eſt, ad tuum
inſtitutum non pertinere; vel ſi pertineat, nihil eſſe cauſae cur
Maſſam quaſi primum Septi Scroti Inventorem, producas. Atque
olim quidem cum Maſſam ipſe memoravi (*b*); qui ante hunc, il-
lud indicaſſet Septum, ignorabam; ſperabam tamen, fore ut *ve-
tuſtiora Majorum teſtimonia comperirem in Epiſtola quam Cl. Joh.
Jacobum Ravium de Inventoribus Septi Scroti conſcripſiſſe*, intel-
lexeram. Et quanquam antiquiora iis quae ego protuleram, in ea
Epiſtola non inveni; ipſe tamen poſtea incidi in Columellae lo-
cum, ut in mea I. in Auctores Rei Ruſticae Epiſtola ad Cel. Vi-
rum Jacobum Facciolatum ſcripſi; quo in loco (*c*) *media quaſi cu-
tis, quae intervenit duobus membris genitalibus*, hoc eſt, teſticu-
lis, ea ratione memoratur, ut planum ſit, Columellae minime
ignotam fuiſſe membranam quae teſtibus ſive inſtar communis utri-
que Septi [neque enim adhuc ſine ulla dubitatione ſtatuere id li-
cet] ſive peculiaris ſingulorum Sacculi interjecta eſt. Si ergo quod
in beſtiis Highmorus vidit, ad propoſitum pertinet tuum, ad idem
pertineat neceſſe eſt quod Columella agens de Suum caſtratione
commemoravit. Cujus ſi hunc unum attendas locum; aliquid for-
taſſe mutatum cupias in I. Oratione, ubi videlicet haec de Anato-
me in univerſum ſcripſiſti: *poſt inventores Egyptios exculta haec ab* 16
*Empedocle, Alcmeone, Democrito, Hippocrate, & Galeno, Roma-
nis inde Profeſſoribus Celſo, Paulo Eginètae, Aetio, Caelio Aure-
liano, Antonio Muſae, Columellae, aliisque omnibus obſcura jacuit.*
Quanquam, ne quid tecum diſſimulem, alia ſunt his in verbis,
quae magis flagitant mutationem. Nam; ut Ariſtotelem, Hero-
philum, Eraſiſtratum, Marinum, alioſque è Graecis illuſtres A-
natomiae Cultores, Auctoreſque reticeam, quos, inter Hippo-
cratem, & Galenum memorari, decuiſſet; quid *Romanis Profeſſo-
ribus* annumeras; mitto Columellam, & Caelium Aurelianum,
quorum ille etſi neque Medicus fuit, & veterinariam medicinam,
aliud

(*z*) Adv. I. ad n. 18. (*a*) Tract. de Viror. Org. (*b*) Adv. I.
n. 18. (*c*) De Re Ruſt. l. 7. c. XI.

aliud agens, modica sui Operis parte attigit, hic verò num medicinam Romae, an apud Afros suos fecerit, neminem legisse memini qui doceret; latine uterque scripserunt tamen; sed quid *Romanis Professoribus* accenses Paulum Aeginetam, & Aetium Amidenum, qui neque Patria, ut ex adjecto patet cognomine, neque incolatu, quod sciam, neque vero, ut longe omnibus notissimum est, qua in scribendo usi sunt, lingua, Romani Professores fuerunt, imo inter Graecos Medicos relati sunt semper, hodieque referuntur?

88 *Seminales vesiculas primum indicavisse Ingrassiam, secundùm alios Rondeletium*, scribis. Sed mirum est, te, Vir cl. qui in nova *Historiae* tuae Editione tam saepe Hippocratem cites, incidisse nunquam in illa verba quibus Eruditissimorum non hujus modo, sed superioris etiam saeculi Virorum judicio, satis ipse eas Vesiculas indicavit (*d*): *Semen porrò velut favus ab utraque vesicae parte est:* quae sane, atque alia ejusdemmodi in Hippocraticis libris ob-
212 via, *sub quibus* nunc *te totum reponis*, tibi longe notissima credidissem, nisi Hippocratem *talem tantumque Virum*, & quem vel tu ipse, ut paulo ante vidimus, inter eos certe a quibus Anatome *exculta* est, reponis, *ex anatomicis disquisitionibus, pro temporum superstitione, & incuriâ, vix quidpiam sibi comparasse*, nuperrime pronunciavisses (*). Quae autem addis: *Alghisium Urethrae compositionem —— illustravisse; —— Terraneum* ejusdem glandulas *internas; ejusque transversales, seu potius urinariae vesicae depressores musculos Bidloum;* haec omnia tu ipse *illustres*, necesse est; Primùm quid tandem in perpaucissimis Alghisii verbis sit, unde *Urethrae compositio*, quae videlicet ignota, credo, aut obscura esset antea, *illustretur?* Deinde quomodo eas Terraneus *illustraverit* glandulas de quibus tu usque adeo ejus familiaris, sive, ut Praestantissimus Santorinus (*e*) loquitur, *ejusdem Amicus, cui is sua communicaverat*, tu, inquam, ipso jam mortuo, scripseris (*f*): *nec datum adhuc fuisse* tibi *glandulas illas disgregatas distincte conspicere, quas pro ductuum hujusmodi* [urethrae] *principiis stabiliebat laudatus Terraneus*, imo ostenderis, nescire te, ubi eaedem, scilicet *vel in intimiori urethrae substantiâ, vel in corpore spongiformi, urethrae circumpositô, vel alibi ultra eam supponendae* sint. De-

(*d*) De Off. nat. (*) Praefat. nova Hist. Hep. (*e*) Obs. Anat. c. 10. n. 9. (*f*) Manget. Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32.

Denique Transversales urethrae Musculos quî *potius urinarie vesicae depressores musculos* credas, cum hoc nomine *(g)* ipse nobis rem profecto longe aliam descripseris? Caeterùm non modo *suspensorii majoris virilis Mentulae Ligamenti*, sed & Transversalium urethrae Musculorum tum Auctores, tum Illustratores cum ipse olim in *Adversariis* laudaverim; hic illud addam, hos tamen musculos videri mihi vel olim non fuisse ignotos Carolo Stephano *(i)*, imo ab eo pictos esse in *Parergo* Tabulae, capiti 20. libri II. subjectae, & ad litt. D in hunc modum designatos: *Alii duo musculi ad virgae latera minimi.*

89 Porro *muliebria Ova enucleavisse Stenonem, genuinam rotun-* 44
dorum Uteri Ligamentorum fabricam Hornium, oviductus Fallopium, Novesium cervicis uteri vesiculas, Swamerdamium uterina vasa, tu dubitari non posse, existimas. Verum quod ad *muliebria Ova* attinet; me quidem non praeterit, A. 1667. ante omnes scripsisse Stenonem *(k)*: *se non amplius dubitare, quin mulierum testes ovario analogi sint, quocunque demum modo ex testibus in uterum, sive ipsa ova, sive ovis contenta materia transmittatur*: idque *alibi se ex professo ostensurum.* Sed in *Observationibus* *(l)* quas A. 1675. edidit, *spectantibus ova viviparorum*, cum muliebrium ovorum nomine nihil se, praeter notas jam diu Anatomicis vesiculas testium, cum aliis intelligere se se, ostenderit; has autem non videri esse ova secundum Malpighii & sententiam, & anatomiam, atque adeo ex ipsius Graafii observationibus petita ratione, in *Adversariis* IV. *(m)* non obscure indicaverim, cumque Celeberrimi Viri qui postea scripserunt, eandem sententiam, atque rationem copiose, & docte confirmaverint; vehementer dubito non modo ne Steno, sed ne alius quispiam vera adhuc *muliebria ova* viderit, nedum *enucleaverit.* Num autem *genuinam rotundorum Uteri Ligamentorum fabricam enucleaverit Hornius*, etsi ex iis quae ad Posthuma Valsalvae Scripta adnotavimus, alias judicare meliùs poteris; tamen satis erit in praesentia, ut judices ex animadversione Grafii *(n)* de omissis in illorum fabrica venis Hornium, & merito quidem, arguentis, quando vel olim Eustachius *(o)*, qui princeps ejusmodi *fa-*

(g) Ibid. Tom. I. pag. 423. *(h)* Adv. I. n. 18. & IV. Anim. 21. *(i)* De dissect. part. corp. hum. *(k)* Hist. Diss. Pisc. ex Can. gen. *(l)* In Bartholin. Act. Hafn. Tom. II. Obs. 88. *(m)* Animadv. 28. *(n)* Part. Genit. Defens. *(o)* Tab. XIII. & XIV. Fig. 1.

fabricam observavit, venas in suis Tabulis non omiserat. Quod vero *Oviductus*, hoc est, Tubas Uteri *enucleasse Falloppium*, non dubites, valde miror, cum Riolanus *(p)*, Lindenius *(q)*, aliique Gravissimi Viri censuerint, *eleganter* illas ab Ruffo Ephesio fuisse *descriptas*, ubi *(r)* adversus Herophilum, *foeminas varicosis assessoribus carere*, existimantem, se vero conspexisse, affirmat, *è testibus enata vascula, atque utrinque varicis instar revoluta*, quae *in uteri cavum perforata subibant: è quibus mucosus quidam humor, siquis exprimeret, emanabat.* Nonnulla enim quae pro Falloppio reponi possent, illudque in primis quod haec Ruffus non in mulieris, sed *in pecudis utero* vidisse se, scribat; haud satis intelligo cui tibi usui esse queant, qui Mundinum *uterinas tubas* vel solo *seminariorum vasorum nomine indigitasse* ante Falloppium, non dubitas (*), atque, ut saepius vidimus, seu quis in bestiis, sive in hominibus rem primus invenerit, non laboras. Quod autem *Novesium* scribis *cervicis uteri vesiculas*, *Swamerdamium uterina vasa enucleasse;* primas velim animadvertas a Viro illo cl. ne nominari quidem, non modo satis non describi, ante autem quam ipse suas vulgaret observationes, non unum fuisse qui in uteri cervice diserte vesiculas memoraverit, quod ex nostris I. Adversariis *(s)* intelligi potest, *Uterina* autem *vasa*, arterias videlicet, itemque venas tum superiores, tum inferiores, tum dexteras, tum sinistras inter se jungi, cum ante Arantium, cui haec quidam tribuunt, Falloppius *(t)* docuit; sane Swammerdamii, aliorumque in iis vasis *enucleandis* industriam magna ex parte ab eo usque tempore occupavit.

90 Atque haec de ventris tantum organis; nunc pauciora quaedam de peculiaribus sive thoracis, sive capitis, & de communibus totius corporis partibus videamus. Lowero *primùm compertam heliceam muscularem cordis structuram*, scribis. At Jo: Alphonsus Borellus *(u)*, spiris fibrarum cordis propositis, *hanc*, inquit, *mirabilem structuram primùm mihi videre contigit Pisis, adstante clarissimo Malpighio anno* 1657. *postea novi alios eadem adnotasse; tandem Clariss. Louverus, & Laurentius Bellinus exactam cordis contexturam indagarunt & caet.* qua de re ipse quoque Malpighius *(x)* vi-

(p) Anthrop. l. 2. c. 35. *(q)* Medic. Phys. c. 7. *(r)* De corp. hum. part. appell. l. 1. c. 29. (*) Orat. I. pag. 17. *(s)* N. 32. *(t)* Obs. Anat. *(u)* De Mot. Animal. P. 2. Prop. 37. *(x)* Op. Posth.

videri poteſt. Sed & biennio ante Lowerum, Anno videlicet 1667. Nicolaus Steno (*y*), *Modernos ſpiralem ductum in corde detexiſſe, jam* ſcripſerat, ſive Piſanas illas, ut in Etruria tunc erat, deſignans obſervationes, ſive alias etiam quae ipſas anteceſſiſſent. Nam Lindanum a Th. Bartholino (*z*) laudari, video, qui in elixato corde obſervarit, *à baſi fibras deorſum cochleato prorſus ductu circumductas.* Quanquam ejusmodi, in corde, fibrae, non fugiſſe omnino videntur Andream Veſalium (*a*), qui eas quoque fibras in illius viſceris deſcriptione commemorat, *quae quidem orbiculatim cor ventriculosque amplectuntur, at obliquè ſecundùm cordis longitudinem procedunt.* Porro *Bronchialia Sanguiduca vaſa Ruiſchium expoſuiſſe; bronchiales glandulas oſtendiſſe Borrichium*, dicis. Ego vero qui alibi de utrisque ſcripſi, hic tantum dicam, primùm quod ad Bronchialia vaſa attinet; niſi adhuc verum eſt quod ſua tempeſtate ajebat Galenus (*b*), *à magna vena, quae ſpinae incumbit, venam aliquam in pulmonem tranſire, neque nos unquam vidiſſe, neque diſſectorum quemquam ſcripſiſſe;* niſi *pneumonicam*, ut Rolfincius (*c*) appellabat, venam, quam nunc *bronchialem* vocitant, *in pulmonem inſertam, & ſparſam* ab Nicolao Sammichelio primum (*d*), deinde a Fabricio ab Aquapendente demonſtratam eſſe, negamus; niſi demum ſpernimus quae de eadem, vel iisdem [numero enim, ac trunci inſertione, ut bronchialis arteria, diſcrépant] a Williſio, Bourdonio, Verheyenio, Cowpero, Heiſtero, aliisque ejusmodi Exercitatiſſimis Anatomicis, ſicut omnibus eſt notum, litteris mandata ſunt; ſed ſi contra venam aliquam bronchialem agnoſcimus; neceſſe profecto eſt, ut Cel. Ruyſchio non hanc tribuamus, quam ipſe (*e*) *negat adhuc ſibi videre licuiſſe, neque autem hîc magis neceſſariam eſſe*, putat, *quàm in hepate* venam aliquam arteriae hepaticae ſociam; tribuemus autem, ſi non bronchialem dumtaxat arteriam, ſed in univerſum *Bronchialia Sanguiduca vaſa* ab ipſo *expoſita* eſſe, affirmabimus. De *Bronchialibus* vero *glandulis* hoc unum dicam, tot, atque ejusmodi, praeter Borrichium, fuiſſe Auctores a me in *Adverſariis* V. (*f*) commemoratos qui illas propoſuerint, ut minime proclive ſit, Borrichium ſic ſine ulla dubitatione quaſi pri-

(*y*) Elem. Myol. Specim. (*z*) Anat. quart. renov. l. 2. c. 6. (*a*) De corp. hum. fabr. l. 6. c. 10. (*b*) De loc. aff. l. 5. c. 3. (*c*) Diſſert. Anat. l. 5. c. 29. (*d*) Ibid. (*e*) Ad Epiſt. Probl. VI. (*f*) Animadv. 41.

O

primum earum Inventorem laudare. Gaudeo tamen, illo meorum *Adversariorum* loco illud saltem videri esse effectum, ut tu, Vir cl. sententiam mutaveris, neque amplius Verheyenium, qui sane post illos omnes Auctores scripsit, *primum harumce* glandularum *Promulgatorem*, *&* *Indagatorem* (*g*) appelles. Quo libentius tecum has quoque meas dubitationes communico, si forte alia aliqua tibi placere, & quadantenus prodesse possit. Nam & pro amicitia id cupio. & pro tua ista erga quasdam meas, in uvula saltem, & larynge habitas, observationes humanitate etiam debeo.

91 Itaque illud non satis assequi me, fateor, cur *extricatum* ajas
45 *a Sylvio quartum cum tertio* cerebri *ventriculo communicantem Aquaeductum.* A quo, obsecro, Sylvio dicis? Jacobo illo vetere; an Francisco de le Boe? Si a Jacobo dicis; jam major Magistro Discipulus [ut antiquiores Anatomicos praetermittam] Andreas Vesalius (*h*) satis clare ante ipsum descripserat, imo & pictura indicaverat nomine *Meatus ex tertio cerebri ventriculo in quartum sub cerebri natibus tendentis.* Sin a Francisco; quid, quaeso, praeterea hic *extricavit?* A *Tertio*, inquit, *Ventriculo sub Ponte nostro*, *Testibus & Natibus in quatuor ipsius extremis eminentibus ornato*, *Canalis vel Aquaeductus est versum Quartum Cerebelli Ventriculum* (*i*). Sed haec ipsa sunt quae Vesalii descriptio, & Figura docent. Neque ea ipsa nomina *Canalis vel Aquaeductus* ante hunc Sylvium fuisse incognita, vel unus satis superque ostendit Arantius (*k*), cum diserte scripsit: *canalis*, *vel aquaeductus quidam est potius censendus*, *qui à centro cerebri*, *tertio scilicet vocato ventriculo*, *inter cerebellum*, *atque ipsam jam efformatam spinae medullam*, *ad occiput descendens*, *confectos animae spiritus in cerebri cisternam*, *aut sinum deferat.* De *Arachnoidea* autem Cerebri *Tunica* quod videris indicare, hanc *Slado & Blasio* acceptam esse referendam; certe Praestantissimus Ruyschius (*l*) inter *primos* illius *inventores* hos ponit, sed aeque tamen *Quinam* etiam, ac *Swammerdamium*, qui nempe omnes *consortium quoddam inter se fovebant A.* 1665. *&* 1666. Ego vero hic opus esse distinctione quadam, existimo. Nam quod ad superiorem ejus tunicae partem attinet, nihil in praesentià est quod adversari huic Recentiorum Anatomico-

rnm

(*g*) Manget. Theatr. Anat. Tom. II. pag. 261. (*h*) De corp. hum. fabr. l. 7. c. 6. & Fig. 10. (*i*) Disput. Med. 4. n. 21. (*k*) Anat. Obs. c. 7. (*l*) Ad Epist. Probl. IX.

rum Invento, ſciam. Quod autem pars ejusdem inferior, quae videlicet tum Oblongatam Medullam operit, tum Spinalem comitata, intra vertebrarum cavum ſe ſe demittit, aut ab iis Cl. Viris, aut a *Tulpio primùm detecta ſit*, quod Bohnius (*m*), & Ridleyus (*n*) putabant; certae quaedam cauſae ſunt quae me longe aliter cogant exiſtimare. Julium enim Caſſerium (*o*) video illam praeclare delineaſſe tum qua Oblongatam Medullam, & ab hac prodeuntes nervos late obducit, tum qua intra vertebras ſe ſe immittit. Cum haec animadverto, tum Varolium (*p*) invenio qui ante Caſſerium haec ſcripſerit: *Firmatur autem tota ſpinalis medulla intra calvariam in propria ſede reſpectu cerebri & cerebelli à quadam membrana tenui, lucida, atque robuſta; qua mediante anterior pars medullae annectitur cerebro, & poſterior cerebello: ad quam poſteriorem membranam extra ſpinalem medullam deſinit ſpatium, quod quartum ventriculum vocant,* Infra etiam de hac membrana fuſius loquitur. Sed ego non plura proferam quam quae ſatis ſint, ut ſimul intelligatur, alia inſuper quae aetate hac noſtra obſervata primum creduntur, a Varolio fuiſſe perſpecta: Ubi igitur docuit, Infundibuli *foramen exiſtere in medio* illius *membranae*, haec ſubjecit: *Hac itaque membrana ablata, ſub ipſa quidam vaſorum ſe mutuo intercuſſantium plexus apparet, quem ſi cuidam arrideret vocare rete mirabile, nihil curo. Removeo deinde haec omnia vaſa, unde tanto magis conſpicua evadit reflexio ſpinalis medullae in anteriora, atque progreſſus ad ſuperiora: ſi vero talis membrana removeatur etiam à ſubjecta ſpinali medulla verſus poſteriora [quam remotionem exteri vel vanam, vel impoſſibilem exiſtimarunt] detegitur ſeries quaedam fibrarum transverſalium cum eminentia, & diſtinctione à fibris rectis ſpinalis medullae; eſt autem ille proceſſus cerebelli, quem pontem appello;* hoc eſt, quem *Protuberantiam Annularem* nunc vocant, cujus *tractus*, ſive *ſtrias*, praeter novum illud *rete mirabile*, vide ut Varolius perſpectas habuerit.

92 *Aurium Tympanum, & Labyrinthum protuliſſe in medium Caſſerium, atque Coiterum; Achillinum Incudem, & Malleum,* ipſe pronuncias. Sed, ut monuit Euſtachius (*q*), ne ipſe quidem Achillinus *ſibi tantum ſumpſit, ut inventionis ſibi palmam vendicaret:*

(*m*) Circ. Anat. Prog. 21. (*n*) Anat. Cer. c. 2. (*o*) Ad Spigel. l. 10. Tab. 9. & 7. Fig. 2. (*p*) De Nerv. Opt. Epiſt. I. (*q*) Epiſt. de Audit. Org.

ret: ex quo intelligere debemus, etsi Achillinus primus omnium quos legerimus, iis de ossiculis scripserit, videri tamen ab alio aliquo fuisse inventa, primumque demonstrata. Nam *Tympanum*, & *Labyrinthum* neque a Casserio, neque a Coitero primum fuisse proposita, satis superque ex *Anatomicis* Falloppii *Observationibus* intelligitur. Neque tamen quidquid nunc vocamus *Labyrinthum*, nedum *Tympani* cavitatem Falloppius princeps deprehendit. Aristoteles (r) enim haec scripserat: *Pars* auris *interior forma anfractui cochleae similis.* Et ante hunc Empedocles *audire nos*, censuerat, *aere partem intimam aurium impellente, eam siquidem in modum cocleae obuolutam, ac tanquam tintinnabulum edito in loco suspensam, irruentis aeris pulsus omnes agnoscere:* quod in libro extat Galeno adscripto *de Historia Philosophica* (s). Quòd si nos haud satis haec movent quae ab Eustachio (t) etiam, aliisque sunt animadversa; Corn. Celsi (u) verba insuper adjiciamus: *In aure quoque primo rectum & simplex iter procedendo flexuosum fit. Quod juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quae facultas audiendi est:* quae quidem nisi conspecti jam essent quadantenus Canales Semicirculares, scribi potuisse non videntur; & sane de his quoque Rubeus (x) hunc Celsi locum interpretandum esse, censuit. Quod ad *Tympanum* autem attinet; res quidem multo clarior est. Nam siquis etiam illa velit minus attendere quae inter Hippocraticos occurrunt libros (y): *Foramina aurium ad os durum, & siccum lapidi simile pertingunt. Jam verò ad ipsum os est cavitas antrosa. —— Pellicula verò in aure juxta os durum tenuis est, velut aranei tela;* at aliorum negligere verba non poterit, qui Tympanum, ante Falloppium, manifesto proposuerunt, ut Berengarii (z), qui exposuit nomine *certae vacuitatis, quam claudit quidam panniculus subtilis, & solidus. —— Et huic panniculo intra praedictam vacuitatem adjacent*, inquit, *duo ossicula parva:* quam *vacuitatem* alibi vocat (a) *concavitatem anfractuosam*, & *cavernam;* vel etiam ut Massae (b), qui *esse cavitatem* dixit *quandam rotundam, quantitatis unius ungulae, & istam cavitatem tegi a quadam membrana subtili dura, —— supra quam membranam intus*

(r) Hist. Animal. l. 1. c. XI. (s) Tit. de auditu. (t) Loc. cit. (u) De Medic. l. 8. c. 1. (x) Annot. in hunc loc. (y) De Carn. (z) Isag. ubi de Aurib. (a) Comment. 37. in Mundin. (b) Lib. Introd. Anat. c. 41.

intus sunt duo ossicula ad modum malleorum timpani & caet. Cum vero de *cochleae spirali lamina* sic loquaris, ut minime liqueat, velisne hanc a Praecl. Verneyo *inventam*, an *oculis* tantum *accuratiùs subjectam;* aequum est, hoc alterum potius a me credi, quàm ea quae Eustachius (*c*) de eadem scripsit, tibi incognita existimari.

93 Quod autem *Eustachium* Auris *Tubam revelavisse*, diserte subjicis; magis vulgata Aristotelis (*d*) verba sunt, quam ut dissimulari a me queant: A parte auris *interiore meatus ad cerebrum nullus est, at in oris palatum usque semita pertendit.* Quid? quod ad Problemata quaedam de auditu, ejusve organo solvenda, mihi quidem videtur ista eadem *semita* ad eundem modum esse usus ad quem Recentiores Anatomici uti solent, ejusque viae cum via respirati aeris communicationem, & quàm ad audiendum requiratur ut illa pateat, nullaque turbetur ratione, non ignorasse: ut cum sciscitanti (*e*), *cur nonnulli cum suas inscalpunt aures, tussiant?* respondet: *An quia sensus audiendi foramen cum pulmone, canalique ab asperitudine cognominato sortitur? indicium, quod his ipsis repletis, obseptisque, homo surdescit;* vel cum quaerenti (*f*): *qua de causa, oscitantes, minus audire possimus?* satis sic facit: *An quod multum spiritus effluentis inter oscitandum aures etiam intrinsecus subit? —— Igitur cum interior renititur exteriori illi occurrenti, efficitur, ut motus interioris strepitus motum exterioris retorqueat, atque offuscet.* Valsalvam autem nostrum cum de aliis multis, tum de hac potissimum Anatomes parte egregie meritum, cur *tertium mallei musculum revelavisse*, pronuncies, non sanè video. Neque enim ipse *novum* esse, dixit; imo ut de proposito ab aliis musculo est locutus, cum videlicet in libri ora adnotavit (*g*), cur *aliqui* hunc *non admitterent.* Et revera is musculus *Externi* nomine descriptus fuerat a Verneyo (*h*) qui Casserii musculum, aliquanto potiori jure Externum appellandum, omisit. Hunc Casserii *Musculum Processus Minoris Mallei*, illum vero *Processus Minimi* Valsalva dixit, ut *Processus Majoris* Internum longioremque illum vocavit qui ab Eustachio olim inventus fuerat. Postremo scribis, *Eustachium durum* acusticum *Nervum affabrè prosequutum esse; Fal-*

(*c*) Loc. cit. (*d*) Hist. Animal. l. 1. c. xi. (*e*) Probl. Sect. 32. 6. (*f*) Ibid. Sect. xi. 29. (*g*) De Aure Hum. c. 2. n. 7. (*h*) De Aud. Org. Part. I.

Falloppium huic traditum canalem osseum, seu Aquaeductum exposuisse; quasi vero Falloppius idem in quo libello (*i*) duri Nervi canalem, in eodem vel fusius, ac operosius quam ipsum canalem, ejus nervi incessum persecutus non esset. Certe Eustachius cum post Falloppium scriberet, non modo cum hoc in eo contendere non est aggressus, sed *de* eodem *incessu* dixit (*k*), sibi *loqui non esse opportunum.* Quod si non descriptiones, sed delineationes attendimus; neque certum est, Eustachium, antequam Falloppium legeret, nervi illius incessum pinxisse; neque tamen hunc tantùm pinxit, sed canalem quoque ipsum osseum (*), nisi ego quidem plurimum fallor, delineavit.

94 Verum illud magis miror quod ais, *Turbinata ossa Schneide-*
46 *rum edocuisse.* Nam si de re ipsa sermo sit; hanc vetustissimis Anatomicis non ignotam fuisse, Galenus (*l*) indicat, scribens, *satius fuisse ipsa* [*ossa haec admodum foraminulenta, & cavernosa*] *non magis* ἰθμοειδῆ *appellasse, quam a spongiae similitudine* σπογγοειδῆ, *quemadmodum Hippocrates ea comparavit.* Atque ut ad minus antiqua tempora descendamus; certe Ingrassias praesertim (*m*) haud brevem mentionem fecit de *hujusmodi spongiarum, pumicumve instar asperis ossiculis, septum nasi versùs obliquè saepenumerò contortis, & gibbosis,* quae *viatoriam perulam referre*, dixit. Illud quoque minime praetermittendum est quod, ut a Fernelio acceptum, scribit Riolanus (*n*): *spongiosa ossa construi, & componi ex tribus ossiculis cavernosis seriatim contextis, ita ut unum alteri superjectum sit.* At si & de re multo diligentius descripta, & de nomine simul loquamur; utrumque certe in eo Casserii nostri Capite reperitur quod diserte *de Turbinatis Ossibus* inscriptum est (*o*). Quo ex Capite cum verba pleraque, Casserio nominatim laudato, Schneiderus in librum (*p*) transtuletit suum; atque adeo cum tu ipse, Vir cl. alibi (*q*), scripseris: ,,quae à plurimis *ossa* vocantur *spongiosa*, ,,—— à te cum *Casserio*, aliisque accuratioribus Anatomicis voca- ,,ri *ossa turbinata;* non injuria, opinor, mirari me, dixi, cur hic, pronuncies, *Turbinata ossa Schneiderum edocuisse.* Veniam quoque dabis, si candide fatebor, me non satis assequi quod sub-

(*i*) Obs. Anat. (*k*) Epist. de Aud. Org. (*) Tab. 44, Fig. 2. (*l*) De Usu Part. l. 8. c. 7. (*m*) In Gal. de Oss. c. 1. comm. 8. (*n*) In Gal. de Oss. Comm. c. 8. (*o*) Pentaest. l. 3. c. 6. (*p*) De Osse Cribrif. (*q*) Duct. Lact. Part. I.

subjicis: *Malpighium reticulare corpus* in lingua, *Heisterum vaginales tunicas evulgasse*. Neque enim Amicus hic meus Eruditissimus (*r*) tegumenta linguae proponere se dixit, ut nunquam descripta, sed dumtaxat ut *nusquam adhuc delineata*. Quinetiam ait in *Programmate de Inventis Anatom.* se linguae *tunicam reticularem, quam ab aliis recte delineatam non novit*, ea *figura illustravisse*; ut non intelligam, cur non hanc quoque alteram tunicam [sive reticulare corpus] *evulgatam* ab eo dicas, quando primam dicis; nam certe utraque cum jam diu nota esset, ab ipso pariter fuit eadem delineatione illustrata.

95 In illis autem verbis: *Quid non* —— *excoluit* —— *in Venarum valvulis Aquapendens?* vicissim est unde, Vir cl. te laudem. Neque enim, si vera fateri volumus; Venarum Valvulas primus ipse vidit, aut memoravit, quamvis scripserit (*s*), *ad suam usque aetatem tam priscos, quam recentiores Anatomicos adeo latuisse; ut non solum nulla prorsus mentio de ipsis facta sit, sed neque aliquis prius viderit quam A. D.* 1574. quo videlicet ipse anno observavit, etsi anno tantum edidit 1603. Nec tamen haec dico aut propter Jo. Posthium (*t*), qui *femorarias venas circa divisionem ipsarum insignes habere valvulas*, tradidit, aut propter Archangelum Piccolhominum (*u*), qui docuit, *in mediis venis reconditas esse innumerabiles penè valvas, quemadmodum in orificiis vasorum cordis*, —— *idque ex parvis venarum intervallis, alias sursum, alias deorsum spectantes*, harum exemplo prolato *ubi vena cava diducitur in jugularem externam, & internam*, illarum vero *in inferioribus venis*. Quamvis enim neuter horum imitatus sit Andraeam Laurentium (*x*) qui ejusmodi *ostiola* non se quidem, sed *recentiores quosdam observasse*, confessus est; imo Archangelus rem hanc *magni momenti, ab omnibus prætermissam* se *comperisse*, affirmaverit; Salomon tamen Albertus (*y*), qui ipse quoque ante Fabricium de his Valvulis plura edidit, imo duobus, quos primos omnium habemus, Iconismis propositis, earum aliquas monstravit; quo erat candore, minime siluit quod audiverat, ante se, id est *anno* LXXIX [Saeculi XVI] *ineunte Hieronymum Fabricium ab Aquapendente anatomicum, & chirurgum clarissimum, Patavii*

(*r*) Comp. Anat. Expl. Fig. 20. (*s*) De Venar. Ostiol. (*t*) Obs. Anat. (*u*) Anat. Praelect. l. XI. Lect. 3. (*x*) Hist. Anat. l. 4. c. 7. (*y*) Obs. Anat.

vii spectantium oculis subjecisse ostiola in venis. Veruntamen multis antequam Fabricius vidisset haec, annis tum Vesalio (*z*), ut aliàs indicavi, Cananus dixerat, *se in venae conjuge carentis initio, & in sectionum venarum renes adeuntium, & in sectionum venae juxta elatiorem sacri ossis sedem occurrentium orificiis, membranas ejusmodi observare, quales in venae arterialis, & magnae arteriae occurrunt principiis;* tum vero Jacobus Sylvius (*a*) [quae loca etiam Riolano, aliisque, nunc video, esse animadversa] tradiderat: *Membranae quoque epiphysim esse in ore venae azygi, vasorumque aliorum magnorum saepe, ut jugularium, brachialium, cruralium, trunco cavae ex hepate prosilientis, usus ejusdem cum membranis ora vasorum cordis claudentibus.* At his quae addiderit, & quae item in his emendarit Fabricius, manifestum est. Itaque cum quaeris: *quid non excoluit in Venarum valvulis Aquapendens?* recte quidem, & docte *excolendi* verbo uteris. Sunt tamen quaedam in iis Valvulis quae Posteris *excolenda* reliquit. Exemplo sint quae Kerckringius addidit (*b*) de valvulis *ternis saepe* a se *repertis in venis hominum*, itemque de valvulis, *quae affixae sunt venis*, ubi *ramos majores emittunt, quae differunt longè figura ab aliis venarum valvulis: non enim*, inquit, *lunae crescentis, sed pyri oblongioris formam referunt.* Quanquam hoc videtur non modo observatione alterius Celeberrimi Anatomici, verum etiam iis quas olim Salomon Albertus (*c*) ediderat, confirmare potuisse. Hic enim scripsit: *ad exortus emulgentium* [venarum] *in bobus visam esse membranam triquetram, ostio emulgentium subter ita praetensam, ut unà cum eo repraesentaret quasi corpus terrae umbram in plano abs se projicientis. Nam emulgentis orificium, orbis forma est, ipsa vero membrana, trigoni specie. Ejusmodi membranas passim occurrere tam in cavae trunco majore, dum per dorsi declive defertur, quam in cruribus, ramorum minorum ostiis inferius praefectas. Majores enim ramos alteras illas, de quibus mox dicetur,* σιγμοειδεῖς *membranas adipisci.* Quae tametsi cum Kerckringii observatione, atque adeo cum vero [quod ad hominem certe attinet] non cuncta conveniunt; figura tamen ab Alberto descripta mirifice cum iis convenit, quae a Kerckringio in vena cava equina, humanaque delineantur.

96

(*z*) Exam. Obs. Fallop. (*a*) Isagog. l. 1, c. 4. (*b*) Spicil. Anat. Obs. 4. (*c*) Loc. cit.

96 Quae autem addis: *Habere nos lymphatica vasa à Jolivio, Rudbeckio, & Bartholino deprompta, depromptas a Ruischio eorum valvulas;* vide, quaeso, num aeque proprie ac superiora illa, dicantur. Hic enim Summus Anatomicus Opusculum illud suum quo vere eas valvulas, siquis alius, evidentissime demonstravit, inscripsit ipse *Dilucidationem Valvularum in Vasis Lymphaticis, & Lacteis*, professus (*d*) *& alios*, quos candide nominat, *ante se [quanquam non ita dilucidè] in Lymphaticis valvulas observasse.* Et sane Rudbeckius praesertim (*e*) ea vasa sic descripserat: *Sunt ex membranis conflata, intus infinitas habentia valvulas, exterius nodosa & caet.* Quod si Vir Candidissimus tunc novisset quae, Opusculo illo suo, *paucas ante septimanas edito*, protulit Blasius (*f*); omnino ne ipse quidem reticuisset, *jam Anno* 1664. 28. *Junii Lugd. Batavorum praesente D. Nicolao Stenonis* Swammerdamium in vasis lymphaticis flatu distentis, exsiccatis, & denique secundum longitudinem apertis, ut III. apud Blasium Figura ostendit, illas ipsas valvulas oculis penitus subjecisse: quibus de rebus haud inutile tamen erit Swammerdamium ipsum consulere, idem tempus, sed alium locum, aliosque testes memorantem in *Tractatu de Respiratione* (*g*). Caeterum in lacteis venis si non luculentissime demonstratae, & sub oculos ipsos positae; statim certe fuerunt valvulae animadversae, nec perpaucissimis verbis descriptae; ut non intelligam, cur Almeloveenius, Vir alioqui Eruditissimus, in eo libro quem inscripsit *Inventa Nov-antiqua* (*h*) omnino adnotandum existimaverit, se *primam valvularum in lacteis venis mentionem factam legisse apud Caecilium Folium.* Nam quo in libro primum venae lacteae descriptae fuerant, in eodem ipsarum valvulae propositae sunt. *In his* canalibus, ipse inquit Asellius (*i*) *illud admiratione dignum, quod pluribus valvulis, sive ostiolis interstincti sunt, sive intercisi, quas ego valvulas, saepiùs vanescente jam chylo, instar minutissimorum veluti marsupiolorum, aut concretarum guttularum, stillarumve, dependere ex illis, non modo, quà comitantur intestinis, sed etiam in reliquo ductu animadverti.* —— Hae valvulae *intus foràs spectant:* & alibi (*k*): Harum valvularum *usus est impedire, ne quod semel haustum est materiae, inani, atque irrito*

(*d*) Praef. (*e*) Exerc. de Duct. Hep. c. 7. (*f*) Append. ad Vesling. Part. 23. (*g*) Sect. 3. c. 1. n. 6. (*h*) §. 23. (*i*) De Lactib. c. 18. (*k*) C. 28.

rito labore, remeet vicissim, ac restagnet in partem, unde haustum est. Id, quod adeò exactè hic praestant, ut nec digitorum compressu, nec alio nisu ullo retrò cogere unquam, semel conceptum in iis liquorem, etsi variè id conatus, potuerim. Quae cum duodecim annis ante quam Folius scriberet, edita essent; non est igitur apud hunc *prima* earum valvularum *mentio*, nisi forte [id quod neque ibi quaerebat, neque attendit Almeloveenius] in lacteis hominum vasis, quemadmodum supra indicatum est. Scilicet Viros, quantumvis doctos atque eruditos, nonnunquam memoria fallit. Sic Highmorus *(l)* dum venas lacteas a Falloppio visas, atque adeo *perlustratas* esse, demonstrare contendit, haec ejus verba protulit: *In sima hepatis parte sunt meatus quidam minimi, qui desinunt, & terminantur in Pancreas, & in glandulas ibi proximas; qui minimi meatus succum quendam oleaginosum, album, & ad aliquam amaritudinem tendentem, deferunt.* Sed Falloppius *(m)* eum succum, non *album*, sed *flavum* esse, scripsit, quod & Asellius, & Riolanus confirmant, qui de ea Falloppii observatione ante Highmorum meminere, omnesque cognoscent, qui cum Falloppii libro verba illa, ab Highmoro haud satis accurate producta, contendent. Quod si Highmorus cum ea scriberet, non lactea solum, verum etiam lymphatica vasa perspecta habuisset; vix dubito, quin potius conjecisset, meatus a Falloppio descriptos, illos ipsos esse quos in duabus proximis Tabulis *(n)* inter simam hepatis faciem, & pancreatis interiora ductos, pro vasis lacteis, cum lymphatica revera essent, Highmorus ipse demonstravit. Huc illa faciunt quae litteris mandavere cum Glissonius *(o)* de causa cur lymphae ductus ex hepate prodeuntes, *seriùs innotuerint*, inde videlicet petita quod *simillimum vero sit*, hosce cum aliis vasis intra pancreas *saepe abscondi*, tum praesertim Franciscus Sylvius *(p)* de folliculi fellis vasis lymphaticis, quae, *sicut Hepatica, liquorem flavescentem vehere*, —— se *saepiùs animadvertisse, & aliis quoque* —— *ostendisse*, testatur. Eadem enim Falloppio accidisse, nihil prohibet. Itaque etiam Th. Bartholinus Anatomicus Eruditissimus *(q)*, quem inter lymphaeductuum *Depromptores* merito nominas, mi-

(l) Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 2. c. 7. *(m)* Obs. de Venis, Obs. 3. *(n)* Tab. II. & III. *(o)* Anat. Hep. c. 31. *(p)* Disq. Med. 6. n. XI. & de Meth. Med. l. 1. c. 10. n. 2. *(q)* Anat. quart. renov. l. 1. c. 13.

minime negavit, meatus illos Falloppii, sua *vasa lymphatica* fuisse. Verum ut Falloppius, multoque magis Asellius, Highmorus, & quotquot lacteas venas, in hepar tendentes, se vidisse, scripserunt, lymphae ductus, quamvis non agnitos, conspexerunt; sic vicissim se & vidisse, & agnovisse tribus ante caeteros lustris, affirmavit Schneiderus (*r*), cujus huc verba, a paucis animadversa, transcribam, quanquam ab Doctissimo etiam Professore Joh. Guilielmo Pauli (*s*), ut Walaei quoque supra adductum locum, indicata esse, nunc video: *Extant in corpore etiam Aquae ductus, eo nomine eos appellabam, cum anno* 1636. *in Academia Jenensi notarem. Locupletissimus testis praesto est. Eum nominatim ciere quid attinet? Illorum positionem, ordinem, figuram, ac reliquas conditiones exactius persequi distuli, iter in peregrinas oras capiens. Vasa Lymphatica postmodum perquam commodè cognominata fuere.* Sed Rudbeckii, Jolivii, aut Bartholini Fautores, siqua alia in re, in hac certe locupletissimum testem *nominatim ciere* attinuisse, contendent. Quod vero . . . . .

Hactenus ad Amicum; sic enim credebam; ea scripseram, quae, Vir Doctissime, legisti. Restabat, ut quaedam adjicerem non de iis modo quae in VI. illa Oratione ponuntur, sed de iis etiam quae omittuntur. Cum enim eorum suscepta esset commemoratio qui a Mundini aetate ad annum usque 1723. Rem Anatomicam auxerunt; cur Alexander Benedictus, Carolus Stephanus, alteruter Sylvius, Jo. Baptista Carcanus, Vidus Vidius, Archangelus Piccolhominus, Jo: Riolanus, Adrianus Spigelius, Casp. Bauhinus; cur, ut multos alios praeteream, Redius, Dodartius, Lancisius, Meryus, Ravius, cur horum similes qui apud cultiores fere cunctas Nationes adhuc vivunt, tot alii de Anatome egregie meriti Scriptores omissi sunt? Verum ne haec, atque alia adderem, omniaque [id quod paucis perfecissem diebus] emendata, multisque etiam in locis magis emollita, extremâ denique impositâ manu, cum illo tantùm cujus gratia conscripta fuerant, communicarem, ea nimirum causa factum est quam a principio demonstravi. Tu, si me amas, his, qualescunque sunt, litteris ad eam potissimum rem uteris, cujus rei gratia ad te mittuntur. Hoc in praesentia mihi optatius facere nihil potes. Vale.

D. Patavio Idib. April. CIↃ IↃCCXXVI. JO.

(*r*) Lib. de Catarrhis specialiss. in ipso fine. (*s*) Annot. in Horn. Microc. §. 30. & 28.

JO. BAPT. MORGAGNI
AD
A M I C U M
EPISTOLA ALTERA.

d ea quae cursim, & aliud agens in *Historia Hepatica* notaveram, invenit tandem post annos septem Auctor ejus cl. quid reponeret, cumque plurimum, ut qui me nondum bene videtur nosse, ne secum ejusmodi contentionis serram reciprocarem, vereretur, & ne ipsi gloriam hanc fortasse inviderim, ut sicut primus, ita & postremus in lacessendo foret; in id omnes intendit nervos, &, ne quid dissimulem, egregie denique, ac se ipse, si dicere fas est, superans, etiam effecit, ut, non modo mihi, sed & omnibus nullae ad ipsum respondendi partes necessariae amplius videantur.

Hist. Hep. pag. 899. & 900.

2 Nam (ut a primis ejus Animadversionibus incipiens ex ordine venias ad extremas) videbis in duabus primis, Vir Doctissime, nihil esse omnino ad quod oporteat respondere, nisi forte quispiam, vel quod esset *cavae totius regionis Hepatis centrum*, vel quae *regio ejus ima, & postica*, prorsus ignoraret. Veruntamen de his, si voles, alibi (*a*).

3 Ad tertiam autem Animadversionem, multo minus est cur
912 quidquam reponam. Nam primum, quod ipse nondum intellexit, satis superque intelligunt omnes, me cum ipso nunquam, sed cum Praecl. Mangeto, & ibi quidem *ad hominem*, ut loquuntur, disputasse. Deinde me huic Malpighii, Nuckii, Reverhorstii loca, & *contraria*, & quae *supra*, aut *infra*, in *Theatro* probaret suo, diserte objicientem, non ista profecto quae mihi Animadversio supponit, intelligere potuisse: videlicet non verba ex Malpighii exer-
913 citatione *de Hepate*, quam Mangetus omisit, sed ex Epistola *de Gland.* quam proposuit; non XI. aut XV. Nuckii Figuras (*b*) ad aliarum partium glandulas attinentes, sed illam quam Animadversio

(*a*) Vid. supra Epist. I. Artic. 24. 25. & 14. (*b*) In Mangeti Theatr. Anat. Tab. LIII.

ſio tranſilit, XIV. quae tamen una, ut ex Nuckii deſcriptione omnes ſciunt, ad rem pertinebat, nimirum ad *Glandulas ad concava Hepatis portae adſitas;* non denique II. Reverhorſtii Figu- 915
ram (*c*) neque cavam hepatis faciem, neque glandulas exhibentem, ſed dumtaxat III. In hac autem quod contra cl. Provocatorem evidenter eſt, expectabimus dum homines ipſius gratia credant *ſolo mentis luſu fuiſſe praeſtitum* a Reverhorſtio graviſſimo Viro: ne- 914
que tamen hoc faceret quo minus illud a Praecl. quocum diſputabamus, Mangeto probatum jam eſſet. Nihil enim ad nos, ſi vel *intolerandis*, ut alibi Provocator dictitat, *erroribus* ambo illi Iconiſmi ſcaterent, quamquam in altero id quod plurimum reprehendit, & ceu *nuſpiam in hominibus viſum* miratur, mirari nos poſſumus ab Auctore tantum *Hiſtoriae Hepaticae numeris tandem omnibus abſolutae* adhuc ignorari, de quo quidem aliisque ejuscemodi opportuniore loco agemus (*d*): in altero autem Iconismo id tanquam certiſſimum arripitur ad reprehendendum, de quo ejus Explicatio prorſus ſilet, contra vero *id prorſus ignotum eſſe* dicitur, quod eadem Explicatio aperte docet ad litteras *h. h.* ſed de hoc in proxima Animadverſione.

4 Hic illud minime eſt praetermittendum quod omnem reſponſionis neceſſitatem tollit: hanc pro nobis Animadverſionem pugnare, cum Bartholinum laudat, qui ſi *non ſemper*, at *modo*, cum 916
Rudbeckium exhibet, qui ſi non omnes, at *perplurimos*, *ac interdum omnes* hos hepatis lymphae ductus *glandulas*, aut *glandulam quamdam ingredi* vidit, cum denique ipſum producit cl. Provocatorem *non revera negantem*, *dari etiam in ipſo homine* hoc *poſſe.* Erat enim haec noſtra diſſenſio: Ipſe in ſumma ſuarum ab aliis diſ- 20
crepantium obſervationum ſine ulla dubitatione ita ſcripſerat: *in omnibus animalibus praeſentia ſunt hepatis limphatica: In quibus autem obſervabiles ſunt hae glandulae, easdem ſolum ſuperſcandi à limphaticis, non intime penetrari, manifeſte adnotavimus.* Ego vero *credere* me, ſcripſi, (*e*) Mangetum ipſum *dubitaturum*, *huic ne potius uni*, quam tot aliis; ac quibus Viris! aliter docentibus *crederet.* De eo igitur quod ex illius obſervationibus contra tot aliorum obſervationes colligebatur, dubitare non liceret? Imo, ipſo auctore, jam licet. Neque enim, iis quidem in verbis, illa erat noſtra diſſenſio, an illam *penetrationem* agnoſcere *neceſſariò oporteret,*

(*c*) Ibid. Tab.LXII. (*d*) Vid. Epiſt. I. 33. (*e*) Adv. III. pag. 38.

ret, multoque minus an illi ductus ab iis *glandulis orirentur*, nul-
lo autem modo, (nam hoc quoque *obtrudere* Animadverſio vide-
tur) *de his* erat dumtaxat *humanis cadaveribus*, ſed erat de his
omnibus animalibus, *quae ipſi obſervabiles praebuerant has glandu-
las:* quamquam jam ſupra quod olim obſervaverat, & hic *confir-
mat*, in dubium traxit, imo qua ſolet conſtantia, in *ſubjectis* etiam
humanis, longe aliter habere ſe, docuit, ubi videlicet ſcripſit:
906 *has* glandulas *Lymphatica hepatis trajiciunt*, *vel earum dorſo pro-
repentia*, *vel per intimum etiam corpus interdum transmiſſa.*

5 Quarta Animadverſione Provocator cl. tria tentat, ad quae
917 nihil attinet reſpondere. Non ad primum, niſi quis forte ſit aut
tam ineptus, ut de incertiſſimo aliquo pronunciato dubitanti *in-
cumbere putet* contrarium *oſtendere*, aut tam *facilis*, ut exiſtimet,
918 prima lymphaeductuum initia, quae ſub ſenſum cadere vel nullo
modo, vel difficillime poſſunt, ea ſic poſſe demonſtrari, ut *non
920 ſolum autopſia*, *ſed etiam ratione conſtet*, cum demonſtrata initia,
prima illa eſſe, tum *nullum* de innumeris *vas lymphaticum in par-
tibus animalis omnibus* non ſic naſci, praeſertim; ut nunc caetera
omittantur; cum *Nuckius*, *accuratiſſimus ille Nuckius*, ex iis quae
in vitulino ſplene, aliisque humanis partibus obſervaverat, ſe con-
jeciſſe, profeſſus ſit, *Vaſorum Lymphaticorum principia ab arte-
riarum ſurculis emanare*, *idque aliquando intermediâ veſiculâ*, *ali-
quando deficiente veſicula*, *immediate ab ipſa arteria*, *venave.*

6 Ad ſecundum autem ſane reſpondere neceſſe eſſet, ſi vel le-
vem aliquam veri ſpeciem haberent quae fidenter nimis non ſecus
ac ſi veriſſima forent, in Animadverſione *obtruduntur*. Verum
enimvero, ubi quis illum perlegerit ad quem Animadverſio pro-
21 vocat §. V. in quo de cavae, de convexae hepatis partis, de cy-
ſtis felleae lymphaticis vaſis verba fiunt, prima autem *omnia* (in
hac enim una voce, a me notatus, error eſt) prima, inquam,
omnia videbit ex eo unde ego retuli, loco prodire ſcribi, cum
meam non deſiderabit fidem, tum vehementer mirabitur, primum
hanc temere inſimulari, deinde laudatam in Animadverſione Tab.
III. a meis ipſam partibus ſtare, ut quae lymphatica vaſcula non
omnia ex eo loco prodeuntia demonſtrat. Sed ubi alteram (*f*) ex il-
lis de quibus ſupra dictum eſt, Reverhorſtii Figuris, ejusque Ex-
plicationem inſpexerit; tum vero majorem in modum mirabitur
novum iſtud genus admirationis, quo ſe cl. Provocaror perculſum
oſten-

(*f*) Manget. Theatr. Anat. Tab. LXII. Fig. 2.

ostendit, quasi ego Lectoribus, si Diis placet, imposuissem, cum scripsi nimirum, ipsum quidem tradere, lymphatica vasa, quae *super convexam hepatis partem serpunt, iter habere per suspensorium ligamentum usque* (quam vocem hìc *suaviter mutilatam omittit, & silet*) *usque ad glandulas lumbares;* Reverhorstium autem in illa Figura *aliud ostendere, & docere.* Ipse autem hìc illud arripiens, de quo nulla unquam esse potuit dubitatio, contendit, lymphaeductus in ea Figura per suspensorium Ligamentum reptantes ostendi, idemque Explicatione confirmari *ad litt. gg.* & *ad litt. ii.* ac verba his, iisque litteris respondentia producit. Sed interjectas utrisque litteras *hh.* interea *suaviter* transilit, & respondentia ipsis haec verba, quasi nunquam scripta essent, aut huc una maxime non pertinerent, omittit: *Eadem vasa* (lymphatica suspensorium ligamentum perreptantia) *resecta, ubi Diaphragma perforando ejus lymphaticis uniuntur.* Et sane Figura ipsa ita in superiore Ligamenti ejus limbo resecta vasa lymphatica commonstrat, ut ne unum quidem supersit quod per idem Ligamentum pergere non modo *usque ad*, sed ne versus quidem *lumbares glandulas* ostendatur. Nunc intelligo, cur in superiore Animadversione de ista ipsa Figurae parte mature Lectoribus *obtrusum* sit: *Quo vero illa pergant lymphatica, tam directe supra ligamenti aciem protensa, id prorsus ignotum est;* quasi hoc Reverhorstius siluisset, & hoc ejus 915
silentium inter ejus esset *intolerandos* illos *errores* recensendum.

7 Denique Tertium Animadversionis caput neque in eo respon- 921
sionem requirit, quod verum id esse confitetur, quo ex anatome posito, nostra oriebatur dubitatio, neque in eo quod id tamen ipsum in *Historia* etiam *Hepat.* traditum intelligi debuisse, contendit. Quicumque enim memoratum illum §. V. legerint, omnino perspicient primùm iter tradi lymphaeductuum cavae hepatis par- 21
tis, deinde vero convexae, & horum quidem iter per ligamentum suspensorium: post hoc autem continuò haec subdi: *lymphaeductus cystis felleae praedicti HUIC etiam categoriae adnumerandi veniunt.* Quaenam autem sit *haec categoria*, nisi de qua continuò dictum est? Atenim, inquit, *cum* id *dixi*, *intelligo quidem eorum distributionem, & gressum in genere ad lumbares pariter glandulas, seu chylosa receptacula.* Sed neque Lectores intelligere aliter possunt ac verba significant, non commune quidpiam, sed *hanc categoriam* designantia, & tam ineptum ibi erat id dumtaxat docere, quod nunc edisseritur, ut simplex erroris confessio docere magis posset, quam istiusmodi interpretatio.

8 Idem-

8 Idemque judicium, vel me silente, laturos omnes existimo de iis quoque binis interpretationibus, quas Animadversio quinta producit. In duobus capitibus (*a*) vasa hepatis describere anatomica fide instituerat. In posteriore sine ulla dubitatione, non aliena, sed sua auctoritate id ipsum docuit, quod in priore se videre potuisse, negaverat. Manifestissimae inconstantiae accusavi. Respondet, in posteriore capite id docuisse, non quod sic viderit, sed quod sic conjecerit. Quanto erat melius inconstantiae non satis a se animadversae culpam deprecari, quam homines non obscure monere, ut sibi semper in ejus anatomicis descriptionibus caveant, ne cum historice loqui maxime putent, ibi ex conjectura dumtaxat loquatur. At *conjeci*, inquit, *tutò* —— *& toto jure auguratus sum.*
923 Non vidit tamen; & nihilominus (id. quod argui (*b*)) *sine ulla dubitatione, quasi vidisset, historia asseveratione affirmavit.* Sed *quis*, inquit, *inficiari posset, nos ad usque ULTIMA hepaticorum lymphaticorum stamina pervenisse*, —— *cum ulteriores horumce productiones non viderimus?* Id vero si non inficiari, at certe pro maxime dubio habere potest quicumque novit, eandem subtilitatis naturae, & visus nostri mensuram non esse. Atenim inquit, *an forte nobis* —— *ad extremas fere visceris oras deventis putare non liceret, postrema lymphaticorum stamina attigisse?* quasi vero istud *putare* esset videre, & *extremae fere* essent extremae orae. Et sane tempus jam esset, ut non alii modo, sed ipse tandem didicisset, quam saepe suae se conjecturae deceperint. Testantur id potissimum duae illae postremae hujusce *Historiae* paginae, aliaeque de quibus alibi commemorabimus, tum duo haec loca inter se compa-
30 rata. Hac affirmans scribit in primo: *Rami omnes pori biliarii, non minus majores, quàm minores, & ultimò gracilescentes* —— *portae surculis inalterabiliter paralleli, communem directionem prosequuntur; pari passu, paribus divisionibus excurrunt; immediate ubicumque accumbentes; communique cum eadem amictu per totum hepar arctè, & inseparabiliter devincti.* Haec vero, ne-
941 gans, scribit in altero: *quae quidem postrema vasa (porta & arteria hepatica) licèt per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interventu capsulae sociata progrediantur, non easdem tamen cum istis porus bilarius exacte distributiones init, ut horum vasorum divisiones & cursus variis modis, locisque non discrepent.* Quî, quaero, hanc tantam, tamque manifestam inconstantiam defendat?

Pri-

(*a*) Part.I. cap.7. §.3. & cap.8. §.6. (*b*) Adv.III. pag.38.39.

Prima, inquiet, ſcripſi ex conjectura; ſecunda ex inſpectione. Sic igitur *tutae* ſunt conjecturae, & ſic ſunt decentes interpretationes!

9 Neque vero decentior eſt interpretatio altera quam ad non leviorem alteram inconſtantiam defendendam excogitavit. Cum enim lymphaeductus qui ad *capſulam* ſunt, primum docuiſſet *extimam* 20
ſolum ejusdem capſulae ſuperficiem perambulare, deinde autem ſcripſiſſet, *communi* (capſulae) *tegmine tanquam vagina quaquaver-* 27
ſum involvi, in manifeſtiſſima inconſtantia deprehenſus, non modo negat, ſe in utroque loco de iisdem vaſculis verba feciſſe, ſed ne dubitat quidem, me contra affirmantem redarguere quaſi verba *ſuperaddentem quae aliam ſtatim intrudant revera ſignificationem.* Dixi, inquit, *praedicta;* tu autem dicis *iſta ipſa.* Sed quid, ſi *praedicta* alia eſſe non poſſunt, quam *iſta ipſa?* Non licebat igitur mihi non ipſius quidem, ut omnes recognoſcere poſſunt *(c)*, ſed meis verbis id affirmare? Nam ſi de ullis quae ad capſulam ſint, lymphaticis vaſis ſupra ipſe docuit, alibi quam extra capſulam intra hepar perreptare; nihil eſt cauſae quin me hallucinatum eſſe confitear. Sed ſi res ipſa apertiſſime contra eſt, ſi ſcopus confutandi Courtialem ne poſſe quidem id docere permiſit, ſi denique Index primae Editionis univerſe haec, diſerteque inculcat: *Limphatica in hepate, capſulae non immerguntur, ſed eam deſuper repunt;* certe qui *praedicta* ſcripſit, nulla alia quam *iſta ipſa* ſignificavit. Verum haec minime neceſſaria reſponſio eſt. Continuo enim in Animadverſione, ea ſubjicit, quae non oſcitanti Lectori oſten- 924
dant, illiusmodi interpretationem ne Auctori quidem ſuo ſatisfacere. Quorſum enim illa tandem aliquando expreſſa, confeſſio, ſibi *properanter ſcribenti* —— *contingere interdum humanum aliquid pati?* Utinam *interdum* ſolum, & ſolum *properanter ſcribenti*, dicerem; niſi illud adderet, in mea quoque *elimatiſſima ſcripta irrepſiſſe non raro quidpiam* ejusdemmodi. Utinam eſſent *elimatiſſima;* & fuiſſent fortaſſe, ſi poſt ſeptennium, ut ipſe, emiſiſſem; nunc talia ſunt, qualia anguſtiae temporis, & aſſiduae aegrotationes conceſſere. Qualiacumque tamen ſunt; *nihil* enim *humani a me alienum puto;* talia ſaltem ſunt, ut quod alios facere poſſe, fateor, ipſe ad hoc tempus certe non fecerit, ut jure in iis aliquid redargueret.

10 Etſi enim ſcribit, *mittere* ſe *centena*, quae in iis invenit, *aſſer-*

(*c*) Ibidem pag. 40.

aſſertis memoratis his ſuis obſcuriora ſatis, ſibique minus conſtantia; tamen quae de tam multis, ex noſtris omnibus ſcripris ſeligendo, tanquam inſigniora ſpecimina hic producit, ne ipſe quidem, opinor, exiſtimat eſſe cum ullo de tot quae in libello illo *Hiſtoriae* ſuae deprehendimus, comparanda. Quid verò ſi in iſtis ipſis ſpeciminibus omnes perſpiciunt, non me, ſed ipſum eſſe, nec ſane leviter, arguendum? Nam primùm profert, & alia quidem litterarum forma, ac ſi mea ipſa eſſent verba; quod nullo modo ferendum eſt; nonnulla, revera iis quae in I. *Adverſariis* ſcripſeram, omnino contraria. Ibi enim eos, quos Bidlous perinde ac ſi perpetui eſſent, in tuberculis Areolarum pilos depinxit, uſque ad id tempus me *nunquam vidiſſe*, monui. Verba autem quae nunc mihi, tanquam ex *Adverſ.* V. fideliter deſcripta, ſupponuntur, haec ſunt: *concedit Bidloo, ſemel atque iterum illos ipſos pilos, ut ut tenuiſſimos, vidiſſe, etiam antequam primam illam ſententiam evulgaſſet.* Sic autem omnino ſcripſi: (*d*) *ut cum antequam illa* (Prima) *Adverſaria ederem, & poſtquam edidi, innumeras non mulierbrium modo, ſed virilium etiam cadaverum Areolas diligentiſſime inſpexerim, ſemel tamen, atque iterum tenuiſſimos, & viſum fermè eludentes pilos, ſemel ex aliquot, aliàs ex perpauciſſimis, cum plurima quidem eſſent, ejuſmodi Tuberculis, & quidem è ſumma eorum mediaque parte erumpentes videre potuerim.* Itaque omnes, non modo ſine ulla ex iſtiusmodi ſuperioribus; ſed ſine ulla prorſus interpretatione, ſatis ſuperque per ſe vident, me hoc certe dicere: etiam antequam Prima Adverſaria ederem, innumeras Areolas me inſpexiſſe; eos autem *pilos etiam antequam* Prima illa Adverſaria ederem, *vidiſſe*, hoc vero me quidem non dicere. Eâdem fide, eâdemque litterarum formâ, alia atque alia tanquam in *Adverſariis* a me ſcripta ſubjiciuntur, quae me nego ad eum modum unquam ſcripſiſſe: & quamquam graviter fero, quae mea non ſunt, mihi ſupponi; tamen aliqua ex parte etiam laetor, cum video, poſt ſeptuennes in ſex meis *Adverſariis* aſſiduas perquiſitiones, ne colorem quidem inconſtantiae objici mihi potuiſſe, niſi quae a meis ſcriptis, & ex parte etiam ſententiis diſcreparent, pro meis denique venditarentur: Et quoniam de quatuor primi tantum loci ſedes indicatur, videlicet *Animadverſio VII. Adv. V;* peto a te, Vir Doctiſſime, ut videas, num in illa tota Animadverſione haec ipſa verba legantur: *Tuberculorum in areolis intimam partem efformari ex*

(*d*) Adv. V. pag. 4.

ex lactiferis ductibus, an verò hoc ita bis indicetur, ut *tuberculorum intimam PROFUNDAMQUE partem efformare* —— *Ductus Lactiferi* dicantur, & *tuberculorum efformatio eorum ductuum & dilatationi, & ultra areolae planum prominentiae MAXIMA EX PARTE deberi affirmetur*, &, quod gravius est, isti ipsi qui nunc quasi a me non animadversus objicitur, inconstantiae colori diserte ibidem occurratur. Quid? quod haec mea ipsa, quae modo protuli, verba quibus ajo, tubercula ductibus *maxima ex parte* deberi, videtur Provocator cl. in hunc modum deformasse, in quem scribit, *alio loco* me docere: *totum hujusmodi tuberculorum corpus constitui ab inflatione veluti varicosa contenti vasis lactiferi:* quae verba me nunquam scripsisse, nunquam de *toto* illo corpore id docuisse, confirmo. Quid? quod *superius adduxisse se*, dicit, argumentum *Verheyenii* —— *illic a me rejectum, hîc approbatum*, cum in superioribus Animadversionibus neque Verheyenium, neque ejus argumentum ullo modo memoraverit. Denique *mittere se illud*, ait, *in polyporum cordis, & aortae Disputatione in se projectum: (Animadv. 41. Adverss. II.)* „*Hîc vides ut obliviscatur, po-* „*lypis per venas è corde productis redeuntis sanguinis motum obsta-* „*re:*„ *veluti si lentissimus sanguinis per cavam ad cor redeuntis motus, qui polypis, cum producebantur, obstare non poterat, posset iisdem jam productis obstare.* Interea autem silet, mea quae hic producit, verba iis continuò fuisse subjecta: *expansionis* (Aortae) *successiva productio sic explicatur. Polyporum in cordis caveis inchoatorum productiones directo quidem tramite Cavam, VENAMQUE, & arteriam PNEUMONICAS* „*TOTA LIBERTATE*„ *percurrebant; sed quae Aortam pervadebat, ea cùm parvo ab egressu è corde intervallo in flexum canalis, seu arcum* „*impingeret;* „*hinc in ELONGATIONE ULTERIORI valde impedita* „ *subsidebat, ibidemque adaugebatur.* Ex quibus nimirum cognoscent omnes, me de iisdem, de quibus ibi ipse, polypis verba facientem, neque de *jam productis*, sive jam absolutis dicere, sed de iis quorum *productiones*, sive *elongationes ulteriores* e corde per vasa fieri, aut non fieri *tota libertate* adhuc possint, &, si de *jam productis* dicerem, hoc ad hominem, ut loquuntur, dicere, ad oblitum videlicet, iis polypis, quos ipse; non ego; *tota libertate* ponit *productos*, obstare sanguinis motum, quamlibet lentissimum (etsi in vena, quam ipse hic omittit, *pneumonica* lentissimus certe non est) quo minus *tota libertate producti* ponantur. Atque haec sunt selecta illa specimina, per quae magno studio collecta, & summa

industria adornata cl. Provocator speravit, fore qui crederent, me *centena* scripsisse loca superioribus suis, *obscuriora satis, sibique minus constantia.*

11 Sexta Animadversione cum Provocator cl. nihil aliud iteret, atque ingeminet, nisi haec duo verba, *non intelligo;* minime mihi
925 id inficiari necesse est. Nam etsi ipse *non intelligit* quid mihi velim, sic in transitu notando quod ille docuit, *arteriae ramum „pergrandem, & satis notabilem „ jecur subire;* intelligent tamen omnes, ramum qui etiam aliquanto major esset quam ipse pingat, haud recte in tanto viscere, quantum est hepar, *pergrandem* dici. Certe Galenus (*a*) *parvam quidem planè arteriam* hepaticam
926 dixit. *Non intelligit praeterea, quo pacto* nonnullis aliis quae per praeteritionem subjicio, *confirmare* sua: quod quidem neque unquam mihi venit in mentem, & miror admodum ipsi venisse, illud praesertim ponenti, quod nunquam facile concedam, me suum *Adversarium* esse. At caeteri omnes praeclare intelligent, me cum Praest. Mangeto disputantem, illa impugnare, nostrum vero cl. Provocatorem nihil respondere, imo alienissima agere cùm incredibili quadam facilitate jam totus in eo est ut mihi, quasi ea quaerenti, argumenta suggerat, quibus sua possim, ut putat, *praeclarius* confirmare. *Demum non intelligit*, quid obstent sibi quae
927 Mangetus ex Malpighio, & Litrio protulit. Verum ubi releget postremas illas duas novae suae Editionis paginas, ut tandem vel ipse intelliget, *exhibitas* ab ipsis *glandulas* —— *ab intortis simul*
928 *hepaticis concurrentibus vasis* debere *distingui*, nedum *posse;* sic etiam intelliget, quid magis *cautum* fuerit, *honestumque*, num se illas *acriter* negasse, quas agnoscere nunc cogitur, an me neganti non assensisse; tum quaenam *tricae, & gerrae* fuerint, num quae
31 structurae sunt a me laudatae, an illae quas ipse *nugas* appellare tandem aliquando coactus est.

12 Septimae Animadversionis hoc est argumentum. Cl. Provocator, enumerans ex ordine & in universum chyli vias, ita scripserat: *Lacteas duplicis generis, glandulas lumbares, ductumque thoracicum.* Ego omissum videns receptaculum chyli, jure meritoque redargui, quod *glandulas lumbares pro chyli receptaculo se habere, non obscure ostendisset.* Quid poterat honestius facere, quam confiteri, se plus aequo Bartholini auctoritati tribuisse, qui ut invenit nonnunquam, ita se rem semper habere credens, lumbares

(*a*) De Us. Part. l. 4. c. 13.

bares glandulas idem esse in hominibus docuit, quod in bestiis cisterna, seu receptaculum chyli, quod tamen postea cavum, ut in bestiis, atque membraneum, sed mole, & saepe etiam numero discrepans, in ipsis hominibus Cowperus, Henningerus, Cantius, aliique Solertissimi Viri invenerunt, quos inter numerandus praesertim est Doctissimus, & erga me Humanissimus Saltzmannus, qui etsi uno in subjecto idem vidit quod Bartholinus, huic tamen id universe statuenti non assentitur. Noster vero quasi hoc etiam 929
tempore, cum receptaculum chyli nominatur, non cavum membraneum, sed solidae glandulae per quas vasa lactea traducantur, intelligerentur, sperat id sibi negotii dumtaxat impositum videri posse, ut Lumbares glandulas de *Lactearum* genere esse, ostendat. *Lacteas esse*, inquit, *cl. Thomas Bartholinus fatetur.* Verum si hoc satis est; jam chyli *Receptacnla* tot erunt, quot glandulae Mesaraei. Addit: ,,cl. Petrus Wium in sua figura relata in Actis ,,Lipsiensibus, chylari receptaculo immediate adjacentes adeo de- ,,lineat (Glandulas Lumbares) ut *iisdem Lactea vasa, non minus ,,quam receptaculo, adhaereant, & competant.*,, Quis non crederet, haec verba, sic aliâ characterum formâ proposita, omnino esse illius Auctoris? Qui tamen cum hujus Explicatione conferet, sic inveniet: *Lactea vasa abscissa receptaculis, & glandulis adhaerentia.* Scribit autem *receptaculis*, quia duo prorsus disjuncta, & dissita proponit in *delineatione illa Ductus thoracici*, qua Noster hîc nititur, supra autem, ut est, ita *singularem & prorsus ex-* 909
traordinariam vocaverat. Quae omnia ut animadverteret nemo; certe sperare non debuit, ne hoc saltem animadverterent omnes; ut glandulae *receptaculo immediate adjaceant*, non esse tamen id ipsum cui adjacent, & quod nunc passim Anatomici intelligunt, cavum evidenter, & membraneum receptaculum. Me quoque postremò (quis crederet?) *in suam ipsam descendere sententiam*, & *me mihi ipsi manifeste opponere*, dictitat, atque ut inconstantiae hujus nota major appareat, *non longe*, inquit, *ab illo insimulationis loco.* Et tamen totis duodeviginti grandibus paginis ab hoc (*b*) distat is alter locus (*c*), in quo me mihi *manifeste* adversari, contendit. Nam supra antequam ad *Hepat. Historiam* accederem, in homine scripseram, *tale esse Receptaculum quale vel Cowperus vel Henningerus proposuit;* non, ut ipse aliis, ut solet, characteribus refert, ,,*tale esse Receptaculum (Chylare) quale Cowperus propo-*

(*b*) Adv. III. p. 50. (*c*) Ibid. p. 32.

„*suit.*„ Sed vel ita scripserim ; quo unquam modo ipse mihi adversatus sum ? Num forte Cowperus chyli Receptaculum non cavum membraneum, sed ipsas lumbares glandulas esse, docuit?
930 Non, inquit ; sed tamen Cowperus in Explicatione cujusdam Figurae tradidit, ad lumbares glandulas *tendere*, & *desinere* vasa *partium inferiorum* lymphatica : ergo *in primis mesenterii ;* haec autem ipsa, secundum *Adversaria* sunt lactea ; igitur lumbares glandulae secundum *Adversaria* , *chylaris etiam excipuli necessariò munera praestare* debent. Quamquam ex iis quae paulo ante dicta sunt, patet, quàm ad rem faciat istiusmodi argumentum ; tamen cum professus sit, hanc Animadversionem se habere *in Tyronum gratiam*, facere non possum quin addam, vel ipsos Tirones ex illa eadem Figura Cowperi, quae in Actis quoque est Lipsiensibus (*d*) per se esse cognituros, *desinere* quidem in lumbarem glandulam dexteram lymphatica illa vasa inferiora, ex eadem tamen magnum vas lymphaticum prodire quo lympha deinde in receptaculum chyli transvehatur : tum ex ejusdem & antecedentis Figurae quae easdem partes suis in sedibus commonstrat, explicationibus perspecturos, Cowperum hic lactea a lymphaticis illis vasis inferiorum partium distinguere, & diserte tradere litteris *ss* inscriptis in iisdem illorum fasciculis, ea ipsa vasa lymphatica *a glandulis inguinalibus* pronasci, *ac ab aliis glandulis quae circa vasa iliaca occurrunt*, *& lympham a partibus inferioribus revehunt :* & sane is dumtaxat unde fasciculi *ss* ascendunt, inferior locus, satis ostendit, num sint illa lymphatica *in primis mesenterii*, multoque magis, num illa *ab hepatis partibus agminatim ascendentia ;* ut Tirones docentur in ista singulari Animadversione.

13 Venio ad octavam, in qua haec de ipso a me scripta cl. Pro-
934 vocator Lectoribus judicanda proponit : *Willisius*, *& Vieussenius de nervis hepaticis neque ista eadem prorsus*, *neque ista eadem ambo unanimiter tradidere*, *quae hic ab ipso tradidisse narrantur.* A Lectoribus igitur videnda sunt primum omnia, quae illi ab ipso tradidisse narrantur, deinde omnia quae tradidere : haec ni videant ; inter se conferre, & judicare quî possint ? Verum etsi Animadversio multis, longisque textibus legentes obruit ; in ea tamen plures ex iis rebus non videmus, quae prae caeteris videndae hic fuerant. Lectores id sentient ubi illa omnia per se conferent. Tunc enim
22 videbunt primum, in *Historia Hepat.* sic narrari : *SEX ab eisdem* (Wil-

(*d*) A. 1699. M. Febr.

(Williſio, & Vieuſſenio) *graphicè deſcribuntur fibrae nerveae:* quot quidem apud ſecundum videbunt, non apud primum, qui etſi in Animadverſione dicitur *ſimilem nervearum fibraruum — numerum oſtendere in Tabula* XI. *Nervorum deſcript. & caet. ſub* 935
notis ♂ & ☿; tamen neutra ſub nota ſex, ſed plures oſtendit, ſuae conſentiens deſcriptioni, ſuaeque ſub nota *o*, magis huc quam ☿, pertinente, Explicationi in quarum illa *maximum* memorat *fibrarum nervearum faſciculum*, in hac *magnam nervorum conjugationem*. Videbunt deinde, narrari quidem de ambobus, ſed Vieuſſenium tantum, non Williſium, docere: earum ſex fibrarum *TRES veſiculae felleae ramiſque ductus biliarii impertiri.* Videbunt tertio, cum ambo pariter dicantur tradere: ex caeterarum fibrarum *ac fibrillarum octavi paris dextri concurſu plexum efformari hepaticum*; ab uno tamen Vieuſſenio haec tradita eſſe, non a Williſio, qui tantum abeſt ut id doceat; nullum alium hepaticum plexum agnoſcit, quam qui a Vieuſſenio vocatur *Plexus ganglioformis ſemilunaris nervi intercoſtalis*, ideſt ganglium ex quo fibrae effecturae hepaticum Vieuſſenii plexum proficiſcuntur, non reticulum ex harum, & fibrillarum octavi paris dextri concurſu formatum: quod quidem reticulum a Vieuſſenio pro hepatico Plexu habetur.

14 Cum haec Lectores tria viderint, ſicque perſpexerint, num *iſta eadem ambo* Auctores *unanimiter tradiderint*, quae tradidiſſe narrantur; videbunt porro, num *iſta eadem prorſus* quae ibidem ſubjiciuntur, tradiderint. Nam quarto narrari invenient, hepaticum plexum *ad totum inde jecur* eſſe *diſtributum*, quod neuter illorum diſerte docet. Quinto denique (ne longior ſim) narratum legent, hepaticum plexum *fibrarum faſciculis quaquaverſum expanſis cum plexu lineari, meſenterico aliiſque abdominis communicare.* Sed, miſſis nunc caeteris, plexus iſte *linearis*, quem utraque *Hiſtoriae Hepat.* Editio fideliter, & primo quidem loco, quaſi evidentius communicantem, inculcat, cum alius eſſe non poſſit quam *lienaris*, ut in ea quoque Parte legitur ejuſdem *Hiſtoriae* quae in Theatro Anatomico edita eſt; certe cum hepatico non communicat ſecundum Williſium, neque vero ſecundum ipſum Vieuſſenium. Non ſecundum hunc, ut ejus deſcriptio, ac delineatio commonſtrant; non ſecundum Williſium, qui cum id docet, ac pingit, non de plexu hepatico reticulari de quo in *Hiſtoria Hepatica* ſermo eſt, ſed de longe alio plexu intelligit ganglioformi, quem ipſe hepaticum vocat, ut ſupra diximus. Quae omnia cum ita ſint; quid reliquum eſt, niſi quod ſidenter nimis Animadverſio concludit,

937 dit, ut *videant nunc ingenui Lectores*, ac judicent inter me negantem, a duobus illis ſcriptoribus illa eadem prorſus, atque unanimiter tradita eſſe, atque inter Provocatorem dictitantem adhuc, amborum *tam conſonas ſibique invicem reſpondentes* eſſe *ſententias*, ut locum habeant, quae non dubitat illo ſuo attico lepore ſubjicere, haecque praeſertim: *Videant tandem* inquit Lectores, *ſi „monendus ipſe plura fuiſſem, imprimiſque ut loqui ante dicerem „: cum neque monendus plura ſit neque loqui ediſcendus, qui aliorum verbis fideliſſime loquitur*; quaſi ego ipſum eſſe *loqui ediſcendum*, non *loqui edocendum*, monuiſſem.

15 Cum reliquae omnes, tum vero potiſſimum nona Animadverſio nullam a me poſtulat reſponſionem. Cl. quidem Provocator, quod de ipſo hactenus demonſtravi; id mihi non dubitat affingere,
938 quod verba *plerumque perhumaniter aſſoleam mutilare.* Sed cum eodem in loco fateatur, me ubi maxime conduxiſſet, id minime feciſſe, hoc ipſo omnibus ſatis oſtendit, in ejusmodi re ignarum prorſus, & inexpertum me eſſe. Contendit deinde, ſe *vel ipſos nervos hepatis*, *vaſa hepatis appellare nervoſa cum plerisque Medicorum* potuiſſe, non *propriè* quidem, & *in ſpecie*, *ſed ipſum nervoſarum partium genus*, *quod certe liquidum non eſt*, *redigendo in genere ad canales*, videlicet ſecundum *genericam* Partium diviſionem *in liquida*, *& canales.* Sed etſi ſecundum hanc ipſam rationem *Membranas vaſa membranoſa*, Oſſa, & Cartilagines, *oſſea*, *& cartilaginea vaſa* appellare liceret; cum videant tamen omnes quam abnorme eſſet hiſce uti appellationibus *proprie*, & *in ſpecie* loquendo, quae contra ubi illa inſtitueretur *generica* diviſio, in ejusmodi ſermone ſuum certe locum haberent; illud profectò hic unice quaerendum exiſtimabunt, cum ipſe *vaſa* hepatis *nervoſa* dixit, illamne ibi diviſionem *genericam* inſtituiſſet, an contra locus requireret, ut *proprie*, & *in ſpecie* loqui crederetur. Invenient igitur id dixiſſe, non obſcure, & ex conſequenti, in neſcio quibus, ut Animadverſio *obtrudit*, ſuorum Capitum inſcriptionibus, quas certe eſſe in Theatro quod examinabam, Anatomico, innuere non potuiſſem, ſed perſpicue atque diſerte ubi mea Adverſaria ſatis indicant, videlicet ubi venâ portae, arteriâ, ductuque hepaticis, & venae cavae portione deſcriptis, vaſis hepatis *proprie* & *in ſpecie* vocatis, ad capſulae pleraque eorum involventis deſcriptionem pergit. *Va-*
27 *ſa*, inquit, *haec omnia*, *praedictaque limphatica*, *& nervoſa*, *exceptis venoſis ductibus & caet.* Haec cum perpenderint, tum intelligent, in quem illud iterum cadat (*a*). *Dic*

(*a*) Juven. Sat. 6.

Dic aliquem sodes, dic, Quintiliane, colorem.

16 Animadversionis decimae propositum duplex est. Alterum, 944
ut *evertat omnes in suos Hepati-cysticos, & Cyst-hepaticos ductus effictas objectiones.* Alterum, ut hi ductus *a quolibet dubitandi loco expediantur.* Et primum quidem facile obtinet Provocator cl. nam plerumque *objectiones* a se ipso *effictas*, non a me productas, *evertit.* Ego enim de ipsius, non de aliorum plerorumque ductibus dubitavi. Alii in bestiis quibusdam crassiores bilis canales hinc cum hepaticis ductibus, inde cum vesicula communicantes tradiderunt: Num de his dubitavi, qui, ingenti spectato animalium numero, scripserim (*b*): id *in perpaucis tantum brutis locum habere?* Ipse vero tradidit, etiam illos quos passim minimas Cystis radiculas vocant, tradidit, inquam, *minutos etiam hosce ultimos canaliculos*, 112
non minus ac priores, ex ipsismet pori bilarii ramis exoriri: qua de re me dubitasse, profiteor. Alii humanae etiam vesiculae adhaerere radices ejusmodi, imo crassiusculos ductus in eam influentes, neque tamen cum hepaticis canalibus manifeste communicantes, docuerunt. Num haec omnino negavi, qui sim ad hunc modum locutus (*c*): *quamvis in humanâ etiam vesiculâ certa quaedam oscula, aliquam styli portionem admittentia interdum saltem videamus; gravissimos tamen Anatomicos, & in his Cowperum, dubios haerere, an semper occurrant, multoque magis, an cum hepatico ductu communicant?* Quod si Provocator hanc communicationem vel in ipso homine, sicut nunc facit, contendit esse manifestam; de hoc certe dubitavi, quanquam *fieri posse* tamen addiderim, *ut haec omnia in caeteris etiam animantibus, ipsoque adeo homine retegantur.*

17 Quae cuncta cum ita sint; *effictam* igitur esse omnes vident objectionem primam, in qua plurimis Auctoribus, quorum ego 945
observationes in dubium nunquam revocavi, nominatis, haec subdit: *Post tantorum hominum testimonia; quis credere potuisset inveniri scriptorem, qui ut adversus mea omnia opera videretur luctari, vel hujusmodi ductus revocare in dubium studeret? & tamen cl. quidam Anatomicus, cùm his explorandis numquam fortè operam insumpserit, firmè asserit, etsi fieri potest & caet.*,, Effictum est, me *his explorandis nunquam forte operam insumpsisse*, qui quae viderim, ea probaverim, atque indicaverim; effictum est, me illa scripsisse, *ut adversus sua omnia opera viderer luctari*, quae nisi Praecl. Mangetus, quocum disputabam, probavisset, non facile unquam,

(*b*) Adv. III. pag. 57. (*c*) Ibid.

quam, in publico ſcripto, vel minimo attingere digitulo voluiſſem. Effictum eſt, me quae fere omnes unanimiter doceant, ea de his ductibus *revocare adhuc in dubium ſtuduiſſe ;* quaſi vero falſum omnino eſſet, quod non ita pridem in Diſſertatione de *novo Bilis Diverticulo* ſcripſit Profeſſor Eruditiſſimus Abrahamus Vaterus: *plurimos ex recentioribus horum vaſorum exiſtentiam in homine negare, & tubulos illos, quos pro hepati-cyſticis reputarunt quidam, nil, niſi ramulos ſanguineos ex arteria & vena cyſtica oriundos eſſe, demonſtrare.*

18 Quod ſi Provocator cl. non id ipſe feciſſet, quod mox praeter rationem mihi imputat, ut quae de his ductibus vel in ipſo homine non negavi, *perhumaniter mutilaret*, continuo vidiſſent omnes, me tantum de his agnoſcere, quantum plures alii agnoſcere hac tempeſtate noluerunt, etſi nondum, ut in beſtiis quibusdam, ſic in homine exploratum eſſe, dixerim, illos cum hepatico ductu communicare: quod ſane neque Bidlous, neque Bohnius, neque, quantum ſcio, Cheſeldenius, neque vero Caldeſius aut ipſi explorarunt, aut ab aliis exploratum eſſe, docuerunt: *quos* tamen, ſcribere non dubitat, a me *conſuli potuiſſe.* Quid, ſi magis quam ipſe conſului? Nam illa quam in Theatro laudat Bidloi Figura, nonne illa ipſa eſt in qua id omiſſum notavi (*d*), quod poſtremo loco ibidem repraeſentari ab ea, dicit? nonne illa ipſa eſt, ad quem reſpiciens Incomparabilis Profector Ruyſchius (*e*), *nullas radices è Veſiculae fundo emergere* docuit, *quantumvis eae in figuris ab exercitatiſſimo Highmoro, & poſt eum a cl Profeſſore Bidloo repraeſententur?* nonne illa ipſa eſt, ob quam *praejudicio potius, quam experientiae* obſecutum eſſe Bidloum, ſuſpicatur *Schroerus*, a Ruyſchio laudatus, qui denique illas radices id eſſe quod ſupra ex Vatero indicavimus, ſine ullá dubitatione conſtituit. Bohnium vero an magis quam ipſe conſuluerim, cum illa oſtendunt quae agnovi aliâs ex Bohnio fuiſſe a Provocatore ſumma cum diſſimulatione deſumpta, tum hoc praecipue commonſtrabit, quod cum ipſe *obtrudat*, Bohnium ſcribere „oſcula hujusmodi ductuum „ad fellei folliculi cervicem patentia, —— *in homine* —— *ſtylum* „interea aequè *ac in bovino ſubjecto aequè recipientia ;* „recordor, multo aliter Bohnium (*f*) ſcripſiſſe, videlicet *ſtylum interdum aeque*

(*d*) Ibid. p. 64. (*e*) Ad Epiſt. Probl. V. (*f*) Circ. Anat. Prog. 17.

que ac in bovino subjecto recipientia. Heisterum autem non solum *Accuratissimum*, sed etiam Prudentissimum Anatomicum magis quam ipse, de Cheseldenio consului; nam cum Provocator cl. illud dumtaxat attenderit, quod Heisterus *enunciavit*, *Cheseldenium Anglum radices felleas in homine delineasse*, ego illud etiam attendo quod nihilominus Heisterus idem, qui Cheseldenium consuluit, ibidem (*g*) rursus pronunciavit: *Radices felleas in bobus non in homine adesse.* Denique cl. Caldesium uter nostrum aut diligentius consuluerit, aut fidelius expresserit, tu Vir Doctissime, judicabis. Provocator sine ulla dubitatione affirmat: *Caldesium vasa hominis hepati-cystica descripsisse, atque delineavisse.* Ego id a Caldesio factum, diserte nego: ac plurimum miror, Provocatorem cl. scribere, Caldesium *in* ea *delineatione secum non omnino convenire*; nam ut mitissime loquar, is qui paulo post non veretur scribere, me *fortasse non parum esse excusandum quòd res suas non satis intellexerim*, minime ipse intellexit, Caldesium (*h*) Tab. II. Fig. VI, non communicantes cum vesicula, sed ab hac anteposita fortuito opertos in medio excursu aliquot hepatici ductus ramos delineasse: usque adeo (ut ipsum quibus alias, verbis excusem) usque adeo *proclive est hominibus ea videre, quae non sunt, quando ea quaerunt, quae ut sibi animo confinxere, ita cupiunt invenire.*

19 Vellem non minus excusare ipsum posse in iis quae ad *alteram objectionem* respondet, inde petitam quod *bruta* quidem, *in quibus se se exercuit, memorasset, humanum autem jecur ne in tota horum ductuum descriptione memoraret, diligenter cavisset.* Et sane quis non miraretur, ne verbum quidem ipsum fecisse unde intelligi liceret, hos ductus, ut nunc contendit, jam tum in hominibus vidisse. Re autem vera ne verbum quidem de hoc fecisse, id satis superque demonstrat, quod unum respondet, videlicet se memoravisse ductum *exacte jam* —— *à Glissonio, aliisque descriptum, à* 946
ductu hepatico paululum ante cystici insertionem emergentem & caet. Fateor. Sed num propterea *humanum jecur* memoravit? *Cum*, inquit, *Glissonius in homine haec vasa describat, jam ergo* —— *humanum jecur* —— *amplissime memoro: imò per illud „aliisque descriptum„ Bohnium inprimis indigitare intenderam, qui nempe ductum illum majorem cysticum, prius à Glissonio descriptum, in binis humanis cadaveribus satis conspicuum offendisse memorat.* Scilicet hoc erat, unde liqueret, *quantae esset fidei propositio* mea, Pro-

(*g*) Comp. Anat. 2. Edit. n. 217. (*h*) Osserv. int. alle Tartarughe.

Provocatorem *humanum jecur ne memoraret*, *diligenter cavisse!* Ne si illud quidem diserte fecisset, quod *intendisse* se dicit, ut Bohnii nomen adjungeret; meam posset *fidem* redarguere: quid enim? num propterea quia nominavit Glissonii ductum; *humanum jecur* memoravit? num forte is ductus non etiam est in brutis animantibus? imo neque Glissonius, neque Bohnius, neque alii, quos sciamus, illum in homine *a ductu hepatico paululum ante cystici insertionem emergentem* descripserunt; igitur qui ductum hujusmodi ceu ab *aliis jam exacte descriptum* memoravit, ille non modo *humanum jecur*, ne humanum quidem ductum eo tempore memoravit. Quid? si hominem fateri cogerem, se non potuisse tunc, ut dicit, *intendere Bohnium inprimis indigitare.* Attende, quaeso, diligenter, Vir Doctissime. Rem enim magni momenti, incredibilem, inauditam, aggredior; hanc cum ostendero, tum recte judicare poteris, quàm Provocatorem nostrum deceat in hoc aliisque innumeris locis meam fidem immerito insimulare. Hîc certe ubi sibi commodum esse existimat, se tunc in animo habuisse affirmat, Bohnium ob duas illas in humanis cadaveribus observationes, indicare. Alibi pariter, ubi ipsum cogo fateri, apud Vesalium nequaquam esse quod apud Vesalium esse, tunc scripserat, ad Bohnium
1047 confugit. *Fateor*, inquit, *me casum illum ex honoratissimo Bohnio, inconsulto tunc Vesalio (quem quidem prae manibus non habebam) desumpsisse. En illius locum in Circul. Anat. Progynasm.* x. *de Chylificat. fol. edit. Lips.* 153. *ubi & caet.* & loco Bohnii producto, *An tanto*, inquit, *Viro, ut Bohnius est, adhibenda fides non fuerat?* Quid si cogo hominem confiteri, neque illum primum, neque hunc alterum Bohnii locum tunc respicere, aut ex Bohnio desumere potuisse? Quî facies? inquis. Ego vero faciam nullo negotio; proferens dumtaxat longe alia ejusdem Provocatoris verba, ex hac eadem, quod incredibile videtur, Animadversione desumpta: *Boh-*
959 *nius caeterum ille est, cujus quidem Opera nusquam ante primam meae hujus Historiae editionem legeram: sed postquam cl. Adversarius mihi eum, veluti contrariae nostris sententiae fautorem, objicere dignatus est, natâ mihi in animum curiositate consului; eòque libentius inde perlegi, quò ipsa mihi rebusque meis, ut si propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures nobis invicem communicassemus, adeò adamussim facientia undequaque reperiebam.* Me ipsum hominis, utcumque de me meritus sit, miseret; nam; ut ego sileam; quis haec per se non deprehendat ipsique videat, hanc infelicem optionem esse reliquam, vel ut Bohnium *nusquam ante primam suae*
hu-

hujus Hiſtoriae editionem legiſſe, defendat, quo poſito jam fateatur neceſſe eſt, ſe in ea prima editione neque ad Bohnii obſervationes illas reſpicere, neque ex eo loca deſumere, contra ac ſemel atque iterum affirmavit, potuiſſe; vel ut haec ante editionem illam primam ex Bohnio hauſiſſe, ex Bohnio deſumpſiſſe, contendat, quo utcumque poſito, quis amplius credat, non eodem modo tot alia ex eodem, ut ego objeceram, Bohnio, innominato deſumpſiſſe, idque cum fecerit, hìc tamen nobis ut permirum aliquid venditaviſſe, ſe ita in eadem cum Bohnio incidiſſe, *ut ſi propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures ſibi invicem communicaſſent.* Poſt haec, quae ejus in libro recognoſcere omnes poterunt, ſemel bene cognita, atque deprehenſa dictitet, quantum velit, magnas *ulterius in ambages* me *ruere*, me *verba*, *atque verſiculos ſuos mutilare & hinc inde diruto ordine tranſponere;* ne multis; me ea omnia quae ipſe fecit, facere, dictitet; quis erit qui jure cenſeat ullam a me ipſi reſponſionem deberi? praeſertim cum omnes vel ex ejus Animadverſionum argumentis, vel ex iſta ipſa pagina cum meis *Adverſariis*, quae *Hiſtoriae Hepat.* ordinem plus etiam quam oportebat, ſequuntur, diligenter collata, facile percipiant quam ipſe ordinem invertat, ex proxima autem pagina quanto detrimento verba mutilet, ſint aeque percepturi; quae ſi ego aliquando melioris ordinis, aut brevitatis cauſa vel tranſpoſui, vel ex parte omiſi, nihil inde tale conſequitur, ut omnibus in locis poterunt aequi Lectores cognoſcere. Sed tamen tantae iſtae *ambages*, in quas *ruere* in tertia *objectione* me, dicit, *effictae* ſunt. Non ego ibi (*a*) de ejus *ſententia* loquor, aut huic dico Verheye- 947
nium eſſe contrarium; imo ex eo quod huic Verheyenius praeivit, infero, non verum igitur de aliorum ſententiis cl. Provocatorem narraſſe, dictitantem *horum omnium canalium uſum ad UNICAM bilis in recipiens ſuum deportationem decantatum fuiſſe.*

20 Quarta *objectio* etiam manifeſtius *efficta* eſt. Neque enim ego ſcripſi, ut diverſa characterum forma obtrudit, *familiare illud Verheyenii argumentum: Ita in brutis; ergo & in homine, fallax eſſe;* ſed ita ſcripſi (*b*), *quàm ſaepenumero fallax ſit, liquet.* Haec autem haec vera *mutilatio* eſt, quae ſententiam ſic mutat meam, ut nihil ſit opus ad id quod ſubjicitur, reſpondere, praeſertim cum altero illo in loco (*c*) ſatis mihi conſtiterim qui eo argumento non ad demonſtrandum, ſed dumtaxat ad revocandum in dubium

(*a*) Adv. III. pag. 57. (*b*) Ibid. (*c*) Adv. II. pag. 77.

um rem quidem longe alterius ordinis, usus sim, nihil ipse pronuncians, sed pronunciantem dumtaxat monens, non *objurgans*. Nunc vicissim in quinta *objectione* quaenam tandem nostra illa fuerit mutilatio videamus, de qua tantopere conqueritur, ac si revera *conati essemus* sic *amplam illam horum vasorum ostensionem, quae a se, aliisque plurimis Anatomicis* (de quibus jam vidimus) *in quolibet majori bruto, ipsoque homine creberrime*, ut ait, *instituitur, obscurare, & invertere*. Quis non existimaret, me aliquid de insigni aliqua ejus ostensione, & quidem in homine, praetermisisse? Nihil ejusmodi. Queritur enim, me *verba illa praecipuam*, ut ait, *textus sui significationem aperientia mutilavisse*, haec videlicet: *Varium amborum canalium numerum in subjectis variis attingebam.* Sed in quibus tandem? Hominem nunquam nominaverat, sed *animalia quamplurima, Boves, equos, sues, & etiam Molossos.* Cur hìc ubi res agitur, non dicit in quibus? ut experiri etiam alii, & credere possint. Deinde quid est *varium canalium numerum attingebam?* Non de numero quaerimus, sed de origine. De hac diserte loqui oportet, ut credere possimus. Utrumque demum fecit. Hepar suillum unum, & in hoc vasa de quibus a me quaerebatur, duo cum eorum origine, ne dicam qualicumque nexu, commemoravit. Itaque ego, non mutilatis, sed praeteritis, ut incertissimis, & ad rem diserte non pertinentibus, neque propterea fidem facientibus indefinitis superioribus illis verbis, ab iis dumtaxat incepi, quae de certo subjecto essent, ad propositum pertinerent, & fidem aliquam facere possent. Ex iis, quibus ipse usus sum verbis, mens satis elucet mea; neque enim universe dixi: *At quid affert?* sed sic (*d*): *At quid affert quò id credere possimus? In hepate, inquit, suillo & caet.* Itaque non mutilavi qui illud reliqui *quò id credere* non *possemus*, illud autem omne protuli *quò* dumtaxat *id credere posse* videremur; certe ex iis quae protuli, nulla verba intermedia subtraxi (ut illa ipse, *quàm saepenumero*) quibus subtractis, sententia continuò mutaretur.

21 Antequam ad *objectionem* sextam transimus, hic duae pariter non leves sententiae nostrae mutationes occurrunt. Ait, *Verheyenium* (cujus de *lapsibus*, & multo tamen majoribus laudibus
948 dicetur alibi) „*peritiâ & diligentiâ mihi spectabilem modò*„ *a me renunciari*. Ego vero haud paulo aliter quam ipse animadvertere videatur, de Verheyenio ibi (*e*) scripseram, sic videlicet, *cujus peri-*

(*d*) Adv. III. pag. 57. (*e*) Ibid. pag. 58.

peritia, ac diligentia nobis aliquanto magis ſpectata ſit, quam iſtius Provocatoris. Ait quoque, *magnificas* quasdam *laudes D. Calvo diſcipulo ſuo* a me *profuſe impenſas.* —— *magnis* hunc *laudibus* a me *exundatum eſſe*, dictitat. Num igitur cenſet, qui ſui diſcipuli fuerint, eos a me laudibus ornandos non eſſe, praeſertim ſi in re non levi, ſed graviſſima, multo diligentiores Magiſtro ſe praebere videantur? Sed inſpiciamus, obſecro, divinum iſtud, & inuſitatum laudum genus, quibus a me *profuſe* illum ait eſſe *exundatum.* Quid quaeris? error ejus ſimilis eſt ſuperioris. Ea enim ipſi incomparabilis, quae mihi mediocris laus videtur, quod ego ex Epiſtola Chirurgi Peritiſſimi Calvi, a Praecl. Anellio vulgata, & ex iis quae, eodem Calvo communicante, edidit Eximius Vir Fontenellius, crediderim (*f*) eam qua de agebatur, Hiſtoriam *multo accuratius* a Calvo *traditam*, quam extet in litteris illis Cl. Provocatoris, quas ipſe *curſim ad cl. Mangetum conſcriptas* fatetur. Non igitur Calvum credidi, ut Animadverſio obtrudit, *res* Noſtro *ignotas*, ſed res ut diſerte ſcripſi, a Noſtro *parvipenſas* evulgaſſe. Neque aliam in Calvum laudem ullam contuli, niſi ſorte pro nova quadam & inaudita laude habet, quod pervulgatum contritumque hac tempeſtate *Peritiſſimi Chirurgi* titulum addidi, non modo ne humaniſſimo horum temporum mori in iis qui vivant, non ſine aliqua laude nominandis deeſſem, verum etiam quia *Peritiſſimus Chirurgus* fuerit, neceſſe eſt, qui *juſſu* cl. Provocatoris *foetum à viventis matris umbilico extraxerit.* Utrumque id eſt; ſi ego propterea *magnificis, magnisque profusè laudibus exundaſſe* Calvum dicendus ſum; quid de Praeſtantiſſimo, ad quem ſcribebam, Mangeto, qui (*g*) eundem Calvum, non modo ut ego, ipſum imitatus, *Peritiſſimum*, verùm inſuper *magni nominis Chirurgum* vocaverat; quid item de Auctore Folii cujusdam dicemus typis editi A. 1720. inſcriptique: *Requiſiti del Dottore di Medicina Giambattiſta Bianchi.* Cum enim is Auctor celeberrimus in celebri illo Opere, ſive Folio, ſcribat de Noſtro: *Fanno menzione delle di lui già ſtampate Fatiche —— i più celebri Autori*, tum vero inter hos ponit *il Sig. Dottore Calvo, già Scuolaro del Sig. Bianchi, nella ſua operetta Italiana:* „*Del feto fuori dell' utero.*„ quae nimirum illa eſſe videtur, quam hic cl. Provocator memorat *ſcriptam ſub oculis ſuis, italico ſermone, relationem cum publico* a Calvo *communicatam.* Ejusdem quoque Folii Auctor, a quo incredibilem

(*f*) Adv. IIII. pag. 83. (*g*) Theatr. Anat. Tom. II. pag. 143.

bilem etiam illam, & cujus infra erit usus, primo loco notitiam habemus, videlicet Provocatorem nostrum, qui sibi adeo senior videtur, esse natum (haud multis denique ante nos mensibus) A. 1681. idem, inquam, Auctor inter edita a nostro *Opera Medica* Opus etiam commemorat, ut a Mangeto evulgatum est, quinque & triginta, haud amplius, versiculorum, *De foetu a ventre viventis Matris extracto:* quod Opus hîc noster sic extenuat, ut epistolam; quod supra diximus; vocet, *cursim ad cl. Mangetum conscriptam.*

22 Sed ad sextam *objectionem* veniamus. *Redeamus*, inquit, *ad Verheyenium, cujus propositum locum si demonstrem nostras horum ductuum ostensiones egregiè firmare, neque ideo à censore nostro fuisse hunc authorem intellectum, de causae nostrae bonitate apertum aliquando lectores judicium prolaturos fore confidam.* Equum postulat, si promissa *demonstret;* sed quid, si *propositus* Verheyenii *locus*, contraria utrique promisso luculentissime *demonstras?* Igitur *propositus* Verheyenii *locus*, ut *Adversarior. III. (h)* perspectis diligenter oris quisque intelligit, est *l. 1. tr. 2. c. 17. quod in I. Edit. est c. 15.* In eo capite an quae ego ajo, *sic observaverit, atque descripserit* Verheyenius, videndum est; ego enim *Ibidem* indicavi, Verheyenium *sic observavisse, atque descripsisse.* Figuram quidem, quae ex ipso in Theatro proponitur, etiam memoravi, sed cum *observationibus, atque descriptionibus* ita conjunxi, ut siqua forte in ea Figura, haud infrequenti, ut toties ostenderam, scalptorum vitio, non satis aut perspicue, aut fideliter expressa essent, nemini illa, nisi volenti, obesse jam possent. Quis enim, cum de Anatomico aliquo intelligendo agitur, & res a Figura, quae praesertim, ut haec, sit apographa, dubia fit; non illum potius consulat, quam scalptores, aut credat hos, homines Anatomes imperitissimos, melius Auctorem, si Diis placet, quam se, suasque observationes Auctorem ipsum intellexisse? Verheyenii Figura exigua, & confusa est. At Verheyenii verba (haec autem *locus* ille Verheyenii sunt) ad eam declarandam Figuram in medio illo Capite de industria secundum ejus litteras, & numeros, quos inter verba repraesentat, conscripta, plura sane, & perspicua sunt. Attamen Provocator cl. *propositum* Verheyenii *locum* consideraturus, hunc deserit, & quasi ego Figuram dumtaxat memorassem, ad illam decurrit, & qui de inverso a me suorum verborum ordine queritur, mea sic invertit, ut ea

(*h*) Pag. 58. 57.

ea è *limine* arripiat, quae postremo loco erant examinanda. Mul-
tus autem ipse est, ut homines solent in mala causa, quem ego in
optima non imitabor. Certum quendam ductum scripsi *Verheyeni-
um vidisse maximo quidem orificio 3. biantem, sed minus conspicuo,
quia non, ut duo illa orificia priora, tuberculo prominebat.* Provo-
cator, qui haec quàm sibi adversa sint, videt, Figurae apographae,
imo propriis etiam quibusdam cogitationibus inhaerens, *falsum* in
ea dictitat, *orificium 3. maximum esse; falsum, minus conspicuum
esse; falsam* denique esse meam ex eadem ut ipse ait, Figura *illa-
tionem, quod nempe Verheyenius hîc intenderit potiùs orificia* 1. *&* 2.
quam orificium 3. *tuberculo munita exhibere, quia scilicet promi-
nentia magis vidisset.* Quid opus hîc est cogitationibus, & *illatio-
nibus*, ut omnes cognoscant, uter nostrûm intellexerit Verheye-
nium, cum verba illa mea ex his ipsis Verheyenii desumpta vide-
ant, qui de illorum trium orificiorum situ, & intervallis cum ex
ordine docuisset, *prout*, inquit, *in Figurâ per numerum* 1. 2. 3.
*expressum est. Quod magnitudinem spectat, supremum erat minimum,
secundum majus, tertium longe maximum; licet hoc, quia tubercu-
lo non prominebat, minus foret conspicuum;* de illis autem duobus
aliis orificiis supra dixerat: *duo alia offendi orificia exiguis tubercu-
lis in vesiculae cavitatem eminentia* 1. 2. Quae ego Verheyenium
vidisse affirmavi, Verheyenius ipse diserte se vidisse, confirmat: &
erit qui alienis scalptoribus magis, quam Verheyenio ipsi credat,
hujusque *locum* a me *propositum* deserat, quem tamen *locum* neque
a nobis antelligi, & pro se facere, susceperit demonstrandum? De-
serat autem? imo, ei *loco*, qui facta certe & observationes conti-
net, quasdam suas facile, si opus esset, infirmandas, cogitationes
longe anteponat. Nam Verheyenius diserte docet, Ductum *e* 3. 950
(qui D. Medius est) *desinere* 3. *osculo: alium ductum inferius* (qui
est D. inferior) *cum primo* (qui D medius est) *circa insertionem*
concurrere, denique Ductum *c.* 1. 2. (qui D superior est) sive ille
gemino quasi crure instructus, desinere in *duo* illa *orificia exiguis
tuberculis in vesiculae cavitatem eminentia* 1. 2. Cum haec omnia
sint ita certa, & perspicua, ut quicumque legerint Verheyenium,
aliter ac nos retulimus, intelligere non possint; Provocator, quasi
Verheyenius *in descriptione confusè* (sic enim ait) *aliqua* dumtaxat
de his insertionibus proferret, non modo contendere non dubitat,
sed *probavisse* se, credit, Ductui inferiori D *attribuendum esse* 951
osculum 2, oscula autem 1. & 3. *cruribus canalis superioris D* ——
referri debere; perinde ac si ipse, non Verheyenius, istas ipsas a

Verheyenio diligenter habitas, observationes habuisset. Si haec quae minime sunt ferenda, invenire posset qui ferrent, invenire quoque posset quibus probaret, non quod ipse, ut sibi commodum est, comminiscitur, sed quod ego ex ipsis Verheyenii observationibus, & descriptionibus objeci, id *effictum* esse, & *sat inconsulte contortum*. Eisdem quoque probaret, ex hac Verheyenii Figura ostendi illa de quibus me dubitare, professus sum: quasi vero aut ea ex bove non esset, aut *minutas etiam* illas, *ultimasque* Cystis radiculas commonstraret *ex ipsismet pori biliarii ramis exoriri*.

23 Neque sui dissimilis est in septimae *objectionis* examine. Ego
952 quod objicio id Verheyenium dico *ex parte descriptione*, *ex parte Figurâ eâdem luculenter ostendere*. Ipse sic *festinat* ad *Figuram*, ut *descriptionem*, non sine causa a me inculcatam, omnino transiliat. Nam in Ductu illo D medio, *qui a* Provocatore *non minus quam Ductus D infimus*, *cyst-hepaticus appellatur*, cum tamen ante tres, haud plures, versiculos aliud omnino sentiens, eundem *infimum ductum D.* se *hepati-cysticum dicere*, docuisset; in Ductu, inquam illo D medio, id quod Figura haud satis ostendit, Verheyenius praeclare descripsit verbis illis: *Hic ductus per totum tractum inter ramum & caet.* Quae ad verba; si, ut par erat, retulisset; nihil ipsum habiturum fuisse quod responderet, ostendunt ea quae respondet ad illam Figurae partem quam sibi manifestò adversari, negare
953 non potest. Nam postquam *spinarum piscium* similitudine producta eandem, hoc est Verheyenium, non obscure derisit (quod quidem longe aliud est, quam ejus *lapsus* modeste adnotare) satis esse credit ad objectionem declinandam quod in altero Ductus superioris D crure *contrariae rivulorum insertiones* exhibeantur, nimirum perexigua una aut altera lineola, quae tamen neque in Lipsiensi Verheyenii Editione A. 1705. neque in Coloniensi A. 1712. invenitur. Sed quoniam has ejus Auctoris Editiones, in aliis quoque ab exhibita in Theatro Anatomico Figura (*a*) discrepantes, supra haud memoravi, & hic praeteribo, illudque unum inculcabo, de altero tamen crure illius ductus sibi multo certius, atque evidentius opposito nihil ipsum, ut neque de maxime adversa descriptione respondere.

24 Quo minus mihi respondendum censeo de illo, ut semel atque iterum vocat, *Paradoxo*, *contra omnes humorum in animali*
954 *circuitum leges*, quod ipse ait, excogitato; quasi id ipsum, & quod

(*a*) Tab. LXIII. Fig. 16.

quod praeterea fieri, sed *interdum*, & a *causa quapiam nova*, credidimus, venularum innumerarum observatio non indicaret; nisi forte hoc nunquam *celeberrimus* Professor animadvertit, quando ne illud quidem videtur animadvertisse, majus esse pelvis cavum ureteris cavo; neque enim *a minoribus in majores cavitates* scripsisset *CUJUSLIBET excrementitii laticis cursum dirigi.* Multoque etiam minus respondendum censeo aut de meis quibusdam verbis, aut de octava *objectione*, quorum neutra quorsum pertinerent, ipse intellexit, cum tamen omnes, nisi ad ea quae ex Verheyenio objeceramus, respondeat, quantum hac prematur, intelligant. Quid, 956
si alia praeterea attulissemus? cum ad ea quae attulimus, nondum, ut ostendimus responsum sit: ex quo patet, num *inutiliter*, ut ipse dictitat, *atramentum profuderimus*, & an *effictas* ipse, sed non a nobis, *objectiones everterit*, quod primo loco in ista longissima Animadversione faciendum susceperat.

25 Nunc alterum sequitur, ut illos suos, de quibus nos dubitavimus, Ductus *insignibus ulterius observationibus*, *atque experimentis firmet*, *& a quolibet dubitandi loco expediat.* Quid quaeris? 957
A Galeno incipit *de HIS non quidem in Brutis*, *at in ipso*, ut ait, *homine asseverante*, quasi inter Doctos constaret, Galenum homines dissecuisse, non quae in bestiis viderat, ad homines transtulisse. Sed tamen num *de his* de quibus ego dubitavi, ductibus, Galenus *asseveraverit*, alia ejusdem verba clarius ostendunt non in libris *de loc. affect.* sed in libris huc aliquanto magis pertinentibus *de usu part.* (b): ea inquit, *quae ad jecur est cystis*, *invisibilibus atque angustis prorsus finibus vasorum a se ipsa in viscus immissorum* bilem *attrahit.* Ego vero non de radiculis cystis an essent, sed de earum finibus quaerebam an ipsi quoque cum pori biliarii ramis manifesto communicarent. Galenus *invisibiles* pronunciat. Continuo autem a *priscis illis aetatibus* ad hanc nostram transcurritur, & a 963
Galeno ad Collegam illum, qui suum *erga* cl. Provocatorem *studium officiumque* commemorat. Hic etsi mihi propter aetatem ignotus est, neque observationis suae testes nominatim ullos appellat, aut ex Praeceptoribus suis, aut ex Collegis; quos ego quidem praeclare nossem; malo tamen cum officioso homine officiis certare, eique, ut par est, majorem fidem, quam Tabulae sub ejus nomine propositae habere. Nam ipse quidem *biliferos ductus*, *Hepaticum*, inquit, *cysticum*, *& choledochum*, *sed praesertim istum* 964
&

(b) L. 5. c. 6.

& primum —— *usque adeo dilatatos invenisse* se, scribit, *ut ipsummet venae portae truncum amplitudine, seu diametro superarent.* Tabula autem primum ex parte, ultimum multo maxima ex parte, Cysticum vero totum angustiores illo trunco, & praesertim Cysticum repraesentat. Contra, affirmat ipse, *eam fuisse cavitatem* vesiculae fellis, *ut vel ab unico parvae olivae nucleo tota facile occupari posset.* At multo ampliorem Tabula istam ipsam *cavitatem* ostendit. Porro describit ipse *ad ejus fundum tuberculum quoddam.* Sed nullum Tabula verum ostendit prominensque tuberculum. Quae etsi ita sunt, non ego tamen sic ejus Amicum imitabor, ut plus scalptorum negligentiae credam, quam Auctoris verbis, quem vel mihi ignotum cum ob ejus Patriam, mihi grato in primis homini longe charissimam, tum ob meam erga omnes, quicumque praesertim anatomicam rem amant, voluntatem, & observantiam facile diligo. Unum est in quo ipsum rogo, ut pro sua humanitate, & communi veri studio excusatum me habeat, assensumque sustinere me, sinat; nam si vel ipsi mihi idem quod illi, contigisset, assensum tamen sustinerem; neque enim specilli, quantumvis *facilis*, trajectio, cum per *spongiosam*, & *raram*, ut illam fuisse fatetur, *substantiam* accidit, naturales potius, quam manufactas indicat vias. Quod si nihilominus se illas demonstrasse sine ulla dubitatione contendat, ejus voluntati non repugnabo; neque enim ego inveniri has unquam posse, praesertim vi morbi dilatatis vasis, negavi; imo vero ultro scripsi, *fieri posse, ut haec omnia in ipso homine retegantur.* Longe autem aliam agendi rationem cum longe aliter agente cl. Provocatore sequar, necesse est. Descriptionem hic non memorat, sed *nitidam* dumtaxat *figuram* —— *egregiè ulteriùs haec vasa ostendentem.* Lectores igitur, vel me tacente, istam inspicient Figuram, & cum haec vasa neque ad vesiculam pervenire, neque, quod caput est, cum pictis in ea foraminibus communicare, perspicient, tum illud primum intelligent, quam facile quae sibi conducunt, cl. Provocator affirmet, deinde vero si hanc magnam Tabulam sollicite adjunxit tanquam *egregiè ulteriùs haec vasa ostendentem*, haec autem, vel dilatatis impense vasis, ne illa quidem ostendit, quae ejus superior Tabula, vasis secundum naturam se habentibus, aliquanto clarius proposuit; quid cautius de toto hoc negotio interea habendum sit, per se facile existimabunt.

26 Neque id minus existimabunt, cum ea quae subjiciuntur, diligenter contulerint. Nam missis Amstelodamensium *amplis*, ut vocat, harum viarum *iconismis*, qui tamen uno, quod sciam, eo-

que

que perexiguo, plures non ſunt, miſſis etiam pleriſque eorum
quae in beſtiis pariter, de quibus nunquam dubitavi, Verheye-
nius, & Bohnius tradidere, mox quaedam deprehendent quae ei-
dem Bohnio nimis fidenter adſcribuntur. Velut illud: *per ſtyli, &*
liquefactae cerae introductionem enunciat attigiſſe anaſtomoſes ca- 958
nalium cyſtidis, non tantùm cum majoribus hepaticis ramis, ſed
inſuper cum minimis; nam *minimos* non memorat Bohnius. Velut
illud: *compreſſo folliculo fellis & caet.* quae verba quidem Bohnii
ſunt, ſed ad notiſſimos omnibus hepatici ductus ramos, non ad
eos de quibus Provocator agit, pertinentia. Velut illud in primis:
In his omnibus (ideſt *in HUMANIS* etiam *cadaveribus*) Boh-
nius *non tantum cyſtica haec peculiaria vaſa, cyſtidi, ac hepatico*
ductui intermedia, manifeſtè patefacit, ſed DUPLICATUM va-
ſorum genus, ſeu cyſt-hepatica, atque hepati-cyſtica non obſcure
deſignat, diſcriminatque. Nam quomodo ea Bohnius in homine
manifeſtè patefacit, qui dumtaxat, ut infra aſſeritur, *auguratur*,
quod & nos fecimus, *quoſdam intrinſecùs latitare canales inter-* 961
medios, qui ipſi hepatis ſubſtantiae immerſi, inter hepaticum po-
rum, & veſiculae cervicem mutuum aſſervent commercium; vel
quomodo *duplicatum vaſorum genus non obſcure* diſcriminat, qui
inſertionem in *minimos* ductus hepatici *ramos*, ut hic aſſeritur,
non memorat, neque *multiformem* illam *anaſtomoſim*, ut in uno
eodemque ſubjecto, ſed ut in variis proponit, neque demum (ne
perſequar caetera perperam a Provocatore ſuppoſita) *orificia* eſſe,
tradit, quod ſciam, *aut rectè, aut obliquè in folliculum producta,*
ſed de omnibus univerſe ſcribit *obliquo ſatis tractu tunicas pene-*
trantia, diſerteque negat, *ſuſpicari convenire*, alium bilis eſſe
motum, quam ab hepate; non igitur contrarium ad hepar motum
agnoſcit, aut probat; recte, an ſecus, nihil ad me qui in nullius
unquam verba juravi; certe contra cl. Provocatorem, qui hic il-
lum quaſi ſibi adſtipulantem *obtrudit;* mihi illud ſatis, ut quibus 959
in locis tanquam ipſi adverſantem objeci, in iis ne adſtipuletur.

27. Ventum eſt ad *inſignia* illa, quae titulus hujus Animadver-
ſionis pollicetur, *experimenta.* Sed cum pleraque jam vel apud
unum Bohnium legebantur; tum omnia ejuſmodi ſunt, ut quicum-
que novit, vel ut ex cunctis hepatis particulis, & quod conſequi-
tur, ex iis etiam quae veſiculam fellis contingunt, radiculae hepa-
tici ductus proveniant, vel quam facile, imo, ut noſter alibi ſcri-
pſit, *ordinarium* ſit, bilem vel per ſe e tunicis veſiculae exſudare, 101
& vicina inficere, is eorum omnium quae in homine, plerorum-

que etiam quae in bestiis habita sunt, experimentorum vim non solum eludere, verum etiam, idque jure, in dubium revocare possit. Verum quid in his omnibus tempus trivit quae hactenus ostensum est quam vel dubia; vel non ad controversiam nostram sint pertinentia; aut quid ex supposita nobis, ut in loco ostendemus,
961 alienissima sententia, conatur *obtrudere*, nos ista ipsa quae negamus, *apertè, ac necessario fateri?* quid, inquam, sic tempus trivit, cum perpaucissimis verbis, si vera sunt quae demum subdit, obtinere omnium assensum valeat. *Hos canales*, inquit, *saepius in homine se exploravisse, & ostendisse.* Viros igitur nominet peritia, diligentia, auctoritate dignos quibus fidem habeamus, & quibus ipse (ut mea cum Praecl. Mangeto disputatio requirebat) ante primam *Hepaticae Historiae* editionem ostenderit. Nam quod se unum, & annum memorat 1720; nihil agit. Ipse quidem, ut saepe, ut graviter aliis in Figuris aut alios, aut se ipsum fefellerit, a me alibi demonstratum est; neque haec ego vasa unquam negavi, imo aperte scripsi (*c*), inveniri inposterum posse; quanquam in hac ipsa Figura quae me dubium faciant, alio in loco (*) clarius ostendam. Attamen si vere *saepius* haec *exploravit;* cur me, aliosque dubitare, adhuc sinit? Satis erat, ut administrationem anatomicam proponeret, quam sequentes, nos quoque illa explorare possemus; praesertim cum ejus tradendae *munus indeclinabile esse*, alias (*d*) pronunciaverit, *Anatomici, qui primus partem aliquam demonstret?* Nam quod *iisdem ac in brutis adhibuerat, tentamentis usum* se, dicit; vel ista *tentamenta* eadem sunt, quae aliis sunt nota; his autem caeteri, & in his summi, ac diligentissimi Anatomici nihil se in homine profecisse fassi sunt; vel nova quaedam sunt atque aliis incognita; haec autem secundum ea quae ipse pronunciaverat, effugere non potest quin recte atque ordine proponat. Cum proposuerit, tum ut alias ejus administrationes, atque utinam meliore eventu, experiemur. Neque enim speret, ut illi Cheseldenii observationi de qua supra vidimus, acquiescamus, aut aliis duabus, quae ut multo minus huc attinerent, ne ipse quidem ignoravit.

28 Undecima sequitur Animadversio, cui similes si plures scripsisset, majorem certe laudem sibi erat pariturus. Non modo enim, quod

(*c*) Adv. III. pag. 57. (*) Vid. Epist. I. Art. 38. & seq.
(*d*) Duct. Lacr.

quod ait, verum est, *ingenuum, honestumque pudere Hominem* non
posse pro veritatis ditione mutare consilium; verum insuper haec pe- 974
culiaris laus est quam sibi vindicare potest qui erravit. Scilicet in
hac Animadversione, *ea ipsa moderatur, imo retractat*, quae cum
in prima, tum vero etiam in hac Editione docuerat sive musculo-
rum vesiculae fellis sphincterem affirmando, quem hîc negat, sive
ejusdem valvulas negando, quas hîc affirmat. Rem praeterea ex
parte fatetur quam ego in Advers. V. (*e*) neque tunc primùm, ani-
madverteram, *paucas ipsum, nec satis diu pertentatas observationes
consuevisse in medium adducere.* Hic enim diserte scribit, *uni aut
alteri observationi, à se in felleis folliculis, cysticisque ductibus, val-
vulosâ fortè fortunâ habitudine destitutis institutae impensiùs fisum
fuisse.* Laudo, quod vera haec fateatur, non minus laudaturus, si
alia pariter vera fatebitur, nonnullaque in primis his consimillima,
de sphinctere scilicet quem in fine Ilei esse, affirmavit, & de val-
vula, quam ibidem negavit. Quod si mihi forte hanc, nunquam
tamen a me quaesitam, laureolam non vult concedere; at Gravis-
simo Professori Heistero concedat, a quo non duobus verbis, ut
de his valvulis cysticis, quas Provocator *imaginarias* vocaverat,
sed tota *de Valvula Coli* Dissertatione monitus est. Hunc enim, ta- 108
metsi supra in hac ipsa Editione (quod in me dictum gloriae duce-
rem; in ejusmodi Professorem, ac utriusque nostrum Amicum,
ferre non possum) *quàm maximae expectationis Virum* non veritus 104
est appellare, quasi Anatomicum adhuc prae se adolescentem; ta-
men; ut alia nunc omittamus; quicumque ex iis quae supra a no-
bis scripta sunt, colligent, nostrum istum, seniorem adeo, ut sibi
videtur, Anatomicum vix uno ante Praestantissimum Heisterum
anno esse natum, neque praeterea ignorabunt, anno adhuc 1722.
ut inter Ordinarios Professores tandem aliquando recenseretur, la-
borare debuisse, cum tot ante annis inter Ordinarios Professores
jure meritoque Heisterus esset evocatus; nihil Nostrum facere in-
dignum se judicabunt, si ut in hoc, ita aliis in locis *hujus Aucto-
ris diligentiae lubenter se referet.*

29 Verum in proxima duodecima Animadversione id tantum
abest ut faciat; quaedam ab Heistero, imo ab aliis etiam Anatomi-
cis non probata, inculcare adhuc, & tueri connititur. Primùm
namque cum adversus omnes, quantum quidem in praesentia me-
mini, omnium aetatum Anatomicos ipse tradere non dubitasset,
musca-

(*e*) Pag. 5.

musculosam vesicae urinariae tunicam, non mediam esse, sed extimam, atque ita extimam, ut peritonaeum hanc compingens, *plano ulterius obtegatur musculari;* cumque ego id a vero alienissimum esse, ostendissem; Solertissimus Heisterus, utroque nostrum perlecto, ne transversum quidem unguem in altera Compendii sui editione a communi recessit sententia; Egregius autem alter Anatomicus Santorinus, cum errores alios cl. Provocatoris redarguat, huic errato habere tantum honorem noluit, ut iterum confutaret, sed *ceu nulla animadversione dignum, missum facere* se dixit (*a*), isto vesicam *plano ulterius obtegi musculari.* Haec cum ita sint; Noster primo errore non contentus, alios non leviores quasi in ejusdem defensionem addit, eumque in primis, quod *humani* quoque *ute-*
980 *ri* (quem inter *vesicas* cum *singulis intestinis* recenset!) *extimam faciem praecipue occupent musculares fasciculi:* neque satis intellectum, ut solet, Malpighium, in suas trahere partes conatur: &
981 quasi peritonaei, uterum investientis, laevem illam extimam faciem numquam vidisset; *muscularibus lacertis*, hoc est, ut definiisse *muscularem substantiam* videtur, *fibris superficie asperis*, *scabris ac veluti nodosis*, uterum, aliaque *ejusmodi promptuaria* affirmat
983 *ditari inprimis extrinsecus positis*, *seu liberioribus*, *veluti qui per unam saltem faciem ab alio nectenti involucro non implicantur.* His, atque aliis ejusdemmodi de urinaria etiam vesica positis, tanquam
984 certissimis planissimisque, non dubitat scribere, *quàm inanes* nostrae *objectiones sint*, *quemque cordatum posse vel solùm legendo dignoscere.* Ego vero non dubito, ne ipsum quidem dubitare, fore ullum tam excordem quin sentiat, me in illis cunctis objectionibus nihil aliud egisse, nisi ut homines intelligerent, maluisse me alia omnia credere quibus ipse forte deceptus esset, quam id ipsum tam abnorme quod nunc confirmat sublata omni fortuiti erroris excusatione, ab eo revera Anatomicis *obtrusum* fuisse. Itaque si meas illas objectiones *inanes* esse vult; sunto, sic tamen ut omnes intelligant, meas non tam objectiones, quam gravissimi ejus errati excusationes *inanes* esse. Quae cum ita sint; non ero amplius tam ineptus, ut pro meis illis objectionibus propugnando, *invitum*, ut ait Flaccus, *servare laborem.* Haec tantum addam: me non *finxisse illud non intelligere;* quod sic quidem, ut ipse scripserat, non posse intelligi, demonstravi: me non *in rei veritatem remis*
985 *velisque* quod *obtrudit* ipse, *niti*, cum illa ostendere quae tunc car-

(*a*) Obs. Anat. c. x.

candide scripsi, tum vero alia quotiescumque tu, Vir Doctissime, jubeas, a me de vesicae anatome producenda (*b*): me pro rubicundo *subalbidum colorem in musculis* non *videri* posse *instituere*, neque *ut ad subalbidum colorem mediam vesicae tunicam quoquomodo conducam, invisum omnibus colorem eidem tunicae accomodare*, qui de fibris carneis, quantum ad vesicam *saepius*, & in parte attinet loquar, & Falloppii (*c*) Incomparabilis Anatomici verba proferam in illa vesicae tunica *non ita rubicundam carnem, qualem in musculis; sed SUBALBIDAM* (quomodo Bauhinus (*d*) quoque loquitur) diserte ponentis: ad me necessario non attinuisse verba facere de tunica *universe atque uniusmodi & aequaliter, undequaque subrubente*, qui *cutaneum musculum* refutarem, *qui tanquam rete esset, non tamen ex aequalibus fibrarum fasciculis compositum, sed summâ quaquaversum irregularitate distributis, coeuntibus, aut intersectis; quibus membranosa peritonaei expansio in fulcimentum inservit;* sic enim tunc scripserat, qui nunc ea, qua solet, constantia, *aequaliter, & undequaque* scribit *rubere extimam urinariae vesicae tunicam*, & quidem a fibris *in quosdam determinatos ordines atque* 985
fasciculos dispositis: contra, meorum *verborum* nullam esse *discordi-* 986
am, nisi apud illum, qui vel ex eo quod *extimae vesicae tunicae* nondum *culter admotus sit*, arbitratur, *consequens* esse, *sanguinolentas alias partes ad ipsius contactum apponi* non potuisse, vel de duobus ruboribus, diversas inter se causas habentibus, non intelligit me verba fecisse.

30 Nam de caeteris quae sequuntur quid dicam? „ Judicabunt, „ inquit, Lectores, si *in fibris carneis statuendis rubori tribuendum* „ *non sit.* „ Imo vero judicabunt quam deceat aliorum verba, alia praesertim litterarum forma producendo, sic mutilare, ut absurda esse videantur; neque enim ego ita scripseram; sed ad hunc modum (*): *omnino enim in fibris carneis statuendis NIMIUM tribuere rubori videtur.* Sed nisi istud *nimium* abstulisset; ea quae subiicit, contra nos addere non potuisset. Caetera quae de vesica, & ligamentis Coli intestini subjiciuntur, alio in loco (*e*) examinabimus; quae vero de Auctorum toties inculcatis *Lapsibus*, infra expendemus. Postremo de meis quibusdam, quae cum haud satis unus ipse intelligat verbis, *valde obscura*, & *intricatissima* esse existimans, *le-* 987
pidum

(*b*) Vid. Epist. I. Artic. 57. & seq. (*c*) Obs. Anat. (*d*) Theatr. Anat. l. 1. c. 31. (*) Adv. III. pag. 76. (*e*) Vid. Epist. I. loc. ci.

pidum nobis *lusum instituit*, quasi *herculeas* nescio quas *rationes*, iisque *anatomicas inauditas res* docere contenderem; de iis, inquam,
984 verbis, *humanissimo* illo suo, supra dato, responso utar, nimirum *meos ego deprecabor Lectores ut eidem locum illum meum explicare faveant.* Ubi id fecerint, tandem aliquando cognoscet, neque in nos cadere, quae duobus subjectis exemplis, putat, & ut melius est latine nihil scribere, quam ea scribere, quae intelligere nemo possit, sic melius esse nihil ad latine objecta respondere, quam ab aliis omnibus intellecta, in respondendo non intelligere. Iidem Lectores docere poterunt, quanto gravius, & graviore quidem in
988 genere, mox labatur, qua de re ego quoque aliquid in extrema hac Epistola coactus attingam.

31 Illud unum hoc in loco non praetermittam, quod; ut ad hujus Animadversionis initium redeam; non mihi modo, verum etiam Professori Experientissimo, cui melius fuerat hic quoque cedere, Laurentio Heistero, aliisque Anatomicis adversatur. Heisterus namque utriusque nostrum perlectis scriptis, judicium hoc tulit (*f*): *Bianchus in Mangeti Theatro anatomico novos vesicae musculos, elevatores & depressores, describit, pag.* 414. *& seq. eosque duabus Tabulis delineat. Verum a Morgagnio in Advers. Anat. III. pag.* 75, *usque ad finem*, *refutatur*, vel, ut alibi (*g*) apertius loquitur, *nervose refutatur.* Atque Anatomicus alter exercitatissimus, Doctissimusque Jo: Dominius Santorinus (*h*) de iisdem Provocatoris Musculis diserte haec scripsit, *se in nulla unquam incidisse cadavera (etsi plurima prae caeteris selectiora, atque ad Anatomen aptissima, ob hanc potissimùm rem dissecuerit) quae istiusmodi musculos obtulerint.* Contra autem cl. Provocator affirmat, se eosdem musculos *& Bononiae semel, iterumque in Nosocomio Mortis Publicis illius almi Archigymnasii Praeclarissimis Professoribus plurimis, atque studiosorum coronae amplissimos ostendisse, & in suae R. T. Universitatis Theatro publicè quotannis ostendere.* Melius in rebus quas nemo adhuc nisi ipse, potuit invenire, fecisset, si ex alterutra *Universitate* eos qui non ostensioni tantum, sed fideli, luculentaeque Anatomicae administrationi interfuissent, *Praeclarissimos* Professores nominasset. Nam ut Professoribus ostendisse, credamus; aequum tamen est, ut sciamus, & quomodo, & quibus osten-

(*f*) Comp. Anat. ad n. 347. (*g*) Progr. de Inv. Anat. Edit. in 4. (*h*) Obs. Anat. C. X.

oſtenderit, ut puta, ſi de Bononienſibus ſermo ſit, *Honorariis* ne an *Ordinariis.* Etſi enim in utriſque Viri Peritiſſimi eſſe poſſunt; longe tamen magis alii ab aliis in ea Nobiliſſima, ingentique Profeſſorum numero abundantiſſima Academia differunt, quam Provocatoris Typographus videtur credere, qui ipſum ex *Honorario* dumtaxat, creavit repente (*i*), ſi Diis placet, *ORDINARIUM in Bononienſi Archigymnaſio Theoricae Medicinæ Profeſſorem.* Igitur cum aliquos nominaverit, tunc ea quae Praeſtantiſſimus, Graviſſimuſque ex Bononienſibus Profeſſor negat, ipſique adeo per litteras vidiſſe negavit, tunc inquam, ex aliis etiam univerſa, & ſingula, quae ad totam illam adminiſtrationem pertinent, ſciſcitari poterimus; in his illud quoque, num Depreſſores veſicae muſculos oſtenderit, ut in impugnata a nobis deſcriptione, an ut poſtea in VI. Anatomica Oratione indicavit. In hac enim ſcribit: 44
Vrethrae *transverſales, ſeu potius urinariae veſicae depreſſores muſculos Bidlous* illuſtravit. Deſcriptionem autem illam quicumque cum Bidloi Tab. XLVII. Figura 5. hujuſque explicatione comparaverint, cum quantum hi ab illis differant muſculis, intelligent, tum vero magis magiſque de refutatis a nobis univerſis cl. Provocatoris muſculis dubitabunt.

32 Hae tamen, atque aliae a nobis merito confutatae res illae ſunt quas in proxima jactat XIII. Animadverſione. *Ego vero* inquit, *qui rebus non verbis ſtudens, non ad hunc locum ſolummodò, ſed universè alibi, quodlibet, quod velit, oratoriae declamationis privilegium Cenſori noſtro cl. amplè dimitto, & concedo & caet*; quaſi 99
vero non ipſe eſſet, qui in notatis ibidem (*k*) a me locis bili haud obſcure mentem affingeret, ac Antiquorum Codicum infelicitatem deplorans, ipſos induceret contra *Recentiores noſtros, turpiſſima,* ut ait, *ignorantia obcaecatos*, opportuniſſime in Anatomico ac Medico libro *Stylo hiſtorico*, ut pollicitus, erat, conſcripto, declamantes, vel quaſi ego, non ipſe uſque adeo aut vires exiguas, aut alias occupationes ignorarem meas, ut Oratoris titulum aucuparer. Egone tantum mihi ſumerem, ut *Orationes* ſcribere, & *Orationum* magnifico titulo mea qualiacumque ſcripta ornare auderem? Utinam muneri par eſſem meo, & in anatomicis deſcriptionibus, quae *omni ornatu orationis quaſi veſte detracta* nudæ eſſe debent, *puram* illam aſſequerer, & *illuſtrem brevitatem*, qua Tullio (*l*) opi-

(*i*) Vid. Orationum Titul. (*k*) Adv. III. pag. 52. (*l*) De Cl. Orat.

pinor, auctore, *nihil eſt in hiſtoria dulcius.* Nam quod eos Anatomicos *qui volunt hanc calamiſtris inurere*, ego quoque *ineptos* putaverim, illa ipſa verba ſatis oſtendunt, quibus ego non in deſcribendo, ſed in aliena deſcendentis bilis deſcriptione notanda, aliisque ejuſmodi uſus ſum. Itaque nec ſe mecum facere, nec in quem diceret, animadvertit cl. Provocator, ubi (*m*) tot deſcriptionum oblitus ſuarum, in eos declamavit Anatomicos, qui idem facerent quod ipſe fecit, in eo, inquam, loco quem verba haec excipiunt (*n*) *Redeo ad te, humane Cadaver*, neque poſt multo ea ſubſequuntur: *vobiſque cordi ſit illud Celſi*: „ *Ne fluctues ſem-* „ *per in medicis conjecturis, firma te Anatome*: „ quae verba ita Celſi dici poſſunt, ut *humanus Cadaver.* Quorſum haec? eo nimirum ut intelligatur, aſſentiri nos quidem cl. Provocatori, in nova Praefatione eos *medicos ſcriptores* jure meritoque improbanti, *qui ſeligendis vocibus tam avidè incumberent, ut neque literulam ſcribere latinè auderent, quam in Calepinis & Nizoliis (quos ſemper in manibus verſarent) non conſuluiſſent*, & qui alia quae Ibi-
216 dem, atque alibi recenſent, tandiu, ac tam aſſidue facerent, ut *quod ſtudium Medicis diſquiſitionibus vertendum eſt, idem totum aut plurimum elimandae, volutandaeque diutius elocutioni, ac ſeligendis voculis impenderent*: Neque tamen a nobis iiſdem qui ejuſmodi homines improbaremus, probari viciſſim poſſe Anatomicum, aut Medicum qui latine ſcribere auderet priuſquam ſaltem ſubjectum ſuum ut puta Anatomicus *humanum Cadaver* recte dicere latinè didiciſſet (*o*), ac non modo *in locutionem Ciceronis, Caeſaris, Terentii, Livii*, ne iis quidem annis qui hiſce, ut fieri ſolet, ſtudiis ab aliis tributi ſunt, *inquiſiviſſet*, ſed nunquam Celſum, latinum Hippocratem, cujus ſententiis in ſcribendo uti vellet, tandiu ſaltem inſpexiſſet, ne pro ejus elegantiſſimis verbis verba neſcio cujus afferre poſſet. Neque enim horum alterutrum eſt *leve quidpiam & fere inane*, qualia ego quoque *prudentiae eſſe* fateor *detractioni, & invidiae*, non timendis tamen a quocumque ſcriptore malis, *concedere*; Sed tam grave eſt, quam juſtae erga Lectores reverentiae, quam *prudentiae* ipſi deeſſe, praeſertim ſi ita ſcrip-

(*m*) Orat. III. pag. 23. (*n*) Ibid. pag. 24. & 25. (*o*) Huc adde ex pag. 970. Hiſt. Hepat: *Porrò ex cadaveribus, QUOS, Bononiae dum degerem, in Mortis Xenodochio diſſecabamus & caet.*

ſcripta *Orationes* inſcribantur, & de his illud diſerte jactetur (*p*): *Hae nempe mutae litterae diutiſſimè loquentur. Rebus*, inquit, *non verbis ſtudeo.* Quid? Hippocrates, Celſus, Galenus, ſummique alii Medicinae ſcriptores in ſua quiſque lingua probatiſſimi num rebus forte non ſtudebant, aut cum rebus ſtuderent, idcirco in verbis arbitrati ſunt licere ſibi eſſe, non dicam ita negligentibus, ne tantam elegantiſſimis Scriptoribus injuriam faciam, ſed parum duntaxat diligentibus? Verum enimvero ſic utplurimum rem ſe habere animadverti, ut qui nihil omnino quemadmodum ſcribant, laborent, iidem non multum laborent quid ſcribant. Itaque ſi ex Provocatore cl. *Res*, *Res*, inquam, illas, quibus unice *ſtuduiſſe* ſe affirmat, quaeramus; reſpondet quidem (*q*), *certe non exigua*, & *non pauca* —— *in Humani corporis provinciis* —— *aſſequutum ſe fuiſſe*, & *lineam aliquam*, *eamque non minimam ad Humanae hujus Mappae expoliendam formam adjeciſſe.* At ſi per nos ipſos tot iſtas, & tantas *Res* in cadaveribus inquiramus; tum vero facile apparet, non multo plus ipſum *rebus*, quam verbis *ſtuduiſſe.* Verum id & alias ſatis oſtendimus, & quandocumque nobis placeat, oſtendere magis magiſque poterimus. Sed fortaſſe *Res* iſtae ſuae neque *minimae* neque *exiguae*, neque *paucae* illae ſunt quas eſt editurus, ſecundum ea quae in Praefatione editionis I. magnifice quidem ſpoponderat: *curſus*, inquit, *mei Anatomico-pathologici* —— *triginta ſectiones* —— *dabunt praecipuè Cerebri*, —— *Lienis*, & *Thymi ſtructuras*, *uſuſque germanos*, —— *miniſteria glandulae Thyroideae*, & *aliarum bronchialium*, *earumque vaſa excretoria.* —— *Venient poſtmodùm à tergo opuſcula varia* —— *de morbis vernis*, *aeſtivis*, *autumnalibus*, & *hyemalibus* & *caet.* Verum poſt annos duodecim *Anatomicam* habens *Orationem* (*r*), priora illa quae ſe deprehendiſſe, tunc jactaverat *ſuam hactenus qualemcumque operam*, & *diligentiam effugiſſe*, confeſſus eſt. *Quid enim*, inquit, *vero*, *proximum*, *quid denſâ illâ circumjectâ caligine ſatis deterſum proferrem de ſtructura Cerebri*, de *Thymi*, *lienis*, —— *Thyroideae glandulae*, *ac plurimarum conglobatarum*, *aliorumque membrorum poteſtatibus*, —— *quid tandem de tot aliis*, *ignotis hactenus*, *diuque fortaſſe ignorandis*, *Humani corporis partibus?* Quod vero ad morbos illos attinet; quae res

(*p*) in Epiſt. ante Orat. I. (*q*) Orat. VI. pag. 46. (*r*) Ibid pag. 47.

res longe facilior est; sibi nunc quidem *videtur suam satis fidem*
784 *liberasse — de Morbis, vernis, aestivis, autumnalibus, & hyemalibus;* & tamen quos *duntaxat* morbos spectaverit, quosve omiserit, haec verba indicant ei tractationi praeposita: *Sed quoniam*
717 *biliosas duntaxat epidemias exarare statuimus, ideò praetermissis hyemalibus, morbis & caet.* Quo igitur modo in universum *de morbis*, speciatim autem *de hyemalibus*, *suam satis sidem liberasse* se, existimat, vel quomodo tot illa alia, & tanta, quae postea se juxta cum omnibus ignorare confessus est, in ea Praefatione promisit, nisi utrobique studuit, non *rebus*, sed *verbis*: quibus quidem alibi quoque ipsum vehementer studuisse, nobis quam facillimum esset ostendere, nisi planum facere praestaret, idem prorsus egisse in hac etiam XIII. Animadversione, ubi incassum pro eo pro-
102 pugnat quod scripserat: *indubitabilem* esse *digressionem in cystim totius pene liquidi, ab hepate versus intestina per porum biliarium excurrentis?*

33 Nam certe quae nunc argumenta addit, ne ipsum quidem puto existimare ad rem pertinere. Quid enim mihi *Salamandra*, quid
990 *Rana piscatrix*, quid *Xiphia*, quid *Vipera*, quid aliae narrantur ve-
& seq. xatae inprimis & dilaceratae viventes bestiae, qui de homine potissimum, & secundum naturam disputaverim? praesertim vero quid *Columbi*, quasi haec quae producuntur, sed minime intelliguntur, Galeni verba: *Columbi vesicam jecinori adjunctam perinde ac aliae quaedam animantes non habent;* vesicam fellis Columbis tribuerent, non; ut anatome ostendit, & quod mirandum est,
1010 Provocator cl. alibi confirmat; adimerent. Deinde quid haec omnia, atque tot alia cunctis notissima, & in his rariores quoque illae cystis fundi in nonnullis interdum hominibus a jecinore disjuncti Ruyschianae observationes? quid haec, inquam, omnia sibi volunt, nisi id quod Cel. Ruyschii verbis dicitur: *vesiculae contentum maxima ex parte per ductum cysticum advenire?* Hoc vero neque mihi unquam in mentem venit ut negarem, neque illud est quod Provocator cl. probare debet. Longe enim aliud est, vesiculae bilem pene totam ex hepatico meatui per cysticum advenire; ac bilem per hepaticum meatum ad intestinum descendentem, *pene totam divertere in cystim.* Hoc ipse *indubitabile* esse, affirmavit; negavi ego; illud alterum docui semper, & adhuc doceo; ut vehementer mirer, cur mihi oppositam sententiam affingat, nec vero hic solum, sed ubicumque venit ipsi in mentem de effictо, ut sibi commodum est, quem ipse appellat, Adversario suos illos imaginarios

rios triumphos agere. Nam ut omittam quandam ejus latinam ad Amicum Diſſertationem A. 1720. a me viſam, in qua etiam aliis quibuſdam Amicis ſuis ita ſe venditabat, ut eorum quae Ampliſſimo Lanciſio promiſerat, ſatis memor non videretur; nonne ſupra (ubi de hepaticyſticis ductibus) nonne infra (ubi de cyſtis ip- 961
ſius glandulis) me conviciſſe prorſus, ſomniat, propterea quod 1090
bilis ingreſſum in cyſtidem per cyſticum ductum omnino denegem; idque in Advers. III. Animad. 25; in qua tamen, ut omnes, vel ſilente me, vident, ſemel, iterum, ſaepius inculco, *indubitabile* non videri mihi, non jam bilem ex hepatico per cyſticum ductum veſiculam ingredi, ſed *bilem ab hepate ad inteſtinum* deſcendentem *PENE TOTAM divertere in cyſtim.* Neque ego, quod ſciam,
valvuloſam cyſtici ductus conſtitutionem, neque contra eum quem 994
agnoſco, bilis moderatum motum, illa alia de quibus tamen in loco videbimus, commemoravi. Illud quidem nunc miror, eum qui tandem aliquando iſtam *valvuloſam cyſtici ductus conſtitutionem*
non eſſe, ut ſcripſerat, *imaginariam*, agnoſcat, eum qui *per* iſ- 974
tam fateatur in *non paucis* veſiculis *multo majus plerumque accidiſſe* 970
impedimentum ſive ſtyli, ſive aquae tranſmiſſioni a bilario *poro in folliculum, quàm à folliculo in porum*, eum tandem qui *per* iſtam fieri contendat, *ut bilis neque tam liberè, rapideque à biliario poro*
in cyſtim deſcendat; neque tam facilè ſubitòque à cyſti in hepaticum, 971
atque choledochum erumpat; neque enim expedire, folliculum felleum tam cito repleri; neque tam cito vacuari; eum, inquam, qui haec omnia jam agnoſcat, et ſcribat, miror, illud adhuc ſine *omni du-*
bio defendere, quod cum ea omnia ignoraret, aut negaret, poſue- 990
rat, *bilem videlicet per hepaticum ductum verſus inteſtina continen-* 991
ter derivatam, digredi penè totam per cyſticum ductum in folliculum felleum. Eſto enim, hoc *indubitabile* tunc crediderit, cum bilem
in folliculo *liberè congregari*, arbitrabatur. At quomodo *indubitabi-* 110
le nunc credit, quando hujus rei iſtud *multo majus* in *non paucis* veſiculis *plerumque impedimentum* agnoſcit? Eodem opinor modo, quo caetera iſta quae nunc contendit, cum iis cohaerent quae alibi
affirmavit: per ductus cyſtici *amplitudinem non pedetentim, & ſuc-* 107
ceſſivè veſiculae exonerationem fieri, ſed ſubitò & impetu quodam, per leges mechanicas patere. Sed haec ipſe viderit. Ego ſane ut quae non ſcripſi, tueri non debeo, ſic quae ſcripſi, & agnoſcere, & tueri non dubito.

34 Nam *pene totius* bilis in veſiculam deſcenſum eſſe *indubitabilem*, ad idque *convincendum* eſſe *nervoſiſſimas*, quas memoraverat, ob-

observationes, haec vero me negavisse, & adhuc negare, confiteor. Nam in prima observatione, quantae sint vires obliquae in-
995 sertionis, & carunculae ductus Communis, neque pro certo definiri satis potest, & ipse satis esse exiguas, indicat, qui res aut
996 easdem, aut, quod omnino effugere non potest, similes, sed certe, ut ipse posuit, minimorum ductuum orificiis praepositas, idem, aut simile quid praestare, non concedit. Secundam observationem non esse perpetuam, nunc aperte fatetur, mutatis, neque hic solùm, contra atque in Praefatione pollicetur, verbis: praeterea ad primum quod animadvertimus, sua illa interrogatione respondet nihil; ad alterum etsi ita respondet, ut de alio ac loquebamur, intestino jam loqui videatur; tamen utcunque ipse intelligat, numquam ego negavi, quò minus, vi fortasse etiam morbi, per communem ductum, bilis in intestinum possit effundi, eò plus in vesiculam divertere cogi, sed num hinc sequitur *indubitabile* esse bilem *pene totam* secundum naturam eo divertere? De tertia obser-
997 vatione quod nondum in homine sit luculenter confirmata, satis supra dictum est; & quando erit, ad bilem pertinebit sane per alios ac cysticum, de quo disputabatur, ductum in vesiculam comportatam. Ad Quartam denique, & quintam observationem, cum ipse contendat, his illud ostendi quod nunquam a nobis est negatum, nihil profecto est cur quidquam iterum notemus, praesertim cum ea quae Cl. Provocator respondet, hic quoque, ut ubique, talia sint, ut eorum infirmitatem Lector quisque per se possit animadvertere. Nam quartam certe observationem ego dixeram *judicio gravissimi ejus* Auctoris Bohnii, *nihil aliud probare, nisi a ductu hepatico aliquid bilis folliculo infundi.* Provocator autem fidenter Lectorem rogat, ut Bohnium consulat; quasi vero Bohnius (*a*) in laudato ab utroque nostrum Progynasmate XVII. diserte scriberet: per eam observationem *omne dubium tolli*, quod per canalem hepaticum descendens bilis pene tota in folliculum divertat, non, ut ego fideliter retuli quod *a ductu hepatico ALIQUID fellis folliculo infundatur*: quam sententiam Bohnius, tanquam summan omnium illarum observationum, ad oram quoque sic iteravit: *A ductu hepatico ALIQUID bilis vesicula recipit.* Quintae autem observationi quorundam videlicet animalium, vesiculam ab hepate prorsus disjunctam habentium, cum ego aliorum vicissim observationem opposuerim, quorum ductus cysticus, & hepaticus seorsim per-

(*a*) Circ. Anat.

pergunt, & seorsum intestinum pertundunt; ipse quidem ignorare se, ostendit, tum quaenam haec sint animalia, tum quantam haec 998
vim habeat objectio. Sed eruditi Lectores ea quaenam sint, ex Blasio, Malpighio, Redio, aliisque, & in his ex eodem Bohnio in eodem laudato Progynasmate non ignorant neque nesciunt in quibus cysticus ductus omnino sejunctus sit ab hepatico, in iis certum esse, bilem ex hepatico per cysticum in vesiculam non ire; in iis autem quorum vesicula ab hepate prorsus sejuncta est, in iis tamen non esse *indubitabile*, *potissimam hepatici ductus biliarem sarcinam ad eandem vesiculam deferri necesse esse*, praesertim si *difficilis*, *longa*, *acclivis*, vel *retroversa*, & una denique ad hanc via sit; contra facilis, neque raro multiplex ad intestinum, quae res nimirum non illud indicant, de quo nunquam disputavi, esse praeterea aliam ad folliculum viam, sed hoc quo de agebatur, atque agitur, satis indicant facilius esse majorem bilis partem in intestinum eorum animalium, quam in folliculum ire. Hoc enim est quod ipsum urget, hoc, quod ejus *rebus refragatur*, utcumque tergiversetur, & *se fatiget*, ac *clamitet*. Nam contrarium ipse *indubitabile* esse, asseruerat, & per istiusmodi *nervosissimas* observationes magnifica Geometrarum formula, probatum esse, pronunciaverat, ut
adhuc, vel in *homine* ipso, pronunciat. Quod si id forte in iis 999
animantibus probare potuisset; num continuo in *homine* in quo longe alia biliosarum viarum est dispositio, probasset? Certe ego ab ea viarum dispositione quae in objectis a me animantibus observatur, non deduco, ut ipse interpretatur perperam, similem esse oportere structuram, similemque bilis cursum in iis quae ipse memoraverat, animalibus, imo illud in quo objectionis vis potissima est, deduco: tantum abesse, ut ex animalium, quae ab humana structura discrepent, observatione propositus iste in homine bilis cursus *indubitabiliter*, & *nervosissime* sit arguendus, ut vel in ipsis animantibus alia sint in quibus oppositum prorsus bilis cursum agnoscere necesse sit. Cur igitur qui merito tunc me increparet, si ex variae structurae animantibus eundem esse bilis cursum in aliis animantibus, intulissem; non meritissimo se ipsum increpat, qui ex viperis aliisque ab homine tam discrepantis structurae serpentibus, eundem revera in homine bilis cursum esse, intulit. Sed quid se increpet, qui me illa quae de cystis & de bilis ductuum structura omiserat, notantem, non dubitat ad *Lectoris qui suam hanc videt, perpenditque Historiam, judicium* trahere, perinde ac si Lector de his, aliisque ejusmodi rebus etiam alibi tam fidenter appellatus, utram-

que illius Editionem *Historiae* conferre non posset, ac quae in prima verè omissa, in hac me admonente, tandem addita fuisse, agnoscere.

35 In XIV. Animadversione sunt alia quae, etiam tacentibus nobis, per se facile perspicere Lectores queant. Illud prae caeteris grave mihi, atque intolerandum, de quo ne pluribus aliis in locis querar, in hoc uno queri liceat. Quae enim ratio alia facilior, eademque acerbior male mihi faciendi excogitari poterat, quam ipsa mihi Cl. Provocatoris verba tribuere? Id ejus saepe facit Typographus, sublatis ex meorum *Adversariorum* locis a Provocatore adductis, omnibus indiciis & notulis, quibus ego caveram, ne hujus verba quae ut impugno, sic inter mea fideliter affero, pro meis unquam ab incauto aliquo Lectore acciperentur. Quae si restituantur verborum discrimina, hoc est, si (quod cauti omnes Lectores facient) objectiones meae in meo, non in Provocatoris libro legantur; id unum videlicet satis erit, ut omnes intelligant, multa multis in locis, & in hoc praesertim ipsum scripsisse, quae nullam a me postulent responsionem. Quod enim primum *obtrudit*, me *huic suae*, *communique sententiae* (de cystis bile ab adjacentis ventriculi turgentia ad exitum compulsa) *de more irasci;* ego neque irascor, qui ab iracundia natura, & institutione alienissimus sum, neque istam sententiam omnino improbo; quae causa fuit ut quibus illa *firmatur*, *rationes* a me excuti, non oportuerit. Sed in in his tribus dumtaxat haereo, I. quod *pervulgatam*, ut ego scripsi, sive, ut nunc ipse confitetur, *communem* sententiam se dixerit *invenisse*. II. quod turgentiam illam ventriculi *sine ulla dubitatione etiam ,, a fermentativa rarescentia quadam ,, deduxerit*, de qua sane plures Viri Gravissimi dubitant. III. quod tres quas ut ei faventes sententiae produxit, observationes tam *conspicuae* in eo sint, quam ipse existimare se, ostenderit. Et continuo causas cur illae observationes non *ita conspicuae* videri possint plures subjicio, alias quidem ab aliis, ut in transitu ipse indico, leviores, gravioresve censendas, sed universas tamen, & singulas sane ejusmodi, ut rebus quae *conspicuae* essent, tot, & talia ne videri quidem adversari debuissent. De his tribus primum ipse, ut diximus, hic diserte confitetur: alterum alibi discussurum se, dictitat; quamquam nisi alia atque ostendit, incedat via, non magnopere profecturus videtur: in tertio conatur insistere; sed quasi nihil hic aliud ageretur nisi ut objecta a nobis, utcunque discuteret, ita in vi trium suarum observationum tuenda prolixus est, ut hoc ipso satis superque comprobet, me non sine causa dubitasse, an *ita conspicua* essent, quae vix tot verbis

bis tantoque labore videri fortasse possit, utcunque defendisse. Quamobrem cum ita quod mihi satis est, habeam; idque praecipuum mihi propositum fuisse, illis qui mea quidem *Adversaria* legerent ex eo verbo „non ita *conspicuum* „ alia characterum forma saepe inculcato; luculentissime appareat; nihil est causae cur omnem istam defensionem refellere aggrediar.

36 Quaedam tamen quae nullo modo praetermitti possunt, attingam. Nam quod in prima observatione *plurima omittere, & mutilare* me, queritur, *potissimam in observatione nervi partem fa-* 1000
cientia; minus inepta haec esset querela, nisi post ejus verba *in aliis autem*, de meo continuo (*a*) adderem *contra*, qua una vocula & quod pluribus ipse verbis, satis significo, & tamen ut meam, extra commata ipsam scribendo, indicium Lectoribus ultro facio, ut si ejus prolixitatem desiderent, ipsum consulant. Quod vero in iis quae objicio *obscuritates, atque confusas interjectiones (an arte*, inquit, *positas?)* esse, dictitat; sane qui eadem apud me, suis discriminibus inter mea, ipsiusque verba appositis distincta, non ut hic apud ipsum, discriminibus (an arte?) sublatis, confusa, non omnino oscitanter; presse enim sunt scripta; perleget, judicare is poterit, num egeant, cl. praesertim Provocatoris, benigna opera, ut, a *tenebris patienter expediantur, & evolvantur, bonamque in lucem quantum liceat, revocentur.* Quantis autem a tenebris revera expedire, me admonente, conetur, & in lucem, 1001
quantum tamen licet, revocare quae ipse ambiguis verbis, & parum inter se consentientibus scripserat, & nihilominus *conspicua* esse, affirmaverat, Lectores videbunt, praesertim cum adhuc memoret *analogiam hepaticorum ductuum cum seminalibus ductibus* a se *in-* 1002
stitutam, quo loco certe haec scripserat, quae adhuc scribit: *Hinc* 106
quia semen non semper in urethram derivari debet, sed solo coitûs momento; sic non solùm vas deferens obliquè immergitur in urethrae tunicas, sed insuper ad vasis ejusdem osculum in urethrae sinum annulus jacet muscularis quidam, seu caruncula, continuam illius percolationem impediens: Quae jam bene quadrant cum caruncula, & obliquitatis machina ad excursum & insertionem canalis hepatici in intestinum positis, ac nullo alio naturaliter, praeterquàm chiloseos tempore, biliosae ibidem quantitatis influxum permittentibus. Hæc enim qui scribat, quis eum unquam putare possit assiduum bilis influxum in intestina non negare? aliter namque illa superiora de semine quomodo *bene quadrare cum* his possent? Non negat tamen

(*a*) Adv. III. pag. 55.

men; imo istis ipsis verbis illum assiduum bilis influxum docuisse se, dicit, & *solùm* assiduum *nimiae quantitatis fluxum* negasse; quasi aut *nimiae* ibidem scripsisset, aut per institutam cum iis quae de semine protulerat, comparationem ibidem scribere potuisset. Quid? quod paulo ante, Deum fidem implorare non dubitavit, quod ego *tam indebite* (sic enim ait) *siluissem atque dissimulassem* rem *toti penè humano generi vulgatissimam*, quae denique haec est: *quidpiam hepaticae genuinae bilis per choledochum ductum in intestinum semper illabi*, perinde ac si Docti omnes Viri tanquam certissimum, ac necessarium agnoscerent assiduum istum in intestina bilis defluxum, neque; ut Veteres omittam; Glissonius (*b*) testaretur, *saepe se intestinum è regione hujus insertionis aperuisse, semperque ductum hunc occlusum deprehendisse, & propterea manifestum esse, humorem biliosum haud perenni cursu emigrare*; neque; ut alios Recentiores sileam; Gulielmus Cole (*c*), ex quo noster, quantumvis dissimulans, plura videtur sumpsisse, diserte traderet, *prius impleri* —— *necesse habere vesiculam*, *quàm* bilis hepatica *in intestinum erumpere possit*: & infra: *per sat longum tempus occludendam esse*, *ut* illud *praestetur*, *ductus communis in intestinum aperturam*, *quo intervallo nil biliosi laticis chylo affundi potest.* Verum si istum bilis defluxum cl. Provocator assiduum esse, contendit; quomodo *conspicuam* esse vim, tuetur secundae observationis in qua tanquam peculiare *Cervi*, *Equi*, *aliorumque* dumtaxat *quae pene continuò devorant brutorum*, ponit quod *profluat indesinenter per ductum hepaticum* —— *bilis ad intestinum*, *ibidem ad continuam penè functionem necessaria*? Cum enim ipse nunc fa-
1004 teatur, *usum insertionis & carunculae esse pariter in iisdem illum*, *quem supra* (hoc est in homine & aliis plerisque animantibus) *descripsit; nempe „liberum „bilis, ejusque quantitatis „seu copiae, cursum quidem inhibere, leniorem vero continuum minime inhibere*; certe, in defluxu hoc bilis quem in omnibus & *continuum*, & *leniorem* agnoscit, non magis *conspicuum* est, quid peculiare tandem habeant Cervi, Equi *aliaque animalia cysti destituta*, quam *conspicuum* sit cur inter haec nunc annumeret; ne de aliis quaeram; glires sine ulla exceptione, aut dubitatione, & *chamaeleontem*, cum hujus certe felleam cystim & descriptam, & pictam videamus tum a Praestantissimis Viris Parisiensibus, tum a Celeberrimo, eodemque Diligentissimo Rerum Naturae Contemplato-

re

(*b*) Anat. hep. c. 19. (*c*) De secret. Anim. c. 14.

re Antonio Valliſnerio (*d*), in gliribus autem (quantum quidem noſtris in regionibus obſervatur) eandem cyſtim haud deeſſe, non ego modo animadverterim, qui parvam potius, ſed ante me experientiſſimus Redius (*e*) qui magnam, longeque craſſiſſimam invenit. Hos novos igitur cum addat errores, quis putet veteres deleviſſe?

37. Itaque poſtquam illa protulit quae adverſus tertiam obſervationem a nobis ſcripta fuerant non tantum haec, & quaecumque prioribus objeceramus, ita ſe credit, ut opus erat, diſcutere, ſed contendit, objecta noſtra *illa ipſa eſſe, quae ſuum ſummoperè in-* 1005
ſtitutum adjuvent, atque tueantur, & à quolibet impoſterum dubitandi loco firmiſſimè vindicent. Hic autem eſt ubi antiquos errores confirmat, & manifeſtiores omnibus facit. Nam longiſſimo quem hinc orditur, ſermoni quaſi fundamenti loco praeſtruit quandam, ſecundum variam *capiendi digerendique cibi rationem*, inſtitutam diviſionem animalium. Ex herbivoris autem, *dirimit non ruminantia, ut equos, mulos, cervos & caet. à ruminantibus, ſeu bobus, ovibus & caet.* Hancque rationem ſecutus, denique ſuum illum ſermonem his verbis concludit: *Interea herbivoris ruminantibus brutis fellea cyſtis conceditur, ut bobus, ovibus &* 1011
caet. non ruminantibus vero plerumque denegatur, ut cervo, equo & caet. idque ob ſuperius adductas rationes in §. III. Cap. XIX. Partis I. hujuſce Hiſtoriae. Praeclaras vero, atque *conſpicuas* rationes quae id quod neque eſt, neque unquam fuit, confirment: cervum videlicet inter non ruminantia cum equis poni, qui omnino inter legitima ruminantia cum bobus, ovibus, capris ponendus fuerat. Quis enim inficietur, *Ruminantium biſulcorum eſſe genera quatuor ſumma*, ut (*f*) Peyeri verbis utar, *tritiſſima, bubulum, cervarium, ovillum, caprinum?* Neque magis *conſpicuae* ſint oportet rationes illae ob quas *brutis non maſticantibus, ſeu avibus* cl. Provocator ſtatuit inditum eſſe *membranaceum* ventriculum *ad finem colli ſeu ſuper cor, atque pulmones locatum*, quem 1006
avium ingluviem dicimus; nam neque cunctis avibus inditus eſt, & eſt quidem *ad finem colli*, ſed non ita *ſuper cor, atque pulmones locatus*, ut id praeterea addi oporteat, niſi velimus, Tirones credere intra thoracem eſſe conditum. Quid? ubi illum quem alii ſe-

(*d*) Hiſtoria del Camaleonte §. 64. & T. 3. Fig. 2. (*e*) Opere Tom 4. pag. 135. (*f*) Merycol. l. 1. c. 5.

ſecundum ventriculum, alii corpus tubuloſum, alii aliter vocitant, *verum* ipſe *horumce animalium pancreas eſſe putat*; num ibi *con-*
1008 *ſpicuum* eſt, an meminerit, ſuum iiſdem animalibus eſſe pancreas, idque, ut alii jure meritoque cenſent, legitimum, veriſſimumque; vel ſi hoc meminit, quodnam denique eidem munus atque uſum aſſignet? Mitto *oeſophagejas* illas *glandulas* quas pulli Gallinacei videtur credere eſſe proprias, mitto iſtiuſmodi deſcriptiones harum omnium, omnibus, & mihi certe qui illas, non ut ipſe
1009 *ſuperioribus diebus*, ſed jamdiu obſervatas, deſcriptaſque habeo, notiſſimarum partium. Illa tantum mihi ſatis eſt a Lectoribus clariſſime perſpici, in quibus me haerere profeſſus ſum: Num eſſet ita *conſpicua* producta cauſa, cur quaedam animantes fellis veſicula careant, videlicet *perpetua ſtomachi turgeſcentia*, quando is qui tot tantiſque conatibus meam *explodere* ſe credit *inſtantiam*, hanc
1010 confirmat, mecum fatendo, *ſane nullam in avibus hujuſmodi turgentiam eſſe* poſſe, cum tamen quaedam aves non deſint ea veſicula carentes: Num in univerſum ejuſdem *ſtomachi turgeſcentiae* in tribus illis propoſitis obſervationibus, totoque illo capite unice ſpectatae, vis ita conſpicua eſſet, quando nunc non ad meas modo, ſed ad aliorum objectiones, ut dicitur, *delendas*, revera pri-
1015 ma illa ſententia *deletur*, vel certe plurimum mutatur, addita inteſtini duodeni turgentia, imo hujus, & ventriculi concuſſionibus: Num denique illam *inveniſſet* ſententiam, qui nunc tres ſaltem
1011 laudat Auctores qui in eadem ante ſe fuerint; quanquam Bohnius (*g*), ille Bohnius quem nunquam nominatum ab ipſo eſſe, praeſtitiſſet, non pro illa ut ait, *propugnat*, nec ea quae ex eodem profert, *aſſerit*, ſed tantum, *non adeo praefracte negare* ſe, ſcribit, neque poſtremo illud *adjicit*, aut iis verbis, quamvis, ceu fideliter deſcripta, aliis litteris edantur, *adjicit* experimentum, aut *ex hoc ipſo* id quod Provocator ait, *probare intelligit*; ſed ante duodecim bene longas paginas jam propoſitum, & paucioribus quidem verbis propoſitum, contra Backii & Sylvii hypotheſim diſerte torquet. Haec omnia ubi Lectores animadverterint, tum cenſebunt
1016 an jure poſſem hic *mihi jam de victoria plaudere*, ſi ego tam faciles unquam victorias adamaviſſem.

38 Porro in his etiam quae ſequuntur, quàm facilis victoria eſſet quis animadvertere non poſſit? Agitur enim de Animadverſione jam ſupra a nobis confutata. Agitur de glandulis lumbaribus, quibus

(*g*) Circ. Anat. Prog. 17.

bus olim alio in loco a Provocatore cl. chyli cisterna *vicina* esse dicta est, nunc *in unum idemque corpus composita* cum ipsis dicitur. Agitur de Th. Bartholini super hisce ipsis rebus ab Anatomicis nunc passim rejecta, ne dicam pene deserta, sententia; & Lectores ad eundem, de cujus sententiae veritate quaeritur, Th. Bartholinum amandantur. Agitur, inquam, de hisce rebus; atque ut de his verum *protinus dignoscatur*, consulendus proponitur tum „ Tit. *de Chyli in venas propulsione* num. 78. „ in Medicis Cel. Boerhaavii Institutionibus, qui tamen Titulus sive sub eo, sive sub aliis numeris in earum saltem (nam primam nondum vidi) secunda, tertiave Editione, nunc unice attendenda, non occurrit, tum Bohnii *Circul. Anat. Progymnasm. VII. & XIV.* quorum tamen 1017
illud *de Nutritione* est, hoc verò *de Urinae secretione, atque Excretione;* ut vel ex hisce penes quem sit *verborum artificium*, non difficile intelligatur. Quid? quod nullum *quemlibet, vel in anatome versatissimum, similia alia in humano corpore ejusdem mechanicae functionis exempla invenire posse, confidit* cl. Provocator, non videns nimirum, quàm sua illa prior tum sensim aucta, tum perstans singulis vicibus, turgentia ventriculi, & repentina, atque alterna Arteriae magnae turgentia dissimiles sint, praesertim cum in hac sit magis percussionis vis, quam turgentiae, spectanda: neque contra videns, quàm sint inter se similes pulsatio trunci ejusdem Arteriae in chylo per vicinum thoracicum ductum evehendo, & pulsatio inferiorum arteriarum in sanguine per venas proximas attollendo. Nam quod nihilominus quaerere non dubitat: *Quorsum igitur insulsa exsibilatio?* ut de certis quibusdam sane non *insulsis exsibilationibus* in praesentia quidem sileamus; certe quaenam revera sit *insulsa* interrogatio, ex iis quae mox quaerit, omnes intelligent, qui quidem inter docentem, & in loco videntem quid intersit, non ignorent. Illam vero alteram interrogationem: „ Quid autem de *inconstanti* nostra super *fibrosum* cystis *annulum* assertione Clarissimus noster effingit? „ in quemnam Clarissimum recidat, manifesto cognoscent, ubi uter nostrûm *effingat*, animadverterint. Nam ego ut illam inconstantiam ostenderem, cum loco in quo Provocator affirmat, eum annulum, *potens ex se satis retinaculum esse*, alterum comparaveram locum in quo ab eodem annulo scripserat *nullimode vetari* descensum bilis in cystim ideo delabentis non quod a magna aliqua potentia urgeatur, sed quod tota libere in intestinum illabi nequeat: quem quidem locum fuisse a me ad comparationem assumptum, luculentissime demonstrat Theatri pa-

gi-

gina 379, quam, ad illam comparationem, in libri ora (*a*) indicavi. *Clarissimus* autem *noster*, quasi non illam ibi, sed paginam 380. indicassem, *effingit*, longe alium ex hac locum a me ad comparandum assumptum esse. Itaque cum in ipsum recidit illa sua interrogatio, tum haec quoque altera: *Quo igitur Conscientiae consilio scribere haec potuit cl. Censor?* atque huic subjecta conclusio: *Fictae igitur, ac prorsus inanes sunt mihi istae res imputatae.* Postremo num biles ego, an ipsum potius *confundam*, omnes poterunt existimare, qui ad meam quandam objectionem haec respondere coactum videant: *quasi quòd in cervo, equo, aliisque herbivoris brutis, tenerrimas, facillimèque solubiles substantias pascentibus; eadem opus foret ad acuendam bilem praeparatione, quae quidem in homine, aliisque carnivoris animalibus requiritur.* Qua nimirum responsione haec duo affirmat, alterum diserte: equos qui, ut omnes norunt, totam certe hyemem siccis, asperis, duris aluntur cibis; si cum homine comparentur *tenerrimis, facillimeque solubilibus substantiis* vesci; alterum non diserte quidem, sed sic tamen ut ex iis quae dicit, consequatur: *praeparatione* ista bilis, hoc est ea quam in vesicula quiescendo nanciscitur, non opus esse aliis bestiis, quae iisdem quibus equi alimentis vescantur; in quibus tamen bestiis ut ea quae in equo deest, vesicula, non deest; sic neque ea deest quae in equo, bilis quiescentis praeparatio.

39 Sed haec levia sunt prae iis ad quae in XV. Animadversione affirmanda compellitur. Scripserat in Historia sua, vesiculam fellis *dividi communiter in collum cervicem, & fundum*, colli nomine cy-
100 stico ductui assignato. Ego verò notavi hunc locum, scribendo: imo *Recentiores* vesiculae *cervicem, & collum idem esse, communiter docere.* Qui suam manifestissimam deprecari hallucinationem honestius poterat, eandem, ut infra patebit, videri volet hic defendisse. Sed quomodo sperare id potest, qui continuo id verum fateri quod ego scripsi, cogatur, videlicet inter Recentiores Anatomicos in vesicarum omnium descriptionibus *colli, & cervicis vo-*
1019 *cabulis veluti synonimis* uti *communem* esse *morem.* Attamen quid agitet, attendamus. Initium ab longe alia controversia ducit: deceatne atque oporteat, hunc morem ab Anatomicis retineri, id quod constat me affirmavisse, an vero contra deserere *necessario debeant; collum* vesicarum *ipsum ab ipsa distinguendo cervice*, id quod Provocator hoc in loco vehementissime contendit. Lis est, quod

(*a*) Adv. III. pag. 56.

quod Vir Doctissime intelligis, de nominibus; ejusmodi autem lites & ipse aversari soleo, & sapientes video non probare, nisi forte aliquis (id quod ego facio) mutationi valde obfuturae, nedum aptae, neque necessariae vocabulorum se opponat. Verum noster *ab gravissima quadam causa* ad hanc ipsam mutationem se *fuisse permotum*, asserit, ut qui *hoc aevo in tanto Anatomiae lumine collocato vitam ducat, atque in anatomicis dissectionibus, atque anatomicorum librorum lectionibus jam propè consenuerit*; quasi unus ipse hoc aevo Anatomicus viveret, unusque in Anatomicis exercitationibus, atque lectionibus consenuisse videri posset, qui neque adhuc senex est, & cum hanc primum mutationem invehere conatus est, ea adhuc aetate erat, quam ceu *juvenilem*, ut infra 1050
videbimus, excusat. Sed utcumque est, fructum istarum tam assiduarum, ac diuturnarum lectionum inspiciamus. Primum controversia nostra erat in bilis, & urinae vesica; ipse vero ad Uterum transilet, quem *insigniorem animalium vesicam esse, ac quolibet vesicarum privilegio exquisitè gaudere*; nulla tamen eorum quos se adeo legisse dictitat, Anatomicorum auctoritate producta, sine ulla ponit dubitatione. Deinde duo *Principis Anatomicorum Galeni* profert loca, quorum alterum esse ait in *extraordin. Comment. V. Aphor.* 46, alterum in libro *Anat. vivor.* quasi ipse assiduis suis lectionibus invenisset, revera a Galeno scriptum esse hunc librum, quem inter *spurios* Viri Eruditissimi rejecere, aut alium esse Galeni in Aphorismos Commentarium, quem *ordinarium* vocaremus. Haec autem loca; ut quae mox commemorabimus, omnia, ad Uterum non ad eas quibus de agitur, vesicas pertinent, neque ex iis tamen constat, *cervicis*, & *colli* vocabulis diversas uteri partes Galenum, aut alterum illum, quicumque is fuit, scriptorem indicavisse, sed *os uteri* quam nos cervicem, *collum uteri* quam nos vaginam, iis quidem in locis appellavisse, aut appellandas censuisse. Post hos Falloppius dicitur scribere, quam nunc uteri *cervicem* vocamus, *cervicem jam fuisse a Veteribus vocatam, ut à Gale-* 1020
no, Sorano & caet. Si Falloppium, quem id scribere dicit, at ubi scribat, non dicit, in *Observationibus Anatomicis* forte legit, quàm parum acuratè legerit, haec vera ejus verba indicant: *ab antiquis anatomicis Galeno scilicet, atque praecipuè a Sorano in tract. de utero vocatur* (vagina) αἰδοῖον γυναικεῖον, *nec non etiam* κόλπος γυναικεῖος, *nunquam autem cervix.* Producitur deinde Laurentius: qui tantum abest, ut *colli*, & *cervicis* nominibus varias uteri partes distinguat, vaginam *collum uteri aut cervicem dici*, & scribit,

& ipse dicit. Quamobrem is ipse qui pro se produxerat, cl. Provocator celeberrimum Doctorem reprehendit, & qui tam saepe exprobare nobis haud dubitat quod Auctorum *lapsus* non sine causa adnotaverimus, Laurentium ipse *in gravem quandam confusionem cecidisse*, immerito affirmat, nimirum quod *cervicis nomen* (id quod est in nostra quaestione) *cum collo seu vagina confuderit*, & „ hanc „ quam superius *tertiam* esse uteri partem constituerat, nunc *secun-* „ *dam* pronuntiet „, cum tamen neque *tertiam* esse dixerit, sed quam tertio loco, ab summo ad imum descendendo, nominaverat, ab imo ad summum secundum *secantium* quem diserte profitetur ordinem, redeundo, *secundam* a pudendo invenerit, atque, ut par erat, descripserit. Novissime *Diemerbroeckium* laudat, & *Bartholinum*, quo nomine cum tres intelligi possint Scriptores Anatomici, non est mihi tamen necesse quem intelligat, quaerere, neque eorum aut Diemerbroeckii libros adire, quando ex ipsis utriusque productis verbis constat, hunc vaginam *collum uteri majus*, illum servicem *collum breve*, seu *minus* appellavisse; neque enim quidquam adjunxissent, si *colli* vocabulo unam tantum uteri partem licere intelligi, credidissent. Atque huc tandem redeunt tot illae, & tam diuturnae, in quibus noster *consenuit*, Anatomicorum lectiones, ut ne unum quidem cum maxime cupias, proferre Auctorem valeat, qui *colli*, & *cervicis* appellationibus diversas uteri partes designaverit.

40 Et tamen tres saltem erant qui id fecerunt, & ad eum sane prorsus modum qui ab ipso laudatur, unus qui ante hos sexaginta annos vivebat, & cujus liber in omnium adhuc est manibus, reliqui autem duo Veteres illi quidem, & Graeci, sed quorum quod superest non semel editum, & latine redditum, ab iis ignorari non potest qui anatomica Oribasii volumina, aut Vesalii de humani corporis fabrica editionem Venetam, aut, ne longus sim, saltem Riolani Anthropographiam, saltem Bauhini Theatrum Anatomicum mediocri studio versaverint. Quinam sunt igitur? Libenter dicam, ut qui saepe adeo meam accusare fidem non dubitavit, quasi ejus verba, contradicendi causa, mutilare, si Diis placet, solitus essem, tandem aliquando intelligat, eo me veri studio agi, ut quae maxime pro ipso faciunt, cum dissimulare possem, ultro proposuerim. Nimirum ille est Jo: Hornius, hi verò Moschio, & Soranus. At quamvis hi duo sic fecisse neque obscure videantur, & certissime dicantur; tamen multis de causis quas nunc singillatim recensere necesse non est, nunquam propterea existimavi, decere atque oportere eos sequi potius, quam caeteros aut aetate, aut in-

ſtituto, aut auctoritate longe ipſis anteferendos. Nam ut de ipſo Hippocrate nihil dicam, quem *uterorum cervicis* nomine interdum ſaltem ipſam vaginam appellaviſſe, non videtur dubitandum; Ruffus Epheſius Vir Doctiſſimus, cujus inſtitutum fuit libris tribus corporis humani partium appellationes proponere, quam nunc uteri cervicem dicimus, promiſcue *Cervicem*, *atque Collum* vocari, docuit *(a)*. Hunc alii apud Veteres Viri Eruditiſſimi ſecuti ſunt. A Galeno autem, quem unum cum dico, quidquid fere apud Veteres fuit hac in re auctoritatis mihi ſane complecti videor, vaginam *communiter* αὐχένα τῆς μητρᾶς (hoc eſt cervicem uteri) *nonnunquam* τράχηλον, *collum vocari*, pluribus ejus productis locis oſtendere occupavit Caſp. Bauhinus *(b)*. Quae cum ita ſint etſi hic de quo dixi Moſchio, & hic Soranus ita *cervicis*, & *colli* vocibus ſint uſi, ut apud Anatomicos varias indicare partes crediderint, haud licere tamen nobis eorum judicium ſequi, non dubito, niſi velimus oſtendere, alterutrum nos ignorare, vel ſi ante Ruffum, & Galenum ſcripſerunt, ab his tanto ipſis majoribus Viris eorum ſententiam fuiſſe improbatam, vel ſi poſt ipſos, non poſſe igitur vetuſtioribus illis omnibus, veriſque Anatomicae Facultatis Principibus ſic anteponi, ut quorum nominum promiſcuum illi uſum eſſe, voluerunt, nos horum auctoritate permoti, longè alium facere contendamus, praeſertim cum Hornius qui id, ut opinor, tentavit, ſi forte iſtorum morem aque inſtitutum longo intervallo referre poſſet, neminem, quod nunc ſuccurrat, de tot Praeſtantiſſimis Anatomicis invenerit, qui ſibi licere non ignobilis ſcriptoris, & aliquot ipſorum Magiſtri exemplum ſequi arbitraretur: quinimo Hornius ipſe (c) qui in *Microſmo* ſuo uterum, ut indicatum eſt, in *fundum, cervicem, collum* & *ſinum pudoris* diviſerat, in *Microtechne* *(d)* poſtea illuc rediit, ut quod *collum* dixerat, *vaginam* appellitaret.

41 Itaque ego, qui ejus diviſionis, ut Hornium mittam; Moſchionem, & Soranum Auctores haberem, non tamen cenſeo quod ipſi fecerunt, idem facere nos poſſe. Cl. autem Provocator, qui nulla, niſi ea quae ſupra vidimus, Anatomicorum loca produxit, nequaquam dubitat, quaſi rem confeciſſet, pronunciare: *jam luce* 1021
clarius eſſe, uterum cum memoratis Anatomiae Antiſtibus (ita enim ſcribit) *dividendum eſſe in fundum, cervicem, & collum:* & cum ita ſcribat, de vi tamen vocum judicium ferre non veretur, & Chymicorum *matracia*, ac *retortas*, quaſi inſtrumenta Latinis notiſſi-

(a) l. 1. c. 31. *(b)* Theatr. Anat. l. 1. c. 39. *(c)* §. 69. *(d)* §. 26. 28.

tiſſima, eorumque partium appellationes in medium adducere. Atque utinam de his tantummodo verba feciſſet; neque, de animalibus loquendo, ſcripſiſſet: *collum anterius nemo unquam cervicem denominat.* Nam primum Latinorum omnium Medicorum Magiſter, Cornelius Celſus cum aliis in locis, tum maxime lib. 7. cap. 13. collum anterius *cervicis* vocabulo aperte ſignificat, hoc illi capiti initium faciens: *At in cervice, inter cutem & aſperam arteriam, tumor increſcit.* Deinde ſi quod Provocator contendit, anterior colli pars *propriè collum nuncupatur;* cur ipſe ſcribit *collum anterius?* Nimirum ſentit, *colli* vocabulo, niſi aliud addas, cervicem quoque comprehendi; in uteri igitur appellationibus quomodo *colli* audito vocabulo, cervicem excludi intelligemus? At cervix, inquit, *propriè* dicta, *capiti immediate connexa eſt.* Quid? reliquum collum num capiti *immediatè* connexum non eſt? Quomodo ergo in utero *collum* id eſſe intelligemus, quod inter, & fundum media ſit cervix inter-
1022 poſita? At animalis, inquit, colli cervix *ſuperior regio* eſt, reliquum collum *inferior, longiorque productio*: ſicque in utero pars *ſuperius poſita* cervix, pars *inferius ſita, & longius producta*, hoc eſt vagina, collum dicenda eſt. Quid vero ſi in animalis collo cervix illa ita collo reliquo ſuperior eſt, ut cum *ad poſteriora locum teneat*, huic collo ſuperimpoſita non ſit, ſed poſtpoſita. Quomodo igitur in utero *collum* eſſe intelligemus non quod antepoſitum ſit cervici, ſed quod ſuppoſitum? Quid tandem, ſi in animalis collo ita magis producitur ad inferiora collum anterius, ut tamen oc totum longitudine cervicem non aequet, imo, ſecundum Elsholtii (*e*) menſuram, ultra dimidium ipſa cervice brevius ſit; quomodo in utero *collum* eſſe, intelligemus, quod cervice ultra dimidium longius ſit?

42 Sed quis haec non videt, & cum haec videat, non intelligit, quot, & quibus de cauſis propoſitae a cl. Provocatore uteri partium appellationes ad obſcuritatem, & *confuſionem* inducendam aptiſſimae ſint? Ipſe tamen clamat, his eſſe utendum, *niſi velimus in novas confuſiones elabi, eaſque Tironibus noſtris oggerere:* increpat *incautum hactenus Anatomicorum morem confundendi in veſicis cervicem cum collo*: praedicat, *ſe anatomicas res clarius, & facilius edocere.* Sed quando ejus *claritas*, atque facilitas quanta ſit, vidimus; aequum eſt, ut quaenam caeterorum ſint *confuſiones*, & qui-

nam

(*e*) Anthropometr. c. 20.

nam *incautus hactenus mos*, videamus. Nonne ipse fatetur, *apud plerosque recentiores cervicis nomen* ei parti uteri quae inter fundum, & vaginam est, esse *unicè*, *& constanter servatum*: subjectum autem cervici tubum *vaginam dici plerumque consuescere*? Est ergo hoc tempore communis, hoc est, plerorumque Anatomicorum mos Uterum in *fundum*, *cervicem*, & *vaginam* dividere. Plerorumque pariter est mos Vesicam urinariam cum toto suo excretorio ductu spectatam in *fundum*, *cervicem*, & *urethram* partiri; omnium vero, quantum quidem in praesentia memini, Vesiculam fellis similiter acceptam in *fundum*, *cervicem*, & *cysticum ductum* tribuere, semper autem in Vesicarum divisionibus *cervicis* & *colli* nomine promiscue uti. Atque adeo Hornius ipse, qui uterum in *fundum*, *cervicem*, *collum* & *caet.* diviserat hoc postea ut supra dictum est, *vaginam* maluit vocitare, neque unquam in urinariae, aut felleae vesicae divisionibus a plerorumque more, modò proposito, recessit, & quam in *Microcosmo* (f) Vesicae urinariae *cervicem* dixerat, in *Michrotechne* ejusdem *collum* appellitavit (g). Quid tandem Provocator invenit in communi hoc more dignum ut vocetur *incautus*? Quas *confusiones* ex hoc existere, ut sit omnino deserendus? Num quia Veteres quod nos vaginam, & quod nos initium urethrae, vocarunt *collum*; nos aliter vocantes, *incauti confusiones* inducimus? Hoc si est; ipsi quoque commune est; nam utrumque Veteres *cervicem* etiam appellavere, quod contra, ipse faciendum pernegat. *Confusionis* autem hoc ipso quot, & quantas *incautus* inferat, paulo ante ostensum est; sed illam praetera *confusionem* quae ex ipsa praesentis consuetudinis mutatione oriretur, certe invehit is, qui pro mutatione pugnat, avertunt ii qui mutationi adversantur, hac praesertim ratione permoti quod si in eo nominum utilitas est, ut loquentes intelligamur, sane illa quae magis nostra aetate communia sunt, tanquam utiliora servanda sunt. Si qua autem maxime sunt communia, ea sunt profecto quae paulo ante in cystis felleae divisione commemoravimus, ut non modo hac, sed ne superioribus quidem aetatibus plures existimem fuisse qui, iisdem auditis nominibus, easdem partes non intelligerent. Attamen cl. Provocator perinde quasi tot, ac tam variis, & tam controversis fuissent vocabulis hae designatae, quot, & qualibus uteri partes vocatae sunt, non dubitat quas in utero appellationes eo quo vidimus jure, constituit

(f) §. 44. (g) §. 21.

tuit, eaſdem ad hanc aliaſque veſicas traducere; propterea quia *eandem*, inquit, *omnimodè uteri partium habitudinem ſervant, nempe ex fundo ſenſim gracileſcentes in cervicem, ex cervice in longum collum, ſive excretorium ductum elongatae.* Quod ipſum quàm a vero alienum ſit, cum ipſa Anatome oſtendit, tum noſtra illa, quam Provocator a ſuis partibus ſtare credit, Virginei uteri Figura commonſtrat. Namque uterus ita creatus eſt, ut fundi ejus cavum jam prope cervicem anguſtius ſit, quàm ipſius cervicis; cervicis autem cavum poſtquam in oſculo ſe ſe iterum contraxit, in latiſſimum canalem deſinat: quarum *habitudinum* in veſicis neutra eſt.

43 Haec autem omnia quae ſunt hactenus a me diſcuſſa, ſi in unum colligamus; patebit, quod ad litem attinet de appellationibus partium Veſicarum adhibendis, nihil a Provocatore actum eſſe, tum quia a Veſicis ad Uterum tranſilivit, qui neque veſica eſt, neque eandem quam veſicae, partium habitudinem ſervat, tum quia ne in ipſo quidem Utero licet commendatas ab ipſo appellationes accipere; niſi multas, magnaſque velimus in anatomen confuſionis, cauſas invehere, nulla cogente neceſſitate, nullo ſuadente, quod quidem ipſe protulerit, non modo Anatomiae Principum, ſed ne unius quidem Anatomici exemplo. Quae cum ita ſint; ut non video, quomodo haec ejus Animadverſio *e veſtigio deleat* quod ego in ea controverſia ſenſeram, quae eſt de appellationibus partium Veſicarum adhibendis, ſic minime intelligo, quomodo id *deleat*, aut *delere* ullo modo poſſit quod in illa altera controverſia ſcripſeram, quae eſt de appellationibus partium dumtaxat Cyſtis felleae a Recentioribus noſtris reapſe *communiter* adhibitis. Nam quod ipſe tanquam notiſſimum affirmaverat: hanc cyſtim *dividi communiter in collum, cervicem, & fundum*, negavi ego, propterea quia contra, notiſſimum eſt, *ejus cervicem, & collum idem eſſe, communiter docere* Recentiores. Quid reſponderi ad hoc poſſet, niſi *erravi: hallucinatus ſum.* Vide quid reſpondeat, & ex uno hoc loco quid de homine ſit exiſtimandum, cognoſces: „Cum ego, inquit, dico de fellei folliculi corpore, *di-*
1023 „ *viditur communiter in collum, cervicem, & fundum*, illud *commu-*
„ *niter* de his intelligo, qui Anatomiae Principum ſenſa percipi-
„ unt, ut ſuprà, & dignoſcunt; non verò de *ignorantiâ obcaecatis*,
„ cyſtim ideo in collum, cervicem, & fundum revera non dividen-
„ tibus; qui tamen, ni *caecitatem* cum pervicacia conſocient, per
„ ſuperiùs expoſita, magiſque in vindiciis eorum, quae ad urina-

riam

„ riam vesicam invenimus, atque aliàs evulgavimus, suo loco expo„ nenda illuminari facile poterunt. „ Pene exclamavi, cum haec legerem: (*h*)

Nihil est audacius illis
Deprensis, iram atque animos a crimine sumunt.

Jam *supra* vidimus, quaenam Anatomiae Principum, & nominatim Galeni quem merito *Principem Anatomicorum* universe dixit, *sensa* fuerint, utque ipsi omnino contraria. Faciamus tamen, non modo me, sed ipsum Bauhinum Galeni *sensa* non *percepisse*, neque *dignovisse*; & eos qui ipsa *perceperint*, & *dignoverint*, attendamus. Quosnam ut me convinceret, tandem produxit? Quosnam, non dico, ex vetustioribus tantum, sed ex paulo etiam minus recentibus, imo ex recentissimis Anatomicis nominavit, qui ita ut ipse, intellexerint, & aliud *cervicem* in cysti fellea, aliud *collum* esse, scripserint? Profecto, cum maxime cuperet, ne unum quidem. Reliquum est igitur; ut illud *communiter* de se uno intelligat, qui *Anatomiae Principum sensa perceperit*, *ut supra*, *& dignoverit*, caeteros autem quicunque post eos fuerunt, aut sunt, Anatomicos, omnes dicat (quod alias de Medicis Recentioribus tantum dixerat) *turpissima potius ignorantia obcaecari maluisse*, & *malle*, quàm a Veterum Codicibus, aut ab ipso, unico, si Superis placet, eorum Interprete *illuminari*, ac verum discere. Et erit quisquam (nisi forte vera *ignorantia obcaecatus*) qui oportere credat, me quidquam huic homini respondere, aut has, aut illas quarum tam nervosum hic praebuit specimen, aut alias ullas ejus seu *vindicias*, seu provocationes attendere! Velut hanc, quae sequitur, proximam.

44 „ Quod, inquit, spectat ad concursum canalis cystici „ cum felleo ductu, Quis dixit *canalem cysticum à cervicis apice* „ *ad ductus fellei insertionem verticaliter produci*? en textum meum utriusque editionis. „ Ita meam fidem, qui idipsum, ut ab eo dictum, notaveram, tam secura interrogatione in dubium trahit, eoque me non leviter provocat. Nonne omnes, nisi jam omnes ipsum nossent, fieri non posse, faterentur, ut verba illa eadem de quibus ad hunc modum interrogat, ipse scripsisset. Attamen scripsit; non in textu quidem quem produxit, sed in eo quem debebat producere. Textum enim producit, ad quem, nisi id revera facerem quod saepius objicit, ut videlicet ordinem inverterem, respicere cer-

(*h*) Juven. Sat. 6.

certe non potui, ut qui, discussam modo illam cystis *communem* divisionem praecedit. Textum autem omittit ad quem, ut post eam divisionem positum, procul dubio respexi, hunc scilicet: *Produc-*
102 *to hinc verticaliter à cervicis apice canali cystico; seu potiùs eodem vesiculae collo ad ductus fellei insertionem ascenso*, hoc est, ut declarare ipse debui, *ascendente*: quod certe verbum, *ascenso*, pro *ascendente* usurpatum, a me fideliter in *Adversariis* (i) adductum & miserationis causa declaratum, cum omnes debet, tum Provocatorem ipsum cl. debuit admonere, me verba ipsius produxisse, non de meo effinxisse. Quid? si reipsa admonuit, nec permovit tamen, ut istam dissimulationem prorsus tolleret, ut istam, facile adeo confutandam, interrogationem deleret. Certe enim vidit hunc locum, qui mox verba profert, uno tantum interjecto vesiculo ab isto *ascenso* distantia, in quibus inconstanter, ut solet, nescio quid videri potest ab eo quod modo affirmaverat, ipse dissidere. Sed non propterea, quod affirmaverat, obliteravit; imo postea confirmavit, certe saepius contra atque ibi dissidere videbatur, sensit, scribendo, canalem cysticum esse *ductum verticaliter ascen-*
107 *dentem: altitudinem colli vesicae* esse *perpendicularem*: bilem ex
108 folliculo *verticaliter ascendere*: & canales thoracicum, ac cysticum,
110 *ductus* esse *verticales*. Etsi enim aliud est ductum cysticum ad perpendiculum ascendere, aliud, ad perpendiculum in hepaticum meatum influere; tamen ubi videri vult a prima illa sententia dissensisse, nihil aliud scripsit, nisi *ductum cysticum longitudini perpendiculari* esse *proximum*; ut aut ibi non dissenserit, aut si ibi, ut vult, dissensit, tot aliis in locis eandem illam sententiam confirmarit.

45 Sed haec levia sunt; ad graviora veniamus. *Demus*, inquit,
1024 *quod absolutè verticalem seu ad normalem lineam, esse dixerim concursum cystici tubi in hepaticum ductum: An verticaliter non producitur ductus cysticus D. in hepaticum ductum E. Fig. II. nostrae hujus Tabulae VII?* Nos quoque *demus*, id quod continuo subjicit, hanc ipsum Figuram *diligentissimè effingi ex Archetipo curavisse*, quanquam res ostendit è sua naturali sede depositas,
967 easque res, ut una ipsarum paulò mota loco id omne quod in controversia est, continue mutet. Id, inquam, demus. Num illud cadaver regula Polycleti erat, ut ex illo (quemadmodum *Canones* Medicis scribere non dubitavit) Canonem Anatomicis faciat? Neque enim de uno, sed de plerisque cadaveribus contro-

ver-

(i) Adv. III. pag. 53.

verſia noſtra erat; neque tametſi (quod alibi dixerat) *hunc iconiſmum cum Archetypis plurimis concordare curaviſſet*; ipſi tamen 974
uni, in cauſa praeſertim propria, plus quam caeteris credere aequum eſſet. Quid? ſi caeterae omnes ejus Figurae illi Canoni apertiſſime repugnant. Octies enim cum horum ductuum concurſum proponat; ſemel *verticalem, ſeu ad normalem lineam*, ut ipſe loquitur, ſive potius ad aequales angulos, ut multo cautiores loquuntur; ſepties ad angulos inaequales repraeſentat; ut ſi velit, illam unam Figuram id quod plerumque eſt, exhibere, fateatur oporteat, reliquas omnes id quod raro eſt, demonſtrare; ex quo ſequeretur, pleraſque ejus Figuras minus eſſe attendendas propterea quia cum perpauciſſimis archetypis contuliſſet: quanquam quis credat, in una Figura conficienda in cadaver, ut pleraeque ſunt, conſtitutum incidiſſe; in reliquis, ſemper in cadavera, raro quodam modo diſpoſita, incurriſſe? Quid? quod, cum maxime cuperet, ne unum quidem invenire Anatomicum valuit, qui cum ſuo illo Canone conveniret. Sentio, me rem incredibilem dicere, cum ipſe diſerte provocet ad plures plurium Iconiſmos, tanquam maxime cum ſuo conſentientes. Sed quo res minus credibilis ſt, eo magis omnibus facile eſt, vera ſit, an falſa cognoſcere, inde verò qua fide uterque noſtrum ſit, conſtituere. Provocat primum ad duas Figuras Bidloi, quarum una eſt 4. *Tabulae LXII. Theatri Anat*; altera *in ſequenti Tabula*, eſt 3; ambae autem ſunt in Bidloi ipſius Tab. XXXVIII. illa 5; haec pariter 3. In illa Provocator teſtatur, *nullum certè manifeſtum obſervari diſcrimen inter angulum, qui ab his concurrentibus ductibus O, & P, illumque, qui ab O, & Q. ſeu meatu cyſtico, ductuque communi procreatur*. Ego contra teſtor, *certe manifeſtum obſervari diſcrimen* inter duos illos angulos, ut primus ſit acutus, alter obtuſus, quemadmodum Bellinus docet. Idemque vel magis affirmo in altera Figura, in qua Provocator negat, eos angulos *acutam ad partes jecoris, obtuſam ad partes inteſtinorum notabilem habitudinem exhibere*. Num poſſumus magis contraria teſtari, quam teſtamur? Num poſſunt ii quibus vel Theatri, vel Bidloi copia ſit, quidquam facilius internoſcere, quam uter noſtrum verum, falſumve teſtetur? Inſpiciant igitur, & judicent, uter noſtrum *omnium admirationi magis* obnoxius ſit, an ille qui quaſi nemo has eſſet Figuras inſpecturus, non tantum ad eaſdem provocat, ſed ſecum ipſe *apprimè concordes eſſe*, jactitans, in me quaedam, in eum merito recaſura, etiam hic jacere non dubitat, an ego, ſi modo quidquam ad

tam facile confutandum Provocatorem reſpondeam.

1025 46 Poſt duos Iconiſmos Bidloi, ad totidem Gliſſonii provocat, *principis hepaticarum rerum ſcriptoris.* Hìc verò artificium eſt nimis facile retegendum. Hos enim *principales ejus operis iconiſmos* eſſe, affirmat, ſi forte incautus aliquis propterea crederet, ad eam qua de agimus, rem demonſtrandam fuiſſe potiſſimum elaboratos, qui vere ad ipſam vix, ac ne vix quidem pertineant. Nam ſi magnitudinem, ſi laborem, ſi rem propter quam praecipue parati ſunt, attendamus; certe *principales ejus operis* ſunt. Quid autem ad controverſiam noſtram haec omnia? cum illi Iconismi, ut res per ſe loquitur, & Auctor confirmat, oſtendendo *excarnato hepati adſcripti* ſint, eaque praeparatio hepar *percoctum*, & *bacillis deruncinatum*, & *ſubinde aquae immerſum* requirat: quae dum fiunt, certe veſicula a ſua naturali ſede diſſolvitur, ductusque de quibus loquimur, ſaepe, & vehementer contrahantur, diſtrahantur, vexenturque neceſſe eſt. Tamen, praeſertim ſi in libro ab ipſo Gliſſonio edito iſtae Figurae inſpiciantur, non prorſus utrinque aequales illi anguli invenientur, de quibus alioquin ibi oſtendendis non valde Gliſſonius laborabat, ut qui ſuperioribus Figuris omnibus, in quibus eos canales pingit, ſatis demonſtraverat, iisque praeſertim quae verè huc pertinebant, & *principales*, quod ad hanc rem attinet, *ejus operis* Figurae ſunt. Earum prima Capite exhibetur 16. ubi Experientiſſimus Auctor haec ſine ulla exceptione docet, & diſerte ſcribit: *meatus verò cyſticus B C. obliquè inter utrumque incidens, angulum cum poro bilario acutum, cum ductu autem communi obtuſum conſtituit: quemadmodum in ſchemate videre eſt.* Figura altera in proximo capite 17. prima occurrit, ubi de iisdem canalibus ſcribit: *quippe vaſa illa HAUD ALITER conſtructa ſunt, quam in appoſita figura videre eſt;* in ipſa autem illos angulos, & quidem ſingulos in ſuo genere eximios, oſtendi, *omnes*, ut verbis ejusdem Gliſſonii utar, *fateantur neceſſe eſt, niſi oculis ſuis fidem abrogare velint.* Atque has oportebat Gliſſonii *icones conſulere*, ſi, quid in re hac ſolitus eſſet Gliſſonius obſervare, oſtendi volebat, non eas *principales* dicere quae hujus rei cauſa inſtitui non potuere; neque alio ſimili artificio conari eas quae vere *principales* ſunt, eludere. Cum enim has, quas nos memoravimus, per ſe incurſuras in Lectorum oculos, dubium non eſſet; nonnullis interjectis de quibus mox dicemus, haec obtenduntur: *Non interea diffiteor, interdum & impensè obliquam ejuſcemodi cyſtici ductus productionem, cum illis diſparibus angulis, in aliquibus humanis folliculicu-*

liculis animadverti ; ut ideo & ipse Glissonius , & ipse Bidlous, aliique non pauci figuras varias cysticas cum ductu nunc directè, nunc obliquè producto proponant. Quamvis & Bidlous , & Glissonius, & alii , qui tamen non memorantur , Figuram aliquam sine illiusmodi angulis edidissent , qualem neque Bidlous , neque , si diligentiùs quaeramus , Glissonius ullam edidere ; tamen si in hac re praecipuas , si plerasque cum illiusmodi angulis proposuissent ; color iste quo Provocator utitur , locum profecto habere non posset. Quid enim ? Glissonius in hepatis anatome diu, multumque versatus (nam de Bidloo supra vidimus) peculiares in hanc rem proponit Figuras, & diserte docet, eos ductus *haud aliter* se habere : idem cum sexies omnino eosdem delineet , quater illis cum angulis , singulis in suo genere eximiis , bis dumtaxat, idque iis de causis quae fugere neminem possint , cum illis angulis, minime , ut noster contendit , *distinctis* exhibet : & erit aliquis tamen qui quod idem Glissonius vix interdum , & aliud agens, videri potest subindicare, id plerumque: quod autem plerumque, & *ex professo* , ut loquuntur, manifestissime commonstrat, & docet, id vero *interdum*, & *in aliquibus* dumtaxat *animadverti*, nobis obtrudat?

47 Duos quos cl. Provocator, tanquam a suis partibus stantes, nominatim laudaverat Anatomicos, palam adversari ipsi, vidimus; quid de caeteris quos haud nominat , sed omnes a se esse jactitat, existimabimus ? num hos saltem sine illis angulis cystici ductus insertionem pinxisse, credemus? *Missos*, inquit, *facimus alios omnes primi subsellii Anatomicos , ejuscemodi cystici canalis directum in felleos poros concursum in homine aperientes.* Ego vero Vesalium, Eustachium , Vidium , Casserium , Veslingium , aliosque ejusdem notae Anatomicos dico, atque affirmo , ad eum *concursum* a parte jecinoris tam acutum augulum pinxisse, ut nihil evidentius , nihil Provocatoris Canoni , illique concursui *verticali* esse magis adversum possit, a parte autem intestini tam obtusum , ut in plerorumque ipsorum Figuris, quod & in Glissonii nonnullis animadverti , ne angulus quidem esse videatur, id quod ubi ad omnium maxime obtusum angulum ventum est, fieri oportere, nemo ignorat. Quae ut est omnibus videre facillimum, sic quoque est inter me, & Provocatorem judicare : qui haec, opinor, perspiciens omnia, eò denique redit quò supra ipsum vidimus evasisse , cum illud suum *communiter*, apertissime falsum, nihilominus tueri vellet : *ut super hac re non meditantes scriptores, sed cultro utentes in veritatis testi-*

monium advocet. Perinde enim est ac si diceret: quid mihi Bellinum objecisti? quid mihi alios objicis? *meditabantur* tui isti scriptores, non ut ego, *cultro utebantur.* Sic vicerit; neque enim mihi opus est cum ejusmodi homine, qui se unicum Anatomicum putat, disputare. Afferrem enim observationes meas cum egregio Prosectore Bellino consentientes. Tu quoque, responderet, *meditaris*, non *cultro uteris.* Ad summam; possetne mecum humanius agere quam cum Incomparabili Anatomico Friderico Ruyschio ea aetate, ea assidua in pene innumeris cadaveribus, diligentique ex-
1026 ercitatione Viro? *Quod ipse affert*, *ego* inquit, *prorsus denego: Namque in tercentis fortasse, quos vidi, & examinavi, folliculis felleis nunquam felicem adeò me reddidi, ut* id *deprehenderim.* At deprehendi ego, dicerem, & vere deprehendi. Tu *tercentos*, responderet, non secuisti. Quod etsi neque nego; neque, ne disputationis vim intelligere non videar, hic affirmo; tamen ejusmodi hominibus melius est obsequi, quam adversari, praesertim quando ea mihi disputatio non cum illo fuit, sed cum Cl. Mangeto, qui objecta a me Cel. Ruyschii verba ipse proposuerat. Affirmet igitur cl. Provocator, se *planè ostendisse*, *non errasse qui etiam dixerit*, *canalem cysticum à folliculi cervicis apice ad ductus fellei insertionem verticaliter produci*, *& ascendere.* Ego etsi scio, controversiae genus fuisse, non utrum etiam hoc aliquando sit, sed an plerumque, hoc autem *plerumque* ut continuò subjicit, scio non esse; non repugnabo. Scribat, eundem canalem *solùm non rectilineum*, *sed ali-*
99 *qualiter ad similitudinem colli cigni*, *inflexum* esse, *& incurvatum*, quod contra suam primam sententiam est: deinde, ut sibi videtur commodum, ajat, *saepe* fuisse a se scriptum, *a Typographis* autem *deformatum in sed*, quod ob *saepe*, & *sed* dissimilitudinem non ita videtur verisimile; non adversabor. Addat novissime: ea deformatione *significationem immutari*, *idque perpetuò videri constitui*, *quod solum aliquando contingit:* quod cum *saepe* illo quod a se contendit esse scriptum, valde profecto non convenit; silebo: neque enim expedit cum iis disputare, qui ut quidlibet tueri volunt, ita quidlibet non dubitant respondere.

48 Quod quidem in XVI. Animadversione etiam fieri, manifestum est. Pollicitus eximium quendam, & singularem usum bilis, continuò de saliva, quasi hujus promisisset usum, tam prolixe disseruerat, ut nihil magis. Negavi id quod adhuc nego, tam longum de saliva sermonem in eo loco, convenisse. Respondet Dis-
1028 putator *eximius*, ibi se de saliva *mediocrem instituisse mentionem.* Me-

Mediocrem vero mentionem, quae plures impleat paginas, quam promiſſus bilis uſus; mediocrem, inquam, de qua ipſe per ſe tunc ſcripſerit: *ſed indignantem nimis ſalivam movet EXUBERANS hic rerum ſalivalium ſermo!* Non eſt ſatis. Quaſi non ſe, ſed me laederent ejus errata, eoque magis, quo majora, non modo hic, quod plerisque in locis, fecit, ut reprehenſa a me retineret; ſed quem ipſe *exuberantem* cognoverat, *longum hunc in illo capite de ſaliva —— ſermonem longiùs adhuc* in nova Editione *protraxiſſe* ſe, jactat. Quid? quod me accuſare non dubitat, quod *longas vel diſparati argumenti in meis operibus digreſſiones intertexuerim. Vide*, inquit, *totam Animadv.* 28. *Adverſar. Anat. III.* In qua videlicet de Cyſtis felleae calculis verba faciens, digreſſus quidem ab ipſo ſum, quocum contendere nunquam volui, ſed non a cl. Mangeto, quocum unice diſputavi. Hujus ego, non ipſius, *ordinem ſcribendi me conſervaturum*, in Praefatione pollicitus eram. Non igitur a primo diverti propoſito, qui quo in loco Praeſt. Mangetus laudavit Bidloum *obſervantem*, *ejusmodi calculos aquis innatare*, eodem in loco de cyſticis calculis loquutus ſum, meisque obſetvationibus illud quoque confirmavi, hos *aquae immerſos, non ut ii qui de urinaria veſica extrahuntur, in imo ſubſidere, ſed innatare.* Qua de re, aliisque ad eosdem calculos pertinentibus ſic iterum alibi (*a*) verba faciam, ut quae ex eo tempore de ipſis praeterea obſervata habeo, proponam. Hic illud dumtaxat adſcribam, cum alibi, tum ibi potiſſimum a Provocatore cl. auras eſſe diverberatas, ubi *nimis fidenter* pronunciavit *non vera*, *bonaeque obſer-* 475
vationis expertia verba illa noſtra, propterea quia *plurimos* calculos vidit *aquae immiſſos eidem primùm ſupernatare; hinc poſt aliquam in aqua macerationem, cum eandem imbibiſſent, ſponte —— ſubmergi:* neque enim praeter ipſum qui ſibi, ut ſolet, adverſarios effingit, de quibus ſuos illos triumphos utcunque agere videri poſſit, aliquis facile invenietur, qui mea illa verba ad maceratos quoque, & imbutos aqua calculos extendenda eſſe, comminiſcatur. Verum; ne a propoſita Animadverſione nimium digredi videamur; quomodo in hac tota, quae de bilis uſu magnifice ſcripſerat, tueatur, ex ordine ſpectemus.

49 Initium duxit ab Hippocrate (*b*) bonam valetudinem repetente a ſanguine, & pituita, & bile duplici, flava nempe, & ni- 1026
gra tunc videlicet, *cum haec moderata inter ſe, tum facultate, tum*

(*a*) Vid. Epiſt. I. Art. 43. & ſeq. (*b*) De Nat. hom.

tum copiâ temperationem habuerint ; idque praesertim si permixta
fuerint. Neque vero dubitat, *Hippocraticam bilem ipsum esse* (cu-
jus de usu agitur) *jam in hepate elaboratum, atque secretum humo-*
rem, quando Hippocrates loquitur de bile cum sanguine *permixta*,
1031 ipse autem negat, bilem in hepate secretam secundum naturam in
sanguinem redire. Addit, Galenum proposuisse *bilis in tenui inte-*
1027 *stino, & VENTRICULO pituitae viscosae crudioris, aliorumque*
mucorum abstersivam facultatem. Nec veretur libri 5. de usu part.
caput 4. indicare in quo (tantum abest ut in ventriculo id Galenus
statuerit) diserte docuit, *cur in ventriculum* Natura meatus biliosi
portionem aliquam non infixerit, quia videlicet constat, *bilem omne*
ventriculi officium, si ad eum confluxerit, esse *eversuram.* Sed
quorsum hae atque aliae Hippocratis, Galeni, Avicennae de pluri-
bus, iisque non contemnendis utilitatibus bilis congeruntur senten-
tiae ab eo, qui in *Historia Hepatica* universè jam scripserat : *Bili*
igitur jure gratulamur ab injuria illa nostris temporibus vindicatae,
qua ab ANTIQUIS Medicinae Proceribus inter secundae coctionis
quisquilias conscripta, statim, ab ejus in intestinum depluvio exula-
bat per alvum à corpore turpis, omnique usu, praeter desidendi pro-
ritationem, exauctorata. Quae quidem verba quam parum conve-
niant cum istis quas nunc producit, Antiquorum sententiis, vel
ipse tacitus sensit, qui in Nova Editione illud *antiquis* delevit,
85.86 ex qua aliisque dissimulatis mutationibus intelligi potest, quàm
verax nupera Praefatio sit, ubi jactat ; *vix quaedam* antea editae
Historiae *ampliata esse solemniora loca ;* —— reliqua *vel in ipsis or-*
tographiae mendis fuisse sibi religiosè relicta. Quanquam ne ea qui-
dem mutatione satis sibi cavit, ut qui iis quae diximus, & Ferne-
lii, aliorumque ad haec usque tempora Medicinae scriptorum lo-
cis, nemini ignotis, & hìc dumtaxat augendae, ut solet, volu-
minis moli utilibus, larga manu per multas paginas congestis, il-
1038 lud denique vellet, si alicui forte posset, obtrudere, *se ex OM-*
NIUM cùm veteris, tùm recentis medicae scholae Antistitum, &
scriptorum sententia in abstersivam, ac saponariam bilis virtutem
manu ductum : se *catholicam ejuscemodi*, atque, ut infra etiam
1041 inculcat, *saeculis omnibus, omnibusque Medicinae Patribus tam*
egregiè probatam, —— *sententiam amplexum*, nec potuisse *cum*
tam eximiis Ductoribus à recto tramite aberrare, nec, quod
consequitur, a me sine *omnium* reprehensione non probari. Verum
enimvero si ea igitur *omnes* tradidere ; quinam sunt illi, aut *anti-*
qui, aut non antiqui *Medicinae Proceres*, qui nihil bili *praeter de-*

siden-

sidendi proritationem relinquebant? Certe oblitus est, se antequam Fernelium, *aliosque paucos* supra exciperet, disertè scripsisse, *ferè* 1029 *omnibus Medicinae Antistitum asseclis per plura saecula ad usque nuperos dies increbuisse sententiam, bilem ab hepate in intestinum defluam, inutile excrementum esse — vix ad instar naturalis clysteris propriâ acrimoniâ, & mordacitate irritans intestina.* Huc adde non modo Moebium (*c*) qui, *an pituita semper & in omni corporis constitutione (in prima coctione) generetur, illâque bilis incisione, & abstersione opus habeat, meritò dubitandum* esse, monebat, sed & Verheyenium (*d*) docentem: *quantum ad mucum intestinalem, illum non egere ea incisione, nisi debito crassior sit.* Non igitur *omnes* reprehendi, cum ipsum non probavi. Quid? si ipsum non probando, laudavi, & defendi caeteros. Neque enim quos hìc Duces secutum esse se, dictitat, eos revera secutus est, imo apertissime deseruit, ut quae hîc producit, eorum loca cum *Hist. Hepat.* Part. I. capitis XI. (quod nunc est XVI.) §. quarto (nunc tertio) conferentibus patebit. Nam ut caetera praetermittam; certe ibi in prima Editione scripserat: *si bilis obviantem in duodeno chylum fluidiorem, subtilioremque reddat, soluta ejusdem partium cohaesione; — per salinam partem intestinorum mucositates abstergat, crassiores ejusdem chilosi laticis substantias scindat, tanquam totidem cuneis penetrantibus armata*, haec, aliaque ejusmodi se quidem *Phisiologis ruspatoribus decantanda relinquere.* Se vero *simpliciora amplecti; usumque bilis ire expositurum tam clarum, tam patulum, tam simplicem; ut idem futurum sit ingenuo, & sapienti legere, & probare.* Sic ibi. Quid igitur hìc *obtrudit*, se usum bilis proponentem, *tradidisse, biliosi humoris particulas lixiviosas ac saponarias in intestino, instar totidem vividorum cuneolorum, viscidiores chymi partes scindere, subtiliare, atque in fluenti naturam inducere?* Vel enim haec ad eundem modum ab aliis tradita esse, fatetur; vel negat. Si negat; cur hìc aliorum auctoritates obtendit? Si fatetur; cur ibi, aliis omnibus relictis, & non obscurè improbatis, *simpliciora* se prolaturum, tam magnifice professus est? Video quàm nollet illa scripsisse. In secunda enim Editione tacitè, ut solet, non modo *intestinorum mucositates* in *mucilagines* mutavit, sed magnificum illud promissum in haec extenuavit verba: *Usumque bilis ibimus exposituri,* 87 *qui rerum animalium concentui magis forsan accedat;* pro verbis autem quae hinc detraxit, alia posuit quibus opportune efficiatur, ut

(*c*) Disput. de Bil. nat. (*d*) Anatom. l. 2. tr. 1. c. 18.

ut Lectores ad prolixiorem illum de saliva sermonem quadantenus praeparentur, neque, ut in prima Editione, qui de bile se acturum spoponderat, is, loco bilis, continuo ad salivam transilisse videatur. Non mihi sane displicet, haec illum ex me didicisse; illud displicet quod indicatas a me hasce emendationes sic in Praefatione dissimulaverit, ut scribere non sit veritus: *loca ab Adversariis impugnata, neque immutatâ litterulâ, recognosci undequaque posse; atque obtrudendi locnm non esse, se voculas Historiae mutando, sensa etiam quoquomodo immutasse.* Contra ego omnes moneo, ne mea *Adversaria* ad novam hanc *Hep. Historiae* editionem exigant, imo hanc ad id inutilem habeant, ne meam fidem ibi aliquando desiderent, ubi alterius est desideranda, velut hîc. Nunquam enim mihi venit in mentem, ut omnes omnium de bilis usibus sententias non probarem, imo illud venit, ne credere ipsum sinerem, se recte fecisse quod, non probatis aliorum omnium usibus, professus esset, se vero *usum bilis ire expositurum tam clarum, tam patulum, tam simplicem, ut idem futurum esset ingenuo, & sapienti legere, & probare*, praesertim cum ipse hunc tandem usum in haec verba contraheret: *Ecce uno verbo totus* bilis *usus;*
95 *prout per ductum suum super intestini parietem depluens, eumque madidans, acredine inde sua ulteriorem super eum susque deque semitam facilè fodicat sibi; adglutinatam hoc ritu divellens cibariam substantiam.* Nunc vero si ex me didicit demissius sentire de hoc usu, si eundem non *totum* amplius, sed *primarium* dumtaxat; de quo mox videbimus; bilis usum vocare, si alios, ut vidimus, aliorum usus ad suum adjungere; cur haec omnia sic dissimulat, ut me pro aliis stantem, atque ipsum dumtaxat, & recte quidem, monentem *contendere*, dictitet, *tam solemnem, acceptamque corda-*
1041 *tis omnibus, atque probatam bilis functionem evertere.* Quis enim, praeter ipsum, docuerat, hunc esse *totum* bilis usum intestina petentis, ut agglutinatum horum parietibus chymum divellat?

50 Quid? si ne primarius quidem ad quem nunc redit, is bilis usus censeri facile potest. Quid? si quae adversus eum usum objecimus, satis dissolvere nondum valuit. Quaesivimus enim, cur idem chymus qui ventriculi, aut superioribus duodeni parietibus, etsi nulla intercedat bilis, non agglutinatur, reliquis intestinorum parietibus agglutinari deberet? Addidimus: *sane harum partium omnium parietes assidue de se destillante humore sic madere, ut naturaliter constitutus chymus, accedente praesertim peristaltico earundem motu, non facile ipsis agglutinari posse videatur.* Ad primum nihil ipse,

ipse, quod satis saltem perspicuum sit, respondet. Ad alterum vero quid respondeat; video; sed quid proficiat, non video. Sermo enim est de chymo *naturaliter constituto*. Ipse vero hunc mihi cum *sebo*, & *adipe*, cum *sulphureis tenacibus haerentibus substantiis*, & cum *resiniformibus corporibus* comparat, atque *in hypochondriacis*, *in oppilatis*, *in cachecticis*, *in diutinè ictericis*, *in chlorosi detentis*, *aliisque* ejusmodi *aegris*, in quibus certe chymum *naturaliter constitutum* non esse, *omnes bonae praxeos veritates* evincunt, *impactos* iis *partibus chymosos mucores* mihi narrat, quamvis, inquit, iis in aegris *adhuc intestinorum parietes assiduè de se destillante humore*, *fortasse & uberiori*, *madeant*, *tum peristalticus vigeat motus*: quibus duabus de rebus cum dubitare saepe liceat *sanctiorem praxim* consulentibus, tum de illo praesertim licet, num in memoratis aegrotantibus is aqueus, & leviter subsalsus intestinorum humor secundum naturam se habeat, an potius *mucosus apprimè sit*, *& viscidus*, qualem nimirum quia Provocator cl. aut ob morbum vidit, aut ob mortem, ideo fortasse talem quoque *naturaliter* esse, videtur non dubitare. Nam quod denique *peristalticum intestinorum motum* ait, *non in impactis*, *& canalis superficiei haerentibus* —— *vim suam exerere*, tunc examinare oporteret, cum naturalem chymum sic impingi, & haerere, demonstrasset.

1040

1041

51 Videamus nunc quomodo caetera quae addidimus, dissolvat. Negavimus (*a*) quae ad suum peculiarem usum bilis comprobandum protulit, *ejusmodi esse*, *ut ab aliis ad alios longe usus potius comprobandos adhiberi non possint.* Subjecimus: *imò quaedam ejusmodi esse*, *ut jure meritoque possint redargui.* Ipse vero illud primum ita dissimulat, ut si nos omnia praeter illa, que nominatim redarguimus, probassemus. Haec autem nunc quasi contemptim *ad complementum* dumtaxat *quoddam commemorare* sibi *placuisse*, dictitat, perinde ac si, diserte non eò proferre se, scripsisset, ut inde propositum *multò evidentius pateret.* Veruntamen quae nos redargui posse, affirmavimus, ipse autem redargui posse, hîc negat, quae sunt? Scripserat: *in Struthio-camelo bilem exonerari IMMEDIATE in ventriculo.* Animadverti ego, vel Praecl. ipsum Mangetum *in adscripta notula dissensisse*, & Cel. Vallisnerii nostri *anatomen accuratissimè iteratam objecisse.* Verane haec sunt, an falsa? Certe Mangetus haec adnotavit (*b*): *Pernegat Praeclarissimus Vallisnerius hunc IMMEDIATUM bilis in Struthiocameli ventriculum in-*

(*a*) Adv.III. pag.51. (*b*) Theatr. Anat. Tom.I. pag.377.

ingreſſum — *inque ea pernegatione* — *innititur* — *diſſectio-*
ne — *accuratiſſime iteratâ.* Vallisnerius autem nonne tradidit,
ductum biliferum, non in ventriculum, ſed *in duodenum ſex lineis*
1045 *tantùm infra pylorum inſeri?* Quem mihi igitur Provocator *intel-*
lectus errorem imputat? Quid plurimis Vallisnerii verbis ſui libri
molem auget? Profecto facere nunquam poterit, ut Mangetus, ut
Vallisnerius id quod ego dixi, ne ſcripſerint. At enim Vallisne-
rius ſcripſit, magnam tamen bilis partem *directè intra pylorum ex-*
currere. Non tamen ſcripſit; id quod ego redargui; *immediatè*,
neque ſecundum ea quae ſemel, iterumque obſervavit, id *proba-*
re, ac firmare unquam potuit. At Vallisnerius quoque bilem cen-
ſuit *deferri in ventriculum Struthiocameli, ut ejus digeſtiva facul-*
tas validiſſima fieret; quaſi vero hoc a vi bilis *abſterſiva*, atque
ad eundem ac Provocator contendit, modum agente repetendum,
cenſuiſſet, aut ego Vallisnerii opinionem, non obſervationes obje-
ciſſem. Nam quod [omittam enim *clementer*, alia Provocatoris
errata inculcare quae omnes intelligunt, etſi ipſe *fatetur ingenuè*
ſe hactenus non intellexiſſe] Nam quod, inquam, *hìc denuò de-*
mirari ſe dicit, *me in hanc ſpartam, veluti ſingularem fautorem*
meum, illuſtriſſimum Vallisnerium advocaſſe, eundemque ſine ul-
lo temporis, locive intervallo, ſeu in eadem arena tam durè ag-
gredi, ut ejusdem ſententiae ſtatim & apertè inimicum me pro-
feram; quis haec legens, non putaret, a me Collegae & Ami-
ci Doctiſſimi opinionem productam eſſe, eandemque durè, acer-
bè, infenſo animo atque inimico eſſe impugnatam? Ego vero
haec dumtaxat ſcripſi (*c*): Mangetum *Cl. Vallisnerii noſtri ana-*
tomen accuratiſſimè iteratam Provocatori *objeciſſe;* quae autem
de bilis in Struthiocameli ventriculo uſu Vallisnerii opinio eſ-
ſet, neque ibi Mangetus, neque ego memoravi; atque ut ve-
rum fatear, ne memineram quidem; neque tamen aliud ſcripſi (*d*)
niſi *illud quaerendum reſtare, num tanta illa vis digeſtiva bili in*
ventriculum admiſſae accepta ſit referenda. Nam & in Comite, a
Cabrolio diſſecto, porum choledochum ita prope pylorum egreſſum
habuiſſe, *ut non minus ventriculo quam inteſtinis, bilem transmit-*
teret; ſed hanc cauſam illi fuiſſe, non cur melius, citiusque dige-
reret, verùm, ut inquit Cabrolius, cur ſaepius nauſearet, vome-
retque. Haec nimirum tota eſt illa *dura*, *aperta*, & *inimica* a me
inſtituta, ut cl. Provocator dictitat, in Cel. Vallisnerium aggreſ-
ſio,

(*c*) Adv. III. pag. 51. (*d*) Ibid.

ſio, quod ſecundum obſervationem & judicium Cabrolii, non de Vallisnerii, de cujus ſententia ne verbum quidem, ſed de Provocatoris opinione dubitaverim. Neque haec eò dico quod inter Amicos licere, non cenſeam, alterum de alterius opinione modeſte dubitare, ſed ut iſtae penitus artes pateant cl. Provocatoris, id quod ipſe ſolet, ego verò nunquam licere, credidi, aliis affingentis, ut durè, inclementerque Amicorum praeſertim opiniones impetantur. Quid in me praeterea dicere, aut acrius exprobrare potuiſſet, ſi ego id facere auſus eſſem quod ipſe adverſus illuſtriſſimum virum fecit, eundemque vere *ſingularem fautorem ſuum*, cujus ſummam ſpectatamqne Prudentiam ipſe quoque celebrat; ut nempe ſcriberet: *abunde liquet, ligamenti hepatici privilegium* venae umbilicali *non eſſe denegandum, ut quidam Vir inconſideratè denegat*. Verum ipſe qui nihil niſi conſiderate negat, cur adverſus Cabrolii, atque adeo Galeni judicium, ſcribit: *in Comite à Cabrolio diſſecto non fuiſſe incommodam, atque vitiorum digeſtionis altricem apertionem illam choledochi pori prope pylorum, evidens eſt.* Cur inquam hoc ſcribit? Quia *ille Comes, ſi ita fuiſſet, ad illam*, inquit, *aetatem pervenire haudquaquam valuiſſet.* Ad quam, quaeſo, aetatem? de qua ipſe Cabrolius (*e*) ita ſilet, ut adoleſcens, an vir, an ſenex ille Comes obierit mortem, prorſus ignoremus. Quid, quaeſo, eſt *inconſideratè* ſcribere, ſi hoc non eſt? Nam quod addit: *ſi nauſeae & vomitus ab illa choledochi ductus introductione principium duxiſſent ſuum, ille certe non ſaepiùs, ſed ſemper nauſeaſſet atque vomuiſſet;* nimirum hoc tanti non eſt, ut propterea res, quod ait, *evidens ſit*. Quid enim, ſi illud *ſaepius* Cabrolii ſignificaret *quotidie*, ut *frequenter* apud Riolanum in ejusmodi caſibus *quotidie* ſignificat? *Probabile eſt*, inquit Riolanus (*f*) *Galenum in brutis canalem, qui bilem in ventriculum eructat, obſervaſſe; inde conjectura quadam ſimilem ſtructuram in hominibus quibusdam adeſſe ſibi perſuaſit, cum videret homines pituitoſos meram bilem FREQVENTER vomere, ut demonſtrat in Arte parva exemplo cujusdam, qui cum habitu corporis eſſet pituitoſus, QVOTIDIE tamen bilem pallidam evomebat.* Imò iſtud idem *ſaepius* Cabrolii ſignificabat *perpetuò* eidem Riolano, ſcribenti (*g*): *Affirmat quoque Cabrolius, ſe vidiſſe porum choledochum in ſtomachum protenſum, qui PERPETVO vomitus bilioſos in homine dum viveret, excitavit.* Verum ut mittam Riolanum;

(*e*) Obſ. 6. (*f*) Anthrop. l. 2. c. 22. (*g*) Ibid.

lanum; certe bilis cyſtica, quae nimirum irritare ventriculum maxime poterat, cum non *ſemper*, ſed tumente a cibis ventriculo, fere exprimatur, neque *ſemper* in ventriculo adeſſe, & cum adeſſet, interdum a cibis ipſis ventriculum opplentibus vel temperari, vel repelli etiam poterat, praeſertim cum ductus non intra pylorum, ſed *prope pylorum* hiaret. Potuit quoque illa bilis non parem *ſemper* ad irritandum acrimoniam habere: potuit ventriculus diuturno uſu, & vexatione quadantenus hebeſcere, atque occaleſcere ſic ut nonniſi acriore, vel multa bile percelleretur: potuit nonnunquam ex copia viſcidae lentaeque materiae ventriculo ineſſe, ut bilem tunc influentem dilueret. Sexcenta ſunt quae ſatis eſt interdum eſſe potuiſſe; ut intelligatur, non eſſe igitur *evidens*, ut Provocator contendit, in eo judicio erraviſſe Cabrolium. Quae illum non vidiſſe, mirandum non eſt, qui *quale negotium ſuis rebus faceſſat nova*, *quam* continuò ibidem *ſubdidi*, *objectio*, *plane non videat.*

52 Scripſerat ille id quod mirum eſt, in hac ipſa poſtrema Edi-
95. 96. tione retinere non dubitaſſe: *Et multo evidentius patet* propoſitum, *ſi naturaliter per ductum ſuum in ventriculi cavitatem eructetur* bilis. —— *Sic ex choledochi inſertione in Remigis ventriculi fundo apud celebrem Anatomicum* (*Veſalium*) *ſumma in hoc viro aderat voracitas*, *& chiloſeos promptitudo.* Quid ſive ad ejus negligentiam demonſtrandam, ſive ad probationem iſtam confutandam proferri aptius poterat, quam apud Veſalium de illius Remigis *voracitate*, & *chyloſi* ne verbum quidem eſſe? Protuli. Et hic, *quale* id ſibi *negotium faceſſat*, *planè non videt!* Quid igitur videbit, ſi hoc non videt? Neque ſane id modo non vidit, verum neque in quem laqueum ſe indueret (id quod ſupra demonſtravimus) cum ſe illa ex Bohnio, Veſalio minime conſulto, deſumpſiſſe confeſſus eſt,
1047 neque etſi Veſalius dixiſſet, eum Remigem *calidi*, *ſiccique temperamenti fuiſſe;* ut *fuiſſe videri*, dixit, & *validae* praeterea *vocis*,
1048 *longiſſimi ſpiritus*, *robuſtiſſimumque;* ex nullo tamen horum effici, ut *ſummam in hoc viro adfuiſſe voracitatem*, *& chyloſeos promptitudinem*, dixerit, vel ut haec adfuiſſe, *jure* aſſeramus, cum in multis illa omnia, neque tamen *ſummam voracitatem* ſpectemus. Attamen ſcriptitare non veretur, *a me ipſo Veſalium in hac re minùs adhuc conſultum eſſe.* Cur? quaeſo. „Nam ſi Veſalium, inquit, „conſuluiſſet, eumque advertiſſet dicentem, *nunquam Remigem* „*illum vomuiſſe*, *neque à qualibet validiſſima cauſa potuiſſe ad nau-* „*ſeas concitari*, profecto non ſenſiſſet ſuperiùs cum Cabrolio & caet.„

Quid

Quid si Vesalium non tunc modo, quod coactus fatetur; sed ne nunc quidem satis ipse consuluit? Mitto enim, Vesalium ista quae alia forma litterarum, ut ipsius ipsissima Vesalii verba, proferuntur, non scripsisse, sed tantum (*h*): illius *familiares* aperuisse, *se nunquam illum vomentem, ac ne in maximis etiam procellis nauseabundum vidisse;* Hoc, inquam, mitto, & duo tantummodo adnoto. Alterum: Vesalium quaesivisse, *num vomitu bilioso, quem hujusmodi hominibus FREQUENTEM Galenus esse testatur, vexari consuevisset.* Alterum: etsi id non invenerit; non ausum tamen esse (id quod in aliis passim fecit) a Galeno in ejusmodi re discrepare: imo paulo infra, haec subjecisse: bilem *haudquaquam ventriculi fundo innoxiè immitti potuisse. Nam;* ut alia quae hujus rei probandae causa affert, omittam; *si ventriculo*, inquit, *bilis influeret, tum ille (uti Galenus rectè affirmat) hujus mordacitate perpetuo ad excernendum irritaretur: neque tantisper, dum cibus probè confectus esset, retentrice sua facultate fungeretur: & bilem illam respuens, ejusque occasione nauseabundus, quod sibi offerretur, minùs quàm decet, ambiret, amplecteretur que.* Quae si Provocator diligenter animadvertisset; haec intelligere potuisset: primum, Vesalii, atque adeo Galeni, non meo dumtaxat, aut Cabrolii judicio, a bile in ventriculum influente, etsi hic *perpetuò* ad excernendum irritaretur, non tamen perpetuum, sed *frequentem* vomitum induci, satis esse: deinde a perpetua illa ad excernendum irritatione, non *summam voracitatem, & chyloseos promptitudinem*, sed, Magnis illis Viris auctoribus, nauseam & impedimentum afferri probae confectioni ciborum, ut qui ante justum tempus a ventriculo in intestina excernantur: novissime id quod rei caput est; tantum abesse ut unum *hocce* Vesalii *exemplum plane convincat, immediatam bilis è propriis ductibus in ventriculum transmissionem haudquaquam* nauseas, & vomitus, *sed promtiorem potius chylosin inducere;* ut ipse Vesalius a contrariis stet partibus, neque immerito, quippe qui unum quidem exemplum sciret ad dubitandum secundum rationem satis esse, ad id vero quod adversus rationem sit, quantum quidem summis iisdem Magistris videbatur, adstruendum satis non esse. Fieri etiam fortasse potuit, ut Vesalius, aut Remigum, vilissimorum hominum, verba non satis digna censeret quibus haberetur fides, aut si id censeret, peculiare tamen aliquid subfuisse, suspicaretur, cur vomitus, ac nauseae in illo homine non

(*h*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 8.

non contingerent, quem etiam *aliis quibusdam organis*, *& praecipuè circa thoracis costas*, *& musculos ab aliorum hominum fabrica variantem* deprehendisset. Et certe is Remex aut non ut alii homines, constructus, aut non sanissimus fuerit, necesse est; nam si nostra structura ferret, ut bilis in ventriculum immissa, non modo non vomitum & nauseam, sed sine ullo detrimento, *promtiorem potius chylosin induceret*, sapientissimus hominum Conditor non in ejus tantum, sed in omnium hominum ventriculum bilis meatum perduxisset.

53 Verum sunt alia quae Provocator cl. videre se, negat. „Certe inquit, non video, quibus *contrariis* Bohnii *rationibus satisfecisse* expediret, antequam *bilem sensiles intestinorum tunicas ad dejectionem proritare enunciassem.* „At *probi Lectores*, ad quos
1049 subinde, quasi aut ego, aut ipsi nihil viderent, fidenter satis provocare non dubitat, non modo quaenam sint istae Bohnii rationes *viderint*, sed etiam eo in loco esse *viderint*, ut vel ipsius Provocatoris oculos effugere nullo modo potuerint. Ut enim Bohnii (*i*) verba quae ex 17. Progymn. exscribit, praetermittamus, quanquam illa non ad *eundem vellicandi modum* pertinent qui videlicet ab acrimonia bilis fit, sed ad eum qui fit a copia; atque illa tantum verba, quae ex XI. Progymn. affert, in hujus calce quaeramus: *Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam quàm cystis suae propriam irritare queat*; profectò quae inter alia verba, scripta ea sint, non videre non poterimus. Sunt autem haec; quae tametsi iis etiam quae supra a nobis pro Cabrolio, Galeno, Vesalio scripta sunt, adversari videantur, tamen in praesentia examinari non oportet, quando Provocator ipse irritantem illam in bile acrimoniam agnoscit, quam Bohnius sic negat: *Ita ut non opus sit stimulum a bile hujusque acrimoniâ petere, eandemque ideo clysterem naturalem appellare: quatenus quicquid haec scybalis commodius eliminandis forsan confert, illorum visciditatem corrigendo ac solvendo praestat. Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam, quàm cystis suae propriam, irritare queat: cum quamvis linguae degustantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat, minime tamen ideo tali acrimonia vel ejusmodi particulis gaudeat, quae tactus sensoria afficiant, atque stimulent; praeprimis cum foeculentias intestinorum secundum naturam se habentes, nunquam* acres

(*i*) Circ. Anat.

acres & vellicantes, *sed vel insipidas*, *vel subdulces deprehendere liceat.* Et post haec Provocator audebit aliis, ut videbimus, imputare, quod *Scriptorum auctoritates mancas offerant*, ipsisque *à vero* 1057
alienum sensum imponant! Negat Bohnius hoc toto loco, eam bili 1060
acrimoniam inesse qua vel intestina, vel suam irritare vesiculam possit, & rationes cur id neget, producit. Provocator autem ex hoc ipso loco pauca dumtaxat verba ab aliis divellit, quae sic divulsa sibi utcunque favere videantur; reliqua sibi prorsus contraria non modo omittit, verum etiam reperire se posse, negat. „Vir „gravissimus, inquit, hoc est Bohnius, mecum est, qui sanè non „majorem bilis in intestino, quàm in cysti, *irritantem acrimoniam* „inquiro. Neque alias *contrarias rationes* per Bohnii Opera reperire contingit.„

54 Hoc igitur aeque verum est, ac quod subjicitur: „Sed „illud verbum *acore suo* non est neque *latinum*, neque *medicum*, instat Censor cl. „Scripserat cl. Provocator, bilem *sensiles intestinorum tunicas proritare ad dejectionem acore suo.* Quae verba cum 96
neque me fides mea mutare sineret, neque ipsa, & quod consequitur, quid mihi vellem, plane intelligere Lectores possent, ad illa, fideliter exscripta, haec continuo adscribere coactus sum (*k*): *sic enim*, *quasi bilis acida esset*, *contra non Latinorum modo*, *sed & Medicorum consuetudinem ejus acrimoniam vocare solet.* Liquet igitur, me neque usque adeo ineptum fuisse, ut in eo *instarem*, quod in transitu admonere satis esset, neque *acorem* sive *latinum*, sive *medicum* esse verbum, negavisse, imo secundum & Latinorum & Medicorum consuetudinem eo acidum, non acrem saporem significari indicavisse. At hoc ipsum negat cl. Provocator. *Et ego* inquit, *non esse* medicum *denego*; *cum plurimis medicis Auctoribus non rarò usui sit*, acorem *pro* acrimonia *desumere.* Aegre omnino ferendum est, quod istos *plurimos medicos Auctores* non indicaverit, incognitos certe eruditissimis illis Viris qui *Lexicon Medicum* collegerunt, & non unis curis adauxerunt; quamquam hi fortasse aliquos eorum viderunt, sed pro *Auctoribus* in eo habendos esse, non putaverunt, in quo manifestissime errarent; improbandus enim imperitorum abusus est, doctorum *consuetudo* servanda. At enim Doctos etiam atque eruditos Medicos sic loqui potuisse, Provocator contendit. „*Acorem*, inquit, non esse *latinum*, seu „*grammaticum* etiam planè nego. acor enim apud *Latinos*, atque „*Gram-*

(*k*) Adv. III. pag. 52.

„*Grammaticos* non solam significat *aciditatem*, sed etiam & *acrimo-„niam. Conf. Calepinus* in verbo *acor* quod redditur italice, *acuità*, „*asprezza*. „Itaque non dubitat, se vicisse, ut qui sibi persuasit (*), Medicos qui latine scribere velint, totos *a Calepinis*, *& Nizoliis quos semper in manibus versent*, pendere. Illi vero, si quando opus est ut Lexicographos hosce consulant, tantum ipsis credunt, quantum probant, velut hac in voce, *acor*: quam etiamsi traderent, id quod non faciunt, *acrimoniam* significare; nisi tamen id certo idonei Auctoris producto loco demonstrarent, neminem qui quidem mediocriter peritus esset, impellerent ad crecredendum. At producunt, inquit; „exemplum videlicet ex *Col.* „lib. V. *ea res emendabit acorem malorum*, quo certe casu ridicu-„lum, inquit, esset intelligere non quidem malorum (ut decet) „*asperitatem*, sed potius stricto modo *aciditatem*.„ Sed utrum horum *ridiculum sit* intelligere, non ego, sed ipse doceat Columella. Qui cum de *Malo punico* eo in loco (*l*) verba faciat, *si*, inquit, *ACIDUM*, *aut minùs dulcem fructum feret*, *hoc modo emendabitur;* traditaque una, itemque altera emendandi ratione, *ea res*, inquit, *emendabit ACOREM malorum*. Igitur, *ridiculum esse* credere, *acorem malorum* aliud quam *acidum* eorum saporem significare, non ego, sed Columella ipse docet, ne forte *ajat perhumaniter ille* Provocator *praeclarissimus*: *sed bone Deus*, *quam demissè haec Paedagogium olent!* minime videlicet attendens, in quem hoc cadat, ignarusque sententiae, hac quoque aetate verissimae, M. Tullii (*m*): *non tam praeclarum esse scire latinè*, *quam turpe nescire*, eum nimirum qui latina lingua vel grandia, si Diis placet, volumina scribere audeat. Non enim hic agitur de *invalescente (n) nostrae hujus aetatis pro latina elegantia prurigine*, de qua *tertius hic è caelo* delapsus lato cum saeculo rixatur: *de hac* ipsum scimus undequaque sapientissimum Virum *tam dulci literatorum Hominum mentis aegritudine non laborare*. Non de *pompa (o) verborum inutili*, non de *eloquentiae fuco*, non de *artificioso illo orationis genere*, non de *elocutionis lenociniis*, non de *verborum volubilitate* illa, *quae neque scienti*, *neque ignoranti unquam profuit*, non, inquam, de ullo istiusmodi declamatorio, non medico ornamento agitur. Sed de re agitur sine qua *improvidis juvenum sensibus*

* Praefat. nova Hist. Hep. (*l*) De Re Rust. l. 5. c. 10. (*m*) De Cl. Orat. (*n*) Praefat. cit. Hist. Hep. (*o*) Orat. Anat. III. pag. 23.

bus imponitur, ſine qua fruſtra *utiliora* illa, ſiqua ſint, *Poſterorum memoriae committuntur*, ſine qua *genuina* illa *ſimplexque ratio Medici ſcriptoris non attingitur*, ut ſaltem de lingua latina ſcriptor tantum ſciat, quantum ſatis ſit ne cum negare credat, affirmet; cum affirmare, neget; ne unum cum velit, alterum omnino ſcribat; ne cum bilis naturalem conſtitutionem deſignare ſe, putet, morboſam exprimat; ne cum acrem fellis ſaporem indicare cupiat, acidum ſignificet. Id ſi neſcit, cur latine ſcribit? imo cur latine provocat? cur provocatos, ſi ipſum neceſſariò doceant, invidioſo *Cenſorum* nomine appellitat? cur recte monentibus refragatur? Silere potius decet, vel alia, ſiquam forte melius calleat, lingua ſcribere, vel iis, quorum manus perſaepe in ejus ultimis ſcriptis omnes agnoſcunt, omnia, non ita inaequaliter emendanda, augenda, interpolanda, ſed a capite ad calcem reſcribenda permittere; ſiquos tamen inpoſterum invenire poſſit, quibus pro moleſtiſſimae operae pretio illa grati animi ſensa ad extremum perſolvat: ipſos *noſtrae hujus aetatis pro latina elegantia prurigine*, & *hac tam dulci literatorum Hominum mentis aegritudine laborare.*

55. Qui loquendi modi longe humaniſſimi in hujus novae Editionis nova Praefatione in noſtrae aetatis ſcriptores Medicos jacti, illam ipſi excuſationem adimunt quam mox ei loco praetendit in quo Borelli, Nuckii, Reverhorſtii, aliorumque Hominum Celeberrimorum ſententiam *Modernorum aliqualium inſomnia* nuncupa- 97
verat. Fatetur namque, *juvenilem in hac dicendi formula ante hos* 105
14. *annos diſploſiſſe igniculum.* Nunc autem poſt annos 14. cum multo graviora jaciat; cum in eadem Praefatione dictitet, *recentiores prope omnes* Medicinae *ſcriptores* — *ad propria auctoranda commenta, pro innata libidine*, Naturam *diſtraxiſſe*, *ac veluti in alios mores coegiſſe; cum fatalem quandam propriae aeſtimationis cupiditatem ſcriptorum animos plerumque adortam* affirmet *ad famoſiora venditanda commenta etiam atque etiam accendiſſe*; cum *in tam portentoſa medicarum Haereſium multitudine pudere ſe* ſcribat, *innumera alia vigilantium inſomnia recenſere;* cum *Medicinae praeſentium in primis temporum tenebras & infortunia* — *jure* — *dolere ſe*, confirmet; cum *ad Hepatis & Bilis morbos* — *à Nuperorum commentis vindicandos, improbo ſatis, diuturnoque labore ſe convertiſſe*, aſſeveret; cum haec, inquam, aliaque ejuſdemmodi nunc addat; credemusne, priora illa juvenili imprudentiae, an utraque peculiari cuidam confidentiae, & dicacitati eſſe adſcribenda? Cui certe adſcribo quod meos de eximiis ſcriptoribus loquen-

di modos cum suis *conferri* postulet, *indeque judicari, uter nostrûm impensiùs humanum aliquid passus sit.* Quid enim simile? *Lapsus*, illos, inquam, quos tertia quaque pagina exprobrat, *lapsus* in *primae Classis Medicis*, & *Anatomicis scriptoribus* adnotavi. Num usquam *insomnia* dixi? num, ut ipse de Bachio, & Sylvio, *deliramenta?* num *ridiculas confabulationes?* num *vanilo-*
101 *quia?* num *fabellas?* Ego vero, nisi mite, nisi moderatum, nisi inter homines communis imbecillitatis conscios facile ferendum istud *lapsuum* vocabulum existimarem; ita me Deus amet, ut quodcumque aliud multo libentius usurpavissem: quamquam hunc eundem loquendi modum is ipse, qui usque adeo in me damnat, non ita horruit, quin de Laurentio, ut supra vidimus, haec pro-
1020 nunciaverit: *celeber iste Anatomicus in gravem quandam confusionem CECIDIT*; & de Verheyenio: *in ejus* ligamenti *describenda*
887 *origine LABITUR.* Atenim ego *in triginta quinque*, *mortuis verò omnibus*, adnotavi. Fortasse & in pluribus, qui multa, & de universa ferme Re Anatomica scripserim, adnotavi; nil tamen nisi *lapsus*. Quod si *quinque* dumtaxat ac *triginta* sunt; falsum est igi-
1021 tur, quod alibi *obtrusum* est, me *Lapsus Authoribus aliis OMNIBUS*, uno excepto Bohnio, *communes reddidisse*. Quod si *mortuorum* tantum *lapsus* notavi; consulto feci, cum Eruditi cujusdam inter Gallos scriptoris documentum non ignorarem, quod utinam alii animadvertissent: sic *tolli suspicionem quandam invidiae, nec locum esse secretae cuidam audaciae, quae saepiùs alterum alteri ex numero viventium opponit.* Atenim *lapsus* adnotavi *ducentos sexaginta sex* (ut sedulitati cl. Provocatoris credamus, qui summam omnium anxiè subduxit) in *primae Classis Medicis*, & *Anatomicis scriptoribus*, ex iis vero *signat è centum & unum in solo famigeratissimo, accuratissimoque Verheyenio.* Mirum videlicet quod non in scriptore quoque infimi subsellii adnotaverim, qui non alia nisi illa multo honestissima, utilissimaque causa id fecerim, quam de Verheyenio praesertim loquens proposui (a), *ne propter Viri alioqui de Re Anatomica praeclare meriti auctoritatem Juniores deciperentur:* quod ferme spectavit etiam laudatissimus Heisterus qui ejusdem Auctoris lapsus, neque in transitu, sed ex instituto, in longa, ac perutili Praefatione bene multos collegit. Neque enim mirum est, quod Viro qui de tota Anatomica Facultate duo justa Volumina scripserit, non pauci quidem errores exci-

(a) Adv. V. pag. 5.

ciderint, ſed non tot denique, aut tanti, quot, quantosve parvo in libello *Hepaticae* dumtaxat *Hiſtoriae* cl. Provocator admiſit. Quod ſi hunc *clariſſimum* nihilominus voco; quanto magis potero Verheyenium vocare, & *ſingulari hominem diligentia*, ſi non in cunctis, quod mortalium nemini datum eſt, at in plerisque, & quidem libenter, dicere, praeſertim cum eo me honore ſenex ipſe, & in primis clarus, adoleſcentem adhuc, neque ita multis notum, affecerit, quo tot alios fama, atque aetate majores non eſt dignatus, ut plura ex meis I. *Adverſariis* ſumpta, & aliquando ſatis prolixa loca deſcripta in ſuis adeo celebratis Operibus proponeret, eaque, & me non minus quam alios, me longe majores, ſolebat, probaret. Quae cum ita ſint, meisque in *Adverſariis* potiſſimum IV. Animadv. 19. & haec Verheyenii erga me agendi ratio, & mea viciſſim *Illuſtris* ejus *Anatomici* honorifica commemoratio omnibus occurrant, conſtet autem, me neque in I. neque in caeteris *Adverſariis* ullius qui viveret, lapſus nominatim, niſi provocaſſet, adnotaviſſe; profecto ita abnorme, imo ridiculum eſt quod a Provocatore nonnulli dicuntur dixiſſe, ut quamvis hos, ſiqui ſunt, qui id ſe dixiſſe faterentur, diſerte nominaſſet, vix tamen ſperare potuiſſet, ut ſanus aliquis crederet, id a ſanis hominibus dictum eſſe. Itaque neque eos nominavit, & credere ſe, negavit; id tamen peſſimo exemplo ſcripſit. Nam vae ipſi ſi nos eodem animo eſſemus, neque id imitari turpe nobis duceremus. Quid enim proclivius eſt, quàm, nullo producto auctore, illud in aliquem dictum eſſe, dicere, quod te credere quidem neges, ſed interim dicas? praeſertim ſi de abditis ipſis hominum cogitationibus loqui audeas. Cur ipſe in Amicum, atque adeo paulo ante laudatum Anellium ſcripſit? Cur in nos, non minus Amicos, neque minus laudatos, repente ſtilum diſtrinxit? Quam in partem accipi voluit ambiguum illud Malpighii, atque adeo Bononienſium omnium Doctorum laudationis genus: *Famigeratiſſimus apud Nationes omnes DOCTOR BONONIENSIS?* Sexcenta ſunt in quibus ipſum larga manu pari exemplo ulciſci poſſemus. Sed in hoc uno malumus vinci, & cogitationibus omiſſis, ad facta redire. Meum igitur unum, maximum, novum, & ante hoc tempus inauditum crimen eſt, quod tot ante me Viri etiam modeſtiſſimi, non ſine bonorum aſſenſione, veteri conſuetudine, inſtitutoque admiſerunt, ut Majorum, quos nemo facile me unquam magis obſervavit, & coluit, ſiqua forte eſſent errata in quae inter ſcribendum neceſſariò incurrerem, haec, officio erga

Tirones adductus, & veri, ac publicae utilitatis studio permotus, sic adnotarem, ut *lapsus*, hoc est communis humanitatis inevitabilia quaedam indicia, esse dicerem, atque hos tamen in viventium nemine, nisi si quis forte me provocasset, nominatim retegerem. Ille vero qui hoc mihi crimini dat, & saepe adeo, hac inculcata accusatione, prope capitalis facinoris loco ponit, ut ipse adversus Majores sese gesserit, supra diximus.

Nil peperit. non puduisse verberare homines senes! (b)

Non *lapsus* ille, siqua graviora ipsorum errata credidit, nisi forte semel, aut iterum, vocare ausus est. Nimis hanc inhumanam, atque immodestam esse vocem, duxit. Mitioribus usus est. *Tabellas, ridiculas confabulationes, vaniloquia, deliramenta* appellavit. Et quoniam nobis multorum adnotatos *lapsus* objecit; perpaucos ipse dumtaxat redarguere ausus est. Itaque, nemine excepto, *inania veterum commenta* dixit, & ne Viventibus fortasse parcere crederemus, *Recentiores*, inquit, *nostri turpissima potiùs ignorantia ob-*
174 *caecari malunt.* Igitur tantum interest inter hoc ejus crimen, & meum, ut ego id quod feci, iterum quotiescumque publica requiret utilitas, me profitear esse facturum; hanc enim, omni remota injuria, & contumelia, secutus sum: ipse vero quod fecit, *damnet*, ac merito quidem; nihil enim Lectoribus prosunt quae ipsi vehementer obsunt, jactae in immeritos contumeliae: quas tamen si penitus damnasset, in nova Editione omnes, una excepta, non reliquisset, neque alias insuper illas addidisset de quibus supra dictum est, aut aliàs dicetur. Atque ut intelligi melius possit, quantum inter ejus, meumque factum, non ego, aut ipse, sed Gravissimi, Doctissimique Viri discrimen agnoscant; cum contumeliosas quibus ipse usus est, reprehensiones qui probet, inveniri possit nemo; contra meum, quod ipse unus improbat, *lapsus* nobilium scriptorum modestè adnotandi institutum, sapientissimi, etiam apud exteros, Homines disertè laudarunt. Sic qui Lipsiae Celeberrimi Viri *Acta Eruditorum* conscribunt, me *optime de publico mereri pergere*, pronuntiarunt (*c*), *quod quamplurimos M. lapsus in quinque Adversariis Anatomicis palam facere tali constituerim ratione, ut data occasione, laudanda non minus una probarem, ac aliorum etiam Errores notarem.* Sic Eximius Anatomicus Heisterus (*d*) mea Adver-

(*b*) Terent. Adelph. (*c*) Suppl. Tom. 7. Sect. 5. (*d*) Compend. Anat. Praef.

versaria quibus errores *indicantur*, *atque emendantur*, censet, *in incrementum anatomes*, *utilitatemque publicam* esse instituta, quia videlicet *ita anatomen a multis erroribus*, *qui tam in* M. *quam Verheyeno*, *aliisque adhuc occurrunt*, *liberatum iri*, *certus confidit*.

56 Quod reliquum est; ut recte Provocator facit, quod *Ingeniosissimi* illius *Viri publicae aestimationi se pariter subscribit*, qui vel post editam *Historiam Hepaticam*, quae sententiae *insomnia* in hac dicta fuerant, eas nihilominus secutus est; ita extra chorum, ut solet, saltat, cum a me *nitidè ostendi*, *atque demonstrari* postulat, quae a me nunquam sunt affirmata. Utrum *in intestinorum cavitatem*, quod ipse verbo negaverat, *hient venae meseraicae*, a Praecl. Mangeto *in medio relictum esse*, scripsi (*e*). Num ergo relictum non est, cum denique hic fassus sit: *ex hisce tamen omnibus se non concludere*, *omnem prorsus chylo in eas venas denegari transitum?* Cl. vero Brunnerum *experimento plane demonstratum id censuisse*, addidi (*f*). Num forte non censuit, qui *Rem* hanc *planè demonstrare experimentum*, scripsit? Haec sane ita se habere; & vana esse effugia a Provocatore quaesita, illi omnes intelligent, qui utriusque Auctoris indicata alias (*g*) a nobis loca tota perspexerint. 1051

57 Absoluta hîc esset istius nimis longae Animadversionis confutatio, nisi qui suum a nobis scribendi ordinem toties inversum esse, queritur, a calce nostrae Animadversionis 24. ad ejusdem caput repente transiret. In quo postquam fassus est, plura esse quibus nunc satisfacere ne conatur quidem, & haec tamen *singula*, & *similia alia* (neque enim ad omnia respondet quae objecimus) ad suam se 1052
jactavit *Anatomicam Universalem Historiam discutienda* servare, nobis *specimen* non invidet *binum* suae illius futurae *discussionis*, atque adeo suae illius *Universalis Historiae*. Videamus, quaeso, *specimen* primum. Vias omnes lacteas, absente chylo, *solum* a *salivis* 93
pancreaticis, *& propriè dictis* percurri, & pervias servari, affirmaverat. Ego vero admonui, sic ipsum, *non modo succi qui à ventriculi*, *& intestinorum tubulis*, *& glandulis destillans*, *tenuiorem sui partem immittere in lactea vasa potest*, *oblivisci*; *sed tot lymphatica vasa quae in chyli receptaculum*, *ductumque thoracicum lympham invehunt*, *ignorare prorsus videri*. Attendamus insigne *discussionis* specimen. Succi ventriculi, & intestinorum si illi verè sunt, & si hi

(*e*) Adv. III. pag. 52. (*f*) Ibid. (*g*) Ibid. in marg.

hi aliqua ex parte ſubtiliores ſunt, *ſalivales*, inquit, *ſunt*. Nimirum ut objectae culpam declinet oblivionis, in aliam incurrit; obliviſcitur namque, ſe ibi non niſi de *ſalivis pancreaticis*, *& propriè dictis* ſermonem habuiſſe. De vaſis autem lymphaticis haec reſpondet: *quaſi quod ſucci, qui a lymphaticis vaſis in chyli excipulum, atque thoracicum ductum importantur, valerent retrogredi, atque ex his partibus in implendà lactea primi, & ſecundi generis —— deſcendere. Novum hunc nihil obſtantibus valvulis mechanismum obiter Lectores expendant.* Imo novum hoc potius reſponſionis expendent genus; quaſi vero hîc illud ageretur, quod ne in mentem quidem venire cuiquam poterat hoc tempore, an lympha a chyli receptaculo, ductuque thoracico relabi retrorſum queat, cum illud agatur, an quando inter omnes conſtat, lympham in id receptaculum, eumque ductum comportari, hae duae inter lacteas praecipuae viae a ſalivis dumtaxat, abſente chylo, percurrantur, perviaeque ſerventur; ut ſcribi ſine ulla dubitatione potuerit: *in chyli abſentia vias has omnes lacteas;* ſcilicet non modo *lactea duplicis generis praedicta*, verum etiam praedictas pariter *glandulas lumbares, ductumque thoracicum; limpido ſolum liquore, hujusmodi videlicet ſalivari ſubtiliori turgidulas ſe ſe offerre viſui.* Ita ſe habet *ſpecimen* primum. Attendamus alterum. *Primum & ultimum*
92 *chylificationis inſtrumentum in ore, ventriculo, & inteſtinis ſalivam* pronunciaverat. Haec adſcripſi: *oblitus videlicet, ut nunc alia praetermittam, virium aeris quem deglutimus una cum cibis, atque adeo cum ſaliva ipſa, fortaſſe ad ejus particulas implicandas, & ad ventriculum ſecum rapiendas viſciditate quadam donata.* Quae quidem ſicut eo pertinent, ut intelligatur, non eſſe igitur unicum chylificationis inſtrumentum ſalivam ſine ulla haeſitatione ſtatuendam; ita illuc viciſſim nullo modo trahi poſſunt, quò Provocator *obtrudit* aſſerens a me „ maximum condi *chylificationis inſtrumen-* „*tum*„ *in viribus aeris, quem deglutimus una cum cibis & caet.* Tantum enim aeri *quem deglutimus*, hoc eſt, in nobis, tribui poſtulo quantum decet, non quantum ipſi *obtrudere* commodum eſt, perinde ac ſi aerem aut ſalivae ipſi praeferrem, aut in omni animantium genere idem prorſus praeſtare, contenderem; quanquam in piſcibus ad quos connititur id quod de nobis dixi, transferre, haud omnino aerem deſiderari qui cum ſaliva in eorum pluribus miſceatur, ii non ignorant, qui ſciunt, quo in loco hiare natatoria ipſorum veſica ſoleat. Itaque ex binis hiſce exemplis quae ſpeciminis loco ſelecta propoſuit, quid de caeteris reſponſionibus ha-

habendum sit quas in sua illa *Universali Historia* proponet, jam nunc omnes poterunt existimare.

58 Neque XVII. Animadversio ab iis quas hactenus *explosimus*, discrepat; ut ex hac quoque, etiam silentibus nobis, proclive omnibus sit judicare, quinam *rebus omnibus contradicendi partes complexus*, —— *contra ipsam veritatem remis velisque contendere* 1056
insudet. Nam queritur primum cl. Provocator, *plerumque* me suae *Historiae membra in centones divellere.* De qua quidem injusta que- 1057
rimonia cum supra vidimus, tum mox videbimus. Ipse vero interea; ut solet sui praesentis, non primi, atque ideo neque nostri ordinis rationem habere; ab locis quae sunt in Animadversione nostra XXIV. retrorsum labitur ad locum qui est in XXIII. De me autem queritur quod ad examinandum locum qui ex ordine sequebatur de Glissoniana Venae Portae Capsula, producam, & conferam alterum locum qui de eadem praecesserat; quasi vero scriptoris inconstantia, nisi pluribus collatis locis, posset convinci, aut quicunque ejus rei causa idem necessario facere coguntur, ordinem invertere, & scripta in centones divellere dicerentur. In illo igitur altero loco, in quo ejus partes fuerant exacte nobis, quantum ipse nosset, eam Capsulam describendi, haec, haud plura verba conscripserat: *Indumentum hoc commune, ex tunica hepatis à peritonaeo oriunda prognatum, primus detexit laudatus Vir* Glissonius; *Capsulamque ideo communem hepatis vocavit; quam rete musculari compositam volunt Moderniores aliqui.* Ipse autem, qui certe *ex tunica hepatis à peritonaeo oriunda prognatam* affirmavit, de hoc *rete musculari* quid docuit? Affirmavit? an negavit? Ne unum quidem addidit *verbulum.* Qua tandem igitur ego *industria* usus sum, 1058
cum ejus loci sententiam proferens, scripsi (*a*): „Capsulam Glisso-
„nianam supra in descriptione *ex tunica hepatis à peritonaeo oriun-*
„*da prognatam* statuerat, vix addens: *rete musculari compositam*
„*volunt Moderniores aliqui?*„ Et tamen contendere non veretur:
„repellendo jam igitur illud *vix*, quod multa quidem industria
„fuit à cl. Censore in hunc textum intrusum, jam plane (in eo
„loco) se dicere, capsulam hujusmodi esse musculari rete composi-
„tam, *ut volunt moderniores aliqui*, quo pacto alios candide ex-
„cludat, qui revera istud non *volunt.*„ Verum enimvero num illud *vix* ego *in textum intrusi*, qui imò de industria ab ejus verbis certo discrimine separavi? Num plus ipse dixerat, quam ego retuli?

(*a*) Adv. III. pag. 48.

tuli? Num saltem signum ullum ibi dederat, a se *Moderniores* illos *aliquos* probari, qui alibi, ut vidimus, scripsit: *quantum ferunt modernorum aliqualium insomnia?* Utrius igitur nostrum in haec Lectoribus obtrudendo *multa* est *industria*? Mea certe non est, qui rem ut erat ita reliqui. Illius potius est, qui contra id quod in Praefatione affirmavit, in hac nova Editione minime veritus
27 est, suis illis verbis haec continuo attexere: *Imo legitimum musculum*, & quae, prioribus plura, sequuntur. Nam cum priora, id quod ego argui, non ita bene cum altero loco convenirent, in quo cum ad usus ventum esset, bilem in hepate exprimi, jam sine ulla haesitatione affirmabat non solum *per naturalem membranarum* glandulas cingentium *contractionem*, sed *&* per *superadditam insuper capsulae Glissonianae immediate adjacentis & advolutae, quae secundum accuratiorum indagines verus est musculus;* nunc isto novo facto; secundum mea, quantumvis dissimulet, monita; peropportuno additamento, minus jam ista ambo loca, si iterum conferantur, videbuntur inter se dissidere. Longe enim aliud est, Capsulam *ex tunica hepatis à peritonaeo oriunda prognatam RETE MUSCULARI COMPOSITAM velle Moderniores aliquos:* & Capsulam ipsam, *secundum accuratiorum indagines*, *VERUM*, sive *LEGITIMUM MUSCULUM* pronunciari, imò quasi id supra satis constitutum jam esset, poni, atque assumi. Nam si haec duo apud Anatomicos idem essent, *legitimum* esse *musculum*, & *rete musculari componi*, ut modo incautis vellet *obtrudere*; quid igitur opus erat, ut prioribus illis verbis *rete musculari compositum*, haec in nova Editione adderet, *imo legitimum musculum?* Non est igitur amplius ut speret, se cuiquam posse *obtrudere* querimoniam illam alteram de me suam, quasi *arte factas contradictiones* in ipso redarguerem, qui quam parum sibi ipse constaret, isto additamento patefecit. Post haec, opinor, jam *bene intelliget*, quid mihi voluerim, cum ipsi qui in descriptione Capsulæ hanc *ex tunica* quidem *à peritonaeo oriunda prognatam* statuerat, *rete* autem *musculari componi*, nedum *legitimum* esse *musculum*, non statuerat, non convenisse indicavi, ut cum ad usus ventum esset, repente pro *vero musculo* eandem acciperet. Neque enim illud unquam mihi venit in mentem ut contenderem, peritonaei productionem fieri in progressu musculosam non posse: quanquam si tam ineptus fuissem ut id contenderem, haud satis scio, an ipse eo quod producit, exemplo me convincere valeret. Nam „cre-
1059 „masteres ipsos musculos ab ipso peritonaeo esse *oriundos*, *progna-*

„*tos*,

„*tos*, *productos*, nemo, inquit, eſt qui in dubium revocet.„ Quid ergo? Ipſi qui *in anatomicis diſſectionibus*, *atque anatomicorum librorum lectionibus jam prope conſenuit*, nondum accidit, ut quod ego ſaepius vidi, obſervaret, Cremaſteres ab inferiore ipſorum Abdominis Muſculorum parte pronaſci? neque ut videret, Falloppium (*b*) Veſalii deſcriptionem, ut canibus, non hominibus convenientem, propterea arguere, quod Cremaſteres enaſci a peritonaeo, docuiſſet; neque verò ut animadverteret, hos a Peritonaeo non deduxiſſe Vidium (*c*), non Spigelium (*d*); non Riolanum (*e*), non Veſlingium (*f*), non Highmorum (*g*), non Marchettum (*h*), non Th. Bartholinum (*i*), non Diemerbroeckium (*k*), non Blaſium (*l*), non Graafium (*m*), non Dioniſium (*n*), non Munnickium (*o*), non Verheyenium (*p*), non Fantonum (*q*), non Boerhaavium (*r*), non Cowperum (*s*), non Heiſterum (*t*), non Teichmeyerum (*u*), non Santorinum (*x*), non alios tum veteres, tum recentiores, quorum omnium avide congeſtis auctoritatibus bene multas, ut ſolet, Provocator paginas impleret; Ego autem cui valde diſpar mos in ſcribendo, & propoſitum eſt, ſatis ſuperque eſſe, credo, hos qui longe aliud docent nominaviſſe, ut ab omnibus, num *nemo ſit qui in dubium id revocet*, intelligatur. Quoniam autem Provocator cl. Capſulam *ſecundum accuratiorum indagines* verum eſſe muſculum, in propoſito altero loco pronunciaverat, negavi ego *ſecundum accuratiorum indagines* id pronunciare potuiſſe, niſi Cowperum eximium illum, & diligentiſſimum Anatomicum, qui aperte diſſenſit, ab *accuratiorum* numero expungere auderet. Ille vero hoc loco facillimam ſibi eſſe reſponſionem, putat, propterea quia cum ego Cowperum *in plurimos*, quod ipſe ait, *graviſſimosque errores* lapſum eſſe, judicaverim, ſibi quoque ipſi licere credit me *imitari*, & hac in re Cowperum

1019

(*b*) Inſt. Anat. (*c*) De Anat. l. 4. c. 10. (*d*) De hum. corp. fabr. l. 4. c. 12. (*e*) Anthropogr. l. 5. c. 36. (*f*) Synt. Anat. c. 6. (*g*) Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 4. c. 3. (*h*) Anat. c. 6. (*i*) Anat. quart. renov. l. 1. c. 22. (*k*) Anat. l. 1. c. 22. (*l*) Comment. in Veſling. locum cit. (*m*) De Viror. Organ. (*n*) L'Anatom. de l'homme Demonſtr. 4. (*o*) Anat. nov. (*p*) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 21. (*q*) Anat. corp. hum. Diſſ. 8. (*r*) Inſtit. Med. n. 641. (*s*) Myot. Ref. chap. 2. (*t*) Comp. Anat. n. 343. (*u*) Elem. Anthropol. c. 31. (*x*) Obſ. Anat. c. 9.

perum lapsum dicere. Verum non sentit, aliud hìc agi, videlicet non an Cowperus hìc lapsus sit, de quo post videbimus, sed num ab *Accuratiorum* numero Anatomicorum sit expungendus; neque enim ob perpaucissimos (si cum pluribus variisque illius scriptis, ac cum multorum longè plurimis erroribus conferantur) & facilè in tanto Viro excusandos lapsus, *Accuratioris*, imo neque *Accuratissimi* Prosectoris nomen debet amittere. Sic Hippocrates (y) *ego*, inquit, *etiam eum medicum vehementer laudarim, qui parum delinquat*. Sic Horatius (z)

Vitiis nemo sine nascitur; Optimus ille est
Qui minimis urgetur.

Itaque non modo alibi, ac multo saepius, magnis Cowperum laudibus sum prosecutus, sed iis ipsis in locis in quibus ob eas quas supra exposui, causas, nonnulla notare coactus sum in quibus Cowperus aliquid humani passus videtur; semel, atque iterum (a) (id quod cl. Provocator omittit) illum *accuratissimum alioqui*, eaque ipsa in parte *in multis laudem promeritum* diserte censui; tantum a vero abest id quod obtrudere his, *multa quidem industria*, conscriptis verbis conatur, ut *ad propriam firmandam sententiam ibi loci (ut mihi commodum erat) istum scriptorem inter* accuratiores *Anatomicos habendum esse videar jubere, & alibi spississimorum* lapsuum *notam eidem inuram.*

59 Eâdem, ne quid gravius dicam, industriâ obtruditur, me scripsisse, *Bellinum demonstrasse Glissonianam capsulam esse musculum*. Mea verba haec sunt, multum hìc, infraque attendenda (b): ,, *quasi* illud revera, ut tu, Mangete, adnotas, Bellinus *demon-* ,, *strasset*; quod, ut de me sileam, certe Doctissimo Fantono non ,, videtur. ,, Quid aliis non videatur, ajo; quid mihi, *sileo*; & erit qui *obtrudat*, me illud dixisse quod silui! & is qui *a vero alienum hujusmodi sensum* mihi *imponit*, hìc clamabit tamen, me *a vero alienum sensum prudentissimo* Fantono *imponere!* Num igi-
1060 tur Gravissimus, & Perspicacissimus Vir Fantonus (c) ex propriis super Capsula cùm meditationibus, tum observationibus hoc diserte non collegit: *Quamobrem Bellino eruditissimo assentiri non possumus, cum biliari trunco intra jecur, ejusdemque ramis advolutum esse musculum statuit, quo directionem motûs bilis firmiùs, atque*

(y) De Vet. med. (z) Serm. l. 1. S. 3. (a) Adv. II. pag. 31. 43. (b) Adv. III. pag. 48. (c) Anatom. corp. hum. Diss. 6.

atque elegantiùs demonstret. Quid ergo est, illud a Bellino ut Mangetus adnotat, demonstratum, demonstratum non videri Fantono, si hoc non est? Cur haec verba, & sensum Fantoni is omittit, qui inter suas illas de me querimonias hanc quoque injustissimam posuit: a me *scriptorum auctoritates mancas offerri?* Atenim Fantonus *dubium se adhuc* testatur, cum paulo post subjicit: *rem hanc in humano & bubulo jecore animum esse ultrò investigare.* Fateor. Sed quid hinc sequitur? Num illud dumtaxat quod Provocator ait, nihilque ad me pertinet: „Ergo falsum est hactenus,
„*Doctissimo* revera *videri Fantono, illud Bellinum non demonstrasse.*„ 1061
An hoc quoque: Ergo verum est hactenus, *Doctissimo Fantono non videri, illud Bellinum demonstrasse.* Nam si videretur; *dubium se adhuc* non testaretur, neque in animo haberet hanc rem ulterius investigare. Utriusque hujus consequentiae vim, & discrimen qui attenderit, is intelliget, quomodo in prima alienus a vero sensus, imo aliena verba *suaviter* mihi *imposita* sint, atque ideo in quem cadat illa altera querimonia, quod *acutissimi ingenii modis, & lusibus controversia ineatur.* Non igitur ego *mancam* Doctissimi Fantoni auctoritatem produxi, qui nihil dixi quod non quantumvis etiam dubitanti conveniat. Provocator autem cl. num *mancam* non attulit, qui primum apertissima illa de Bellino, quo de agebatur, verba omisit, cum alia quaedam in quibus eadem sententia narratur, non impugnatur, protulerit? qui deinde siluit, quid de Needhâmii, supra a se prorsus non omissa, opinatione Fantonus dixerit: siluit, Fantonum *nunquam non fuisse arbitratum*, hanc capsulam ab aliis *diversam vix esse* quae ad munienda magis, quam comprimenda vasa, ut ratione, atque observatione ostendit, videntur esse factae: siluit, Fantonum *cum diligentiùs in homine* rem examinaret, *observavisse, ramos aliquot venae portae sociari quidem ramis arteriosis, atque biliaribus, sed tenuissimâ vaginâ obduci: Triplex insuper genus hoc vasorum non perpetuò in vaginali propagine simul decurrere: Porro fasciculos fibrosos, qui fortè haberi pro carneis possunt, circà portae venae saccum exteriùs conspicuum, ubi in jecoris sinu vena recipitur, ac potissimùm juxtà minimum jecoris lobum occurrisse:* haec, inquam, siluit, Fantonum observavisse, quasi nihil nisi *aliquot ingeniosas meditationes*, ut ait, *exeruisset*, qui ex propositis observationibus illud deduxit, quo posito, *Bellino* se *assentiri posse*, apertissime negavit.

60 Quae omnia cum ita sint; patet, in quem tandem omnes il- 1057

hae querimoniae jure ac merito recidant quod scripta *in centones divellantur*, quod *sciptorum auctoritates mancae offerantur*, quod *declamationibus, arte factis contradictionibus, Scommatibus, aliisque similibus acutissimi ingenii modis, & lusibus controversia ineatur*. Quae sane querimoniae a me erant eo gravius ferendae quod prima earum origo ex iis extitit, quae sub initium hujus Animadversionis a cl. Provocatore de me non ita obscure dicta notavi:
1056 quasi ego *rebus omnibus* ipsius *contradicendi partes aliquando complexus, hinc hujusmodi capsulam, absque ullo musculari artificio, esse dumtaxat membranaceam dictitans, contra ipsam veritatem remis velisque contendere insudaverim*. Nam quid respondere possit, si universa, & singula haec negem? Quomodo probare possit, me *omnia*, quae ipse affirmarit, refellenda suscepisse, qui nihil unquam eorum, nisi a Praecl. Mangeto propositum esset, attingere voluissem? aut me Glissonii capsulam, *absque ullo musculari artificio, esse dumtaxat membranaceam* scripsisse, qui hac de re judicium non interposuerim meum? aut me (quod gravissimum & a vero alienissimum est) *contra ipsam veritatem velis remisque contendere insudavisse*, qui mearum cogitationum cognitorem unum habeam Deum? Verum ut ipsi *declamationes*, & *scommata* relinquam sua, & de Capsulae dumtaxat structura quidquid in Animadversione hac consulto omisi, paucis expendam; primum nego, in suis ipsum Tabulis ea *demonstrasse*, ex quibus illud consequatur, ut credit, Capsulam „idcirco *veri* ubicumque *musculi* nomine excipiendam esse.„ Nam ut daremus, ita rem semper sese habere, ut in ejus Tabulis; certe ipse Capsulam in ulterioribus partibus, & *ubicumque* non ostendit. Atque ut in ulterioribus cunctis partibus id ostendi posset quod in primis illis dumtaxat, ac majoribus ostendit Tab. VIII. Fig. I. quis tamen esset qui membranam, superadditis fibris quidem carneis, sed disjectis usque adeo, atque disjunctis, hic illic praeditam, *verum* propterea *musculum* esse, & *veri ubicumque musculi nomine excipiendam* jure concederet? Id si liceret; *verorum* universi corporis *Musculorum*, catalogus mirum quantum excresceret. Deinde vero quod Auctores producit fibras carneas, vel musculosam ex parte structuram in ista membrana agnoscentes, ea in re tempus, ut solet, terit; neque enim mihi incogniti erant, aut eos aliter docuisse, unquam scripseram. Neque ego unquam, quod meminerim, contendi, Provocatorem cl. erravisse *eo* dumtaxat *quod* vel Bellinus, vel Lancisius contrarium senserint, sed ubi vel perspicuae rationes, vel faciles, si opus

opus esset, anatomicae ostensiones in promptu esse possent, eorum quoque Amplissimorum scriptorum judicio, ac testimonio usus sum, praesertim cum disputatio mihi esset (id quod Provocator nunquam attendit) non cum ipso, sed cum Praecl. Mangeto, qui Cel. Lancisii ad cl. Provocatorem Epistolam, sine ulla censura in suum Theatrum receperat. Non ego igitur *in Praeclarissimorum Authorum aestimatione varius*, *aut instabilis*, sed in seligendis firmioribus eorum locis, & quae si quis mihi fortè negare vellet, possem facile resistere, non ita fortasse imprudens. Quid enim simile? Glissonii Capsula ubicunque est verus musculus; & Ductus Cysticus obliquè confluit cum Hepatico. Hoc possis facile neganti ostendere; illud non possis. Quanti autem ego Bellinum fecerim, & faciam, illud testimonio sit, quod cum multa dicere in hac re possem; malui tamen primum *silere*, neque modo quidquam praeter id dicere quod satis esset. De Lancisio vero, cujus ego nomen haud minus mortui colo, quam viventis coluerim, longe alia res est. Neque enim omnes fibras carneas Glissonii capsulae nego, &, si negarem, satis tamen Lancisio erat *musculus adjunctus*, cujus vices, quod ad jecur pertinet, proximum praestare Diaphragma fortasse posset. Haec ego dicerem. Ille vero quocum istic cl. Provocator contendit, *metipse* quidam sane quid diceret, ignoro. 1061
Nam *ipsemet* quid sit, omnes sciunt; *metipse* autem quid sit, neque ego scio, neque adhuc inveni qui nosset.

61 Animadversio XIX; nam XVIII. nihil ad me pertinet; ad seria nos revocat. Extollit Provocator cl. *labores* tot suos, *tot tantosque ad Tironum progressus*, *& commoda contentiones*, *& studia*
in secretionis causis exponendis; ut magnam, si Diis placet, in 1071
nos concitet invidiam, quod *strenuè horrisonoque bello* in tam praeclara, tamque universo terrarum orbi utilia sua cogitata *irrumpere* ausi simus. Verum si illa tam praeclara, tamque utilia erant, quae in prima Editione, nec primus tamen (a) proposuerat; cur in hac altera tot addit, tamque omnia confundit, & miscet, ut contra magnifica illa novae Praefationis pollicita, non facile videam, quî *loca ab Adversariis impugnata*, *neque immutata literula recognosci undequaque possint*. Nulla alia, opinor, de causa nisi ut qui priore illa Editione carerent, iis minus vereretur obtrudere, me *nihil* 1072
penitus probare adversùs ipsum, *multum adversùs me ipsum probare*. Quonam id modo? *Quandoquidem*, inquit, *probare ipse nitens* ne-

(a) Vid. Michelotti Diss. de separ. Fluid. pag. 251. & seq.

„*neque viam à corde ad jecur esse omnium longissimam*, *neque viam* „*à corde ad renes esse omnium brevissimam & caet.*„ *gravem sub quadam FALLACIA larvatum errorem pro re certa intrudere laborat*. De se ipso putat, an de me loqui? De me, inquit. Ubinam ergo *fallacia* haec mea? Num ego, quod ipse continuò sub quadam apertissima *fallacia* obtrudere laborat, *breviorem esse*, *aut longiorem a corde* ad hepar, aut renes *viam ab apparenti dumtaxat inter utramque partem seu ad oculum mensurabili intervallo computavi*, aut *computavisse* ipsum, dixi? Si dixi; verba proferat, locum demonstret. Ipse vero qui de non servato a me ordine toties queritur; nisì meum, imo suum priorem scribendi ordinem hoc in loco perturbasset; non prius examinare debebat ea quae a me superiore pagina (*b*) scripta erant super illis verbis suis de sanguine ex quo bilis secernenda est, *per tot arcus portae longosque meandros usque ad ejus truncum* ferendo, *& rursus ab ejus trunco per novas & longas in ipso hepate ramorum divaricationes?* At si haec, ante, ut par erat, a me producta, ipse quoque prius produxisset; cui tandem nisì stipiti, aut trunco obtrudere se posse, sperasset, me viam istam *ab apparenti dumtaxat intervallo* inter cor, & jecur per *fallaciam* computavisse, aut ab ipso *computatam* indicavisse? Quid ergo dixi, nisi hoc (*c*): *Quis est qui non videat*, *neque viam a corde ad jecur esse omnium longissimam*, *neque viam a corde ad renes esse omnium brevissimam?* Num per haec obtrudere id volui, unde aliquis *statim* diceret, *longe breviorem esse viam a corde ad hepar*, *quam a corde ad renes*? an hoc potius, ut via a corde ad jecur sit per *ambages*, non tamen *omnium longissimam* esse? Extendat enim, quantum ipsi libet, omnes illas *ambages*; certe nunquam nos adducet, ut secum exclamemus: *Quot ulnarum MILLIARIIS*, *vasa à corde ad he-*
58 *par concurrentia longitudine aequiparanda*? Hoc nimirum proprium ipsius est, *artificiosum*, in quod alibi (*d*) declamavit, *orationis genus*, *quod minima in maxima transformare posse*, *non vera in verisimilia sibi impunè suasit*. Haec tamen *tot ulnarum milliaria* dum demonstret, expectabimus; atque interea ab his *non veris*, quae frustra *in verisimilia transformare* conatur; ad ea transibimus *minima*, quae *in maxima* transformare allaborat.

62 Dixeram: *eodem fere a corde intervallo & tenuiora*, *& crassio-*

(*b*) Adv. III. pag. 46. (*c*) Ibid. pag. 47. (*d*) Orat. III. pag. 24.

ſiora ſecerni, veluti pericardii humorem, & circumjectum cordi adipem, velut urinam, & circumjectam renibus pinguedinem, velut denique (nam ad ſalivam ipſe provocarat, hoc eſt noviſſime ſalivae exemplo nixus erat) *in eodem ore & craſſiorem, & tenuiorem ſalivam.* Quid ipſe ad haec tria exemplorum paria? Ad primum, immemor, nullam mihi ſecum, ſed omnem cum Praeſt. Mangeto diſputationem fuiſſe, qui (*e*) ſecretionem humoris pericardii non ſine *folliculis glanduloſis* fieri, agnovit, relictis ipſe Malpighii, & Litrii obſervationibus, de tribus, ab his diſcrepantibus, cogitatis neſcit plane quod amplectatur; & tamen haec ipſa tria ſibi *acceptiora* eſſe, dictitat. Neque tempus modo mihi eſt, 1073
neque voluptas unquam erit cum ipſo diſputandi, ut haec omnia poſſim, aut velim examinare. Sed quid ſi illud ipſum arriperem cogitatum cui magis confidere videtur, ut quod primo loco poſuit, humorem videl. pericardii *ab internis hujus foraminibus ſcatere cum ejuſdem arteriarum, ſine ullo flexuoſo artificio diſtributarum, apicibus facile communicantibus?* Quid enim putat? Certe hoc cogitatum oſtendere, multo brevius intervallum eſſe a corde ad fontes aquae pericardii, quam ſit a corde ad cellulas cordis adipoſas. Nam ad illos, quamvis Diligentiſſimi Ruyſchii (*f*) repugnet Icon, *ſine ullo*, inquit, *flexuoſo artificio* feruntur arteriae; ad has autem arteriae pertinent *in innumeros*, quod ipſe ait, *gyros, & flexus diſperſae, & intortae, hinc in intricatiſſimos reticulos divaricatae.* Vides, ut *ambagibus* hic quoque indulgeat ſuis, ſi forte viam hanc in *minutiſſimis*, quod ipſe inculcat, *capillamentis, & finibus* arteriarum ferme deliteſcentem *tranſformare in maximam* poſſit, & quae aliquot *ulnarum milliaria* longitudine adaequet. Verum ſi his flexibus non plus fortaſſe quam par eſt, tribuamus; iſti ipſi flexus, & quidquid praeterea his addit, non in ſui, ut credit, ſed in mei ipſius commodum cedunt. Unde enim ſunt haec flexuoſa adeo capillamenta? Certe ex arteriis, ut fatetur, coronariis, quarum origo minime omnium a corde remota eſt. Illae autem pericardii arteriae, *ſine ullo flexuoſo artificio* diſpoſitae, quarum ad hoc tempus cognita origo eſt, nonne ſunt, ut Ruyſchius (*g*) confirmat, vel ex mediaſtinis, vel ex mammariis, vel ex intercoſtalibus, vel ex phraenicis, quae omnes quanto amplius quam coronariae diſtent a corde nemo

(*e*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 183. 184. (*f*) Reſp. Ad Epiſt. Probl. 2. (*g*) Ibid.

nemo non ignorat? Itaque (suae in iis capillamentis *ambages*, arteriarum quae pericardio prospiciunt, longitudinem pensantes, ad illud *idem fere intervallum* a corde efficiendum pertinent, quod ipse negat, nos affirmavimus. In altero autem *urinae*, & *pinguedinis circumjectae renibus* exemplo non minus hic obliviscitur quocum mihi res foret: qua de re cum infra iterum sermo futurus sit; idcirco ad tertium exemplum transeo *crassioris*, & *tenuioris salivae*, in quo non jam aliorum, sed sui ipsius oblitum miror. Neque enim *nostra cum venia*, sed cum sua scribere debebat, *absolutè* se
1074 *negare*, illa *crassiora liquida*, illa, inquam, *quae a faucialibus*—— *glandulis scaturiunt*, *salivas revera esse*: & *idcirco* se *glandulas cibarii tubi in salivales*, & *mucosas distinguere*; quando ipse non
92.93 modo in prioris, sed in hujus quoque Editionis I. Parte, non tantum ut hic, *palatinas*, *labiales*, *buccales* & *caet.* sed diserte *fauciales* etiam glandulas, inter *salivares*, inter eas quae *salivae rivulos instillant*, sine ullo ab aliis discrimine, proponit.

63 Nescio deinde, cur quandam, quam & ipse *nimiam* esse, subsensit, de adipe digressionem instituerit; nisi forte idcirco fecit, ut ex III. ad II. Adversaria, servantissimus ipse ordinis, suarumque immemor querimoniarum, transiliens, clamitare posset, *ex*
1076 *duabus* meis *propositionibus*, *si utravis vera censetur*, *alteram esse manifeste falsam.* Nam certe nulla alia facere de causa potuit, ut continuo ostendemus, postquam de *duabus* illis *propositionibus* viderimus. Altera est: *verisimile esse censeo*, —— *pinguedinem quoque assiduo quodam circuitu circumferri*: Altera: Adiposae membranae *sacculi pinguiferis globulis*, *quasi glandulosis acinis*, *referti sunt*, *ad quos vasa pertingunt sanguifera.* Cur igitur si vera prima est; secunda sit falsa, necesse est? Quia, ut praeposita a Provocatore verba declarant, hanc esse accipiendam non dubitat secundum eorum sententiam, qui *adipem in propriis cellulis viventis animalis depositum*, censent, *veluti congelari in duriusculos*, *saltem non amplius fluentes*, *pinguedinosos globulos.* Jam missa omnia alia facio quae meam illam Animadversionem (*h*) legentibus ultro ostendunt, me *globulorum* nomine nil nisi subrotundas, inclusas sacculis, membraneas cellulas posse intelligere, quae, ut sacculi glandularum lobulis, sic ipsae lobulorum acinis respondeant. Hoc tantum ajo: non *pinguedinosos* me, sive ex pinguedine globulos, sed certe *pinguiferos* scripsisse, ut nemo nisi qui forte credat sanguineos globulos

(*h*) 6 in Adv. II.

los, & ſanguifera receptacula idem eſſe, credere me poſſit, cum *globulos pinguiferos* dixi, contentam pinguedinem, non continentes cellulas ſignificaſſe. Nemo, inquam, non jam eorum dico, qui *noſtrae hujus aetatis pro latina elegantia prurigine*, aut qui *hac tam dulci literatorum Hominum mentis aegritudine laborent*, ſed eorum dico, qui hoc dumtaxat latine ſciant, non eſſe idem *pinguedinem ferre*, & *pinguedinem eſſe*. Quod ſi quis forte id neſcit; num verum aequumque eſt, ut pro ejus imperitia ego plectar, & *falſum manifeſte* ſcripſiſſe dicar? Nulla igitur ob id cauſa erat, ut iſta de Adipe digreſſio interjiceretur. Sed nulla quoque, ut *ego admonerer, ut viderem an fortè allucinatus non fuerim, adipem inter craſſiores animalis humores recenſens.* Nam neque contrarium ſatis oſtenditur, neque ego illud ſcripſi, neque *bile ipſâ craſſiorem* adipem reputavi. Hoc tantum indicavi, quod adhuc confirmo: *circumjectum cordi adipem*, *circumjectam renibus pinguedinem* prae humore pericardii, & prae urina eſſe *craſſiora. Admonendus* potius eſt cl. Provocator, ut videat, ſi adeps inter *tenuiora* recenſendus ſit, quorſum igitur ſuae illae *ambages*, flexuſque pertineant quibus via a corde ad hujus cellulas adipoſas uſque adeo augeatur: itemque ut videat, ſive inter *craſſiora*, ſive inter *tenuiora* pinguedo ſit recenſenda, cum haec in omni fere corporis parte, & quod conſequitur in omni a corde diſtantia ſecernatur; alterutrum inde effici, vel falſam igitur eſſe illam pro qua propugnat, ſententiam, vel ſi mordicus retineri velit, in vaſculis ſanguiferis, pinguedinis ſecretioni dicatis, in ſingulis propemodum corporis partibus, majores, minoresve flexus eſſe confingendos certo ordine auctos, aut imminutos; quo tamen maxime precario commento uti, videat an ſatis ſibi liberum ſit, qui ſupra quidem ejus generis vaſcula *ad adipoſam renum tunicam* ſcripſit eſſe *flexuoſiſſima*, ſed tamen ad 1073
cordis quoque *baſim* in ejuſdem generis vaſculis *innumeros gyros, & flexus* agnovit.

64 Verum hujuſmodi commenta jure ac merito *effugia* vocavi, & eſſe, probavi: ubi ſcripſi (*a*): *Neque effugium variorum angulorum, & flexuum, aut variae (quam tamen Viri bene multi Doctiſſimi, & experientiſſimi, nullam agnoſcunt) in ſanguine fermentationis uſque adeo prodeſſe poteſt, quando is ſanguis qui a corde ad meatum auditorium fertur, non modo non ita longa, ſed neque ita flexuoſa, neque ita ad remorandum apta fertur via, ut is qui*

(*a*) Adv. III. pag. 47.

ad jecur deducitur ; & tamen ex utroque materia lenta, flava, amara separatur, imo, velut infra agnoscit, ex illo magis SPISSECENS bilis separatur, quam ex isto, contra atque fieri de ejus sententia oporteret. Quae verba descripsi, ut intelligatur, quam vera sint quae ipse dictitat: „ *Angulorum*, & *flexuum* habitudi-„nes *effugium* esse pronunciat, sed quid unquam? Cur neque „verbulum ad hanc propositi *effugii* firmandam rationem adjicit?„ Illud vero quod in transitu innui adversus sanguinis fermentationem, abjicere quidem a se cuperet, scriptitans, me *fortè mihi persuasisse, tenere se in sanguine Willisianam fermentationem, musto, ac panificio analogam.* Sed quî satis possit? qui ut alia praeteream, certè in illo ipso quod examinabam, capite (*b*) sanguinem *cum liquoribus vinosis* diserte comparaverat, *qui spontanea solum fermentatione à mixtis impuritatibus defaecantur.* Nam etsi ab hac *defaecatione inhiberi* sanguinem, mox indicavit, *quousque motu cietur locali sensibili ;* non multo post tamen scripsit, sanguinem ad hepar adventantem *ex recessu hoc notabili, & distantia à motus localis impulsu, magis magisque indè in cursu suo tardigradum fieri, liberiusque indè, & vegetiùs vacantem fermentationi suae, faciliùsque indè biliosas extricantem sordes, & tanquam eructantem e plexu suo :* idque *ad alias* deinde *omnes animalis secretiones* transtulit, repetens *praecipuè ex majori indè aut minori in eodem devecto sanguine, depurativae fermentationis libertate, varias hinc solutiones in sanguine, ut diversorum hinc generum liquida aut tenuiora, aut crassiora sejungantur in itinere à tota massa.* Quod legitimae fermentationis genus etsi ex illis est quae ab Doctissimis, & Experientissimis viris in sanguine negari, dixi, & merito quidem; neque enim sanguis tantum usquam remoratur, quantum ei rei satis sit, neque unquam ex sanguine, ut ex aliis quae fermentationem subierint, liquidis inflammabilem spiritum elicere potuerunt; tamen si hoc quoque *effugii* genus cl. Provocatori permittamus, non facile poterit illud nobis expedire quod de bile *magis spissescente*, secretaque in meatu auditorio objeceramus. Si enim reliquae bili secernendae via illa ad hepar non modo longissima, verum etiam, ut addit, flexuosissima, & in qua sanguis *depurativae fermentationi liberius vacet*, aptissima, necessaria est; quanto magis haec omnia necessaria erunt ad spissiorem illam bilem in Auditorio meatu secernendam? Sed ne-

(*b*) Edit I. c. 10.

neque longiorem, neque magis flexuoſam, neque vero magis aptam in qua ſanguis fermenteſcat, hanc poteſt dicere, imo multis partibus ne tantum quidem. Novum igitur quaerit effugium, & qui jam antea in *ambages* ſe conjecerat, nunc in *anguſtias* ſe conjicit, ex quibus evadere an poſſit, vehementer dubito. *Haec*, inquit bilis *potius in aure, quàm in hepate ſecernitur, non quia* 1077 *longior ad illam via, magisque flexuoſa ſit* (vides, ut adamatam deſerere cogatur ſententiam) *ſed quia anguſtior, tum anguſtiſſimis devehentium vaſorum apicibus adhuc apponitur glanduloſus intricatiſſimus tubulorum flexus.* Hae autem verae ſunt *anguſtiae*, eò confugere quod non modo ea qua accipi debet, ratione precarium ſit, verum etiam multis aliis partibus in quibus tamen ejusmodi bilis non ſecernitur, commune. Sed nimirum anguſtiae quae in hac quidem Animadverſione tam ſaepe, & tantopere inculcantur, inter illa autem quae nos ad examen vocavimus, cogitata inculcatae non fuerant, novum, ut diximus, effugium ſunt, quod aliis additum, mirificam Ideae illius, ſecretionis ſimplicitatem, & vim magis magisque patefacit, tum inſuper cum aliis illis effugiis maximopere conſentit; in anguſtiſſimis enim vaſis aptior, ut opinor, locus eſt, & juſtum ſpatium in quo motus fermentationis a ſanguineis particulis ſatis libere perfici poſſint, ita ut exempli cauſa, ea de qua dicere coeperamus, ſpiſſior bilis a ſanguine ſeparetur! Quid multis opus eſt? Ne ipſe quidem Provocator cl. novo huic effugio ſatis confidit. Nam ubi *ſpiſſeſcentem illam ultra ſtatum ſuum hepaticum bilem* meatus videl. auditorii memoravit, *non intellexi*, inquit, *bilem illam ſpiſſeſcentem eſſe in ſanguine hepaticâ revera craſſiorem.* Quid ſi non extaret Editio prior? in hac enim poſtrema multo cautius, quam fidelius eum locum vel omiſit, vel illuc tranſtulit, atque retruſit, ut non poſſim invenire. In illa autem Editione (*c*) cum oſtendendum propoſuiſſet, bilem a ſanguine non in hepate, ſed alibi ſeparari, *cum alium in* conſiſtentia *induit genium, vel ſcilicet liquidius*, ſic enim ait, vel *craſſius*, poſtquam in renibus exemplum protulit ſecretionis *bilis bile hepatica ordinaria ſubtilioris*, continuo exemplum ſubjecit craſſioris, illis verbis: *non minus ac ſpiſſeſcens ultra ſtatum hepaticum ſuum; dicto valedicens colatorio*, id eſt hepati, *per glandulas philtratur ovales meatus auditorii.* Quae omnia cum ita ſint; & quid tunc intellexerit, & quo nunc modo evadere, quantumvis conetur, haud poſſit, manifeſto liquet. 65

(*c*) Pag. 40. 41.

65 Eâdem fide mox scribit: „in hoc loco Censor cl. valde (ni- „si fallor) intempestivè pronunciat, *à me ipsum ad salivam provo- „cari.* „ Nam neque ubi de bile auditorii meatus, sed antea, ut videmus opportune scripsi quod ipsum niti salivae exemplo significaret; neque *me* ad salivam provocari, scripsi, sed hoc prorsus modo(*d*): *velut denique (nam ad salivam ipse provocat) in eodem ore & crassiorem, & tenuiorem salivam.* Quanquam autem id eadem sententia dictum est, qua saepe alia eodem modo, ut *Provocet jam iste ad Doctissimum Bellinum: quando ad lotrices provocavit & caet;* ipse quo jure quave injuria in certissimae contumeliae locum trahit, & ad ea non veretur *intempestivè* transilire quae nunquam ab ipso dici oportebat, ut in calce hujus Epistolae demonstrabitur. Nunc enim de isto, ut ipse vocat, *Episodio* fere tantum attingemus, quantum huic loco satis sit, ut *animus*, sicut ipse ait,
1078 *reficiatur.* Nam quod ipse dictitat, adversus *Historiam* suam *Herculeum*, & *insigne* productum esse *argumentum*, idest „famosum „illud *cecinebant*„ non id argumenti loco, sed *Episodii*, ut *reficeretur animus*, productum est. Quod quando aliorum, ut ait, erratum tam mirifico ac recondito artificio defendit, ut *b* pro *r*, simillimam nimirum litteram, irrepsisse dicat, cùm videlicet non *canebant*, ut fit, & proximo Epigrammati subscriptum *dabant* satis indicat, sed *cecinerant* scriptum esset; cur, quaeso, tot alia quae sua certe sunt, neque isto *cecinebant* leviora, tueri ad eundem modum non connititur? Sed fortasse timuit, ne ipsum vicissim Typographi aliquanto verius recriminarentur, si omnem in eos culpam transferret. Quid ergo fecit? Multo faciliorem, atque breviorem defensionem excogitavit, ut ipse qui latine tamen scribere vellet, latinae linguae curam inter inutilia, atque adeo inter *mentis aegritudines* aperte reponeret, securus judicii cum Summi Scriptoris Fontenelii (*e*) censentis, *libenter homines inutile id dicere quod ignorant, & hoc esse quoddam ultionis genus*, tum vero etiam ipsius Hippocratis (*f*), aut ejus certe vetusti Auctoris, cujus Epistolae Hippocratis esse creduntur: *Excellentia*, is inquit, *morbi opinionem de se praebet propter judicantium imperitiam. Unusquisque enim ex his quae ipse non habet, judicat id quod in alio abundat, superfluum esse.* Cujus utriusque scriptoris ut sententiam tam veram,

(*d*) Adv. III. pag. 47. (*e*) Hist. de l'Acad. des Sc. 1699. Praef.
(*f*) Epist. ad Diony

ram, quàm inanem Provocatoris reprehensionem esse, demonstrem; idcirco quod aliis ignoscerem, in hoc uno dissimulare non possum, sed ejus *imperitiam* linguae, cujus inutilem curam dictitat, iis in quae subinde incurro, prolatis exemplis patefacio. Nunc autem ad *famosum* istud *cecinebant*, sive ad propositum *Episodium* revertamur, cui quidem hìc addit quod novi *Episodii* loco esse possit. Perinde enim ac si vetus illud *Episodium* in meo, imo vero etiam in suo libro non omnibus prostaret; miratur quo unquam modo contigerit, ut *Viri alii ingeniosissimi, eruditissimique* id scire, aut eodem postea uti, ad suos pariter *reficiendos* Lectores, potuerint. Nimirum hìc ejus obliviscitur quod in proverbio est: Pulchrum omnibus placere. Sed multo etiam magis obliviscitur primùm num ipse *Viris* illis *aliis*, eorumve studiis, atque dogmatibus ulla unquam Praefatione, ullis unquam Thesibus insultare conatus sit, deinde quid illi, si sunt, ut vere sunt, *ingeniosissimi, eruditissimique*, ipsi per se possint, novissime illos quoque tot alia, & *herculea* quidem, atque *insignia argumenta* objecisse, ad quae si diserte respondere se posse, sperasset, nunquam certe ad istiusmodi *Episodia* confugisset. Atenim inter illa, ista etiam quae in *Adversariis* jam legebantur, objecere. Scilicet vera ista etiam, ac partim opportuna, partim satis firma censuere. Neque vero illorum dumtaxat, quantumvis ipse dissimulet, sed & aliorum Praestantissimorum Virorum idem inter me, & ipsum judicium fuit. Quoties id Cel. Heisterus ostendit! quoties Praecl. Santorinus! quoties is qui de *Fistula Lacrymali* postremo scripsit, Doctiss. Platnerus, cujus haec verba sunt: Morgagnus *verò haec omnia (Bianchi inventa) haud immerito in dubium vocat. —— & haec Bianchi inventa nos nunquam vidisse, ingenue fatemur!* quoties denique illi, qui instar omnium esse possunt, Gravissimi Viri a quibus Lipsiae *Acta Eruditorum* scribuntur, quorum ut multa alia verba praeteream, certe illa quae huc maxime pertinent, praeterire non possum (g): *Bianchi*, inquiunt, *Historia Hepatica —— manca, obscura, contradictoria, falsa, in celeberrimi Malpighii manes injnria & caet. a* Morgagno *ample ostenditur.* Si igitur quae hi jam satis indicaverant, alii postea, praeter modo memoratos, Praeclarissimi Viri, quorum judicium, doctrina, eloquentia satis superque omnibus spectata est, urgere voluerunt; num ego; an is potius qui erraverat, hosque lacessiverat, in causa est? (h)

Ego

(g) A. 1720. M. Oct. (h) Terent. Andr.

Ego isthaec moveo, aut curo? non tu tuum malum aequo animo feres? Verum haec in praesentia obscurè ad ea quae mussitat, satis sunt. Nam *aliud est maledicere*, ut ait Tullius (*i*), *aliud accusare: accusatio crimen desiderat, rem ut definiat, hominem ut notet, argumento probet, teste confirmet; maledictio autem nihil habet propositi praeter contumeliam.* Ubi igitur quis accusare voluerit, non maledicere; videt quid sibi, si ullo modo possit, faciendum sit; nos quomodò ejusmodi inanem, futilem, atque, ut omnia uno verbo complectamur, vel ab ipso Provocatore desertam, accusationem certissimis, ubi opus sit, documentis penitus refellamus, & confutemus, jam vidimus.

1079 66 Nunc omni misso Episodio, ad reliqua pergamus; imo vero cum Provocatore cl. qui ordinem mirifice observat, ad ea quae, ut ante a me scripta, sic prius examinanda ab ipso fuerant, retrogradiamur. Quanquam quid dixi *a me scripta?* Alia quidem litterarum forma perinde ac si mea essent, verba exscripta video, sed pro meis non agnosco. In *Adversariis*, ut supra admonui, in primaque *Historiae Hepat.* Editione quid ambo scripserimus, quaerendum; tum vero utri nostrûm *difficilius fuerit exscribere, quam confutare*, est judicandum. Quod si *sensa obiter duntaxat* volebat *perstringere;* primum verba aliis characteribus scribere non debebat, deinde sic totam rem enunciare: Tradideram ego in I. mea *Historiae Hepaticae* Editione (*k*) id quod in II. ad *Adversariis* monitus, ut absonum, ex parte omisi, ex parte ita discerpsi, atque interpolavi, ut amplius vix agnoscatur: tradideram, inquam, ad solvendas ab reliquo sanguine bilis particulas, utpote quae caeteris sint magis implicitae, multiplicata fuisse instrumenta solventia „scilicet angulos & latera„ vasorum; ad haec enim in conum gracilescentia, & praecipue ad angulos ex ramorum partitione resultantes allisas sanguinis particulas solvi, paulo ante docueram. Illud vero ut ostenderem, scripsi, sanguinem ex quo bilis secernenda est, non modo per vasa arteriosa, ut reliquum, ferri, sed insuper per venam portae; ut spectata hac „longissima omnium „via, ideò inferretur, ad tantos angulorum & laterum vascularis„um occursus in tanto circuitu abundanter „allisionem illam fieri, & solutionem. In *Adversariis* autem animadversum est, hoc additamentum venae portae ad illud propositum nihil pertinere, propterea quia a venae portae radicibus ad truncum inversa illa figura est,

(*i*) Pro M. Caelio. (*k*) C. x. §. 3. 4.

eſt, quae in arteriis ad allidendum ita opportuna a me dicebatur; a trunco autem ad ultimos in hepate ramos etſi illa figura reſtituitur; maxime tamen, ut in tota illa vena, debilis eſt ea vis a qua ſanguis allidatur. Verum ſi haec omnia ſua, & mea ſenſa, ita perſpicuè, integrè, fideliter propoſuiſſet; quomodo *brevi manu* potuiſſet noſtra *refellere*, ejusmodi videlicet reſponſione in quã nihil diſerte de angulis, nihil de contracta in conum figura, nihil de al- 1080
liſione, ſed de alia prorſus re verba fiunt? vel quomodo unquam ſperaſſet, alicui ſe *obtruſurum*, id quod mox conatur, ab iſtis ſuis propoſitis ſenſis non ea penitus diſcrepare, quae alibi, aut 1081
hîc expoſuit? videlicet figuram venae Portae tum a radicibus ad truncum, tum a trunco ad extremos ramos ad ſanguinem magis 144
implicandum facere: viam autem hujus ſanguinis per arterias figura ſua facere ad ſanguinem in genere ſolvendum, non ad ſolvendas peculiariter bilis particulas. Nam qui haec contendat, poteſtne idem cum de peculiari bilis ſeparatione ageret, & hujus cauſam in via ſanguinis eſſe, traderet, per illas arterias, & totam venam portae, poteſtne, inquam, omni ejus viae longitudine deſcripta, & *ſuper alias omnes* inculcata, haec ſcripſiſſe: *Nonne ideò inferes, ad tantos angulorum, & laterum vaſcularium occurſus in tanto circuitu, abundanter, & quantum ferat exigentia illidi in radice liquidorum hanc maſſam, & in componentibus etiam intricatioribus diſſolvi, & abrumpi.* Nam ſi haec hujusmodi illiſio, & diſſolutio in Vena Portae non eſt, ut certe non eſt; non erat igitur cur ex *longiſſima ſuper alias omnes via* illud eſſet *inferendum*: & ſi ea illiſio, & diſſolutio quae in arteriis eſt, peculiariter pro bile non eſt, imo hujus obſtat ſeparationi, quae requirit ut *congeneres particulae a progreſſivo motu non diſtractae veniant commodius in intimiores contactus, & cohaeſiones;* quî ergo debebat qui peculiarem ſeparationis bilis cauſam proponeret, hanc in *multiplicatione inſtrumentorum ſolventium* collocare, *in multiplicatione ſcilicet angulorum, & laterum?* Lectores igitur qui haec omnia in I. de qua agebatur, Editione, non in hac altera, de induſtria, quanquam Praefatio neget, maxime mutata, & interpolata, quaeſiverint, facile conſtituent, uter noſtrum res *confuderit*, & quid de illis Provocatoris cl. verbis cenſendum ſit: *jam dubito Cenſorem noſtrum cl. non intellexiſſe, aut potius, ut in contradictionem niteretur, finxiſſe non intelligere:* quibus de verbis, aliisque iſtiusmodi quibus uti non veretur, in extrema hac Epiſtola mentio fiet.

67 Nunc enim, ne praeteriiſſe omnino videamur id, quod ipſe ob-

obtrudit, me, quasi *magnis* mihi viderer *suffultus rationibus*, objecisse; rogandus est Lector, ut *Adversariis* inspectis, animadvertat, sic a me scriptum esse (*l*): *Praetereo admissam in sanguine sine ulla dubitatione fermentationem; praetereo admissam observationem notabilis in sanguine portae prae alio venoso amaritudinis, quam alii, ut Verheyenius, non admittunt, & eorum qui admittunt, nonnulli malunt, inde reditum bilis ex intestinis, quàm extricationem biliosarum particularum comprobari.* Intelligent enim, ea a me praeteriri, non objici, ut non sit opus hic pluribus verbis tueri. Intelligent, illud a me non prorsus probari, quod ea quae haud omnibus certa videri possent, *sine ulla dubitatione* admitterentur, imo ne plurium quidem Scriptorum auctoritate confirmarentur, quae nunc demum ob meum hoc monitum in postrema Editione addita est. Intelligent denique, me non unum Verheyenium negantem, ut cl. Provocator obtrudit, sed & *alios* respexisse: respicere autem ex iis quae supra dicta sunt, me Verheyenium potuisse, cognoscent, non minus certe quam cl. Provocator potuit, Reverhorstii, cujus alibi esse *intolerandos* errores dictitat, in illarum
60 earundem rerum altera auctoritatem sequi, in altera hanc ipsam
97 inter *insomnia* collocare. Quod si nostrum alteruter hîc vere *obliviscitur;* num forte obliviscor ego, qui de bilis circuitu constituere nihil volui? an ipse potius qui se credit *satis suis locis demonstra-*
97 *visse*, bilis circuitum inter *modernorum insomnia* esse ponendum, *nil contra circuitus leges, & animalem machinam deformius excogitari posse bilioso hoc motu circulari, ut vel Medicinae initiatis patet,*
98 imo vel *per lacteorum oscilla* esse *dissonam, non possibilem, morbosam circulationem bilis;* cum ipse tamen in Oratione VI. (*m*) inter *eximia* quae *in liquidis omnibus animalis partibus, earumque itineribus eggerere valuit modernorum solertia, circuitum universalem* diserte laudaverit ipsius *Bilis*, haec etiam subjiciens: *ut sane cultiorum Medicorum neminem ad nitidos hos dies praetereat, nullum Humorum Hominis immotum degere; quemlibet à propriis fontibus circumvagum ad unam aut plures partes corrivari; ab hisce ad fontes restitui, novosque gyros aggressum, motuum perennitate recreari.* Quod tamen *ad expletam* attinet *bilis secretionem à sanguine etiam*
60 *ante adventum suum in hepar*, haud satis scio an quod Gladbachii verbis exponitur, *idem* alii quoque *observaverint*. Certe laudatus Th. Cornelius (*n*) neque ea, quod sciam, se ipsum observasse, scri-

(*l*) Adv. III. pag 46. (*m*) Pag. 47. (*n*) Prog. 6.

ſcripſit, neque aliud ſcripſit, niſi *ſanguinem juxta portas jecoris eſſe ſubamarum.* De hujus autem rei *veritate* & ſe *dubitaſſe* Praecl. Fantonus (*o*) ſignificat, & Ampliſſ. Lanciſium haud aliter ſibi dubitationem ſuſtuliſſe, quam indicando, oportere venam cavam ſupra jecur in vivo cane obligare, ut duas circiter poſt horas ſanguis in vena portae *obſcurè amaricans* inveniatur; ni haec fiant (quae num ſecundum naturam noſtris in corporibus fiant, omnes vident) *tantam bilis quantitatem, quae lingua diſtinguatur, haberi non poſſe.* Atenim Provocator cl. rem fortaſſe extra omnem dubitationis aleam poſuiſſe ſe, credet, *obſervatione Realdi Columbi qui Romae* 191
in ipſamet vena portae Cadaveris Sancti Ignatii tres calculos bilioſos invenit; ut habetur ex vita ejusdem Sancti. Verum quaſi una dumtaxat haberetur, quo Auctore non addit; cum ego praecipuis inſpectis quatuor quae vel accuratius, vel certè copioſius a Petro Ribadenera, Jo: Petro Maffejo, Daniele Bartholo, & Vigilio Nolarco ſcriptae ſunt, in nulla tamen, iſtos calculos *bilioſos* fuiſſe invenerim, neque in ipſius Columbi libris (*p*) alia unquam legiſſe meminerim, niſi haec: *Lapides autem innumerabiles penè hiſce manibus extraxi, inventos in renibus, colore vario, in pulmonibus, in jecore, in vena portae, ut tu tuis oculis vidiſti, Jacobe Bone, in Venerabili Egnatio Generali Congregationis Jeſu.* Quid? quod num reapſe in vena Portae fuerint, non immerito dubitari, adhuc poteſt (*q*)? Veruntamen haec non eò pertinent ut oppugnem quae in Adverſariis me praeterire, profeſſus ſum; ſed eò dumtaxat ut intelligatur, quam facile Provocator cl. quaecunque ſibi favere, aut ad id de quo ſcribit, pertinere, credit, ſine dubitatione arripiat, & ſine diligenti examine pro certis, atque exploratis ſcribat; velut illud quod, tanquam ſibi ab Amiciſſimo, & Praeſtantiſſimo Vi- 51
ro Jacobo Cicognino Regio Medico, & Conſiliario narratum, litteris mandavit: *innotuiſſe praeceptori quondam ſuo Bononienſi Bilem artificialem naturali ſimillimam fabricare ex multo oleo communi cum quadam portione cineris cujusdam, & quodam acido.* Et tamen ego qui iisdem olim cum Doctiſſimo Viro Bononiae Praeceptoribus uſus ſum, ex illo ipſo Doctore unà audivi, non *ex oleo communi*, non ex *cinere*, ſed ex oleoſo quodam, ex acri quodam, ex acido quodam, ſingulis ad certum quoddam pondus commixtis, poſſe illud confici, id quod depoſito quovis pignore contendam, no-

(*o*) Anat. Diſſ. 6. (*p*) De Re Anat. l. 15. (*q*) Vid. Epiſt. I. Art. 49. & 66.

noſtrum quoque ex Cicognino audiviſſe quanquam multo aliter atque audivit, deinde edidit; quantum enim alterius vel in loquendo diligentiam, tantum alterius vel in ſcribendo negligentiam ſpectatam habeo; neque injuriam homini facio qui ſupra ſe *properan-*
924 *ter ſcribere*, confeſſus ſit, Quid? quod in iis quae per ſe vidit, & rebus quidem anatomicis, ſcribendis, in iis, inquam, ipſis usque adeo negligens eſt, ut ingentem in Nobili Cive meo [Georgio Marcheſio] Meſenterii tumorem pto tumore Omenti deſcribat.
377 *Similem*, inquit, *ipſe deſcripto carcinomatoſum Omenti affectum in Nobili Forolivienſi cum cl. piae memoriae Valſalva Bononiae videbam & caet.* At vero in accurata, quam Valſalvae ipſius Praeſtantiſſimi manu exaratam habeo, ejusdem affectus deſcriptione haec lego: *Ma ciò che aveva lo ſconcerto, era il Meſenterio, dalla corporatura del quale tutta detta mole pendeva. Era queſta coperta in tutta la parte antica del baſſo ventre dall' Omento, il quale eraſi attenuato, ed in molti luoghi lacero. Separato l'Omento, reſtò alquanto più in viſta il tumore, la di cui mole circondata nel miglior modo che ſi potè, moſtrava di potere aſcendere al peſo di venticinque libre:* caetera in Poſthumis, in quibus apparandis nunc totus ſum, Valſalvae Obſervationibus adjiciam. Sed quid majorem oſtendere negligentiam poteſt, quam *Epiſtolicae Diſſertationi* haec adſcribere: *Taurinorum Auguſtae Pridie Nonas Februa-*
838 *rii 1719;* & in ea tamen de Ampliſſ. Lanciſio jam mortuo verba facere, quem non niſi proximo inſequente anno amiſimus? Hoc certe iterum ad memoriam revocat Curionem illum (*r*) cujus M. Brutus vix credebat *tantam fuiſſe oblivionem in ſcripto praeſertim, ut ne legens quidem unquam ſenſerit* ſibi aliquid, huic ſimile, excidiſſe, & *ne in ſcripto quidem meminerit quid paulo ante poſuiſſet.*

68 Reliquum eſt; nam caetera expendimus ſupra; ut quid Pro-
1082 vocator reponat ad ea videamus quae a nobis animadverſa ſunt in illis verbis, unde *luculentam confirmationem* haberi dicebat ſuae de ſecretione ſententiae: *Breviſſima omnium*; ſic enim ſcripſerat; *via eſt à corde ad renales glandulas; ac nullis pene flexuoſitatibus, anguliſve praeter majuſculum unum, emulgenti, & Aortae interpoſitum, externè divaricata, internè autem ſeu in viſceris corpore compendioſa eſt, & directa, uſque ad ſecretionis locum, ac vix in aliquot ramulos diſpertita.* Primum in nova Editione *ſua-*

(*r*) Vid. Cicer. de Cl. Orat.

ſuaviter eximit illud *omnium* ex loco ob hoc potiſſimum verbum a me *impugnato*, contra atque in Praefatione magnifice jactat. Id vero omnibus argumento eſſe debet, ipſum quoque ex iis quae objecimus, & ſupra jam ſatis vidimus, errorem ſuum cognoviſſe; quanquam, ut ſolet, hic dictitat, ſe *ſuperiùs & alibi contrarium ſatis demonſtrare*. Et ſane, ut flexus praedicet coronariarum arteriarum; nunquam perſuaderi mihi poteſt, vel ipſum credere, ſe inventurum aliquem qui ipſi credat, eos flexus ad cellulas adipoſas, (ut brevitatis ſtudio de his tantum dicam) in ipſa cordis baſi prope initium coronariarum ſitas, tot tantoſque eſſe, ut viam omnem ſuperent, quae ab eadem baſi per Arteriae magnae truncum primùm aſcendentem, deinde deorſum inflexum ad emulgentes uſque, imo ad ipſas uſque *renales glandulas* intercedit. Sed quoniam hanc *breviſſimam* eſſe *omnium*, haud amplius contendit, verbo *omnium* diſſimulanter deleto; verba reliqua nondum deleta, ſed in alia, opinor, Editione delenda, quî tueatur, videamus. Hanc totam eandem viam a corde ad renales glandulas *nullis penè flexuoſitatibus, anguliſve praeter majuſculum unum emulgenti, & Aortae interpoſitum externè divaricatam* eſſe, dixerat. Ego vero primum objeci: *angulum hunc eſſe ferè ex maximis*. Quod objectum *quid hîc faciat*, ſe *certè* ait *non intelligere;* quaſi non eſſet longe manifeſtiſſimum, 1083
hîc facere, ut omnes intelligant, qui angulus *ſit ferè ex maximis*, eum non fuiſſe ita extenuandum, ut *majuſculis* dumtaxat diceretur. Neque vero magis intellexit (ne; ut ipſe diceret; ego quoque dicam, *finxiſſe non intelligere*) quo pertineret id quod a me ſecundo loco objectum eſt. Objeci autem, alibi ipſum agnoviſſe, & ſcripſiſſe: *reſiſtentiam eo notabilem eſſe in trunco Aortae ſuper aliam quamcunque arteriae partem, quò arcus ejuſdem canalis non longè a corde notabiliter auctus fluentum ſanguineum ſubitò, & violenter inflectit.* Ipſe vero hanc tantam flexuram non modo non negat, imo ipſam, ejuſque vim in *obſiſtendo impingentis liquidi velocitati* hoc in loco extollit: quae omnia mirifice pro me faciunt. Cum enim haec *in acutiſſimum*, ut hic ait, *angulum flexura*, cum haec tanta *ſuper aliam quamcunque arteriae partem reſiſtentia* non ſint cum illo ad emulgentes angulo comparandae; ſint autem profecto in illa ipſa qua de agimus, *à corde ad renales glandulas* via; quo unquam modo ipſe potuit, eandem illam viam dicere

(*r*) Vid. Cicer. de Cl. Orat.

dicere *nullis pene flexuoſitatibus , anguliſve , praeter majuſculum unum , emulgenti , & Aortae interpoſitum*, *externe* eſſe *divaricatam?*

69 Sic ea defendit quae de iſta via extra renes ſcripſerat. Videamus, num tueatur melius quae de eadem intra renes affirmaverat: *compendioſam* videl. *eſſe ac directam uſque ad ſecretionis locum , ac vix in aliquot ramulos diſpertitam.* Oppoſui omnino adverſantem anatomen Malpighianam, ut a Praecl. quocum diſputabam, Mangeto *infra*, quod ibidem diſerte dixi, propoſitam. Quid Provocator? *Ego* , inquit , *fateor haec Mangetum a cl. Malpighio in Anatomico Theatro exſcribere.* Satis hoc mihi eſt ; nunquam enim cum alio diſputatio mihi fuit quam cum ejuſdem Theatri Cel. Auctore , qui quod ego oppoſui , idem ipſe pro vero proponebat. Cum tamen Figuras quoque Praecellentium aliorum Virorum, ac nominatim Ruyſchii, & Euſtachii ſubjecerit, in iiſque Provocator
1084 cl. effugium quaeritet ; num ſic evadat , quaeſo , attendamus. Primùm in Cel. Ruyſchii Figuris, quae Tab. LXIV. repraeſentantur, dictitat, *renalium omnium in homine arteriarum tum externas, tum internas occurrere diſtributiones:* quod quidem tam a vero alienum eſſe, quam quod alieniſſimum, conſtat; neque enim Ruyſchius in animo habuit , aut habere potuit alias iis in Figuris arterias oſtendere , quam quae in renum ſuperficie, aut ea in ſectione apparere poſſent. Quomodo ergo *omnes* oſtendit? aut quomodo illam hic oſtendere diſtributionem potuit, quae ut appareret , alia diſſectione opus erat ; quo videlicet modo arteriae humanos renes ſubeuntes, intra hos dividi primum incipiant, deinde aliis ramis obviam euntes , in arcum curventur , tum ab hoc arcu prodeuntes , in rete quoddam implicentur, & non intra lobulos, ut bene apparere hic poſſint , ſed inter lobulos , ad renum uſque ſuperficiem excurrant. Haec tamen diſtributio illa eſt quam Malpighius obſervavit , noſque objecimus. Ruyſchius autem , ut de hac ſibi laborandum non putavit, ſic eam porro diſtributionem oſtendere dumtaxat agreſſus eſt , quam in arteriolis jam ad ſuperficiem renum a Malpighio deductis , dum ulterius pergerent , animadvertit. Has Malpighius dixerat , quod & nos poſtremo loco objecimus , *ab extima ſuperficie aliqualiter ad latera reflexas*, *tandem interius terminari , & harum ſpecioſam ſobolem immiſſum atramentum perbellè deſcribere.* Huic autem deſcriptioni Figurae non repugnant Ruyſchii, quae & per eam ſuperficiem, & ab hac introrſum illas ad latera re-

reflexas, ſive ſerpentino inceſſu eleganter pergentes exprimunt; imo longae illi, & implicitae priori Malpighii diſtributioni, quam minime, ut indicavimus, tollunt, ea addunt quae contra Provocatorem cl. vehementer pugnent, dum ob oculos ponunt, uſque adeo arterias in renum ſuperficie inflecti, ab hac introrſum ſic retorqueri, & per non modicum adhuc tractum ita convolvi, ut exercitatiſſimus, ſi quis alius, in arteriolarum inceſſibus explorandis ipſe Ruyſchius, de his ſuis Figuris verba faciens (*a*) teſtetur, *vaſa ſanguinea tam mirifice hic eſſe contorta, & circumvoluta, ut nuſquam reperire ſit in toto corpore, ut hic Fig. 2. & 3. exhibetur.*
Et tamen Provocator (qui cum hiſce Experientiſſimi Viri verbis, 10. 73
nunquam, opinor, ſua illa de renum, & adipoſae eorum tunicae vaſis comparavit) quaſi hae ipſae ſibi plurimum faverent Figurae, non dubitat ſcribere: in Fig. 6. (quae eadem ac illa 3. eſt, ut conſtat etiam ex Prodromo Theſauri VI.) in illa, inquam, *praecipuè obſervare eſſe, inſignem illam à centro ad uſque ſuperficiem hujus viſceris ſanguineorum vaſorum directionem, atque breviſſimum trajectum*: quibus in verbis quid magis mirer, haud facile reperio, num peritiam in exiſtimando, *a centro ad ſuperficiem* eas arterias deduci, quae manifeſtè, ut decreſcens earum craſſities quo magis ad centrum accedunt, demonſtrat, a ſuperficie ad centrum feruntur; an veri ſtudium in affirmando contra ipſius Figurae fidem, *inſignem directionem, atque breviſſimum trajectum* in illis ipſis arteriis quas cogitur mox confiteri *vermicularem illam*, hoc eſt uſque adeo contortam, *ſervare habitudinem.* Quid? quod cum in ead. Theatri Tabula, Figura 4. extaret, a Ruyſchio idcirco addita (quod diſerte ab ipſo moniti ſumus, itemque a Theatro monemur) *ut reptatus vaſorum, praeſertim ſanguineorum, luculentius quam in praecedenti Figura, videri poſſet;* non hanc *praecipuè*, ut par erat, Provocator cl. ſpectari juſſit, quae dici non poteſt quàm inflexas arteriolas monſtret, & quàm contortas; ſed contra illam ſe legit in qua, ob aliam rem oſtendendam, ſibi primum ſatisfacere Ruyſchius non potuerat, & in qua inſuper ſcalptores Theatri ne tot quidem flexus, quot Ruyſchius pinxerat, deſcripſere. Sic igitur ipſi favent hujus Figurae. Quid autem de illa dicemus, in qua Euſtachius, quantum ejus ferebant tempora, ita illam alteram de qua primo loco diximus, arteriarum diſtributionem a centro ad ſuperficiem uſque renis adumbravit, ut neque diviſiones plures, neque

(*a*) Theſ. Anat. III. n. 41

que dum ſibi mutuo obviam eunt, arcus illos Malpighianos praetermiſerit, additurus pro ſua diligentia etiam reliqua, ſi ita injiciendo, ac vitra adhibendo, ut Malpighius fecit, ea retegere potuiſſet. Quae certè omnia quicunque attenderit, atque inſuper Provocatoris verba non ignoraverit, extollentis alibi (*b*) tanquam *nobiliorem* Euſtachii *inventorum partem*, *vaſorum renalium arcuationes & mirificos plexus*; idem non poterit alia ipſius Provocatoris verba non mirari, hic jactantis, in ea Euſtachiana Figura „non tantos *arcus*, *retia*, atqua ad *latera flexuras* in his ſanguiducis vaſis exporrigi, ſed plurimam à truncis ad totum viſceris „ambitum directionem, atque breviſſimum iter;„ quaſi vero aut *arcus* illi non ultro in oculos eam Figuram inſpicientium incurrerent, qui alicubi vel tres, alius alii ſuccedentes, cernuntur, illam *anfractuum & arcuum cumulatiſſimam rationem*, adeo in meſenteri-
1063 cis arteriis inculcatam, aemulantes; aut reliqua ab iis temporibus requiri deberent quae auxiliis ad ea retegenda opportunis deſtituebantut; aut rectiſſima, & breviſſima omnino via picta eſſet, quam Euſtachius ipſe in ejuſdem Figurae explicatione in quatuor vel quinque ſciſſam *ramos* eſſe, ait, *qui in multos alios rurſus diviſi*, —— *vario modo diſpenſantur*, *ac invicem permixti uniuntur*, *& denique in tenuiſſimos*, *viſumque propemodum fugientes ſurculos ceſſant*; aut tandem ibi ad ſuperficiem revera ceſſarent, non per eam mirifice intorquerentur, introrſum deinde reflecterentur, atque ita inflexi, convolutique verſus illam unde venerant, partem redirent, quemadmodum in iis ſaltem ad quas ipſe modo provocaverat, Ruyſchii Figuris oſtenditur. Quae omnia cum ita eſſe, omnes perſpiciant, non eſt profecto opus ut doceam, quàm Ruyſchii, Euſtachiique, a Praecl. Mangeto additae, Figurae illi faveant qui, ad ſententiam confirmandam ſuam, affirmare non dubitaverat: arterioſam intra renes viam *compendioſam* eſſe, *ac directam uſque ad ſecretionis locum*, *ac vix in aliquot ramulos diſpertitam*.

70 Quanto autem minus conjecturis, quam obſervationibus fidendum eſt, tanto minus movere nos debet quod porro conjicere nititur ex quodam experimento, praeſertim cum Mangetus (*c*), quocum noſtra erat diſputatio, contraria prorſus Malpighii experimenta ſine ulla dubitatione propoſuerit; Thomas autem Bartholinus libro I. *Anatomes quartum renovatae* capite 17. ſcribat: *flatum*

(*b*) Orat. I pag. 18. (*c*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 400.

tum aut aquam immissam, per emulgentes quidem fluere, per tubulos autem (ureterum) non effluere ; sic enim Auctores, eorumque loca indicantur, non, ut ipse solet, & hic facit sic: *Bartholinus conspexit*, ut neque de quo Bartholino dicat, neque de quo Opere, aut libro, intelligas, si forte velis quae omnino contraria ex Bartholino profert, conferre : quanquam id minus in hoc loco necessarium est, tum ob ea quae dicta sunt, tum quia non unum esset quod posset ad contraria illa, etiam concessa, responderi.
Postremo *optaret* cl. Provocator, ab iis qui forte Adversaria non 1085
legissent, credi, me nihil prorsus attulisse unde id quod jure indicavi de ipsius *in re botanica usu*, intelligi posset, cum ea tamen ipsius protulerim (*d*) verba, quae in nova Editione, contra ac 38
Praefatio pollicetur, suaviter mutare debuerit. Multo autem magis *optaret*, se nunquam scripsisse alia, quae usque adeo, monentibus nobis, falsa esse intellexit, ut illa amplius in ejus *Historia* invenire non possimus. In illis exemplum est, quo suam *hipothesim luculenter firmari*, praedicabat (*e*). *Vides*, ajebat, *lactea vascula transversè ad angulos rectos, aut rectis parum dissonos, cum fistula intestinali concurrere.* Vidi ego, quo ipse modo deciperetur, extimum videlicet primumque illorum *concursum* pro intimo atque ultimo, qui unus ad rem faciebat, perperam attendendo. Nunc autem *vellet* obtrudere, se concursum intimum ultimumque attendisse, hac spe fretus quod ego rem sub sensus non cadentem, *dissimilem* atque ipse dixit, *ostendere* non possim. Neque interim videt, ut uno se ex laqueo expediat, in alterum se, & multo quidem omnibus manifestiorem, induere. Nam si *concursum* illum intimum, ultimum, & sub sensum non cadentem intelligebat; cur igitur, *Vides* ajebat ? cur *luculenter* suam eo exemplo sententiam *firmari*, pronunciabat, eo, inquam, exemplo ,, secretionis, quae ,, cum *sensibilibus* celebretur instrumentis, genuinum & modum *in*- ,, *sensibilis* secretionis, hepaticae indigitare posset nobis ? ,, Non igitur illos certos angulos ad *concursum* intimum reprehendi, *quasi quod dissimiles ostendere ipse possem* ; sed ob hoc ipsum quod ostendi non possint, eosdem tanquam *sensibiles*, *luculentos*, *videndosque* ab omnibus in medium, *exempli*, imo *confirmationis* causa, productos reprehendi. Quae omnia ejus effugia cum *tam facile comprimantur* ; intelligere, etiam me tacito, per se possunt *cordati*, *solidaeque rei anatomicae Cultores*, me jure meritoque in *Adversario-*

rum

(*d*) Adv. III. pag. 47. (*e*) Edit. I. pag. 37.

rum ora adſcripſiſſe: *Commenta quaedam de ſecretione animali, & ſpeciatim bilis, confutantur.* Neque ſane dubito, quin pari a nobis jure illud quoque adſcriptum intelligant: *Hepatis commentitia ſtructura confutatur:* qua de re infra videbimus. Interim de utraque quid cenſuerit Vir Celeberrimus Petrus Antonius Michelottus, cognoſcere omnes poterunt qui ejus doctiſſimam *de Separatione Fluidorum in Corpore Animali* Diſſertationem (*f*) inſpicient.

71 Animadverſionis XX dimidium ferme perlegeram, priuſquam initelligere poſſem, quid haec tandem ad me pertineret.
1087 Quid enim ad me, quod cyſticae venae non invehant, ſed avehant ſanguinem a folliculo fellis? Nunquam ſane mihi venit in mentem ut id negarem; imo cum id agnoſcerem, non facile unquam, & ſic ſine ulla dubitatione *decreviſſem*, infra harum influxum, Venam Portae habendam jam eſſe pro arteria, quod cl. Provocator ſua, *ut moris eſt*, *poteſtate* decernit, eademque iis unis venis *ſpeciale privilegium* concedit, ut in Venam Portae, non amplius Venae, , ſed Arteriae munus gerentem, ſanguinem inferant. Hoc nimirum eſt contra *decretum*, & *Canonem* continuo peccare, ut quidpiam admirandum, quidpiam ſingulare, quidpiam *non* levis *momenti*, —— *quod hucuſque ab Anatomicis alto fuerit ſilentio repoſitum*, videri poſſit inventum, quod tamen qui mutationem officii in Vena Portae paulo altius incipere ſtatuant, in nihilum confeſtim redigant, nec fortaſſe injuria; quid enim tanti eſt, ut quidquam ab naturae conſuetudine alienum potius admittamus, quam iſtos ambiguos fines tantillo altius conſtituamus; nam aut in primum fere ſinus initium, aut infra hoc, in truncum ipſum Venae Portae, Cyſticae confluunt? Quid porro ad me illud alterum quod non minore conatu, neque paucioribus verbis agitur:
1088 *bilem ab arterioſo ſanguine in folliculi glandulis* non *ſecerni?* Quonam in loco *Adverſariorum* hoc affirmavi? qui nihil de me, ſed de Malpighio, & Ruyſchio diſerte ſcripſi (*g*): *portionem aliquam ejus bilis quae in veſicula continetur, ab iis Glandulis prodire, exiſtimarunt.* Quod igitur *gravem hanc*, ut vocat, *allucinationem facile delere ſe poſſe confidat;* per me licet; num vero etiam per alios, haud ſatis ſcio. Nam quod primum ait *arterioſum ſanguinem ad biliariam ſecretionen non deſignari*, *apud cordatos omnes in confeſſo eſſe;* vereor, ne, quantum ad hanc controverſiam attinet, ſe ipſum e numero *cordatorum* invitus expungat, qui, ut ſupra vidimus,

(*f*) pag. 225. & ſeq. 253. 325. & caet. (*g*) Adv. III. pag. 65.

mus, docuerit, portionem quandam, & *amarae* quidem, ac *magis spissescentis* bilis a meatus auditorii glandulis, &, quod consequitur, ex arterioso sanguine separari: qua ex re illud potius expectandum videbatur, ut argumentum peteret ad coniiciendum, non dissimilis bilis portionem a cysticis pariter glandulis ex non dissimili sanguine secerni, quae reliquae in folliculo bili affusa, hanc hepatica *crassiorem* quemadmodum *ut plurimùm* esse, confitetur, *&* 942
amariorem efficeret. Quod autem addit, *ligatis arteriis omnibus cysticis* & caet. vesiculam tamen *nova multaque bile scatere*, hoc vero maximam bilis partem per eas glandulas non secerni ostendit; nullam omnino portionem, non ostendit. Atenim hae glandulae, inquit, *mucosum illud, seu lymphatico-aqueum duntaxat emungunt ab arteriarum sanguine, quod intimam cystis superficiem obtegere, at-* 1089
que oblinire valet. Id vero est quod non dicere, & multo minus *innuere*, sed demonstrare eo magis oportet, quod a pluribus & experientissimis quidem Anatomicis minime agnoscitur. Nam Ruyschius (*h*); ut infra objicitur; *qualis* earum glandularum humor *sit, cujus saporis & consistentiae*, negat *expiscari posse*; Santorinus (*i*) autem cum in nobilissima foemina id exprimeret, quod illae continebant, *bili prorsus simile* ait se invenisse. Ac neutrum quidem horum fugiebat ista apud multos pervulgata, & protrita earum glandularum cum iis quae in urinaria vesica sunt, comparatio, qua tantum nititur Provocator cl., ut affirmet, *jam luce clariùs, vel per solam rationem ostendi, glandulas folliculi fellei bilis secretioni nullam operam impendere.* Attamen cum istam comparationem uterque commemorarint, in hanc tamen *luce clariorem* non ivere sententiam; credo, quòd neuter eorum usque adeo perspicax esse potuerit, ut *ALBIDAM illam in utriusque (BILIS, & urinae) vesicis mucosam crustam* videret, *ALBIDAM*, inquam, illam crustam quam Provocator intra bilis cystim non dubitat ponere, cum mox agnoscat, vel quae extra cystim sunt, proxima intestina *bile valde suffusa, atque ideo flavescentia plerumque visi.* Quod si contra bilis *acredinem* (non amplius *acorem*) mucosa intus crusta vesiculam contendit debuisse muniri; quam, quaeso, mucosam crustam in exteriore facie eorundem intestinorum, *aliarumque finitimarum partium* contra istas bilis injurias opponet? quas quidem non cunctos pariter timere, ex verbis constat Gravissimi

(*h*) Resp. ad Epist. Probl. V. (*i*) Obs. Anat. c. 9. n. XI.

vissimi Bohnii, supra etiam ad XVI. Animadversionem productis: *quamvis linguae degustantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat* bilis; *minime tamen ideo tali acrimonia, vel ejusmodi particulis gaudet, quae tactus sensoria afficiant, atque stimulent.* Postremo etsi *majores & crebriores per totum hepaticum ductum*, quàm in folliculo, *glandulas hujusmodi* esse, confirmat; non tamen hinc sequitur, contra Malpighianam (*k*) conjecturam bilem ab ipsis non separari; nihil enim quod hoc prohibeat, profert; imo potius sequitur, non *illud duntaxat* (ut dicit, sed non demonstrat) *mucilagineum linimentum* secerni. Cur enim plus linimenti, ubi a minus amara, neque ita immorante bile, minus incommodi timendum esset? Certe ipse paulo ante scripserat, *in urinaria vesica —— subsidens lotium, suosque idcirco commodiùs aculeos exerens, majus etiam ad excipuli faciem munimentum*, quam in ureteribus, *depostulare*. Quae omnia cum ita sint; haud satis videre me, fateor, cur in Viros tot Praestantissimos, qui in contraria sententia sunt, *juvenilem* etiam hac aetate *displodat igniculum*, hac interrogatione longum suum concludendo sermonem:
1090 *cur tam insulsè, tantoque Tironum praejudicio quis adhuc pronunciaret, in glandulis fundi folliculi fellei bilem, non illam necessariam mucilaginem, secerni?*

72 Sed haec alii viderint: ego ad ea jam transeo quae ad me pertinent, vel ut melius dicam, quae ad me pertinere, usque adeo cl. Provocator existimat, ut haec fidenter quasi in summas me coegisset angustias, subjiciat: *Ex his quae nos hactenus discussimus, perpendat*, inquit, *paulisper, si lubet, divinetque candidus, doctusque Lector, quonam itinere bilem in felleum humanum folliculum importare valeat Censor noster cl.* Mihi vero inanis haec divinandi in re apertissima solicitudo consimillima videtur comicae illius solicitudinis, & admirationis quam in Demiphone, opinor, expressit Terentius (*l*).

—— *quid mihi dicent, aut quam causam reperient?*
Demiror. ad quae Geta haec continuo reponit:
—— *atqui repperi jam. aliud cura.*

Quis enim Lectorum est, non jam dico *doctus*, sed qui dumtaxat latine sciat, qui jam non norit quod supra etiam ad Animadversionem XIII. ostensum est, *gravissimè hallucinari* Provocatorem cl., non dubitantem, me in Advers. III. Animad. 25. *denegare, bilem* ex:

(*k*) De Lien. c. 6. (*l*) Phorm.

ex hepatico ductu per cysticum in folliculum descendere, cum id tantum scripserim (*m*) Recentiores „ bilem ab hepate ad intestinum „ descendentem *pene totam* divertere in cystim ita *indubitabile*, ut „ ipse postea dicit, non existimare. „ Longe enim aliud est, negare, esse *indubitabile*, quidquid bilis ab hepate versus intestinum descendit, id *pene totum* in cystim digredi; & *denegare bilem ex hepatico ductu per cysticum in folliculum descendere.* Itaque tempus, chartas & *atramentum consumpsit*, & perdidit, qui haec non intelligens, magno hactenus conatu annisus est *refugium illud* (sic enim putat) & *asylum* ad cystis glandulas mihi praecludere, quasi *oratorio*, cujus ipse optimus artifex, & judex est, *stylo* illud a me unquam esset petitum, aut si esset, omnino id ipse jam praestitisset quod jactat: *Jam igitur biliaris cysticarum glandularum secretionis commentum (ex quolibet hoc fautore proficiscatur, & quaelibet sit fautorum Auctoritas, quà niti Censor cl. studet) satis superque explosimus.* Io triumphe! de quo alii, ut diximus, viderint, quemadmodum & de isto alio, qui continuo canitur, at de quo Viro? de Experientissimo, Diligentissimo, Celeberrimo Sene, & Professore Ruyschio: *hoc jam de titulo*, inquit, *figura Ruyschii nullo pacto aequiparanda est cum mea.* Supra autem, postquam renalium sanguiferorum vasorum Icones Eustachii, & Ruyschii perpenderat, nonne pariter haec adscripserat: *Ex quibus quidem omnibus, donec in universali nostra Anatomica Historia genuinam renalium sanguineorum canalium distributionem aperire aliquando studeamus, satis abundè liquet & caet.* 1092 1084

73 Sed quorsum haec de eo potissimum Auctore cujus ex Figuris *plurima*, & in iis quaedam difficiliora, etiamsi non fassus esset, ipsum transtulisse internosceremus ad suam illam maximam exornandam? Nimirum quia ego scripseram (*n*): *Ex* ea Cystis *Figura, ejusque Explicatione intelligere omnes posse, de iis glandulis, quas olim Malpighius in suilla, & ovilla vesicula observaverat, quid Ruyschio videatur.* Verum quid necesse erat istam Figuram usque adeo abjicere atque contemnere; quando ex ea, qualitercunque in ea glandulae ostendantur, semper tamen intelligitur, quales ipsae visae Ruyschio sint, certeque visum huic esse id quod ego visum esse contendebam, illas glandulas esse ponendas. Haec enim continuo subjiciebam: *Nimirum ab summis duobus hisce Anatomicis* (Malpighio, & Ruyschio) *vel aliud agentibus, eae glan-*

(*m*) Adv. III. pag. 52. (*n*) Ibid. pag. 64.

glandulae jam olim fuerant luculenter propositae, de quibus Historiae Hepaticae Auctor in prolixo, & eâ inscriptione ornato opere vix obiter fecit mentionem, & iis quidem verbis, ut cùm utrùm ipse admittat, ignores, tum illud certe satis intelligas quod addit: ,,*Bilem per hasce glandulas secerni, ridicula est aliquorum confabu-* ,,*latio.* ,,Quid ipse ad haec? Meam fidem haud obscure in du- ,,bium vocare non veretur: ,,Viderit, inquit, ingenuus Lector, ,,an ipse *in prolixo meo Hepaticae Historiae opere vix obiter* de his glandulis *mentionem fecerim, & iis quidem verbis, ut, utrum admittam ignores.* Faciamus igitur quod ipsum facere ad me convincendum oportebat, neque *taedeat sua ipsa super hac re verba omnia hîc exscribere.* Num alia in prima Editione sunt quam haec, quae & in hac nova retinuit illic, ubi de cystis tunicis sermonem habet?
101 *Qui* (moderniores) *quartam* (tunicam) *addunt, inter nerveam, & muscularem collocant, eamque glandulosam vocant, glandulis scilicet numerosissimis obsitam, per quas muccosum illud transcoletur, intimam indè hujus bursulae faciem totam investiens. Bilem per hasce glandulas secerni, ridicula est aliquorum confabulatio.* Ipse vero qui hanc *ridiculam* esse *confabulationem*, pronunciat, de his glandulis utrum sint, quales, & quantae sint, & quid vere agant, ipse, inquam, ibi quid censet? Quid addit de suo, unde intelligamus, num *modernioribus* illis has ponentibus, & muci secernendi officium assignantibus, adstipuletur, an repugnet? quid, inquam, addit? Ne verbum quidem. Sed *de hisce omnibus*, aliisque *ulteriora non afferre se*, dicit, *prout largissimè ab anatomes Historicis VENDITATA; ideoque hîc supervacanea.* Itaque sermone omisso, in quem obiter inciderat, de harum glandularum *existentia*, & officio, protinus ad tunicas de quibus loqui inceperat, redit. Quid igitur aliud est *vix obiter de his glandulis mentionem facere, & iis quidem verbis ut utrum admittantur, ignores*, si hoc non est? Contra, Malpighius, & Ruyschius non in prolixa aliqua Hepatica Historia, sed aliud agentes, ille videlicet in Exercitatione de Liene (*o*), hic in Figura, & Explicatione, subjectis Responsioni ad Epistolam Problematicam V. in qua plura, & varia a Frentzio quaeruntur, eas jam olim glandulas luculenter proposuerant. Quid ad haec? *In explicatione*, inquit, *illius Figurae Ruyschius nullam prorsus biliaris in his glandulis secretionis mentionem instituit.* De hoc postea videbimus; nunc illud primum agi-

(*o*) cit. cap. 6.

agitur, an iis quas nos conjunctas objecimus, *Figura ejusque Explicatione* eas glandulas Ruyschius luculenter proposuerit. De ipsis ita, ut par est, conjunctis silet. De Malpighio vero quid reponit? Illud primum *ab ingenuo Lectore* videndum dicit, *an satis a Malpighio* ibi *probatum sit* ,,*portionem aliquam ejus bilis, quae in vesi-* ,,*cula continetur, ab hujus glandulis prodire.* ,,Ita eadem semper chorda oberramus. Non hoc, inquam, primo hoc loco agitur; sed an Malpighius eas glandulas luculenter proposuerit. Verum ne illud quidem sibi videndum *ingenuus Lector* cognoscit, an *satis a Malpighio probatum sit;* neque enim unquam id dixi, sed hoc dumtaxat (*p*): Malpighium *portionem aliquam ejus bilis quae in vesicula continetur, ab iis glandulis prodire, existimavisse, ex ejus de Liene Dissertatione satis constare.* Quid ergo videndam rem *suaviter* mutat? Cur hoc existimavisse Malpighium, ex ea Dissertatione satis constare, non probat? nisi forte id credit ibi se probare, ubi addit: ,,hinc demum modestus Auctor *vix tantùm probabi-* 1093
,,*lia* adducere fatetur. ,,quo in loco vere ego possum dicere,
,,quod immerito ipse alibi scripsit, illud *vix* multa quidem indu- 1058
,,stria fuisse a nostro cl. *Provocatore* in hunc textum intrusum. ,,Nam Malpighius ibi quoque, ut solebat, ea *modestia*, quam omnes laudare video, paucos imitari, quae existimabat ipse, ut *probabilia* proposuit; non tamen ut *VIX TANTUM probabilia*, quarum duas priores voces etsi, ut Malpighii, alia litterarum forma scriptas conspicio, apud ipsum tamen in toto eo loco non invenio; imo haec diserte, & asseverantiùs quam soleret, scripta invenio: *Altera portio constitutiva bilis, crassiuscula tamen, NISI VERIUS DICERE VELIMUS alteram bilis speciem, ex his, quae post diutinos labores deprehendi in suilla, & ovilla vesica probabiliter evomitur à minimis glandulis miliaribus per tunicam biliariae vesicae dispersis, ad quam arteriae desinunt.*

74 Atenim experimenta, inquit a Malpighio producta id *non probant;* —— *sed solum aperiunt, hepaticam bilem in folliculum translatam, ibidemque stabulantem longaeque morae potitam, novis inductis internis motibus, aqueis evaporatis substantiis, atque asperioribus exaltatis particulis, ex dilutiori (ut fuerat in hepaticis ductibus) pallidiori, ac suaviori crassiorem, colore saturatiorem, amariorem, atque acriorem evadere, quod quidem ab omnibus admittitur. Imò* . . . . Sed alia non est

(*p*) Adv. III. pag. 65.

est opus exscribere, tum ne in multo longiorem divertamus sermonem, quaerentes, num is qui improbat, satis ipse perceperit, cur illa a Malpighio eo in loco addantur; tum quia neque illa, neque ista quae exscripsimus, ad controversiam nostram faciunt, quae minime illa est, an jure id Malpighius existimaverit, sed haec dumtaxat, an id existimaverit. Cur igitur ista exscripsimus? Ut sic in transitu conferri possent cum aliis quibusdam quae idem Provocator cl. supra scripserat: videlicet se *in juvenis mulieris; febri*
942 *acutâ denatae cadavere bilem cysticam —— tum multò tenuem, seu hepatica non crassiorem deprehendisse; tum nullo modo amaram, imò ad quendam dulcorem dispositam, hepaticâ interim satis amaricante bile. Breviori* autem *forsitan folliculari morae fuisse hoc phaenomenon imputandum.* Nimirum ipse qui illationes Malpighii improbat, non intelligit, *breviorem* in folliculo *moram*, ne amarior bilis hepatica evadat, praestare forsitan posse; sed ex *satis amaricante* ut *nullo modo amara, imo ad quendam dulcorem disposita evadat*, facere non posse. Quid ergo praestitisset dicere? Non *breviorem* dumtaxat *moram*, sed comixtionem fortasse cum multo ex illo suo *lymphatico-aqueo* glandularum cystis humore, vi morbi minus mucoso reddito, in ejus *phaenomeni* causa fuisse. Sic aliquid saltem commentus esset quod cum aliis suis, qualia haec cumque sint, placitis magis cohaereret. Sed ad graviora, & in viam redeamus. Neque, inquit, Malpighius, *ut Ruyschius per suam figuram instituit, memoratas glandulas in homine, sed in suilla, & ovilla vesica fellea duntaxat proponit; ut ideo falsum sit „ ab summis duobus hisce Anatomicis, vel aliud agentibus, eas (seu easdem) glandulas jam olim fuisse luculenter propositas.„* Tandem aliquando objecit aliquid, quod si minus ad rem faceret, at saltem facere videretur. Videretur, inquam, nam cum diserte ipsemet dixerim (*q*) eas glandulas *Malpighium in suilla, & ovilla vesicula observavisse;* quo unquam modo suspicari poteram, fore, qui *obtruderet*, me ab ambobus illis Anatomicis *easdem* glandulas dixisse propositas. *Eas*, inquit, *seu easdem*. Ego vero multo potiori jure, quam ipse alibi illa *ista ipsa*, affirmare possum „ bina haec
923 verbula *seu easdem* ab *ipso Viro* hic loci creata esse, & verbulo *eas* ad censurae locum superaddita: & ut super hoc *seu easdem* tota objectionis ratio sita est, ita hoc idem *seu easdem* in illa mea *Animadversione* me ponere, neque per somnium cogitavisse, ut vide-

(*q*) Ibid pag. 64.

dere est. „ Quod si pro *eas* nihilominus velit ipse *easdem* accipere ; non *easdem* humanas , sed *easdem* cysticas intelligat , quas si alii, vel in bestiis dumtaxat cognitas , aliud agentes , proposuerunt , quanto magis in homine jam notas , ipse diserte agnoscere , & proponere debuisset, qui *Historiam Hepaticam* perscribebat.

75 Illud sequitur multum me *aberrare à vero* , *putantem Sylvii sectatores asserere* , *Bilem per cysticas glandulas secerni*. Verum me id *putasse* , mea certe scripta non ostendunt. Scripserat cl. Provocator, quod supra vidimus: *Bilem per hasce glandulas secerni*, *ridicula est aliquorum confabulatio*. Adscripsi ego (r), *Qui humanissimus* (ne vero nomine appellarem, quod gravius tulisset, quàm nihilominus hoc ferre videatur) *Qui humanissimus* , *inquam loquendi modus quàm gratus sit futurus*, *haud scio*, *non modo Sylvii sectatoribus*, *de quo fortasse ille intellexit*, *verum etiam aequis aestimatoribus Malpighii & Ruyschii*, *quibus illa eadem verba non satis cavent*. Quid igitur assererent *Sylvii sectatores*, non dixi, imo vero ne quid Sylvius quidem: hoc dixi, ipsum *de Sylvio fortasse intellexisse* ; id autem dixi, propterea quod non multis post illum *loquendi modum* interjectis versibus haec subiici, animadverti: *Quod autem in membranarum* Cystis *porositatibus machina sedeat (ut supra) secretoria bilis à sanguine* —— *nonne sunt vaniloquia* , *homini caeterùm venerando jam superiùs commemorato imparia ? fabellae* , *inquam* , *& caet?* scilicet cum illud *ut supra* cum primo illo *loquendi modo* conferrem , hos autem alteros consimillimos *loquendi modos*, ut libri ora diserte significabat, erga *Sylvium* adhiberi cognoscerem, Provocatorem quem non nimis sane diligentem esse in iis legendis Auctoribus quos redargueret, sciebam, *de Sylviò fortasse* in priore quoque loco *intellexisse*, visus sum mihi haud injuria posse suspicari. Nunc ille negat ; ego mihi gratulor , non affirmavisse , sed *fortasse* , ut videbatur , dixisse ; ipsi profecto non gratulor, qui fateatur necesse est, non in eundem dumtaxat, ut ego suspicabar, Sylvium , sed & in Sylvium , & in alios praeterea Celeberrimos Doctores istiusmodi *loquendi modis* insurgere se voluisse. Et sane tunc ipse animadverti , priorem *loquendi* , qui plures respiceret , *modum* Malpighio , & Ruyschio *non satis cavere* , *ut qui licet a Sylvii opinione* (quam sine Doctore jam satis noram) *longissime abierint*, *portionem tamen aliquam ejus bilis quae in vesicula continetur* , non a quibuscumque hujus poris , sed *ab iis* , de quibus ibi men-

(r) Ibid. pag. 65.

mentio erat, *glandulis prodire, existimarunt, ut ex Adnotatione* a Praecl. Mangeto *exhibita, & Malpighiana de Liene Dissertatione satis constat.* Nunc ipse de Malpighio ne conatur quidem; neque enim ullo modo posset; negare; Ruyschio autem videri vellet *satis cavisse.* Utinam posset; nam certe non minus dignus erat, quem observaret, nedum cui ab istiusmodi loquendi modis omnino caveret. Quo magis aegre fero, in eum me locum esse adductum ut connivere, quod mallem, & continuo credere non liceat, nisi ipse videri velim sine ulla prorsus ratione quae paulo ante retuli, verba scripsisse. Atque ut intelligere omnes possint, me invitum in hoc loco versari; conjecturas duas, quae ipsi excusationis loco sunt, quamvis facillime possem, non excutiam, non urgebo, non extorquebo: illud tantum dicam, Viros Gravissimos, & in Auctorum sensibus intelligendis, siqui alii, Exercitatissimos, *Actorum Eruditorum*, quae Lipsiae eduntur, Scriptores (*s*) cum non haec, aut illa Cel. Ruyschii verba seorsum spectata, sed omnia quae Mangetus in illa Adnotatione etiam profert, conjuncta, ut par est, quid demum significent, pro eorum nunquam satis laudando instituto paucis referrent, haec scripsisse: *Explicationem viae, qua bilis ad vesiculam felleam descendat, jungit, eamque appellat cum celeberrimo Bohnio ductum cysticum, glandulas tunicae interioris vesiculae EIDEM SCOPO INSERVIENTES adjiciens, quas in collo plures circa fundum rariores delineatas exhibet.*

76 Verum, seposito Cel. Ruyschio, ad Provocatorem cl. redeamus haec subiicientem: An autem *structuram intimae* superficiei „ vesiculae, imo & meatus cystici, ductuumque hepatici, & com„ munis, ne memoraverim quidem, qui legerint, judices sint. „ Haec ego omnia negavi, atque iterum nego. Ipse qui contra ad Lectores provocat, cur loca non indicat in quibus ea memoraverit? saepius, etiam ubi nihil opus est, qua in *Parte*, quo in *Capite*, quo in §. aliquid scripserit, magna nobis sedulitate inculcat. Cur hic illud facit quod iis fere in rebus ipsum facere animadverti, quas se scripsisse, aut sic, ut contendit, scripsisse, probare non potest, ut neque §., neque *Caput*, neque adeo *Partem* unquàm significet? Quid ergo est? siqui sunt qui illud possint facere, quod nos tunc fecimus, ut universum *Historiae Hepaticae* librum perlegant, sed primae Editionis (sensit enim in nova apparanda, quàm nos vera diceremus, & quàm necessaria requireremus, ideoque fal-

(*s*) A. 1697. M. Jan.

saltem in calce multa quae omiserat, aut vix attigerat, supplere
conatus est) si qui igitur illud possint facere, & qua de structura
nos in *Adversariis* dixerimus, attendentes, hanc in toto eo libro
perquisiverint; iis confirmo, me nondum scire ubi sint ipsam in-
venturi. Sed quoniam is labor multo gravior est, quam ut mul-
ti subire velint; conjecturam faciant ex eo quod continuo subjicitur,
& longe facilius expediri potest. Pari enim fiducia ad eosdem pro-
vocat qui legerint, ut „hi insuper judicent, an *Aliae hujus Tabu-*
„*lae* (seu memoratae LXIII. Theatr. Anat.) *Figurae discrepent ab*
Historiae Hepaticae sive *disquisitionibus*, ut ipse ait, sive *commen-*
tis, ut a me probatum est. Et quamvis ego cum *alias Figuras* di-
xi (*t*), non de omnibus aliis dixerim, sed de iis tantum, de qui-
bus *supra indicatum erat;* tantos ipse sibi spiritus sumit, ut o-
mnes inspici velit, & cum suis placitis comparari. Morem, quan-
do ita vult, geramus.

77 Ex I. Figura quaedam assumit; caetera omittit. Inter ea
quae assumit, nihil est de quo controversum sit, nisi *interni he-*
patis lobelli, de quibus, ut a Malpighio *in medium adductis*, cum
mentionem injecisset, mox censuerat, Malpighium *nil in hepate* 28
innovasse praeter novi vocabuli introductionem: & tamen hîc eos lo-
bulos, ut veros a Figura repraesentatos, *apprimè cum sua Histo-*
ria convenire, dictitat. Omittit interea ostensas in eadem Figura
Malpighianas subrotundas glandulas, & *fibrosam*, ac *membrana-*
ceam lobulorum *connexionem*, quarum hanc nescio, ubinam in sua
Historia memoraverit, illas contempsisse, vel ex iis quae modo
dicta sunt, omnes sciunt. II. Figura, inquit, *Apicum Portae*
Venae, *& Cavae anastomoses*, *nobis sanè acceptissimas*, *repraesen-*
tat. Imo Auctor Figurae Bidlous diserte monet (id quod Man-
getus in Explicatione non omisit) illas venas *mutua anastomosi*
nunquam jungi; ut constet, reprehendendos esse Scalptores qui
uno aut altero forte in loco erraverunt. Videtur enim Bidlous
hanc Figuram apparavisse; ut intelligeremus, minutos ramusculos
earum Venarum neque jungi inter se, neque (id quod Provoca-
tori maxime adversum universa Figura indicat) decussari. III. Fi-
gura quantum ipsi adversetur, satis supra ad Animadv. XV. in-
dicavimus. De IV. etiam Figura quid habendum sit, ex iis quae
ad Animadvers. IX. adnotavimus, satis liquet. Nam; ut omit-
tamus, quid de ea summus Anatomicus Ruyschius, aliique, ibi

(*t*) Adv. III. pag. 65.

laudati, censuerint; nihil profecto, nisi *Radices Cysticas;* ut Bidloi, Auctoris Figurae, verbis utar; ostendit *per Hepatis corpus dispersas, earumque truncum majusculum*, quae certe nunquam omnino negavi; communicationem verò ipsarum cum ductu hepatico, de qua praecipuum dubium erat, nullo modo ostendit; ut non intelligam quo jure cl. Provocator scribat: Haec IV. Figura *ductus nostros hepati-cysticos, & cyst-hepaticos meliùs, atque optabiliùs exhibere, atque firmare non posset;* Hoc enim si verum esset; nihil erat causae cur Tabulam suam V. excogitaret, cum ad hanc Bidloi Figuram, qua nihil ad id *melius, atque optabilius*, rejicere Lectores posset. VII. Figura (V. enim, & VI. desiderantur) *internam superficiem fellei folliculi à nobis in Tab. VII. expositam, apprimè,* inquit, *dilucidat.* Melius dixisset *emendat*, ut alibi indicabo (*) Hic enim satis est animadvertere, ipsum *suaviter*, quod deinceps quoque facit, transilire ab *Historiae Hepaticae* prima Editione, de qua dumtaxat eo tempore loqui poteram, ad Tabulas, novae huic Editioni nuper adjunctas, de quibus tunc lis esse non poterat. Dixisse igitur debebat, non *in Tab. sed in Historia* expositam. Sed in hac, ut ex supra dictis colligitur cum eam structuram ne memoraverit quidem; idcirco neque illud ipse potest nunc dicere; & nos intelligere debemus, quantum igitur haec Figura quae illam in Vesicula & tribus bilis canalibus diligenter exponit, ab ea Historia discrepet in qua istae horum omnium structurae, tanquam in rerum natura non essent, omnino prae-
1095 termittuntur. VIII, inquit, Figura *arteriarum & lymphae ductuum per felleam humanam vesiculam distributiones depingens ea confirmat, quae nos in Tab. II. & III. de his vasis delineavimus, & in Historia descripsimus.* Ecce iterum Tabulae de quibus sermo tunc esse non poterat, in medium proferuntur, quibuscum tamen num prorsus consentiant quae in VIII. hac Figura ab Diligentissimo Ruyschio pinguntur, vasorum incessus, divisiones, & ulteriores praesertim, aut aliunde etiam accedentium arteriarum propagationes, omnes qui conferent, satis intelligent. Sed quoniam haec in *Historia* quoque *descripsisse* se, dicit; sed quo in loco, non dicit; scire licet in primae quidem Editionis descriptionibus haec nusquam a nobis quae ad arterias has pertinent, inveniri; quae vero ad lymphae ductus, cum sua ipsa Tabula III. non satis congruere. Atque ut haec omittamus, illud certe non est omit-

(*) Vid. Epist. I. Art. 52.

omittendum, ipsum interea silere, quam iis quae scripserat, adversetur in VIII. Figura *Ductus Cysticus tortuosus*. In IX. quoque Figura extra chorum saltat, dum hac ait *luculenter confirmari ea quae sanè* suis in *Tabulis exprimit*; quasi vero aut ego de his loqui possem eo tempore, aut non potuisset ipse ex ea Figura quaedam in suas transferre, aut demum quae transtulit, ea diligenter transtulisset. Cui rei exemplo sit illud unum, quod vere in sua quoque *Historia* scripserat, videlicet *lymphaticorum vasorum in suspensorio hepatis ligamento distributio, atque reptatùs*. Scripserat enim id quod & pingere voluit, *per suspensorium ligamentum* ire ea vasa *usque ad glandulas lumbares*. Reverhorstius autem cujus nos Figuram objecimus, non eo versus ire contendit, ut ad IV. Animadversionem docuimus. Ecce vero Incomparabilis Anatomicus Ruyschius, qui in hac Figura IX. repentia per suspensorium ligamentum vasa lymphatica non versus lumbares glandulas euntia (quod Provocator) sed versus Diaphragma (quod Reverhorstius) depingit. Quid officere magis Provocatoris rebus poterat? & tamen has ait per hanc ipsam Figuram *luculenter confirmari?* Sed quem Iconismum sibi fatebitur officere, si vel X. Figuram *rebus suis non officere*, contendit? Quid vero? *rebus* igitur *suis non officit Colli Vesicae, ut & Ductus Cystici reptatus serpentinus?* Quid magis posset adversari? At hoc, *à nobis inter rariora superiùs repositum est*. Id videlicet, quod Figurae Auctor Experientissimus Frid. Ruyschius in ipsius Explicatione, *in plurimis Vesiculis Felleis humanis locum habere*, testatur. Utri magis credendum sit, non est hic ambigendi locus. Satis est instituto huic nostro, hanc Tabulae LXIII. Figuram, ejusque Explicationem tam *discrepare* ab Historia Hepatica, quàm quod maxime.

78 Figurae autem *XI. XII. XIII. & XIV. quae quidem cùm arteriosa ac lymphatica vasa per hepatis tunicam reptantia, tum Portae, & Cavae per humanum, & vitulinum hepar ramificationes exporrigunt, nostras denuò tabulas, confirmant*, inquit, *& amplectuntur*. Ad Tabulas *denuò* provocat suas, quas me taedet saepius dicere locum in mea illa disputatione nullum habere potuisse. Quid? quod ab ipsis ejus Tabulis Figurae hae omnes, nedum ab *Historia Hepatica*, plurimum *discrepant*. XI. enim Figura primum lymphatica vasa (ut numerum mittam quem tamen minime omittendum censet; urgetque Figurarum harum Auctor Ruyschius (a)

(a) Resp. ad Epist. Probl. V.

longe alio ordine ostendit atque cl. Provocator pinxit, & quendam fasciculum eorum imum, longe aliud iter affectantem, quam quod lymphae ductibus hujus faciei hepatis in descri-
21 ptione assignavit. Deinde *arteriolas ex Arteria Hepatica oriundas, & per* hepatis *membranam reptantes* plurimas haec Figura commonstrat, quarum nullam in eadem membrana aut Provocatoris Tabulae ostendunt, aut *Historia* describit, imo haec (id quod a nobis (*b*) per hanc ipsam Figuram, nostramque observationem re-
26 prehensum est) illius Arteriae *diramationes universas in vasa solum hepatis*, & per *solas* horum *tunicas* deduci, inculcat. Reliquis autem Figuris tribus quid cum *Historia Hepatica*, aut etiam cum hujus Tabulis commune sit, videre non possum. Nam cum illae singulae singula, & prorsus divisa vasa demonstrent; *confirmare* certe non possunt decussationes illas quas *Historia* comminiscitur, cumque omnes summo artificio confertissimos ramusculos minimos commonstrent, quod, quaeso, in *Historiae* Tabulis sanguiferum vas est, nisi forte ex Ruyschio descriptum, quod pari cura, atque elegantia expressum sit? Quis porro crederet, *Historiae Hepaticae* favere Figuram quoque XV. quae *portionem hepatis hydropici, per morbum vesiculosi facti, depingit?* Quidni? In disputationem ejus loci, & temporis meam, quasi aut ibi aliud quam naturales structuras spectarem, aut quae nuper addita sunt, tunc redarguere potuissem, trahitur II. atque adeo, si superis placet, III. insuper novissima ejusdem *Historiae* Pars, & de *morbis hepatis ab obstructione progenitis* mentio inducitur. At quanto congruentius erat perpendere, hepar *ab obstructione* sic *vesiculosum factum*, magnum indicium praebere earum quas negabat *Historia*, Malpighii glandularum, quas restitans materia dilatando patefecerit? XVI. Figura illa Verheyenii est, quae tametsi adeo a scalptoribus depravata sit, tamen ut *Historiae* illi adhuc repugnet, satis superque ad IX. Animadversionem indicatum est. In Figura denique ex eodem Auctore XVII. illuc cl. Provocator relabitur, ut ad Tabulas provocet suas. *Si*, inquit, *vel primo intuitu, cum prima nostrae hujus Tabulae VIII. conferatur, quid aliud concors magis, & veritati unanimiter accedens deprehendi posset?* Attamen ne *primo* quidem *intuitu* tanta ista *concordia* deprehenditur. Ubi enim in Verheyenii Figura sunt; ut alia omittam; aut sinus iste Ductus Hepatici, aut tot, talesque istae fibrae, & glandulae quae in Capsula

(*b*) Adv. III. pag. 39.

psula a Provocatoris Figura ostenduntur? aut contra ubi in hac est tortuosus ille Cystici Ductus incessus; qui etsi multo minus quam in aliis istius Verheyenii Figurae Editionibus, in Theatro repraesentatur, non prorsus tamen omitti videtur? Quod si etiam Figura haec cum illa Provocatoris Figura undequaque conveniret; num convenit pariter cum ea, quam ad ductus cystici, hepaticique confluxum *Hepatica* nobis describebat *Historia?* Angulos certe illos quam manifestissime repraesentat, de quibus alibi dictum est, a parte jecoris acutum, obtusum a parte intestinorum.

79 Quae omnia cum ita sint, ac nulla prorsus de tot LXIII. Tabulae, Figura inveniatur, quae cum *Hepatica Historia* consentiat; tamenne clamabit Provocator cl. ,, Ubinam ergo sitae sunt ,, Figurae illae hujus Tabulae, quae *discrepant ab Hepaticae Historiae* ,, *commentis?* ,, aut quasi nullae ejusmodi in hac Tabula omnino 1096 essent, in ea quae proxime praecedit, fortasse quaerendas esse, dictitabit? in qua *utinam pro faustis ejus rebus* nullae essent quae *discreparent.* At omnes in ea quoque *sat longe discrepant* duae videlicet Reverhorstii, totidemque Bidloi. Etsi vero duae illae *quàm intolerandis erroribus scateant* (sic loquitur qui *lapsuum* a me adhibitam vocem exprobrat) *sat superque demonstravisse se*, scribit; in quo tamen discrepare, dixi, in eo, nonnullisque aliis in rebus quam parum sit *demonstrationibus* istis fidendum, ex parte supra, atque adeo etiam paulo ante docui; ex parte alibi, si tu, Vir Optime, voles, docebo (*c*). De duabus autem reliquis affirmat quidem, *jam non esse suspiciendum, quidpiam a sua Hepatica Historia discrepare.* Sed ut harum Figurarum primam, de qua alibi (*) pariter mentio fiet, nunc, quod ipse facit, omittamus, & in alterâ illa ipsa, quae pro se stare contendit, quaeramus; haec illi adversari *Historiae* inveniemus. Nam influxus Cystici in Ductum Hepaticum talis pingitur, qualis jam a nobis ad XIV. Animadversionem de hac Bidloi Figura loquentibus dictus est; *laudatae* vero *illae toties* a cl. Provocatore *Portae venae, & Cavae decussationes* si praesertim in iis in quibus opus est, ramis quaerantur, *minoribus* videlicet, ut inculcaverat, (*d*) & *minimis*, num *in quacunque hepatis parte ultimo assignabili* ab hoc schemate *perbelle*, ut dictitat, ostendantur, omnium qui non sunt oculis capti, judicium esto.

(*c*) Vid. Epist. I. Art. 33. (*) Vid. Ibid. (*d*) Edit. I. pag. 28. 29.

esto. Neque enim necesse est, ut hanc, aut ullas ex meis responsionibus quis divinet, quae ubique, vel me tacente, omnibus in mentem ipsae veniunt, ut illud quoque, utri nostrûm *melius, atque laudabilius fuisset* (qua de re in extrema Epistola tamen scribemus) *promissum exequi*, & caetera illa quae ad *scribendi genus* pertinent, observare, de quibus ipse *hîc*, & alibi *tam securè ad proborum Hominum judicium* provocat.

80 Quoniam vero Animadversio XXI. non contra nos, sed contra Amplissimum (quis crederet?) Lancisium scripta est, de Provocatore cl., siquis alius, optime meritum; alio in loco eandem examinabimus (*e*). Interea autem nonnulla quae nos respiciunt, eidem Animadversioni praeposita, expendemus. Haec ad duo capita revocantur. Alterum est, Eustachii Tabulae XXVIII. Figu-
1097 ram I. *intactam* se *desumpsisse*, *ut —— fidem omnem praeberet perpetuae per hepatis substantiam intersectionis, atque decussationis majorum, minorum, minimorumque ramorum Portae & Cavae a se in prima hujus Historiae editione expositae, ductisque inde ratiociniis elucidatae, à quibusdam, fortasse,, in odium authoris, contradictae.,,* Alterum caput est, se tamen ei decussationi non tantum, quantum ego scripserim, tribuisse, imo eandem jam quasi abrogavisse, *antequam quispiam in hanc suam hypothesin insurgere cogitaßet.* Primùm igitur de primo capite videamus. Et Eustachii quidem Figuram, num ipse *intactam*, ut profitetur, *desumpserit*, facile omnes intelligent, qui praeter auctam, de quo silet, totius Figurae magnitudinem, videbunt, nec Venae Cavae truncum, nec quosdam aliorum vasorum ramos ita ab Eustachio pictos fuisse, ut exempli causa rami illius *g*, maxime attendendum, finem neque tam altum, neque unum in acumen contractum: trunculi autem *d* qui in Figura sinister est, ramum dexterum non cessantem paulo post, sed ulterius deductum, qua ex re quid sequatur, alias ostendemus (*f*): demum; ne plura adiiciantur; ramum illum oblongum, exilem, & singularem Venae Portae qui ad Cysticarum latus demittitur, nullo cum subjecti paralleli rami additamento, ut reliquos, ab Eustachio fuisse delineatum. Num vero haec Figura Eustachii, *fidem omnem praebeat perpetuae* illius *per hepatis substantiam*, Venarum *decussationis;* quod ad *majores* ramos attinet, ostendit pars Figurae superior, ad quam nulli Venae Portae rami deducuntur: quod

(*e*) Vid. Epist. I. Art. 68. & seq. (*f*) Vid. Ibid. Art. 71.

quod ad *minores*, pars ima dextra commonstrat, in qua minores jam facti Cavae rami omnes minoribus Portae ramis fere paralleli descendunt: quod denique ad *minimos*, eadem pars, extrema ipsa eorundem minorum ramorum omnino disjuncta demonstrat. Et quanquam palam est, Eustachium in vere minimis (de quibus videlicet lis nostra erat) harum Venarum surculis persequendis, commonstrandisque non eò accessisse, quò recentiora tempora pervenere; tamen si eam qua de agimus, decussationem in hac Figura ostendere voluisset, id saltem quod in ejusdem Tabulae Figura XIII. forte spectamus, praestitisset, ut nulla fere pars esset, in qua magis decussatos minores, minimosque quos poterat, ramos non exhiberet. Non erat igitur cur Provocator illam I. Eustachii Figuram *accuratissimam* praedicaret, cum illud praesertim accedat; quod mirum est, ipsum non vidisse; ut si haec *accuratissima* sit, sua Venae Portae in ramos divisionis, horumque distributionis delineatio ne accurata quidem credi possit, cum usque adeo ab *accuratissima* illa discrepet. Neque erat cur testaretur, se, cum scripsit, illam, utpote in tenebris adhuc latentem, videre non potuisse. Nam primùm quod illa exhibet, vel magis Figura Piccolhomini (*a*) ostendit, quae ab longo jam tempore in omnium manibus versatur, praesertim cum a Bavhino in Theatrum suum (*b*), & ante hunc, a Laurentio (*c*) pro *nova* (quod miror) & ab se *addita* in suam Historiam Anatomicam transcripta fuerit; Deinde Glissonius (*d*) diserte scripserat: *radices venae cavae, Portae ramis ferè decussatim incumbere: quoniam vena Portae hepar circa cavi ipsius centrum ingreditur, radices autem cavae necessariò in medio superioris ac posticae hepatis partis se se exonerant, ubi solùm truncus venae cavae (in quem radices illae deplendae erant) hepati appropinquat*: quae quidem Provocator, sed minus caute, ut alibi ostendimus, sua fecit; Novissime quae ipse Provocator de minimis praesertim ramis omnibus huc addiderat, atque huic additamento *tanto* olim cum *strepitu* superstruxerat, haec denique est ab *Adversariis* nostris coactus, ut falsa, & commentitia, in nova hac Editione abiicere. Quod quoniam non modo, ut solet, dissimulare, verum etiam negare in hoc loco aperte conatur; age, Vir Doctissime caput hoc alterum examinemus.

81 Pri-

(*a*) Anat. Praelect. l. 2. Lect. 17. (*b*) L. 1. Tab. 35. Fig. 4. (*c*) Praef. & Tab. 7. Fig. 1. (*d*) Anat. Hep. c. 26.

81 Primùm negat, *in prima suae Historiae editione* —— *in insensili* illorum *vasorum ordine*, *quem à sensibili per rationem deduxerat*, *tam solemne*, *ut ego scriptito*, *biliosae secretionis fundamentum fuisse a se jactum.* Quid ergo est quod Sapientissimus Vir Lancisius priusquam ego ejus *Historiam* examinarem, ad ipsum de hac
1152 scripsit: Duo illa a te proposita, in quibus *TOTAM explicandae rei* (bilis secretionis) *rationem posuisti*, *mihi nullo pacto probari possunt. Primum*, *quod radices venae Cavae in QUACUMQUE hepatici parenchymatis portione cum ramis Portae se se ad angulos rectos intersecent*, *& caet.* Verum quid ego ad Lancisianam Epistolam provoco, qui ad illam *primam* Hepaticae *Historiae Editionem* recta possim provocare? Nonne statim atque istam, de qua loquimur, decussationem proposuit, haec continuo subjecit *(e)*: *Haec dispositio in hepate*, *ramorum Cavae cum porta MULTUM res nostras elucidabit; ut mox videbimus?* Nonne *mox*, in illa insistens *dispositione*, conclusit *(f)*, *ideo deventam* esse *jam mentem ad compositionem* illam hepaticae *glandulae*, quam neque Glissonius, neque Malpighius ipse potuerant invenire? Nonne hoc *applicari proportionaliter posse*, pronunciavit, *caeteris animalis glandulis conglomeratis?* Nonne sic *cognita glandulae hepaticae structura*, *adsum jam*, inquit *(g)*, *modum expositurus*, *quo ibidem a sanguineo latice liquidum exterminatur biliosum?* Nonne revera in eo modo explicando, structurae illi atque dispositioni sic inhaesit, ut ubi post multas ambages ad rem ipsam ventum est, ad *ultimum* videlicet *secretionis actum unico feliciter intuitu conspiciendum*, his verbis niteretur: *Cum etenim rectus sit concursus finis portae cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavae radice (ut etiam superius demonstravimus) evidens est*, particulam biliosam *viae rectitudinem multo facilius servare posse*, *quam mutata itineris directione in cavae originem transverse detorqueri.* Nonne huc tot illa, & tam prolixa spectabant, lacteorum vasorum, nutritionis, cribri coquinarii similia, ut dictitabat, exempla, & illud *oppositum*, ut ipse quidem ajebat, Renum structurae? Nonne his productis, cum ad *bilis consistentiam* transiret, continuo subjecit: quae *est altera jecorariae secretionis causa?* adeo sibi persuasum habebat, primam ejusdem esse causam, structuram, dispositionemque de qua hactenus tot verba fecerat? Nonne postremo haec omnia *inservire proportionaliter posse*, dixit, *apud cordatos*, *solidaeque rei anatomicae*

(e) Part. I. c. 8. (f) C. 9. (g) C. 10.

cae cultores, ad ſecretiones alias animalis omnes explicandas? Tot igitur, *tantoque*, ut mox ipſe confeſſus eſt (*h*), cum *ſtrepitu* ei vaſorum diſpoſitioni ſuperſtruxit; & hic ſcribere non veretur; quaſi ego Lectoribus impoſuiſſem; nequaquam in ea *tam ſolemne, ut Cenſor cl. ſcriptitat, bilioſae ſecretionis fundamentum fuiſſe a ſe jactum!* At niſi ego fundamentum hoc convulſiſſem, ipſum adhuc, eique ſuperſtructum magnificum in ſpeciem aedificium ſuſpiceret ac adamaret ſuum, ut poſt Graviſſimi Viri Lanciſii ſincera monita adhuc facere pergebat: id quod ex Reſponſo ad ejus Epiſtolam patet, in prima Editione appoſito, in hac; quamvis a me redarguto; contra promiſſa Praefationis ſublato. Quod quidem fundamentum, eique inaedificata ipſe tandem aliquando ſic diſjecit, atque ſubmovit, ut in Editione hac neque omnia quae modo ex prima indicavimus, loca inveniri queant, & quae inveniuntur, pleraque ſic mutata, interpolata, atque adeo emendata deprehendantur, ut quae ego *commenta* jure appellaveram, ipſe quoque *nugas* jam vocet: *Sed, quid*, inquit, *in nugis hujuſmodi inſiſtemus, diramationes, & concurſus adducentium, & abducentium vaſorum* 31
hepatis inaniter perquirentes? Quid praeclarius ad candidi, ac docilis animi laudem ex errore agnito, atque emendato referendam? Verum hanc quoque laudem amittere maluit, quando unà haec edidit, quae in praeſentia examinamus. Primùm namque negavit, ut vidimus, tantùm huic ſe fundamento innixum eſſe, quantùm oſtendimus, imo pro *conjecturali dumtaxat re* habuiſſe; quaſi vero in I. Editione (*i*) non ſcripſiſſet, *uniformem*, de quo loquimur, *ſtatum LEGITIMO JURE affirmare DEBEMUS in inſenſibilibus, ultimiſque venarum earundem Capillamentis:* ut paulo poſt: *hinc lege contrariorum innixi aſſerere COGIMUR & caet.* tum vero quae paulo ante etiam produximus (*k*): *cum etenim rectus ſit concurſus finis portae cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavae radice (ut etiam ſuperiùs DEMONSTRAVIMUS) evidens eſt & caet.* Quorum quidem trium locorum poſtremum nunc, quantum video, ſuſtulit; reliqua autem duo ſic novam in Editionem retulit, ut dicat in primo *conjectabamus*, in altero *niſi* 29
conjecturis in prima hujus hiſtoriae editione productis ſuffulti aſſere- 10
re velimus. Sed qui utrumque praecedebat locum, multo evidentius huic novo colori repugnantem, ne mutare quidem una litterula auſus eſt: *Sequitur* (ſcripſerat, & adhuc ſcribit neſcio quan- 27
to

(*h*) C. XI. (*i*) C. 9. (*k*) C. 10.

to cum caeteris mutationibus, & novo hoc colore consensu) *sequitur NECESSARIO; quod Cavae radices in quacunque hepatici parenchimatis portione, cum ramis portae ea habitudine concurrere debeant, ut se se invicem transversim, seu ad rectos Angulos, aut saltem in decussim quamdam intersecent.* Verum enimvero vel vult, vel non vult istiusmodi commenta abjicere. Si non vult; cur *nugas*, ut vidimus, appellat? Sin autem vult; cur supra, ut pariter vidimus, in extrema Animadversione XIX. *corda-*
1085 *tos* Lectores *deprecatur, ut videant, an bene egerim, quum ipso, modo illo, quem porrigit haec Historia, Hepatis structuram describente, ego tamen tam facile posuerim: „Hepatis commentitia structu- „ra confutatur.„* Ego enim certe structuram illam, ut commentitiam, confutavi, quam ipse quoque in *hac* Historia *nugas* appellat. Num forte ipsum cujus judicii non pudet, cum a se est; ejusdem pudet, cum a me est? sic opinor. Nam illud deinde hîc addit, semetipsum longe aliter de ea structura sensisse, & judicium hoc suum *in nova primarum duarum partium hujus Historiae impressione, quae quidem ad perficiendam tertiam hanc, atque novissimam Editionem, antequam quispiam in hanc suam hypothesin insurgere cogitasset, ex Genevensibus praelis praestita est, jam scripsisse,*
1098 *publicique juris fecisse.* At quomodo *publici juris fecerat*, qui mox fatetur, *has ipsas primas Partes nunc solùm cum Tertia, & reliquo Hepatico opere evulgari? Has* quidem *ipsas*, inquit, *ab anno* 1717. *jam typis fuisse redditas, amplam fidem praestare poterunt optimi Viri Johannes Fantonus, & Jacobus Cicogninius, quibus ego tunc temporis earum copiam jam feceram.* Sed aliud est *publici juris fecisse*, aliud Amicis duobus ostendisse, tot praesertim gravissimis occupationibus distentis, ut haud facile fieri possit, ut post annos septem pro certo meminerint, an *has ipsas* tunc inspexerint, sic ut nullum folium, nullam paginam tam longo intervallo testari possint esse mutatam. Quid? quod anno illo eodem 1717. nostra de quibus agitur, III. Adversaria edita sunt? Verum quid ego in re apertissima argumentor? Primum in manibus meis sunt utriusque eorum ipsorum litterae A. 1718. scriptae ex quibus constat, extremo jam mense Aprili ejusdem anni, anni, inquam, non 1717, sed 1718. Praeclarissimum Fantonum, medio autem Junio Praestantissimum Cicogninum adhuc ignoravisse, an Genevae ea nova Editio inchoata esset, hunc vero nihil de ipsa nisi Augusto demum mense vidisse. Quas litteras edendi facultatem ab Amicissimis Viris petiissem, nisi ipsius Provocatoris cl. testi-

sti-

ſtimonium, typis editum, in omnium manibus jam extaret, Epiſtola videlicet meis IV. *Adverſariis* praefixa, in qua ipſe ad Ampliſſ. Lanciſium haec ſcripſit: *Dum novam operum meorum Anatomico-Practicorum, quae nuper auxi, & illuſtravi, editionem Genevenſibus typis APPARAREM, ad manus meas pervenere Adverſaria II. & III. Cl. Morgagni.* Si ergo cum mea III. Adverſaria vidit, novam hanc editionem adhuc *apparabat*, ideſt (ut italicè primùm ad Lanciſium ſcripſerat in eo quod apud me ſervatur, autographo, dato A. 1718. menſe Junio) *già già ſe ne alleſtiva la ſtampa;* quonam haec modo, *antequam quiſpiam in hanc ſuam hypotheſim inſurgere cogitaſſet, ex Genevenſibus praelis praeſtita erat?* Permira haec tibi videri ſcio, Vir Doctiſſime; ſed in calce tamen hujus Epiſtolae quae longe magis mira videantur, producemus.

82 Animadverſio XXII. ei quae proxime praecedit, omnino reſpondet. Nam ut in ea *verum in* memorata *Figura Auctoris Bartholomaei Euſtachii ſenſum* adverſus Ampliſſimum Lanciſium ſe credidit demonſtraſſe; ita in hac verum in glanduloſae ſtructurae hepatis deſcriptione Marcelli Malpighii ſenſum, non modo adverſus me, ſed adverſus omnes ſe credit revelare ſic, ut *liquidò conſtet, neminem hactenus ante ſe ſuper hâc re illuſtrem iſtum Scriptorem, quan-* 1128
tum quidem luculentiſſimam veritatem deceat, fuiſſe interpretatum. O cor Euſtachii! medullam Malpighii! ſed nos primùm feliciſſimi Interpretis *textum* in *Hiſtoria Hepatica* videamus, ubi de Malpighio, ejusque hepaticis Inventis ſermonem habens, rem in quatuor haec verba contraxit: *lobulis licèt ſuis in medium adductis,* 28
totumque hepatis corpus complentibus, qui in acinos indè diſpertiantur exagonos, conflatos tandem ex ſubovalibus glandulis, quas intrent omnis generis capillamenta vaſorum. In hac interpretatione Malpighii ſententiam minime fuiſſe intellectam, cenſui, & adhuc cenſeo. Itaque in his quatuor verbis eſſe tres non ferendos errores, animadverti (*a*): Interpres negat. Ego ajo. Videamus de primo. Erat hic in acinis a glandulis hepaticis diſtinguendis, quas Malpighius nimirum eſſe ipſas acinos, voluit. Qua quidem re cunctis qui in Malpighii lectione vel mediocriter ſint verſati, nulla eſſe manifeſtior poteſt. Contra Interpres, illam veram eſſe contendit Malpighii ſententiam exiſtimandam, ut *Hepatis ſubſtantia ex lobulis conſtetur, lobuli ex acinis, acini verò tandem ex* 1129
glan-

(*a*) Adv. III. pag. 42.

glandulis. Quid hoc est aliud, nisi vim illius; adeo Malpighii familiaris, similitudinis non percipere, qua videlicet solebat glandulosos lobulos cum exiguis uvae racemis, glandulas ipsas cum uvae acinis comparare, unde & *acinorum* nomen traxit, quo folliculos ipsos, sive glandulas significaret? Ut enim in racemi divisione ubi ad uvarum acinos ventum est, nulli praeterea supersunt globuli in quos acinos ipsos dividas; sic in glandulosi lobuli divisione ubi ad ejus acinos veneris, ibi subsistas, necesse est. Itaque in hepate describendo semper in acinis, ut ultimis particulis, Malpighius (*b*) substitit. Incepit (*c*) a Cochlearum jecinore. Divisit in lobulos. Deinde haec addidit: *nec sat est naturae hanc parasse divisionem, sed minimorum valde amica, ulteriorem, soloque microscopio conspicuam, molita est; nam singuli mox expositi lobuli, velut exigui uvae racemi conglobatis subrotundis corporibus, acinorum instar constantur.* Num ulterius in dividendo processit? Nullo modo. Sic in lacertis *singulos lobulos* memoravit, *qui glandulosis acinis constant*, & in his substitit. Sic in piscium lobulis *glandulosos acinos deprehendi*, scripsit, nihilque praeterea addidit. Sic in Sciuro cum *elegantem & claram esse jecoris compositionem*, dixisset, quid tamen ultra lobulos, ut extremum, posuit, nisi acinos? *& TANDEM*, inquit, *emergunt glandulosi illi acini extra assurgentes.* Verum quid ego ulterius pergo ostensurus in tota illa hepatis descriptione semper Malpighium in acinis, ut in ultimis particulis, substitisse, quando ipse in proxima *de Cerebri Cortice* Exercitatione (*d*) quidquid Hepatis glandulosa structura modo docuerat, in summam ad hunc modum contraxit: *An cerebrum sit instar hepatis jam expositi, quod totum quandoque in multiplices lobos divisum, coagmentatur exiguis aliis minoribus, veluti glandulosis portionibus, quae & ipsae ulterius in minimos acinos subdividuntur, in quos VLTIMO DESINVNT vasa, dubitari potest.* Quid ergo Malpighio esse possunt hepatis glandulae, quando vasa *ultimo desinere* in acinos, dixit, nisi hi ipsi, quos ab uvarum similitudine sic vocavit, *acini*? Conferamus, quaeso, duo Posthumi Operis loca. In altero quam in hepate structuram invenerit, & docuerit, narrat: *Hepar*, inquit, *innumeris ferè glandulis, velut tot uvae acinis, integrari, habui, quibus sanguinea vasa, venae scilicet portae, EXTREMI FINES, arteria pariter, & porus biliarius, tanquam proprium excretorium vas, appendantur.*

In

(*b*) Exercit. de Hepate. (*c*) c. 2. (*d*) c. 1.

In altero haec ſcribit: *lobuli* hepatis *coagmentantur minimis glandulis, in quas DESINVNT EXTREMITATES pori biliarii, & vaſa ſanguinea.* Cum igitur his in locis quid alias docuerit, exponat, hîc autem deſinere vaſa dicat in minimas glandulas; profecto acini in quos alias deſinere vaſa dixerat, nihil ſint, niſi ipſae minimae glandulae, neceſſe eſt.

83 Quae cum ita ſint; nemo erit plane qui non miretur illam Interpretis cl. interrogationem: *Vbinam, quaeſo, Malpighius aperuit, acinos hepaticos eſſe ipſasmet glandulas hepaticas?* A quo viciſſim ſi quaeramus, ubinam Malpighius *aperuerit*, acinos hepaticos eas glandulas non eſſe; ad haec confugere videbimus quae protinus examinabimus. Primum: peculiarem circumſcriptionem, & figuram acinorum Malpighium propoſuiſſe; igitur acinorum nomine hepaticas glandulas noluiſſe ſignificare, *cum ultra omne dubium ſit, non poſſe Malpighium, nec alium quemlibet Anatomicum ſenſibilem, manifeſtamque circumſcriptionem, atque figuram proponere in hepaticis glandulis, quae quidem ſenſui obviae non ſunt.* Ad haec, atque alia quae in eandem ſententiam addit Interpres cl., mirum eſt, ipſum non vidiſſe duas paratas eſſe reſponſiones: alteram, ſi haec vera ſint, cur igitur ipſe acinos contendat de Malpighii ſententia ex *ſubovalibus glandulis* eſſe conflatos? alteram, cur neque a Malpighio, nec ab alio quolibet Anatomico praeſtari poſſe, tam ſecurè pronunciet, quod ipſe, ipſe, inquam, praeſtitit tum Figura Tabulae VII. extra ordinem addita, tum ejus Explicatione. Pinxit enim *figuram, & capacitatem*, qua ſunt hepati- 1159
ci *folliculi, ſeu ſacculi, ſubtiliſſimâ tunicâ conditi*, faſſusque ſe eſt tandem aliquando *multâ ratione convictum, ex his ſacculis ortum ducere canales felleos hepaticos; tum cum iisdem* (ſacculis) *apices, ſeu fines Portae, Cavaeque venae radices communicare.* Qui igitur ſcripſerat id quod in *Adverſariis (e)* reprehenſum, & hiſce Animadverſionibus indefenſum, in hac quoque nova Editione retinuit: *hepatis parenchima glandulae conglomeratae nomine donatum* 29
nuper, non niſi ex vaſorum Capillamentis glomeramen eſſe: & *oſtendere* ſe, *nil alio donari jecoris corpus, praeter vaſcularem texturam:* 26
qui infra etiam jactat, *ingerentium atque egerentium vaſorum apicibus ubique glanduloſum folliculum interpoſitum ſe explodere ſatis*, 1130
ut putat, valuiſſe, illa denique incipit ſe in hepate *convictum* fateri. Et quanquam ad illud, ad quod ſolent, confugiat, *hoſce folliculi-*

(e) III. pag. 43.

liculos glandulas non *eſſe*, haec tamen longe alia lis eſt, neque ita facile, ut ipſe putat, niſi de glandulae definitione inter omnes conveniat? dirimenda: hîc autem, iſta controverſia ſepoſita, de glandulis certe loquimur, ut Malpighius intelligebat; eas vero Malpighius eſſe ipſos folliculos, non dubitabat. Quos ſi cl. Provocator veros vidit, ſi inter illa ſua *praeparata archetypa* veros *tenet*, neque in his (ut in aliis quibusdam interdum accidit, ob chartarum videlicet, chordarumque fidium ſimilitudinem) ullum haud ſatis anatomicum artificium ſuſpicionem cautis ſpectatoribus de ſe praebet; non video ſane, cur id *non potuerit Malpighius*, *nec alius quilibet Anatomicus*, quod vel ipſe tandem poteſt; multoque minus video, cur inter illas ſuas *inviſas hactenus fabricas* hoſce he-
1160 paticos folliculos reponere, eosque *ſuum inventum* diſerte appellare non dubitet, quaſi non eſſent illi ipſi, Malpighii Aſſeclis notiſſimi, loculi quos Malpighium acinos vocaſſe, nos dicimus, ipſe vero, ex quibus Malpighius conſtare acinos, docuerit.

84 Cujus ſuae interpretationis hoc alterum profert argumentum.
1121 Malpighius in Epiſtola *de ſtructura Glandularum & caet.* haec ſcripſit: *in cancris loco acinorum, & folliculorum conglobatorum caecales ſacculi occurrunt, quibus ſeparatur, & coacervatur bilis;* Igitur Malpighius „diſtinguit in brutis hepaticos *acinos* à *follicu*-„*lis*, ſeu à glandulis.„ Sed mihi videtur munus Interpretis hoc fuiſſe, cum ex tot aliis, ut vidimus, locis res ſic intelligi non poſſet, ſaltem pauliſper conſiderare, an illud *&* eſſet pro *ſeu* a Malpighio uſurpatum, ſic ut non divideret, ſed conjungeret *acinos* ac *folliculos*, praeſertim cum ibi utriſque illis non duo diſtincta rerum genera, ſed unum dumtaxat reſponderet *caecales ſacculi.* Conſuetudinem autem ſcribendi Malpighii in ea ipſa Epiſtola ſi attendiſſet, haec certe inveniſſet, *arearum, & ſpatiorum. primus exortus, & origo. hiant, & aperiuntur. glanduloſis cribris, & porulis. perpolitae, laevesque. determinatis meatibus, & porulis. congeriem fiſtularum, & tubulorum*, aliaque ejusmodi in quibus omnibus locis quis pertinaciter negare poſſet, fuiſſe *&* pro *ſeu* collocatum? Quid vero, ſi Auctor ipſe in eadem Epiſtola, atque adeo paulo ante locum ab Interprete productum, iſtum ipſum locum ſic ut nos contendimus, accipiendum eſſe, praemonſtraviſſet? At praemonſtravit. Cum enim ad viſcerum, & nominatim ad hepatis ſtructuram iſtam confirmandam tranſiret, diſerte ſcripſit: *Huc usque ex luſtratis conglobatis glandulis videtur Natura una, ſimplicique incedere methodo, dum ſcilicet excretorio vaſi appendit unum,*

modo

modo plures FOLLICULOS, SEU ACINOS membranosos, quibus mediantibus à vasis peculiarem separat humorem, cumque recollectum foras eructat. EODEM pariter artificio in compangendis visceribus Naturam usam, aliàs indicavimus, monentes, JECUR, cerebrum, & renes glandulas esse & caet. Quid clarius posset desiderari cum ad paulo post subjectum locum intelligendum, tum vero ad demonstrandum, Malpighium *folliculos*, seu *glandulas* idem atque *acinos* esse voluisse?

85 Hinc quoque infirmitas cognosci potest ultimi quo Interpres nititur, argumenti. Oblitus enim eorum omnium quae paulo ante in primo argumento usque adeo inculcaverat, Malpighium videlicet neque potuisse, neque voluisse hepaticis glandulis figuram ullam assignare, hîc repente affirmat, contenditque, aliam his glandulis, aliam acinis figuram assignavisse, ideoque aliud glandulas, aliud acinos esse, voluisse. Igitur glandulas ait *globosas esse, aut a globosis non valde dispares*, tradidisse, idque ex producto de cancris loco patere: *acinorum, & folliculorum conglobatorum.* Verum cum haec sic esse accipienda ostenderimus ut si scriptum esset *acinorum, seu folliculorum conglobatorum;* liquet, quidquid ibi de folliculis dixerit, de acinis pariter esse intelligendum. Addit locum alterum petitum ab ipsa Exercitatione *de Hepate*, in quo ait, Auctorem „de humano jecore verba facientem haec scribere: *To„tum jecur constat multiplicibus lobulis, qui coagmentantur glandu„losis globulis.*„ Hunc ego locum ibi invenio, ubi Malpighius (*a*) de imperfecto adhuc hepate secundum Harveii (*b*) non in *humano* foetu, sed in avium ovis observationes verba faciens, de pluribus ab Harveio indicatis similitudinibus illam seligit, quae sibi, ut supra diximus, acceptior erat, *uvarum*, & *racemi*, eamque sic explicat. *Sicuti enim singulis racemi fibris, & vasorum finibus conglobata quaedam moles appenditur, quae ab excurrentibus per racemum vasis, sibique continuis humorem recipit, cribrat, & per alia diversa, novaque vasa contento semini, seu plantulae communicat, ita omnibus venae portae EXTREMIS ramulis glandulosos ACINOS addidisse naturam, probabile est, ut appulso humori subserviretur; & sicut totus uvae racemus exiguis quasi botris vasorum communione, & nexu conflatur, qui & ipsi appensis acinis, conglobantur, ita totum jecur constat multiplicibus lobulis, qui coagmentantur glandulosis globulis.* Quis ex hoc toto, ut par est, per-

(*a*) C. 3. (*b*) De Generat. Exerc. 19.

perlecto loco non intelligeret, cum in acinis, qui *extremis* venae portae ramulis addantur, Malpighii divisionem subsistere, tum vero ex vi ipsa similitudinis, magno uvae racemo totum hepar, exiguis racemi *botris* lobulos, uvarum denique acinis glandulosos acinos, seu glandulosos globulos respondere; quid enim acini sunt, nisi extremi globuli, & quid extremi globuli, nisi acini? Igitur hic quoque quidquid de hepaticis glandulis Auctor dicit, de acinis etiam dicit. Quid igitur nobis Interpres comminiscitur, aliud in hepate esse acinos, aliud globulos? praesertim cum Auctor, quem amplius atque attentius antequam ipsum interpretaretur, legere oportuisset, in Exercitatione *de Renibus* (c) diserte scripserit: *in HEPATE, cerebro, aliisque glandulis hoc esse perpetuum, ut singuli quique glandularum ACINI, SEU GLOBULI proprium ramum excretorium, praeter arterias, & venas, promant.* Negaverat, Malpighio *folliculos*, & *acinos* idem esse. Malpighius autem ipse scripserat; *folliculos*, *seu acinos.* Negat, Malpighio *acinos*, & *globulos* idem esse. Malpighius autem scripsit *acinos*, *seu globulos.* Atenim, inquit ,, cum scribat Malpighius, *hepaticas glandulas es-*
1122 ,, *se globosas*, scribatque simul *hepaticos acinos esse exagonos*, jam ,, plane hepaticos *acinos* ab hepaticis *glandulis* ipse distinguit. ,, Videamus quaeso, num ita scribat, & num *simul.* Verba quibus Interpres nititur, *glandulosos globulos*, ea qua diximus occasione, scribit cap. 3. Capite autem 2. jam scripserat, glandulosorum acinorum *figuram*, non semper, non absolute *exagonam*; quid ergo? dumtaxat *ut plurimum exagonam*, *vel plurium laterum esse*; quo videlicet intelligeremus, de tot quae se inspexisse, commemoraverat, tam variis animantibus, in plerisque sane, & praesertim *piscibus* fortasse, & *imperfectioribus* quae continuo nominat, glandulosos acinos esse exagonos; in aliis autem non esse. Sic antequam id scriberet; *lobulos* pariter, *conicam ut plurimum servare figuram*, tradiderat; & tamen ipse mox subjecit, *non eandem omnino in omnium animalium jecoribus similem esse lobulorum figuram, sed ut plurimum variari.* Sic videri in quibusdam piscibus *trifolium referre.* Sic *in aliis animalibus lobulorum figuram pisum aemulari, & in fele sex, aliquando plura latera observari, in homine idem adamussim reperiri.* Quod exemplum cum esset ita propinquum, atque adeo continens cum iis verbis quibus pariter *ut plurimum* acinorum figuram tradidit esse *exagonam*; perfacile profecto erat

(c) C. 3.

erat animadvertere, quo haec poſſent modo ſic accipi, ut tot aliis, a nobis prolatis, Auctoris ejuſdem locis minime adverſarentur, potius, quam ea ratione intelligere, cui non tantum illa eadem loca repugnarent, ſed iſtud ipſum *ut plurimum*, inter haec verba interjectum, non undequaque conſentiret. Quae cum ita eſſe, omnes intelligant, ſemperque, ut puto, intellexerint; *liquido* ſane *conſtat*, *neminem hactenus ante* cl. Provocatorem *ſuper hâc re illuſtrem iſtum ſcriptorem* ſic *fuiſſe interpretatum;* an vero etiam, ut addit, *quantum luculentiſſimam veritatem deceat*, non modo id non conſtat; ſed oppoſitum; niſi ego plurimum fallor; *liquido conſtat.*

86 Primo Interpretis errore oſtenſo, qui in eo erat, Malpighium *acinos a glandulis hepaticis diſtinxiſſe;* plura verba facere non eſt opus, ut alter oſtendatur error, qui in eo eſt: Malpighium *acinos ex ſubovalibus glandulis conflari*, *dixiſſe.* Nam ſi a me modo probatum eſt, Malpighium *acinos*, & *glandulas hepaticas* idem eſſe voluiſſe; conſequitur, pariter eſſe probatum, *acinos* qui eaedem glandulae ſint, ex his ipſis conflari, noluiſſe; nihil enim ex ſe ipſo conflatur. Sed Provocator cl. qui ſibi eſſet conſcius, ſe illam vocem *ſubovalibus* ex Malpighio non deſcripſiſſe, in ea a me notatum errorem fuiſſe, opinatus eſt. *Hic caeterùm*, inquit, *alter* 1123
ille eſt ,,*intolerandus*,, *error*, *in Hiſtoria noſtra ab illo Cenſore effictus*, *in quem ſanè ruere quemlibet ſcriptorem poſſe putarem*, *ſi aliam*, *praeterquam ovalem*, *hepaticis glandulis ex Malpighiana doctrina accomodare figuram contenderet.* Ego vero qui neminem unquam timui, ne *in* me *rueret*, praeter ipſum, atque adeo ne ipſum quidem, verum in re notavi errorem, non *effictum* in vocula: quam non melius tamen quàm rem tuetur, etſi *evidenter* hanc, a ſe *effictam*, objectionem *uno quidem ictu everſurum* ſe, ſpondeat. Profert enim ex ſupra laudata Malpighii Epiſtola (*d*) quendam locum, in quo ſane ſcriptum eſt, *naturam folliculos rotundos*, *interdum ovales*, *non raro oblongos caeci inſtar efformare.* Sed hinc non ita *luculenter*, ut ipſe putat, *confirmatur à Malpighio*, hepatis glandulas eſſe *rotundas*, & interdum *ovales;* nedum *ſubovales*, quod erat unicè probandum. Illa enim verba inter ea interjecta ſunt quae de pancreate & facere inceperat, & facere continuo pergit; ut *luculenter* ad hepar non pertineant, & ſiquo modo magis pertineant, id eatenus ſit (ut praedicta, & ſequentia ibidem oſtendunt) quatenus hujus quoque folliculi glanduloſi in quibus-

(*d*) De ſtruct. Gland.

busdam animantibus instar oblongorum caecorum inveniantur, quae neque *subovalia*, neque ita in homine, aut in plerisque esse animantibus, quisquam dixerit. *Unus* ille igitur primus *ictus* aut incassum, aut certe non *evidenter* cecidit. Multo minus alter quem cl. Provocator ingeminat. Cum enim inter initia ejusdem Epistolae, bene ac sapienter, ut methodi ratio postulabat, *omnium simplicissimam* glandulam proponat Malpighius, eamque *ovali, interdum rotundâ, quandoque lenticulari*, vel *oblongâ constare formâ*, doceat; hinc Interpres cl. *non melius hujusmodi scriptoris consilium interpretari me posse, mihi*, inquit, *visus sum, quàm subovalem figuram, seu ovali, & rotundae mediam in hepaticis glandulis ex his ejus locis recognoscendo.* At quibus ex locis? Ex superiore scilicet, atque ex hoc ultimo, in quibus modo rotunda, modo ovalis, modo oblonga folliculorum figura esse dicitur, nunquam *subovalis*, non modo absolute, aut semper *subovalis*. Quid? quod superior locus, ut ostendimus, non certe, ac luculenter ad jecur speciatim pertinet; hic vero alter certè, & manifestò ad jecur speciatim non pertinet. Neque enim *Malpighius per hunc textum de conglomeratis, ut* Interpres ait, *glandulis sermonem instituit*, sed de *disgregatis*, sive solitariis, unoque loculo constantibus, quarum videlicet plures in intestinis videmus. Sed unicus Malpighii Interpres, cum ejus Auctor ibidem loqui se, dicat de glandulis oesophagi, intestinorum, & *consimilium partium;* acute hinc infert „ in his certè *consimilibus partibus* pancreatis, atque „hepatis viscera cum intestinis commercium ducentia ab auctore „comprehendi verisimillimum esse; „ quasi vero Malpighius ibi vellet, atque adeo posset in proponenda *simplicissimae glandulae idea*, non quo in loco haec esset, sed quae viscera cum eo loco haberent commercium, spectare, & has quoque glandulas, quamvis maximè compositas, in illud suum exemplum adducere. Ille vero, ut par erat, & omnibus qui eam Epistolam vix legere inceperint, planum est, ab iis glandulis initium duxit, quae uno, ut dixi, & manifestiore constarent folliculo, processurus deinde ad eas quae pluribus constarent, hinc ad eas quae multo pluribus, & obscurioribus, ut sic deinceps per multos gradus ad eas perveniret quae tum ex plurimis, tum ex minus in nostro corpore manifestis folliculis compingerentur, quo in genere illa demum nominatim *viscera pancreatis, atque hepatis* collocavit; tantum abest, ut de peculiaribus horum folliculis *inter initia* verba fecerit, vel quod pariter Interpres securè affirmat, *nullo alio loco de hepaticarum glandularum figurâ apertiùs se explicaverit.* 87

87 Tertius reſtat in Interprete notatus error, quem idem credit
ex ſe ipſo citra ullam animadverſionem corruere. A Malpighio
traditum eſſe, docuerat, hepaticas ſuas *ſubovales glandulas intra-
re omnis generis capillamenta vaſorum.* Gravem ego errorem ani-
madverti, negavique, à Malpighio unquam fuiſſe traditum, *omnis
generis capillamenta vaſorum, hoc eſt etiam lymphaticorum* ad
eas glandulas *pervenire.* Num forte Interpres cl. aliquem Auctoris
ſui locum profert in quo lymphae etiam ductus eò pervenire, do-
cuerit? Tantum abeſt, ut id conetur; plus etiam mihi videtur
concedere quam objeceram. Scribit enim, Malpighium *in memora-
ta exercitatione de hepat. de vaſorum diſtributione per hepatis lo-
bulos mentionem inducentem, —— intelligendum certè eſſe de ſolis
Cavae, Portae, & pori biliarii ramis.* Sed cum Malpighii Inter-
pres, noſtro, opinor, aliquanto melior, ipſe Malpighius id non
concedat; tanta alterius liberalitate uti fas, non arbitror. Ille
enim in Poſthumo Opere, ubi quae ſibi fuerit in laudata Exerci-
tatione ſententia, exponit, haec verba quae ſupra etiam deſcripſi-
mus, ſed hìc iterare neceſſe eſt, diſerte conſcribit: Hepar *innu-
meris fere glandulis, velut tot uvae acinis, integrari, habui,
quibus ſanguinea vaſa, venae ſcilicet portae, & cavae extremi fi-
nes, ARTERIA pariter, & porus biliarius —— appendantur
& caet.* Cum igitur ex his verbis liqueat, num Auctor *intelligen-
dus CERTE ſit de SOLIS Cavae, Portae, & pori biliarii ra-
mis;* de arteria quidem, neque tunc quidquam objeci, neque
nunc eſt, ut objiciam. Satis ſuperque eſſe, putabo, ſi mihi de
lymphae ductibus ſatis fiat, ſi hos quoque mihi oſtendatur Mal-
pighium ad hepaticas illas *ſubovales* glandulas pertingere, docuiſ-
ſe. Sed tu attende, quaeſo, Vir Doctiſſime, non quomodo id
oſtendatur; ſed novum prorſus, atque inopinatum defenſionis ge-
nus: *Cum ego,* inquit cl. Provocator, *prae aliis omnibus ille idem
ſim, qui acriter oſtendo, neque arterias, neque lymphatica vaſa
intimos hepaticorum vaſorum concurſus, ſeu glanduloſos, ut ajunt
alii, folliculos penetrare, idque vix paucis lineis ante memoratum
locum inculcem, quis jam à noſtro Cenſore tam bellè ſuaderi poſſet,
ut crederet, me, cùm ſcribo „ſubovales hepatis glandulas intrare
„omnis generis capillamenta vaſorum„ intelligere etiam arterias,
etiam lymphatica intrare?* Verum enimvero ſi quae indicavit de
arteria (de qua non agimus) non tertia ab hac pagina, quae au- 26
tem de lymphaeductibus non octava ab hac pagina, ſed *vix pau-* 21
cis, ut dictitat, *lineis ante memoratum locum, inculcaſſet;* ſi

praeterea in illo ipso, de quo agimus, loco, non Malpighii sententiam, sed suam exposuisset; nulla tamen ista defensio esset, in eo praesertim, quem usque adeo inconstantem, & obliviosum ostendissemus. Quanto igitur minus firma, minusque adeo ad rem erit, cum longe aliter se habeant omnia, & quod caput est, eum eo in loco non de se amplius, suisque placitis, sed de Malpighio, & hujus observationibus verba facere, hasque, secundum ipsius Malpighii sententiam Lectori exponere instituerit? Quod ut longe manifestissimum est, ita certissimum quoque est, non hic a nobis actum, quaesitumque fuisse, quid ipse *intelligeret* in propria, sed quid *intelligere* deberet in aliena sententia referenda. Quod si id etiam ponamus, quod ipse postulat, & quod nullo modo ponendum est, ipsum in Malpighii sensibus exponendis ad suos proprios respicere debuisse, atque ideo cum dixit *omnis generis capillamenta vasorum*, non *etiam arterias; non etiam lymphatica intellexisse;* contrarius quidem, sed non facilius ferendus, ex ejus interpretatione existat error, necesse est, Malpighium videlicet non lymphae dumtaxat vascula, sed *etiam arterias* ad hepaticas glandulas pertingere, negavisse. Quod quantum vero adversetur, non modo ex productis *Posthumi Operis* verbis, verum etiam ex iis cognoscitur, quae in Exercitatione *de Liene* (a) idem Auctor edidit eodem tempore quo Exercitationem *de Hepate* evulgavit: Materiae, inquit, bilis *major copia, quae fluidior est, erumpit à glandulis hepatis, in ipsas delata à venae portae ramulis, & non improbabiliter etiam ab extremis ARTERIARUM finibus, quae à ductu hepatico excidentes, tandem in HEPATIS GLANDULAS TERMINANTUR.* Tribus igitur Interpretis erroribus demonstratis, tanto minus in eo ferendis, quanto magis *de Malpighio, quem ne intelligere quidem valuit, libera*, ut aliàs diximus, idem *nobis judicia tulit;* aequum sane est, ut huc illa ipsa verba adscribamus, quibus istam suam animadversionem concludere non dubitavit: *Quis nostrum igitur Authores INTELLIGERE melius didicerit; An ego Malpighium, an Censor noster Historiam nostram, Lectores ipsi viderint.*

88 Etsi vero in proxima etiam Animadversione XXIII. satis libere de Celeberrimis aliis Auctoribus videtur loqui; ego tamen non necesse habeo, quae minus ad me pertinent, examinare. *Helmon-*

(a) C. 6.

montii, inquit, *aliorumque similium edentulae nimiùm sunt —— objectiones, imò ex se ipsis regeruntur. —— à Bohnio* vero, *atque* 1125
Bellino prolatas —— non difficilius comprimimus. —— Quae adversùs urinarum à bile tincturam proponit Bellinus de urinis *Part. I.* 1126
minimi pariter momenti sunt. Haec omnia alii viderint. Nos illud dumtaxat perpendamus, quid ad eam quam ex aliis omnibus in istiusmodi controversia argumentis selegimus, objecimusque, *Bellinianam urinae evaporationem* respondeat. *Non est necesse*, inquit,
ut ad probandam in lotio bilis tingentis praesentiam superstes ab eva- 1127
porata urina sedimentum cùm flavum, tùm amarum deprehendatur, veluti ejusdem authoris (Bellini) *est animus. Quippe plurimae amarae res ab igne validè tentatae, torrefactaeque, ut hoc pacto naturalem amittant conformationem, amaritiem suam deponunt; multaeque vel quolibet saturato colore pollentes, hac conditione eodem facilè exuuntur. —— Re enim vera in evaporatione volatiliora, acutioraque salia, & sulphura, quibus quidem ratio saporum, atque colorum est, absumuntur, atteruntur, aut invertuntur, ut sapidus aut coloratus eorum effectus non difficilè pereat.* —— Quod igitur *sedimentum evaporationis urinae nigrum appareat, —— probare hoc solùm, residua ab evaporatione solidiuscula urinae contenta corpora ab igne fuisse torrefacta; in nigrum idcirco necessariè colorem vergere.* Verum ista omnia quam frustra dicantur, haec ostendunt. Primùm num *urinae solidiuscula corpora* in proposita a Bellino evaporatione ab igne tam *validè tententur, & torrefiant*, inde poterat intelligi, quod sedimentum non ad siccitatem usque deducitur, sed ad *visciditatem* dumtaxat. Deinde id sedimentum *si totum simul aspiciatur, nigrum* quidem *indicatur*, non tamen revera est, ut esset, *si ab igne fuißet torrefactum.* Denique; ut ista, atque alia plura mittamus; si eo colore sedimentum apparet, *Salsissimi* autem *invenitur saporis, nulla unquam*, hoc est ne tum quidem cum torrefactum nondum dici potest, *contracta amaritudine*, si tale, inquam, est propterea quia *solidiuscula urinae corpora ab igne sunt torrefacta, ut hoc pacto naturalem amiserint conformationem*, sive *absumpta, attrita, aut inversa* sint; si ad hunc modum, inquam, res se se habet; qui fieri igitur potest, ut affusa eidem sedimento nulla alia re, nisi *aqua communi ad eam quantitatem, quam evaporasse discimus per ponderationem*, continuò redeat prior illa *citrea flavedo*, & pristinus ille *sapor naturalis urinae? Num torrefactionis* effectus tam facile tolli? Num corpusculorum *naturalis amissa conformatio* tam facile restitui? Num *absumpta, attrita, aut*

inversa sulphura, *& sales* tam facile reparari, augeri, refici possunt? Non mihi videtur legisse Bellinum, qui has ejus observationes in proposita controversia *minimi momenti esse*, *neque difficile comprimi* posse, scripsit. Hoc mihi satis attigisse; caetera quae adversus Bellinum, & Bohnium congerit, alii viderint. Nam neque ad me pertinent, & quamvis pertinerent, nonnulla ejusmodi sunt, ut malim certe aliis credere, quam ipse experiri. Bilem exempli gratia in urinis ictericorum, cl. Provocator affirmat, *sensibilem interdum amaritiem*, *quae quidem ipsius salsedinis superat sen-*
1128 *sum*, *degustanti cuilibet porrigere*, *ut plurimi*, *se praesente*, *saepius in praxi experti sunt.* Factum male quod ex istis *plurimis* ne unum quidem alias invenerit. Neque enim in alio hujus *Historiae* loco scripsisset: *icterici urinam*, —— *totam sincerae bilis personam*
151 *referentem*, *forsan eadem quoque sapiditate praeditam invenissemus*, *si foedis hisce observationibus daretur immisceri.* Nunc vero non modo *plurimos* invenit, qui *saepius in praxi foedis hisce observationibus immiscerentur*; sed se ipsum *immiscuisse* videri potest. Nam contra eam, quam passim & communiter credimus, quam a Bellino, ac Bohnio videmus sine ulla dubitatione positam observationem, nescio quam sibi videtur in urina amaritudinem invenisse. *Nos*, inquit, *plane affirmamus*, *in quacumque urina naturali* —— *sub salsedine notabilem etiam amarorem gustu percipi*, —— *ut cuilibet attendenti liquere facilè poterit.* Verum istum *notabilem amarorem*, qui velit, *gustu percipiat*, & num a peculiari urinae salsedine distinguendus, & ad illam ipsam qua de agitur, bilis amaritudinem sit referendus, *attendat*; ego ad alia, quae visu, non *gustu percipi* possunt, & quae ad me pertinent, transibo, ut ex his quae mihi experiri etiam licet, intelligam quid de illis quae experiri nolo, sit judicandum.

89 *Croceum naturaliter urinae colorem* esse, ipse litteris mandaverat *(a)* in eo loco, qui, ut de iis solet quae clam delevit, ubi nunc sit quaerendus, non dicit; ego certe in nova hac Editione nondum potui invenire. Sapienter fecit, si nostro monito usus est, illumque delevit; urinae enim color, ut in *Adversariis (b)* admonuimus, *naturaliter croceus non est*, *sed dilute flavus.* Num vero pariter sapienter faciat, quod hic nihilominus, *colorem etiam dilute flavum* contendat *croceum praedicari* posse, *imo debere*, atten-

(*a*) Edit. I. pag. 41. (*b*) Adv. III. pag. 48.

tendamus. *Si croci*, inquit, *granum unum in aquae communis cyatho dissolvimus, haec statim eundem, qui naturalis sanorum urinae est, colorem induit, sive dilutè flavum.* Quid tum postea? ut enim laudo quod confiteatur, *naturalem sanorum urinae colorem esse dilute flavum*; sic non video, quomodo quem *dilutè flavum* fatetur, eundem *croceum praedicari debere*, possit nobis demonstrare. *Croceum*, inquit, *esse* dico *seu illius instar*, *qui à pauca quadam croci aquae sociata quantitate dilutus*, *ac veluti citrinus progignitur*; quasi vero istiusmodi colorum nomina non a rebus, quas referrent, sed a rebus ex quibus existerent, imposita essent. Quod ipsum si concederem; nullo autem modo est concedendum; sequeretur sane, naturalem urinae colorem *aqueum* potiùs, quàm *croceum* esse vocandum, propterea quia ex multo majore aquae copia, quam croci, ejus similitudo conficitur. Sequeretur pariter, ut si crocus (id quod multae res faciunt) colorem dare posset, quem ipse evidenter non haberet, coeruleum puta; color hic non coeruleus esset appellandus, sed croceus, quippe qui a croco fuisset inductus. Denique, ne a proposito recedamus exemplo, sequeretur, ut si croci granum unum dissolveretur 28
non in aquae communis cyatho, sed in tanta copia, quanta ex uno croci grano aliquod vel dilutissimae flavedinis servare vestigium posset, hic tamen color *croceus praedicari deberet.* Quid igitur est, cur Medici, de quibus potissimum sermo erat noster, id cum *deberent*, minime faciant, idemque cl. Provocator hunc ipsis *Canonem* inter illos suos non praescripserit? Tunc fortasse facere inciperent. Hactenus vero quid fecerint, ex eo palam est, quod cum ipse confiteatur, *à Practicis croceum urinae colorem solere plerumque vocari*, *quum* —— *adeò tinguntur urinosi latices*, *ut saturatam imitentur aquae ex majori immixti croci mensura tincturam*; nullum tamen exemplum profert; cum istud *plerumque* plura non deesse significet; ex quo constet; eruditos, & recte loquentes Medicos naturalem urinae colorem *croceum* quoque nuncupasse. Cum igitur neque hoc, neque *Bellinianae* evaporationis *infirmitatem* probaverit; *videbit certè* in posterum, *quem in se usum habere potuerit* nostra *illa objectio.* Et *profectò* etiam *intelliget quid sibi velit* altera *memoranda objectio* quam *eodem loco idem ingeniosissimus* (sic enim *humanissime* loquitur) *objurgator oggerit*; cum videlicet si illa non satis sunt quae ex illis ambobus locis descripta, & inter se collata legit, reliqua perleget, numque de illa re quam primo in loco pronunciat, in altero, quamvis *suo*, ut dixerat, *lo-* 1129

co

co quidpiam attigerit, incassum quaeret, imo hasce inveniet non *subtilioris* bilis quae *hepar declinaverit*, sed tantùm *legitimae bilis Hepaticae tincturas esse*, *voluisse*.

90 Usque adeo XXIV. Animadversionis lectionem aversor, & horreo, ut veniam petam a te, Vir Doctissime, ad XXV, quae ultima est, transeundi, qua perpensa ad istam, inviti quantumvis, aegrèque, ut decet, ferentes, extremo loco redibimus. Quae igitur, tot alios *Hepaticae Historiae* errores adnotando defatigatus, post ipsos, professus sum (*c*) me *indicando potius*, *quam notando*, scriptarum, num *ejusmodi sint*, quod Provocator noster cl. dicti-
1134 tat, *ut vel ipse Lector legendo repellat*, & *deleat*, videamus, an vero potius ejusmodi, ut quemadmodum, in cunctis superioribus Animadversionibus, ita in hac quoque, etiam me tacente, ipse per se Lector *repelli*, ac *deleri*, non sinat. Et primum cum meum istud quam brevissime ibidem scribendi institutum Provocator ipse commemoret, cur non ad hoc potius, siquid forte sibi videretur obscurum, retulit, quam illuc, ut *per mutilata exscripta verba*, *effictumque hoc pacto centonem imponere fortasse studuerim?* praesertim cum *exscripta* a me ista *verba* ita apud ipsum proxima sint, ut a me relatum est. Atenim *solùm comparatè ad biliares ductus* in medium attulisse se dicit, *brevem* venae Cavae *à motus impulsu distantiam*. Num illud ipse negavi, aut nego? cui quidem satis sit haec illos perpendere qui cum Malpighio censent, coeliacae arte-
23 riae, *primi*, ut cl. Provocator scripsit, *aortae emissarii* hepaticum ramum cum glandulis quae bilis ductuum initia sunt, communica-
26 re: hepaticum quoque bilis ductùm cum eodem certe *PERGRANDI satis*, *& notabili* arteriae ramo concludi intra capsulam illam, *quae secundum accuratiorum indagines verus est muscu-*
1054 *lus*, sive quae *fasciculis muscularibus ROBUSTE instructa* est,
27 *imò legitimus est musculus ad omnes portae*, *& ductûs fellei diramationes*, *itinera*, *& concursus elongatus*, *& advolutus; ut non tantùm momentis sistalticis suis*, *sed & contractilibus muscularibus suppleret defectui pulsationis in porta; trusiones ideo promovendo in concursibus*, *& canali excretorio*, *respectu ad liquida contenta*, *secreta*, *& per diversas hinc vias promovenda*. Quae omnia, atque alia ejusmodi, alibi, ut vidimus, a Provocatore proposita, vel etiam
1135 inculcata, *probi Lectores* opponent primùm *nulli* isti *competenter amplae*, *& pulsantis arteriae attiguitati*, deinde & *nulli* isti *tunica-*

(*c*) Ibid. p. g. 61.

earum cingentium oscillationi, *aut muscularium adjacentium*, *praeter debilis capsulae*, *pressurae. Debilis*, inquam, *capsulae. Cum* aliis enim minoris momenti ista vox *debilis*, ut pote superioribus Animadversionibus nimis aperte repugnans, sublata hîc est ex eo textu, qui caeteroqui sic profertur: *En textum*, *qui*, *neque litterulâ à prima Editione immutatâ*, *nunc habetur in* §. *III. & caet.* Et ego ille sum qui *per mutilata exscripta verba imponere fortasse studeo!* Huc illud accedit, quod si contendere voluissem, non *comparatè* ibi, sed *absolutè* ab eo scriptam esse *brevem* venae Cavae *a motus impulsu distantiam;* jure fortasse potuissem. Nam *comparatè* quidem tunc loquitur, cum ait: *bilis ductus longè minùs turgere succis suis*, *quàm Cavam contento sanguine.* At vero cum 119
seorsum *momenta* enumerat hinc in Cava, inde in iis ductibus *ad fluxum urgentia*, & quasi de Coronariis arteriis, non de Cava loqueretur, in hac statuit *brevem à motus impulsu distantiam;* non omnes certe ita facile concedent minùs *absolutè* hoc dici, quàm id quod continuò praecedit, & *absolutè* verum est, *vasis amplitudinem.* Secundo loco cum hepati *proximi diaphragmatis alternum motum* non *nihil valere*, non *nihil posse* ad ipsam quoque hepatis *concavam* partem, indicavi (*d*) hoc nimirum volui, deprimi alternis a diaphragmate hepar non posse, quin hujus corpus universum, ipsique ideo biliarii ductus, & quod his inest, concutiatur, imo quin concava ipsa jecinoris facies contiguis partibus quadantenus apprimatur. Nihil igitur eorum volui, quae egregius Interpres obtrudit, *me intellexisse*, ut *veritati*, si Diis placet, aut *mihi jam ipsi videar adversari.* Tertio. Si *modus quo Boylaeus*, *& Papinius* „grandiora cujuslibet Animalis„ *ossa in liquidam substantiam solvunt*, revera apud Taurinenses usque adeo familiaris erat, ut nunc esse, *affirmat;* cur igitur verbis illis nescio quid reconditi promittentibus, ipsum describere aggressus fuerat: *Modum edocent curiosissimi Auctores*, huncque ita Lectoribus qui ex Boylaeo, & Papinio poterant jam novisse, descripserat, quem *vel coquis ipsis*, *ipsisque mulierculis familiarissimum* esse, sciebat? Sed mirum non est, quid Augustae Taurinorum coqui, & mulierculae gerant, nos ignorare, cum ipse ita quid Patavii Anatomici egerint, aut non egerint, ignoret, ut ex uno eodemque, adhuc vivente, Anatomico duos fecerit. Quartae meae objectionis sententiam totam, non 909
modo verba ipsa, non refert, quamvis alia characterum forma 1136
per-

(*d*) Ibid.

perinde ac si mea essent, descripta producat. Attamen ne sic quidem satis respondet. Primum namque confiteri cogitur, se non exacte, sed *suo modo*, ventriculum circumjectis visceribus stipatum *cum machina Papiniana conferre;* quasi diserte non scripsis-
121 set, ventriculum *in superiori* orificio ab iis visceribus *premi adeò, & constringi, ut tanquàm operculis strictè oppositis occlusus, TRANSPIRARE NON SINAT activiores* —— *particulas, ac spiritus.* Nam quod huc alia, tanquam ab se *eodem loco* inculcata, trahit; neque *eodem loco* scripta sunt, quae altera ab ista pagina subjiciuntur, neque in illa de qua una agebam, comparatione producta sunt, quae post alteram prolixe descriptam comparationem adduntur. Quod autem ait, eò se Lienem *non in primis advocasse, sed Hepar*, suisque prolatis verbis, quasi id ego dissimulassem, confirmat; neque haec opus erat producere, quae ipse produxi (*e*), & Lienem tamen de duobus istis *operculis* eo *stricte appositis* unum fecerat, quorum alterum si paululum amoveri sinit, reliquo dumtaxat, illud intercipere orificium quî poterit? De meo autem *aere* non laboro qui *halitus* illos *humidos per ventriculi parietes* non induco; ipse qui inducit, videat ut suis *spiritibus* satis caveat. Postremo quod ad *majora chylosae functionis principia* refugit, recte facit; nam haec minora non satis firme tueri se posse, videt.

91 Quae in quinta objectione, probanda esse de Viperis, dixi (*f*), minime probantur; sed probationis loco, quandam denique in Viros Doctissimos, atque Experientissimos insultationem invenio. Probandum erat primo loco, Viperis *summe energeticum esse stomachi munus*, ut, vel post *Mures, & Canes*, quasi hos voracitate vincerent, ipsas inter *voraciora animalia* recensendo, scriptum fuerat. Quid ad haec probanda allatum est? Affirmatum est tantum, sed non probatum, *viperam, super alia voracia bruta, ingesta solidiora quaelibet* (credo etiam ferrum, ut *super voracem* Struthiocamelum sit) *vel ipsa etiam viva, & integra non exilia*
1137 *animalia ut aves bufones & caet.* (non est satis; nam *super voraces* pisces esse debet) *animalia se majora sibi in escam comparare, devorare, & digerere.* Equidem de passerculis, & parvis bufonibus nonnuuquam a vipera devoratis non ignorabam, ut ex iis quae alibi scripsi, olim apparebit: sed de *animalibus* revera ipsa vipera *majoribus*, de *solidioribus quibuslibet*, *super alia voracia* *bru-*

(*e*) Ibid. (*f*) Ibid.

bruta a vipera ingestis, Redium aliquem qui testaretur, libenter sane productum vidissem. Quod si ego mihi deesse nolui, eum Redium testem produxi in re, *quae*, *praeterquam Redo*, ut Noster ait, *omnibus nota est*; cur Provocator cl. sibi deest, nullum producendo testem in rebus quae certe non *omnibus* notae sunt? Attamen si mihi concedit, omnibus esse *notum* id quod Redius (*g*) ut summum in viperis observavit, has *ad decimum usque mensem inediam* ferre, & si huc addit quod vere *omnibus notum* est, easdem *longis jejuniis se accomodare*, non modo *aliquando*, ut ipse fatetur, sed quàm saepissime, ut in captis & asservatis, quotidie videmus, ne quidquam dicam de hyeme, quo anni tempore, *solent plerumque*, & quidem *secundum naturam* (ut ejusdem Redii (*h*), si per cl. Provocatorem licet, verbis utar) *aut nullo modo*, *aut quam minimè*, *rarissimèque alimentum capere*; haud satis video quomodo ipsas, non dico *super alia voracia bruta* voraces jure statuamus, sed *murium* dumtaxat voracitati, earum voracitatem anteponamus, cum illos Redius (*i*), saepius expertus, nunquam ad tres solidos dies sine cibo servare vivos potuerit? Atenim viperae modicos passeres, & bufones nonnunquam devorant. Num propterea voracissimas, idest inexplebili edendi aviditate praeditas *super alia voracia bruta* censebimus? Deinde istos passerculos, ista *ingesta solidiora quaelibet* a viperis *super alia voracia bruta concoqui*, & *solvi*, quem testem habemus? praesertim cum a quibusdam produci videam Libavium, qui illa animalcula a viperis *reddi* scripsit *exsiccata diu*, *nil comminuta per membrum sui secessus*, vel Plinium, qui *a serpentibus* prodidit *rejici suetas avium devoratarum plumas*, & *ossa*. Quae certe omnia seu falsa, seu parte ex aliqua vera sint, ab eo videnda erant, ac discutienda, a quo *summè energeticum* in viperis *stomachi munus* erat probandum. Ab eodem autem quomodo alterum probetur, *hepar* videlicet in viperis *non tantum suprà*, & *circa ventriculum esse protensum*, *sed usque ad duodenum*, videamus. *Alterum*, inquit, *num ita sit*, *quis posset ingenuus dubitare*, *qui nempe nostrâ omniumque accuratiorum Anatomicorum autopsiâ suaderi luculenter potest*? Quid ergo? inter *accuratiores Anatomicos* non est Eduardus Tyson ponendus? Hic (*k*) tamen hepar, jam contra ventriculum, extenua-

(*g*) Degli Anim. Viv. (*h*) Ibid. (*i*) Ibid. (*k*) Act. Lips. A. 1684. Tab. V. Fig. 1.

nuatum, ne ad pylorum quidem, non modo ad *duodenum*, perducit. Praeterea Baldus Angelus Abbatius, M. Aurelius Severinus, Gerardus Blasius, Michael Bernardus Valentinus *ingenui* homines non erant, aut non sunt? Quis *ingenuus* hoc dixerit? Hi tamen omnes num de ea re dubitaverint, ex Tabula III. Abbatii (*l*) liquet, quam caeteri in zootomias, & Amphitheatrum suum sine ulla unquam dubitatione transtulerunt. In ea vero Tabula num Viperae jecur ad totum ventriculum, nedum *ad duodenum*, *protendatur*, omnes satis vident.

Parcius ista Viris tamen objicienda memento. (*)

His ergo omnibus, & propria quadantenus memoria aliter docentibus, & *ingenui*, & non imprudentis hominis fuit de opposito saltem (id quod nos fecimus) *dubitare*, donec viperis iterum, & saepius dissectis, alio in loco possemus (id quod nunc possumus (*m*)) nos quoque ipsos aliter vidisse, affirmare: quanquam; ut tunc illud omitteretur; nimis sane ultra inanem, ut plerumque observasse memineramus, viperarum ventriculum, jecur circumfundi, & protendi oportebat, qui illum etiam post comesta *animalia*, ipsa vipera *majora*, distentum & fovere posset, & ad duodenum adhuc pertingere *ad ultimam scilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu suo.*

92 In sexta objectione; cum Provocator negasset, quidquam *clarius illustrare posse* hoc hepatis munus, quàm *notabilem indigestionis habitum omenti disjunctioni a fistulae intestinalis incubatu* succedentem; contrarias Riolani, & Foresti observationes memoravimus (*n*). Ipse autem regerit Galeni, aliorumque observationes, quasi vero aut Riolanus, aut Forestus, aut ego easdem ignorassemus, cum neque illi ambo suas fortasse fuissent scripturi, nisi illas, quas diserte commemorant, tanquam pro *Canone* ad suam usque aetatem passim esse habitas, novissent, neque ego eorum observationes objecturus, nisi vidissem, ceu de re undequaque certissima
123 sine ulla dubitatione adhuc scribi: *quid clarius & caet.?* Itaque cum illi Galenicas observationes probe scirent, Anatomen autem, & Chirurgiam callerent; quis ob illas audeat cum Provocatore pronunciare: *Riolanum parvam omenti portionem pro magna reputasse censendum est. Id pariter de Foresti omento intelligi volo. Quid enim*

(*l*) De adm. Viperae nat. * Virgil. Ecl. 3. (*m*) Vid. Epist. I. Art. 64. (*n*) Adv. III. pag. 62.

enim omenti nisi paucum, & modicum, in communibus abdominis plagis, atque herniarum operationibus plerumque rescinditur? Quid haec aliud significant, nisi qui haec pronunciat, neque primùm attendisse quis Riolanus fuerit, ut tam facile, quasi imperitus Anatomiae, & Chirurgiae, *parvam omenti portionem pro magna reputaret*, aut communibus & quotidianis in istiusmodi re uteretur exemplis: neque deinde illam Foresti, de qua judicium ferre vult, observationem (*o*) unquam legisse, quae de *communibus* certe non est, & in qua tantum abest, ut *quid omenti paucum, & modicum* dumtaxat scribatur excissum; *paulatim totum omentum extractum* proponitur. Qui ergo illam attente perlegerint, num *nihil indè* ipsi *in contrarium oggeratur*, intelligent. Difficile enim concedent, in ejusmodi casu nihil, nisi eam, quae neque in omnibus illuc usque extensa invenitur, omenti portionem ablatam esse, quae *ad ilei intestini inferiores* dumtaxat *flexus propenderet*, reliquam autem omnem, *superioribus intestinis accumbentem*, relictam esse; ad quam nunc videlicet confugere cogitur, & de hac tamen affirmare *quod incubatu suo verè coctionem adjuvet*, ilei intestini *flexibus* exclusis, quando universe de *fistula intestini* in *Historia* scripserat. Nam 123
quod certam quandam suam *juvenilem* observationem Gravissimorum eorum Hominum observationibus opponit; ne ipse quidem, 1138
opinor, contendet, facilius ipsis fuisse *parvam omenti portionem pro magna reputare*, quàm sibi, adhuc praesertim juveni, aut vasa quaedam sanguifera ventriculo inservientia, quae liganda non fuissent, non ligare, aut si ita, ut ait; *diligenter* omnia peregit, in non brevi illa operatione ita molossum non vexare, aut ita ejus viscera ab aeris injuriis tueri, ut quod semel observavit, aliunde esse non potuerit, sed tanquam multarum *observationum summa* quaedam, nobis pro *Canone* esse debeat nostram, atque adeo Riolani *imperfectam*, si superis placet, *objectionem* corrigendam.

93 In unam septimam objectionem multas contrahit. Prima illa fuerat: *Coeliaca primum aortae emissarium esse dicitur, quod evidentissimè falsum est.* Nunc *evidentissime* quidem id esse *falsum*, ipse confirmat, cum scribit, tot alia supra Coeliacam emissaria Arteriae magnae nemi- 1139
nem *vel anatomiae ignarum latere* posse. Quod autem addit, *negare neminem posse, coeliacam primum esse aortae sub diaphragmate emissarium;* ita verum est; ut si ipse quod hic demum facit, tunc ibi fecisset, ut *sub diaphragmate* non omitteret; nihil ego objecturus fuissem. Nam.

(*o*) Obs. Chir. l. 6. Obs. 7.

Nam quod intelligi id debuerit, propterea quia *de viſcere in abdomine degente*, *ſeu de Hepate conſtans* ſuae *Hiſtoriae ſermo ſit*, neque hoc verum eſt cum tot alia viſcera, & partes in medium paſſim, & praeſertim ubi egit de viis ſanguinis ad varia ſecretionum organa, attulerit, & poteſt, ut in nervis conſpicimus, etiam vas aliquod ſanguiferum non intra eam caveam cui proſpicit, exoriri, imo certe carotides ex. gr. arteriae intra thoracem incipiunt, & cranii caveae noviſſime inſerviunt. Ad ſecundam objectionem ſic reſpondet: *ego tertiam circiter totius ſanguinis in homine degentis partem in Portae trunco atque ramificationibus continuo reſidere, ci-*
123 *tato loco ſatis probaſſe videor.* Si hoc, non dico, praeſtitit, ſed vel uno verbo praeſtare aggreſſus eſt; nihil cauſae eſt, cur ego ejus *probationes* infirmas eſſe, ſeu *rem eſſe*, ut ait, *adverſam*, *probare* non debuerim. Verum ſi nihil aliud ibi fecit praeterquam ejusmodi rem *ſine ulla dubitatione pronunciare*; quis eſt qui id legens, mecum jure meritoque non cenſeat, rem *ſaltem maxime incertam eſſe?* Et ipſe tamen ſcribit: *id citato loco ſatis probaſſe videor*? Perlegat quicunque velit non modo *citatum locum*, ſed univerſum in quo eſt, Partis I. poſtremum caput. Spondeo fore, ut errores quidem, a me in eo capite indicatos, aliosque praeterea inveniat, ullam vero quae ad illud probandum ſpectet, litterulam non inveniat. Atque ut in tranſitu hîc duo oſtendam; alterum,
1145 num verum ſit quod inſra ipſe credi vellet, me ejus errata *ſummo ſtudio* notaviſſe, cum reapſe, aliud agens, ea tantum quae ſcribenti ſuccurrebant, notaverim; alterum, quantum in probando inter me, & ipſum diſcrimen ſit; protinus id quod modo dicebam: eſſe alios praeter eos quos in *Adverſariis* indicavi, in eo ipſo poſtremo capite errores, ex his uno exempli cauſa producto, apertiſſime demonſtrabo. Scriptum eſt in illo capite: *animalium*
124 *aquatilium hepata terreſtrium jecinoribus eſſe minora.* Hoc ejusmodi eſſe, ajo, ut nemini illorum probari poſſit qui ingens multorum piſcium jecur, quod interdum vel in duos ampliſſimos lobos diviſum, a ſumma ad imam fere ventris partem extendi, mirati ſumus, cum pleriſque aliis eorundem viſceribus comparaverint. Quid? quod in nullo ex tot Piſcibus quorum diſſectiones ad ſuum uſque aevum editas collegit Blaſius (*a*) quidquam de hepatis parvitate adnotatum invenire adhuc potui, cum ex adverſo viderim, (*b*) in Acu Marino memorari *hepar pro animalis magnitudine ſatis grande,*

(*a*) Anat. Animal. Part. III. (*b*) C. 1.

de, (*c*) in Pisce ex Canum genere, unà cum visceribus suis 26. libras aequante; sine visceribus 15. excedente, *hepatis pondus quinque libras superans* (*d*), in Crocodilo *hepar bifidum binis lobis insigne*, (*e*) in Galaeo laevi *hepar in duas conspicuas fibras, & oblongos lobos divisum, velut insignes lineas abdominis longum percurrentes*, (*f*) in Lucio *hepar oblongum instar linguae ad secundas pinnas extensum*, (*g*) in Orbe *Hepar maximum in sinistro latere* (quod & nos in aliquot piscibus observasse meminimus) *in dextro minorem lobum*, (*h*) in Phoca *hepar bene farctum sex majoribus lobis discissum*, (*i*) in Phocena *hepar amplissimum, & totam, quae est inter diaphragma, & ventriculum, abdominis cavitatem ferè occupans*, (*k*) in Salamandra *hepar ingentis magnitudinis*, (*l*) in Xiphia denique *hepar grande satis: & exsangue.* Sed jam illuc unde digressi sumus, & quo tamen hoc etiam de *minore* piscium jecore pertinet, revertamur.

94 Ex iis quae improbavimus, volebat Provocator ostendere, alterum esse hepatis usum, ut sanguinis copiâ, vel repentinâ etiam rarefactione turgentis *diverticulum sit unà cum liene.* De liene quidem, ob ejus structurae modum nolui unquam ab aliis etiam, id proponentibus, magnopere dissentire; hepatis verò *substantiam promptè, ac pro re nata ad modum laxiorum membranarum valde cedere, atque extendi posse*, negavi. (*m*) Contra, Provocator cl. hoc *compertissimum fieri, luculenter evinci*, de hoc nos *plane convinci*, asseverat. Si probationes quaeris; duos omnino affert. Nam primùm ait, *Portae ramos, qui potissimam* hepatis *partem constituunt*, —— *in jugulatis, aut improvisè denatis* —— *longè ultra naturalem statum ampliores, & sanguine turgidiores deprehendi: in picrocholis verò, lentoque morbo demortuis graciliores admodum, atque inaniores.* Etsi in *Erratis* monemur, ut hìc pro *jugulatis* 1230
intelligamus *praefocatis*, non tamen erratum adhuc satis ab Auctore correctum est; quot enim sunt *improvisè denati* ob magni alicujus vasis rupturam, quorum sanguis magnam partem in aliquam caveam invenitur effusus? quot *praefocati*, iidemque *lento* extenuati jam *morbo*? num in his etiam, quod ipse mox negat, aut in illis, contra ac videmus, *longè ultra naturalem statum* rami illi

(*c*) C. XI. (*d*) C. 14. (*e*) C. 15. (*f*) C. 20. (*g*) C. 22. (*h*) C. 25. (*i*) C. 26. (*k*) C. 29. (*l*) C. 36. (*m*) Adv. III. pag. 62.

illi Portae venae *ſanguine ſunt turgidiores?* Verum ut eſſent; non-
ne id magis in Pulmonaribus interdum vaſis, in Auricula cordis
dextera, & potiſſimum in Venae Cavae Truncis quam ſaepiſſime,
& luculentiſſime deprehenditur? imo in his tantò magis, quanto
minus circumprimuntur, cum contra, Portae venae rami ab ar-
ctiſſimè, confertiſſimèque intra eandem hepatis membranam con-
cluſis tot ramis aliis, & vaſis, & folliculis, & humoribus unde-
quaque premantur. Quae cum ita ſint; ſatis planum eſt, num
*hepatis ſubſtantia, quomodocumque Cenſor velit, valde cedere, at-
que extendi poſſit*, itemque num quia venae Portae rami ſanguine
interdum pleniores inveniuntur, ob hanc rem, aliis etiam parti-
bus, veniſque communem, imo longe magis facilem, continuo
peculiare ſanguinis diverticulum in jecore potiſſimum ſtatuendum
ſit. Quid? quod veri ſimillimum eſt, illam idcirco plenitudinem
inveniri, quod ulteriorum *fiſtularum hepatis cavitates* ita *ampliabi-
les* non ſunt, ut Provocatoris diverticulum poſtulabat; Earum
videlicet anguſtias, ceſſante arteriarum & diaphragmatis impulſu,
preſſione dumtaxat incumbentium partium, & vi elaſtica vaſorum
promotus ſanguis, ſuperare non poteſt, ideoque in craſſioribus
ramis ſubſiſtit, quos quanto magis diſtendit, tanto minus ulte-
riores ab hac diſtentione compreſſos, & quod conſequitur, te-
nuiſſimos illos ex quibus magna hepatis pars conſtruitur, poteſt
dilatare. In hominibus autem adhuc viventibus, vel eas libere
ſuperare anguſtias valet, & ſic tanta iſta in craſſioribus ramis ple-
nitudo neque fit, neque fieri poteſt, tenuiſſimis & ipſis tum Por-
tae venae, tum Cavae ſurculis ſanguine plenis, ideoque locum
non cedentibus; vel eas libere ſuperare non poteſt, & ſic a tergo
1140 plenitudines fiunt, unde *ſubitaneae* illae *hujus viſceris phlegmones,
& celeres quaedam ejuſdem obſtructionum ſpecies*, quae non ita fa-
cile contingerent, ſi penitiſſima ſubſtantia hepatis ſic a natura eſ-
ſet compacta, ut diverticuli inſtar prompte cedere, & dare locum,
non obſtare, majori ſanguinis copiae poſſet: Tantum abeſt, ut
ab illis phlegmonibus, & obſtructionibus de oppoſito *plane convin-
camur*, ut Scriptor noſter cl. putat, hinc alteram ſuam repetens
probationem? Sic fuerat a nobis animadverſum (n) quod *perhuma-
niter* hîc ipſe diſſimulat, quam facilis idem ſit in *demonſtratione*, imo
plena demonſtratione ſtatuenda. Hoc enim primùm volebamus: tum
vero deinde alterum, de quo ad Medicos judicium detulimus.
Nam

(n) Ibid.

Nam etsi inter omnes constaret, quod certe non constat, *haemorrhagias narium in LEVIBUS etiam hepatis, & lienis obstructionibus ORDINARIO accedere;* non tamen continuo id quoque constaret, quod ipse *plenè demonstratum* pronunciat. Sic longe aliud ex ea observatione consequi censebat Tozzius (*o*), qui tamen non a *leviter* obstructo, sed *ab obstructo, tumidoque* jam hepate contingere id scripsit, Volcherus autem, quem laudat, Coiterus (*p*) ab *hepatis MAGNA obstructione, praecipue cum ex hac in hydropem incidunt;* ut duorum jam *Practicorum, & revera medentium judicium*, quale se *etiam* profitetur *amplecti*, Nostro non favere, videamus. Ejusmodi hominum judicio ea quoque commisimus, quae octavo loco indicavimus (*q*). Neque adhuc, ut Provocator cl. dictitat, hoc *pendet judicium.* Nam uter nostrum *lacerationibus* sit usus, judicium non obscurè jam editum esse, infra apparebit. Uter vero *toties allucinatus sit*, judicatum a pluribus est, ut ex iis quae ad superiores Animadversiones, & nominatim XII, ac XIX. sunt scripta, intelligitur. Num vero *faciliùs quam hactenus fuerit, ipse morbos hepatis OMNES internoscat inter se se*, quî possit adhuc *pendere judicium*, quando ejus confessio jam extat, *jecoris ad attiguas partes adnascentias morbosas, varices, aneurismata, du-* 209
ctuum excretoriorum dilatationes praeter naturam, tandem & hydatides, —— has, ut & alias hepatis nunc memoratas affectiones —— revera per sola extispicia palam fieri. Denique an in I. de qua sermo erat, Editione *in hepatis morborum signis nihil immoratus sit;* quomodo *judicium* nunc *pendeat*, cum ipse in priore Praefatione jam edixerit, a se *omnia stylo explicari historico; sicque —— nihil in signis, & curationibus exponendis immorante.* Illam enim, quamvis saepe a me redargutam, Praefationem in nova Editione omittere quidem potuit; horum autem nullo modo inter se cohaerentium, ob idque etiam a me (*r*) notatorum verborum, memoriam delere non potuit.

95 Multò autem minus *delere* potest ea quae porro *sic per tran-* 114 I.
sennam, ut diximus, *indicavimus* in II. *Historiae* Parte quam eâdem Praecl. Mangetus *sapientiâ* omisit, qua alias pariter, etiam *anatomicas*, Provocatoris minas (*s*) in I. Parte praetermiserat. Nos primo loco, cum plura congesta videremus ad *manifeste evincendum*

(*o*) Medic. Part. Pract. c. de Hep. & caet. (*p*) Obs. Anat.
(*q*) Adv. III. pag. 62. (*r*) Ibid. (*s*) Vid. Adv. III. pag. 38.

dum id quod hic etiam affirmatur: *dari morbos à solido non dependentes à fluido;* ne infiniti essemus, ideoque *sapienter;* alia omisimus; illud unum notavimus (*t*): *ossa QVÆDAM duriora ad tantam redigi mollitiem POSSE, ut instar cerae versari facillimè possint in omnem sensum in sano quò ad caetera homine, hoc est sine ullo vitio fluidi universalis.* Quid ergo queritur cl. Provocator, me ejus locum *mutilavisse?* Num alia omisi, nisi quae ibi nolui redarguere? Quod autem redargui, nonne ab ipso affirmatum est? Atenim *in aliquo* dumtaxat *casu*, inquit, id volui affirmare? Num ego in omnibus affirmasse, dixi? Certe voces illae *quaedam*, & *posse*, quae in supra scriptis, & sic a me editis, leguntur, hoc nemini in mentem venire sinunt. Nunc vicissim attendamus, an qui immeritò de nobis queritur, de eo nos meritò hìc queri possimus. Igitur inter Auctores quos pro se laudat, & quorum fere omnium ut nomina exiguo labore ex una Observatione Miscellan. N. C. (*u*) exscribere potuit, sic plerasque observationes non satis ad rem facere, animadvertere potuisset; tres quibus *in primis* nititur, mihi objecit *Olaum Wormium, Fernelium,* & *Danielem Pruttenium in Miscellan. Curios. ex relatione Abrahami Baudae Chirurgi Regii.* Si quo in loco, quaeras; nihil, ut fere solet, praeterea addit; propemodum ut hìc quoque, quod passim feci, ipse debeam divinare, cum ego contra meis in scriptis, aliquo sedulitatis, magno certe fidei testimonio, neminem fere, in rebus praesertim ejusmodi, laudare Auctorem solitus sim, cujus locum, summo cum Lectorum, & Provocatoris in primis cl. commodo, diligenter non indicaverim. Non est tamen cur de Wormii, aut Fernelii verbis hic multum laboremus, primum quia Provocator nihil aliud urget, nisi utrumque eorum *nullam concomitantium* eam quae in ossibus mollities erat, *in liquidis morborum mentionem instituisse,* quasi vero propterea ullum *in liquidis morbum* fuisse, negassent, aut non satis esset, si forte ii morbi praecessissent. Sic Fernelius, cujus locus est *de abditis rerum causis* l. 2. c. 9., *ex morbo tam mollia & flexibilia evasisse* ossa, scribit; quem morbum nihil vetat, quominus fuisse in humoribus, si lubet, credamus. Deinde Wormius; quantum conjicio ex eo quem paulo ante indicavi, loco Miscell. N. C.; ossium mollitiem in puella *a nativitate* videtur observavisse; nos autem hìc quaerimus de *ossibus durioribus, ad mollitiem redactis*, non de cartilaginibus,

(*t*) Ibid. pag. 62. (*u*) A. I. 37.

bus, fortaſſe nunquam induratis. Pruttenii vero, vel potius Baudae obſervationem; quam Provocator ſatis ſuperque indicaviſſe ſe exiſtimat, cum *Miſcellanea N. C.* (quaſi haec uno perpuſillo libello continerentur) nominavit; ut nondum in ipſis neque memoriae, neque tot Indicum ope mihi datum eſt invenire, ſic facile in iis in quibus olim me vidiſſe memineram Th. Bartholini *Actis* inveni, quae *Hafnienſia* inſcribuntur (*x*). Animadverti autem, ex hac obſervatione quidquid pro ſe facere videretur, id Provocatorem exſcripſiſſe; quidquid contra non modo oppugnare, ſed penitus convellere ſuam ſententiam poſſet, id omiſiſſe, vel *ſuaviter* ut ipſe diceret, *mutilaviſſe.* Mitto *dolores* vel *maximos*, mitto *impotentiam omnium articulorum*, cum oſſa adhuc *ſuam duritiem*, *& ſoliditatem conſervarent*, praegreſſam. Alia etiam mitto. Sed quae ſubjiciuntur, praetermittere nullo modo poſſum: *Multi*, inquit Obſervator, *cauſam tam portentoſi morbi inquirentes, ſcorbuticam ſaburram accuſarunt; alii alias cauſas rimati ſunt. Ego virus Venereum credo cauſatum eſſe hunc morbum, eò magis, quòd certus factus fuerim, aegrum olim ante tredecim annos Gonorrhaea virulenta per aliquot hebdomadas laboraſſe, & procul dubio malè curatum fuiſſe.* Haec igitur praeceſſerant; & nobis tamen hoc exemplum prae caeteris fusè, & disertè producitur ad *manifeſtè evincendum*, morbum *locari in ſolido independenter à fluido*, —— *conceptibilem videlicet absque concurſu fluidi?* Hoc 127
enim in *Hiſtoria Hepatica* propoſitum erat, neque hîc negatur, cum *compertiſſimum eſſe, dari morbos à ſolido non dependentes à* 1143
fluido, ibi *iſtâ* etiam *obſervationum* ſpecie *firmatum*, *& oſtenſum* fuiſſe dicitur. Atenim *quid*, inquit, *vitii liquorum aderat in illo Foreſti Homine?* Infantem voluit dicere natum *cum brachio dextro a cubito uſque ad humerum non tantum reſoluto, ſed omnino eſſe non coagulato, ut brachium inſtar lori in omnem partem flexile flaccidumque concideret ita, ut in brachio a cubito uſque ad humerum os abeſſe videretur.* Ad quem ſic natum Infantem accitus Foreſtus cum eſſet, *intra tres ſeptimanas* curationem abſolvit (*y*). Hic vero Infans quomodo ad rem pertinet? Num quia, ut cl. Provocator ait, *dextro excepto humero, caeterae omnes, non ſolùm liquidae, ſed & ſolidae partes* in eo *ſanae erant, & ab omni vitio immunes?* Atqui Foreſtus de *ſolidis* caeteris *partibus*, excepto capite, nihil; de *liquidis* autem prorſus nihil memoriae tradidit.

(*x*) Vol. III. Obſ. 24. (*y*) Obſ. Med. l. 17. Obſ. 5.

didit. Num vero quia, ut *ejuscemodi ossium affectiones saepe*, ita haec quoque *sanata fuit per impositas ferulas, aut fascias, aut aluminosa balnea, aliave remedia, non quidem liquidorum sed ossium vitium dumtaxat respicientia?* Verum neque suum istud *saepe* a Provocatore probatur, neque, si ex Foresti curatione judicandum est, opportuna saltem victus ratio excludenda est, quae in humoribus emendandis plurimum potest. Mater ipsa, inquit Forestus, (z) jam *recte habens & bene valens puellum optime lactavit, & commoda victus ratione usa fuit, cibisque boni succi & optimi nutrimenti, iisque quae & lac augmentare solent, UNDE quoque magno cum successu, etiam adhibitis remediis ad hoc aptis, puellus citius sanitatem consequutus fuit.* Denique hisce omnibus praetermissis, num infantis hujus os ex *duriore* ad illam *tantam redactum mollitiem* fuerat? an potius ex quo mater inter initia gestationis *in dextrum cubitum versus humerum* prolapsa erat, indurari amplius non potuerat? Atqui disputatio non de hoc, sed de illo est.

96 Porro in eo quoque, quod secundo loco notaveramus *(a)*, disputationem *perhumaniter* mutat. Contendit enim id quod nemo unquam negavit, *prolabente hepate*, hoc est *versus umbilicum descendente, umbilicale* ejus *ligamentum* —— *necessariò pariter relaxari oportere.* At nos haec ejus verba notaveramus: ligamentorum
135 hepatis *omnium relaxationi debetur haec affectio.* Aliud autem est, ligamenti umbilicalis relaxationi prolapsum hepatis *deberi*; Aliud in ipso hepatis prolapsu illius quoque ligamenti relaxationem consequi *oportere.* Tunc ea relaxatio pro causa; nunc pro effectu habenda est. Primum notavi. De altero cur loquerer, nihil erat. Si ergo ullus esse Anatomicus poterit, qui ligamenti umbilicalis *relaxationi deberi* hepatis prolapsum, merito censeat; tunc illud quoque esse poterit quod Provocator affirmat, ut nostram *secundam objectionem Anatomicus quilibet è limine comprimat.* Tertium quod notaveram, illud erat, felleae vesiculae perruptionem *saepe*
140 *in cadaveribus occurrere.* Provocator cl. si *tercentos fortasse*, ut supra dixerat, *vidit & examinavit folliculos felleos*, cum unum,
1026 haud amplius, quantum hactenus invenire possum, eumque ero-
472 sione perruptum deprehenderit; praeclare siquis alius, sciat necesse est, ejusdem folliculi perruptionem non nisi rarissime in cadaveribus occurrere. Contrarium tamen defendit, vel potius ad hoc defendendum *sat esse* putat *repetere è quibus citato loco varias ruptio-*

(z) Ibid. in Schol. (a) Adv. III. pag. 63.

ptionum vesiculae felleae observationes eruerit, Bonetum, Hoffmannum, Benivenium, Salmuthum, Job. à Meekren, Fabricium Hildanum, Bertinum; tum qui in Tertia parte suo etiam loco adducuntur in censum. Hic quoque divinemus oportet, non modo in Auctorum eorum locis, qui in II. Parte laudati sunt, verum etiam in *suo* illo inveniendo *loco*, qui in III. Parte esse dicitur. Sed quis erit in III. Parte *suus locus*, quando ipse confitetur, se in hac scribenda, non in eum quem in II. ordinem, ut videbatur expectandum, sed *in alium, variumque, —— abru-* 208
ptum, & miscellaneum —— perrexisse? Rerum Indicem versemus; nihil de *Cystis felleae abruptione* invenimus, nisi quod in II. Parte est. Ad *Elenchum totius Operis* redire oportet, ut tandem aliquando [quis crederet?] inter *Fluxum Hepaticum*, & *Biliosam Phrenitidem*, *suum* istum de perruptione Cystis *locum* inveniamus. 491
At si inde expungimus Georgium *Bertinum*, & Philippum *Salmuthum*, in II. jam Parte laudatos; duo tantummodo superadditi Auctores restant. Primus est Joh. Matth. Faber, qui *Dec. II. Ann. IX. N. C. ex fellei folliculi ruptura saepius repentinam mortem fuisse consecutam enunciare* dicitur. Sed revera unam dumtaxat, ejus *rupturae* observationem *(b)* producit, quam ab alio videtur accepisse, & hoc addit: *Ab ejus (Cystidis) ruptura pariter lethum extemporaneum vid. ap. Schenk. p. mihi* 460. Hoc nimirum est illud *saepius;* Schenkius autem nullum, quod sciam, ejus disruptionis profert exemplum praeter illud idem *(c)*, quod tamen ad repentinam mortem non pertinet, Georgii Bertini: Alter ex superadditis Auctor, *fol.* 190 quaerendus, Cl. est Lentilius, qui tamen neque se observasse id scribit, & per conjecturam id proponit ex quo demum Provocator, Cystis felleae rupturam infert. Ille enim, saltem in *appendicibus anni* 5. & 6. *ephemer. germ.* (adde omissam a Provocatore *Dec. III.* & *pag.* 128.) per conjecturam loqui se, ostendit. Itaque tota haec accessio quae in III. Parte facta est, ad unam redit observationem, quae, a quo habita sit, nescimus. In II. au- 140
tem Parte plures quidem laudantur Scriptores, sed apud Bertinum una tantum observatio est, cujus Auctorem, quantum verba indicant a Schenckio *(d)*, & Boneto *(e)* producta, ignoramus, ut illud etiam, quod cl. Provocator affirmat, an id *a calculis* fuerit *ductum*.

op-

(b) Pag.466. *(c)* Obs.Med. l.3. ubi de Vesica Fell. *(d)* Ibid.
(e) Sepulchret. l.3. S.8. Ob.35.

opplentibus. Neque pariter plura uno exempla, aut Observatoris nomen habetur apud *Hoffmannum*, si ille tamen est, ut opinor, cujus a Boneto (*f*) verba afferuntur; Noster enim, quasi unus, & unius tantum Hoffmanni liber extaret, nihil praeter cognomen proponit. *Salmuthus* autem (*g*), & *Job. a Meek'ren* (*h*) habitas quidem a se ipsis observationes, sed singuli singulas tradiderunt. De *Boneto* denique, *Benivenio*, & *Fabr.Hildano* hoc dumtaxat habeo quod dicam: Apud primum; quando perinde ac si non plura quam Benivenius edidisset, locus non additur; in *sepulchreto* saltem, non alia adhuc invenisse me exempla vesiculae *a percussione, aut allisu* disruptae, quàm duo illa, *Salmuthi*, & *Hoffmanni:* At nullum prorsus apud Benivenium, & Hildanum; quamvis apud hunc *parte* 4. *obs*. 45. *casui* suo *similem* extare scribat Job. a Meek'ren (*i*); apud illum vero cap. 110. *simile quid* legi narratae a se observationi, indicet laudatus Hoffmannus. (*k*) Quorum haec verba quomodo accipere oporteret, Provocator cl. intellexisset. si Benivenium, & Hildanum, ut par erat, antequam laudaret, inspexisset. Nunc autem cum vesiculae *a percussione, aut allisu* disruptae *exemplum esse* scripserit apud *Benivenium;* reapse in indicato hujus capite vesicula ne memoratur quidem, imo ne dissectio quidem cadaveris; *pugnus* tantum, quo *stomacho cujusdam juvenis violentius impetito, homo interemptus est*, memoratur. Pariter cum Provocator scripserit, ob *impedimentum effluxûs bilis, vel à ductûs Choledochi intùs susceptione in cystim ipsam, exhibitum; ex quo dicti Canalis strangulatio*, disruptae vesiculae *casum afferri* a *Fabr. Hildano;* hic revera in memorata observatione *intestina* quidem, *& inprimis tenujora undique tam flava* commemorat, *ac si croco infecta fuissent;* at *vesiculam fellis* non ruptam, sed *omnino* dumtaxat *vacuam, cholidochum* autem, non *strangulatum*, imo *praeter modum laxum & apertum fuisse*, dicit. Quibus ex omnibus primùm Lectoribus apparet, quantum auctoritatibus a Provocatore tam secure, & fidenter adductis credendum sit, cum Auctores, quorum nomina in magnifico illo Indice *Historiae* praefigit suae, ego vel aliud agens, & quasi praeteriens, ostenderim ab ipso inspectos non fuisse: Deinde quod ad rem praesentem attinet, constat, omnia quaecumque aliquo modo indicata huc summo studio con-

(*f*) Ibid. l. 2. S. XI. Obs. 42. (*g*) Ibid. l. 3. S. 16. Obs. 10.
(*h*) Obs. Med. Chir. c. 46. (*i*) Ibid. (*k*) Loc. cit.

congessit, disruptae vesiculae exempla, ubi examinentur ad quinque admodum observationes redire, quarum tres quos auctores habuerint, ignoramus. Quem sane nimis exiguum numerum si cum scriptis omnium ad hunc usque diem apertorum cadaverum historiis, quarum immanis, atque incredibilis copia est, comparemus; non video, qua ratione *quisque videat*,, *an ruptio vesiculae felleae SÆPE in cadaveribus non occurrat.*,, Addamus enim quam alibi 472
scribit aut a se ex erosione, ut diximus, aut ab aliis ex vulnere 452
observatam, insuper quam nos apud Bonetum (*l*) animadvertimus; ne sic quidem effici potest, ut res oppido quam rarissima, & a plerisque exercitatissimis Anatomicis nunquam visa, quasi tertio quoque die inveniretur; dici posset *saepe in cadaveribus ocurrere.*

97 In ea autem inconstantia, quam jure, quarto loco notaveram (*m*), defendenda nullis non artibus utitur cl. Provocator. Nam 1144
primùm *ad spirandi strangulationem crudeliter deductum hominem* ab hepatis tumore, atque adeò *brevi etiam suffocandum* pingit, ut *in hoc casu*, morte videlicet alioqui imminente, *apertionis lateris* demonstret *necessitatem*, perinde ac si omnino eadem vel tunc fuisset, cum *saepius* ipse *in incremento tumoris ad hujusmodi ineundam operationem exstimulabat Chirurgum.* Deinde hujus ait *intempestivam formidinem* non a se, verum *ab ipsa in cadavere inspectione aperturae, ab ipsomet naturae conatu tentatae ad exantlandum humorem*, fuisse redargutam, quasi vero illa inspectio per se voces emisisset, non ejus qui scriberet, haec verba essent. Tum vero *a natura plenam & certam externae apertionis indicationem ostensam esse per aperta sponte tumoris claustra;* quasi ad meliceridis locum, 154
ad hepatis verticem, Chirurgi ferrum adigi potuisset, atque adeo debuisset, per quem Natura ipsa non sine aegri pernicie, morbosae materiae exitum molita est: quod si *medicum aliud auxilium excogitari non poterat;* certe illud quod diximus, non *auxilium*, sed pernicies aegro fuisset. Caeterum quod ad suam inconstantiam attinet; poterat certe ex iis *quae in genere praecipuè indixerat* contra 1145
istiusmodi auxilium, aliquid *in singulari casu, & secundùm circumstantias varias excipere.* Verum enim vero num *excepit*, qui quasi nihil unquam contra praecepisset, nihil praesentanei periculi fuisset, tam cupidè istius tumoris incisionem ursisse se ostendit? Atque adeo num excipere potuit, cum meliceridem *ad hepatis verticem* fuisse, fateatur, cum exterior quidem *intumescentia* etiam foret,

(*l*) Sepulchr. l. 3. S. 14. Obs. 5. n. 4. (*m*) Adv. III. pag. 63.

363 ret, vel potius appareret, sed non *parva admodum*, *non in acutum fastigiata*, non *pus candidum* datura, non tandem ita cum
150 latere conglutinata, ut, incidendo, materia *per abdominis cavum effusa contenta viscera* non *praefocaret*, quae verba; quamvis illa quae profert: *Citò lethalia sunt hujus generis apostemata, & subitaneam saepe necem afferentia & caet.* continuò sequantur; tamen ab ipso *tacentur*, a me autem non omittuntur, ut intelligat, me *in practicis rebus* ita *delectari*, ut nunquam tamen Celsi (n) monitum contemnam: *esse prudentis hominis —— non subire speciem*
150 *ejus, ut occisi, quem sors ipsius interemit.* Nam *abscessus jecoris eo ritu curati* non tot denique visi sunt, quot ipse existimat; certe *Nic. Tulpii*, a quo in primis id visum esse dixerat, afferre locum potuisset, quem ego invenire necdum potui. Atque ut melius intelligat quibus ego *in practicis rebus delecter*; sic habeat: longe pluris a me fieri Medicos qui esse malint, quam videri; & rogari, quam ambire: qui plus in diligenter observando aegrotos operae, quam in *Canones* praescribendo consumant: qui Hippocratem re magis, quam verbis imitentur; quibus *usui frequentius sint* sim-
626 plicia illa medicamenta, non uno in jusculo tredecim, quinimo duo & viginti, si Diis placet, incoquere remedia soleant: qui in
330 aliorum observationibus producendis tantam fidem, ac diligentiam adhibeant, ut vel ex hac quantam in propriis habendis, & conscribendis praestiterint, satis perspicere possimus: qui tametsi Hippocrati jure meritoque plurimum tribuant, non tamen contendant, (*) Medicinam *nihil ab Hippocratis aevo ad nos usque profecisse*, praesertim cum paulo post, non sine manifestissimae inconstantiae nota, *suspicere* cogantur, *Mercurialem*, *Martianum*, *Baglivium*, *Sydenhamium*, *Duretum*, *Mercatum*, *Cratonem*, quos inter; ut alios, cunctis longe notissimos, sileam; cur Hollerium, Jacotium, Ballonium omittant, non video, sane aliquo ex memoratis majores, neque ab iis, quorum simiam inepte agunt, praetermissos. Sunt alia praeterea multa quae in vero Medico requiram, quae siquando a me impetrare potero ut III. *Historiae Hepaticae* Partem perlegam, sciscitanti, provocantique indicabo. Neque me pro vero propugnantem istud jure absterrere poterit, quod ei
212 Parti praefixit, Hippocraticum initium libri *de Arte*, *post* quod, tanquam post Ajacis *clypeum*, latere se posse sperat. Quid vero? si for-

(n) De Med. L. 5. c. 26. (*) Praefat. nov. Edit. Hist. Hep.

forte ex eo clypeo mox in extrema Epistola gladium efficerem, proferens in medium Hippocratis verba, quae ab ipso ibidem omittuntur, per eaque insuper, si esset opus, ostendens: *siquis verborum inhonestorum arte ad ea quae ab aliis inventa sunt, confundenda promptus fuerit, nihil quidem* jure *corrigendo*, si quis, inquam, id fecerit; eum *qui in —— artes hoc modo irruerit, ab aliis quibus hae curae sunt, quorumque id intererat, & praestare hoc poterant*, fuisse, auctore ipso Hippocrate, *prohibendum*. Sed nunc, hisce omissis, ad reliqua, olim in II. Parte notata, redeamus.

98 Tandem aliquando ad *objectionem* pervenimus, *cui suas inesse vires*, Provocator cl. *non diffitetur*. Haec quinta est; in qua palmarem illum errorem perstrinximus (*o*), quo *Atheromatis*, & *Steatomatis* definitiones inter se fuerant permutatae. Quid queris? In miseros *amanuenses*, qui suam dicere causam non possunt, gravissimum hoc erratum tranfertur, quasi hìc de verbo pro verbo, non de definitione pro definitione perperam inter alienum tum nomen, tum exemplum conscripta ageretur. Quae excusatio tam ab omni veri similitudine ipsi qui utitur, visa est esse remota, ut parum huic fidens novam quandam & inexpectatam comminiscatur defensionem, sibique ab uno ad alterum graviorem, ut fit, errorem transitum paret. *Interea*, inquit, *neque hunc errorem in nova hac nostrae Historiae editione emendare curavimus*. Cur, quaeso? *Primùm*, inquit, *ut intacta illa omnia candidorum Lectorum arbitriis plane dijudicanda supersint, quae à nostro Censore summo studio petuntur, atque objurgantur*. Sed quomodo hoc vere spectare potuisset, nisi contra atque contendit alibi, has duas Partes nondum typis habuisset descriptas, priusquam nostram *Censuram* videret? quae 1097
num *summo studio* parata sit, alia demonstrant quae in istius ipsius Animadversionis examine, minus olim animadversa, vetera ejusdem errata notavimus: num vero ipse *intacta illa omnia*, ut hic quoque confirmat, reliquerit, & satis antea visum est, & infra videbitur. Sed alteram cur hunc saltem locum non emendaverit, causam attendamus. *Secundò*, inquit, *quoniam error hujusmodi est, ut vel sibi plane relictus lecturis tironibus, aut Clinicis officere vix queat* · *Quum revera in praxi hactenus recensendus sit* 1146
nemo, qui Atheroma, & Steatoma, tumores ambo folliculatos ——

ipsa

(*o*) Adv. III. pag. 63.

ipsa curationis ratione haudquaquam dispares , —— *rectè* , & *dilucidè internoscere didicerit* , *aut edocuerit.* Scilicet hoc relinquebatur, ut, ne se isto saltem in loco erravisse, confiteretur; miscere omnia, & turbare contenderet, ac tot Medicinae lumina, Galenum, Paulum, Aetium, Tagaultium, Ingrassiam, Falloppium, Paraeum, Forestum, Fabricium ab Aquapendente, Barbettum, atque alios, quorum neque nomina, neque loca indicare necesse est, cum omnibus notissima sint, aut deceptos ipsos esse, aut nos decepisse, *obtruderet*, cum de duobus istis tumoribus vel internoscendis, vel dispari modo curandis diserte docuere. Non me quidem praeterit, ante illos omnes, Celsum (*p*) scripsisse, hos tumores *mediocres differentias habere*, —— *neque diverso genere curari: tum quid intus habeant, ut conjectura praesagiri posse; sic ex toto cognosci, nisi cum ejecta sunt, non posse;* tamen ipse quoque aliter Chirurgum rem gerere oportere monuit in steatomatis curatione, neque signa quibus hoc conjiceretur, omisit, nec, quod caput est, nomina tamen ita miscuit, ut quod alii omnes *Steatoma*, id *Atheroma*, & quod *Atheroma*, id *Steatoma* sine maxima rerum perturbatione, atque *etymologiae* ignoratione, vocari posse, innueret.

99 Quod autem sexto loco notaveram (*q*): *In generalibus viscerum abdominis obstructionibus, quemvis legitimè affirmare posse, primogenitam fuisse obstructionem hepatis;* id me jure notavisse,
360 ipse probat, cum eodem in loco scribat, hoc *ordinariò* contingere, & *difficillimè* rem aliter evenire. Ex hisce enim sequitur, interdum igitur id *legitime affirmari* non *posse*. Septimo loco illud reprehenderam: *praecipuam ad vitam animalis facientem secretionem biliosam esse.* Ipse verò *quid mihi velim*, *intelligere* se, negat, *quum nullum*, inquit, *vel minimum animal*, *terrestre, aquaticum, amphibium*, *volatile*, *insectum & caet. hepate*, *bile*, *ejusque pro vitae muniis praecipuis, secretione destituatur.* Verum ego qui non omnia animalia dissecuisse me, fateor, neque in *vel minimis* haec satis videre potuisse, istis universalibus, securissimis pronunciatis ipsi perlibenter relictis, gravem ipsi auctoritatem hoc quoque loco opponam, suam. Alibi enim affirmat: *bilis, succique pancreatici in oeconomia animali usus* a se *simplices assignatos*,
98 *commodos quidem esse ad vitam*, *non autem necessarios:* & paulo post:

(*p*) De Medic. l. 7. c. 6. (*q*) Adv. III. pag. 63.

post: *ex forti obstructione, Scirrho, aut alio vitio quocumque, jacente in animali jecore tanquam si non adesset, seù impedita in eodem bilis secretis, indèque & dispensatione ad duodenum, affectos saepe hoc ritu homines vitam aliquamdiù, imò apparentem & sanitatem protrahere.* Denique adversus objectionem ultimam advocet jam quantum potest, *flatum furiosum*, & *flatulentum ambulonem*, & si quid est nominum horribiliorum; non facile illud vetustum flatibus *in animalibus imperium* restituet, *ut liberè per universi corporis ambages celerrimeque expatiari possint.*

100 Restant quae ex Lancisiana ad Provocatorem ipsum Epistola animadvertimus. Ea, inquit, *commentitia pleraque esse.* Quae 1147
responsio an vere *commentitia* ipsa sit; quae continuo subjiciuntur, commonstrant. Se *non invenire* ait *in illa Epistola* ,, *Virum gravissi-* ,, *mum Historia Hepatica perlecta disertè ea ipsa affirmare quae in* ,, hac *negantur.* ,, Non est opus ambages quaerere; ea quae sint, satis superque significavi; indicavi paginas, columnas quas vocant, non omisi; ut, si ipse cl. Provocator nolit, at alii omnes; tum ea, tum caetera quaecumque dico, & quatenus dico, possint *videre* atque *invenire.* Illud vero in ista II. Editione ego quidem neque *video*, neque *invenio*, quod tamen ut a me notatum, secundum ea quae saepius jactantur, nullo modo praetermitti debebat, Responsum videlicet Lancisianae Epistolae in prima editione tum subjectum, tum ex parte antepositum. Illud ipsum cum iis quae in *Adversariis* in eaque Editione scripta sunt, deinde cum iis quae ad XXI. Animadversionem, vel potius ad huic praeposita supra adnotavimus, conferri volumus. Sic enim patebit, num a Cel. Lancisio improbata tueri potuerit, an potius tum in eo Responso, tum praesertim *Cap. IX. & XV. Part. I.* hujus Editionis *coactus* sit unum ex potissimis suis *commentis* extenuare, atque invertere, & denique *nugas* appellare, atque *ab hoc imposterum excutiendo misterio se abstenturum* polliceri. Sic opinor, agens, *non obscuram ab* Lancisio *approbationem nactus* fuerit. At si perperam Responsum illud omisit; recte fecit quod Amplissimi Viri Epistolam non omisit, quacum ea quae nos animadvertimus, ipse autem hic negat, conferri facile possint. Nam *Lancisius a placitis*, inquit, *nostris dubitanter recedit*, imo *vix adversus duo* —— *dubitare videtur.* Lancisius autem diserte scripsit: *duo illa*, 1152
a te proposita, in quibus totam explicandae rei rationem posuisti, mihi NULLO PACTO probari possunt: & paulo infra: in hoc *sane diligentem, solertemque anatomicum haerere minime decet, qui*

non artefactis iconibus , sed naturae exemplaribus duci debet. Praeterea cl. Provocator *videre* se, negat; „ in Lancisii Epistola, *Mal-*
1148 „ *pighii*, aut *Lymphaticorum vasculorum , non in extima solùm su-*
„ *perficie capsulae subsistentium* , ullam mentionem institui. „ Ego vero sic in *Adversariis* animadverteram (*r*) : „ Non credit Lancisius, nihil in hepate Malpighium nisi nomen glandulae innovasse, „ sed veras *glandulas*, veros *glandularum folliculos* adhuc agnoscit. „ Videamus an agnoverit. Certe inter ea quae paulo ante protulimus, Epistolae verba, diserte & sine ulla dubitatione locutus est de *hepatici corporis glandula* , —— de *communi* , inquam, *loculo, seu glandularum folliculo, qui ad sphaeroidem , vel ovalem figuram accedit.* Qui sic loquitur , num hos *folliculos* non agnoscit , & si hos folliculos agnoscit, num praestantiam, & veritatem , contemptae a Provocatore, Malpighianae hepatis anatomiae non fatetur? Illud deinde animadverti : *Non credere* Lancisium *lymphatica vasa* „ *scula in extima solum superficie capsulae* „ *subsistere , sed censere lympham , quae antea bilis particulis intermixta erat , absorbere.* Hoc vero censeat , an non, alia haud procul insequentia ejusdem
1153 Epistolae verba satis indicant: *partes*, inquit, *bilis sibi mutuo adhaerescere coguntur , cum subtilis lympha , quae illas in vena porta solvebat , agitabatque , tam per insensilem transpirationem , quam per sensilem in rorifera vasa derivationem, ab iisdem recedit, ubi in ductus biliarios confluunt, atque aggregantur.* Si ex hoc igitur loco recedere a bilis partibus lympham in rorifera vasa , censuit; certè haec *in extima solum superficie capsulae subsistere*, nequaquam credidit. Itaque in iis quae ex Lancisiana Epistola adversus cl. Provocatorem animadvertimus, nulla; non modo non , quod ipse scriptitaverat, *pleraque; commentitia sunt ;* ne illud quidem quod illam *incredibili , ut Lancisius solebat , humanitate scriptam* diximus : satis superque hoc comprobant loca quae Provocator ex ea producere non omisit, haec facile nimirum *inveniens* , ac *videns*, qui reliqua illa *invenire*, ac *videre* se, negat. Verum ei summae atque adeo , ut vere diximus , *incredibili* Tanti Viri erga se *Humanitati* ut responderit, mox videbimus.

101 Nunc pauca quae in calce hujus Animadversionis cl. Pro-
1157 vocator subjicit, sunt inspicienda. Et primum in meam cum Praecl. Mangeto disputationem se intrudit ; sed frustra. Nam tametsi Hepaticae Tabulae, huic novae Editioni adjectae, ejusmodi essent,

(*r*) Ibid.

sent, ut unae pro omnibus, iisque in primis quas ab Incomparabili Ruyschio Mangetus sumpsit, poni potuissent; non hinc tamen sequeretur, eam de qua tunc loquebar, *Hepaticae Historiae* Editionem, cujus vitia atque defectus alienis Tabulis, & quae ex Tabulis eliciuntur, observationibus, ipse Mangetus necessario corrigere, ac supplere debuit, talem fuisse, ut idem scribere jure meritoque potuerit, *omnia* in qua *summa* ἀκριβείᾳ *confecta nobis occurrere, nec esse quòd aliquid pro Hepatis plena descriptione post* eandem *desideraretur.* Quòd autem Provocator cl. sibi gratulatur, se *de Hepatica Re jam ad unguem perduxisse Vindicias*, ut *jam* alias *omnes*, quae *reliquis Operibus* suis *medeantur*, —— *exequi protinus possit, atque evulgare;* duobus omnino monitis videtur egere, altero ut si melius caeteris quam *Historiae Hepaticae mederi* non possit; videat, ne si, ut Celsus ait, (*a*) *est prudentis hominis, eum, qui servari non potest, non attingere*, imprudentissimi sit, morbum insuper medicamentis augere: altero ut prius tamen has primas *de Hepatica Re vindicias* revera *ad unguem perducat*, deinde ad reliquas aggrediatur. Neque enim quae *vindicanda* suscepit, *vindicare* potuit, sed novis erroribus cumulavit, & multa praeterea sunt quae ne vindicare quidem conatus est, sed vel convictus abjecit, vel quasi facile *repellenda* Lectoribus reliquit, vel etiam *suaviter* dissimulavit: ut quae de venae portae muniis duo perperam dicta notavimus *Adversf. III.* pag. 39. ut tot illa quae XXI. Animadversione perstrinximus: ut pleraque pag. 43. 44. 45. redarguta: ut nonnulla quae pag. 48. attinguntur: ut alia demum, quae reprehendimus pag. 49. & 50. ex quibus tamen ultimis cum ipse quaedam aliàs se *vindicaturum* promiserit, vel nobis silentibus, omnes perspiciunt, num *Historiae Hepaticae* Vindicias, *ad unguem perduxerit*, sicuti ex primo hoc in re selecta, & ab ipso diu versatissima, toties inter suos jactato, ac promisso conatu quid de reliquis existimandum sit, vident, & eo magis vident, quod quae reliquarum Vindiciarum specimina subinde elegit, quae huc potissimum afferret, ea quam levia, infirma, vitiosa sint, non difficile est judicare.

102 Quod reliquum est, minime video, quî *confidat illa omnia, & singula, quae in his —— scripta hactenus sunt, neque ultra suae hujus Hepaticae Historiae institutum, neque ultra ingenuam, & honestam ejusdem defensionem prolata esse, probos quoslibet, atque pru-*

(*a*) De Medic. l. 5. c. 26.

prudentes Viros intellecturos fore. Ne enim hic memorem quae de Utero, atque Urinaria Vesica *ultra institutum* admiscuit, & tandem aliquando, quantumvis invitus, ad superiorem, quam huc distuli, XXIV. Animadversionem transeam; quid tandem ista ad *Hepaticae Historiae institutum* pertinebat? Quid enim addit? quid
1129 defendit? quid docet? Nonne crambem recoquit primùm, & *in importuna* non modo satis superque propositarum meditationum, sed toto praeterea caelo a priore illâ quae unice adversus Animadversiones meas defendenda erat, sententiâ suâ discrepantium, *recen-*
1130 *sione* versatur? Deinde si priores illas *paleas*, *&* *tricas* suas, *aridas* quidem, sed tamen a Praecl. Mangeto propositas, sic *trituravi*, ut hoc saltem *Litterariae Reipublicae emolumentum emerserit*, ut non modo omnes, sed Auctor ipse *nugas* esse confiteatur; num propterea in aliis, atque aliis, quas non jam Praestantissimus Mangetus, sed ipse proponit, *triturandis* me bonas horas perditurum, sperare potuit, eoque descensurum, ut secum, quod nondum feci, *metiri ulnas* post haec praesertim *meditarer?* Si ergo neque hoc adeo facile sperare debuit, & illud primum cum alienum a priore disputatione est, tum prorsus supervacaneum; quonam, quaeso, Animadversio ista redit, aut quid in ea conscribenda spectatum est, nisi id quod neque ad *Hepaticae Historiae institutum*, neque ad *ingenuam*, *&* *honestam* pertinet *ejusdem defensionem?* Horresco id referens, quod ipse non horruit facere. Quis enim honestus, ac bene institutus homo ignorat, *quam rigidè, salubriterque Honoris disciplina cautum sit*, *ne* praeteritarum *rerum memoria iterum evolvatur, postquam foedere pacis inito, sancta eas pressit oblivio?* Ipse vero *iterum evolvere* non reformidat, atque ita *evolvere*, ut scripta, ut facta, ut rerum ordinem invertere conetur, & quas ob res mihi olim ultro satis fecerit, ob easdem me, si Diis placet, objurgare, & criminari non dubitet. Hoc vult, hoc agit, huc ista apertissime spectat Animadversio. At si in caeteris, ut hactenus ostendi, omnia quae scripsit, ejusmodi sunt, ut me docti cujusque judicio respondere necesse non sit, in hac certe ea scribere non dubitavit, ut jam, honesti cujusque judicio, nihil ipsi debeam ullo in genere amplius respondere. Atque adeo hîc ego scribendi finem facerem, nisi ad te, hoc est primùm ad me alterum scriberem, deinde ad Virum cum caeterarum, tum praesertim Disciplinae Honoris consultissimum, quocum omnia idcirco communicem necesse est, ut siquid forte in mea causa ipse fallerer, tu pro Tua summa & Prudentia, & Benevolentia me docilem, ut nosti, hominem,

minem, & meo in gravioribus praesertim rebus consilio diffidentem, tuo regere, & juvare possis. Id ut facilius praestare queas, rem Tibi, quemadmodum gesta est, summa cum fide ex ordine exponam. Quamquam enim tibi jam magna ex parte nota est, mihi autem qui in omne tempus de ea me taciturum receperam, gravis supra quam credi possit ac difficilis est ad narrandum; tamen neque tu optimum, ut solitus es, mihi dare consilium posses, si quid forte in re de qua consuleris, adhuc ignorares, & ego (quod tu planius infra perspicies) jam omni promisso, receptoque solutus sum.

103 Cum *Hepaticae Historiae* Auctor ad me datis A. 1711. litteris amicitiam quaesivisset meam, cumque ego ipsum, ut Amicum decet, diligerem, atque adeo colerem; in me fecit quod neque ego, neque tu in ignotum hominem faceremus. Quot ad illud tempus Anatomicas Figuras edideram, in tot, ne una quidem vel minima excepta, censuras suas, me inscio, imo ne suspicante quidem, in magno atque expectatissimo Praecl. Mangeti Theatro edendas, Genevam misit. Negatne ipse horum quidquam? Nihil prorsus. At hoc dicit: *sane putavi semper, & puta-* 1131
bo, liberum esse cuilibet in anatomicas res insudanti, ea quae non tam diversè ab aliorum descriptionibus, quàm tutè, & constanter observaverit, in publicam utilitatem sincerè producere. Quàm neque *tutè*, neque *constanter* ipse observaverit, non est hic ostendendi locus; satis hoc est in *Adversariis* demonstratum. Sed hìc fingamus, & *tutè*, & *constanter* observavisse; cur me pro amicitia non ante admonuit, quam ederet? cur in censurae modum edidit? cur nihil tale in tot aliorum Figuras quas illo in Theatro sciebat esse proponendas, edidit? Ita enim tandem *liberum est cuilibet*, discrepantes suas observationes edere, dum non in Amicum, nihil ejusmodi promeritum, nec opinantem, aut si in Amicum, certè non in censurae modum, aut si in censurae modum, certe non eo loco, ut omnibus parcere, in Amicum dumtaxat insurgere videatur. Quid aliud est amicitiae injuriam facere, si hoc non est? Quanto autem magis est, si quae in neminem honestum hominem licet, ea in Amicum edantur, & censurae in Amicum susceptae, in litteraria provocatione non subsistant, sed in longe aliud provocationis genus excurrant? Quod cum in ejus adversus me tam solemniter editis Animadversionibus omnes perspicerent, ut neque dissimulare possem, neque negligere; enim vero, quamvis aegre ferens, & prope invitus, necessario coactus sum mihi ipse non

deesse,

deesse, eaque in Alteris, Tertiisque *Adversariis*, ut nosti, scribere quae istiusmodi provocatio postulabat, in proximis autem; sic enim rerum ferebat ordo; illa me continuo editurum polliceri quibus sigillatim omnia, quaecunque non in meas dumtaxat, quod levius est, observationes, sed in meam quoque, quod multo gravissimum est, fidem, & existimationem intorta fuerant, evidentissime refellerentur.

104 Jamque ego omnia ad editionem parata habebam, cum tandem aliquando expergisci homo, & ad se redire visus est. *Fateri* jam coepit, *justam mihi esse causam, ob quam de se quererer; quandoquidem ipse in suis animadversionibus quibusdam esset usus loquendi formulis, neque mihi debitis, neque sane a se bene animadversis:* quod editae hae essent, *se aegerrimè tulisse:* imo etsi Illustrissimo Lancisio *videri* posse speraret, me *abunde mihi de se in meis Adversariis satisfecisse;* insuper tamen memoratos *animi sensus, quibus mihi satisfieri posset,* ad Amplissimum eundem Praesulem scripsit, ut hic eos *vellet mihi afferre*, & *si referre existimaret, typis etiam vulgandos permittere* in ea Epistola in qua ad ipsum *confugiens*, rogavit,.. *ut suam cognoscere causam non gravaretur, in qua illum, quod ad se attineret, plenissima auctoritate arbitrum constituebat.* Cognovit Arbiter causam; tantumque absuit, ut ego *abundè mihi de* Provocatore *in meis Adversariis satisfecisse*, Arbitro *viderer;* non modo mihi eandem misit Epistolam, ut ante *Adversaria* IV., quemadmodum factum est, eam typis vulgarem, sed ut omnes intelligerent, quid ipse in ejusmodi causa censuisset, suas ibidem vulgari a me insuper voluit Epistolas duas, in quarum altera, ad Provocatorem scripta, haec posuit: *Nemo, amicissime Blanchi, Te perpetuam cum optimo Viro pacem voluisse crederet, si ACTA caeteroquin IMPROBANDA defenderes;* in altera autem, ad me data, diserte scripsit, *jam pro certo se habere, me consueta benignitate, JUSTAS licet, SEVERIORIS Apologiae causas magnanimo silentio praetermissurum.* Itaque ego, quem nunquam, ut Tullius (*a*) ait, *poenitebit mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere*, Viro Amplissimo, & de me, siquis alius, optime merito, enixe petenti, ut par erat, continuo annui, atque ita *severioris Apologiae causas* caeteroqui *justas praetermisi, ut omnia loca ad istas formulas spectantia, quasi eae nunquam scriptae essent,* ex tunc *edendis Adversariis deleverim*, meâque

(*a*) Pro C. Rab. Post.

que praeterea ſponte haec (*b*) *a Cel. etiam Viro, cujus ut nomen, & doctrina, ita integritas, ac prudentia omnibus, in primis autem* mihi, *eidemque Illuſtriſſimo Lanciſio probe cognita erat, ac ſpectata, diligentiſſime expendi voluerim, ne mihi forte*, tunc *aegro praeſertim, aliquid contra ac recepiſſem, atque omnino vellem, elaberetur.* Quod conſilium magis ipſi, ut video, quam mihi neceſſarium, ſi Provocator ut minime ignorabat, ita ſequi voluiſſet, neque communium Amicorum ſincera de hoc monita, ridere maluiſſet; non eo praecipitem ruiſſe, omnes mirarentur, unde ſe recipere nunquam poſſit. Sed haec ipſe viderit. Mea certe illa de quibus coeperam dicere, tria poſtrema *Adverſaria* cum Lanciſius denique edita conſideraſſet, in litteris quarum initium eſt: *Cum primum* XI. *Kal. Auguſti & caet.* ad me datis A. 1719. III. Non. Sept. haec ſcripſit: *De Tuis vero Adverſariis dicturo multa ſimul, omniaque egregia, & ſingularia, poſtremis potiſſimum tribus, mihi offeruntur. —— Video admirorque —— magnam in utroque Adverſario refellendo, tuiſque doctrinis propugnandis animi moderationem. Perdifficile ſiquidem eſt, amiciſſime Morgagni, dum bonam cauſam adverſus oppugnatores tuemur, id neque cum acri contentione efficere, neque a recta ſapientiae via quidquam deflectere; rarum quippe eſt, laceſſitum lenem, humanumque ſe praebere. —— De humanitate vero, ac moderatione Tua in poſtremis potiſſimùm Adverſariis, non eſt ut quidquam addam, quandoquidem vel obiter eadem perluſtranti ubique obverſantur lenitatis, ac modeſtiae tuae argumenta.* En quomodo ego Arbitri, ab ipſo Provocatore electi, judicio ſteterim. En quomodo, foedere pacis inito, ſuperiora omnia, quibus acrius laceſſitus fueram, altae, ut honeſtum hominem decet, oblivioni mandaverim. Neque hoc ſatis mihi fuit; Amici etiam, & benevolentis erga Provocatorem officia praeſtiti. Teſtantur id ejuſdem Arbitri verba in litteris quae incipiunt: *Tenendo jo*, die XI. Nov. 1719. ad *ſpontaneam* commendationem meam ſic reſcripta: *Lodo intanto, che VS. Illma lo ajuti (il Sig. Dr. Bianchi) quanto più può, ed io non mancherò alle mie parti, eziandio per incontrare il di lei buon genio.* Ab eo autem tempore quemadmodum meam fidem, Amicique officia praeſtiterim, ut caetera omittam, primum ſcripta alia oſtendunt mea, quae nullam praeteritorum memoriam redolentia, Lanciſio jam mortuo, tum emiſi, tum per Virum Praeſtantiſſimum Jacobum Cicogninum Regium Medicum, &

(*b*) Vid. Praef. I. B. Vulp. ad IV. Adv.

& Consiliarium amicissimis verbis meo nomine Provocatori reddenda curavi. Deinde Praestantissimus idem Vir, itemque ; ut duos pro omnibus memorem ; Celeberrimi Collegae mei Antonius Vallisnerius, Caesareus Medicus Cubicularius, & Joannes Polenus, Marchio, ex assiduis ille epistolis, hi autem sermonibus meis satis superque perspicere potuerunt quàm mihi jugiter, fideique constiterim.

105 Ipse contra quo plerumque animo adversus me fuerit, non obscurè indicavit, eo praesertim e vivis sublato, cujus reverentia, & metu in officio contineri videbatur, Lancisio. Non est opus quae aut Bononiae, aut Augustae Taurinorum de me dixerit, scripserit, credere se, ostenderit, commemorare, quando Bononiae A. 1720. in ea, quam ibi unam publice habuit, sed non sic edidit, Oratione se cohibere non potuit, quin me nihil ejusmodi meritum, indigne ferentibus bonis omnibus, oblique perstringeret. Verum hisce in praesentia omissis, ad majora de quibus coeperam dicere, confestim veniamus. Jam illa ipsa non dubitat commemorando renovare, quorum omnino memoriam omnem sublatam funditus, ac deletam esse oportebat. De illis ipsis audet apertissime verba facere, atque ita facere, ut res prorsus mutet ac rerum ordinem invertat. Principio, *in illis suis Animadversionibus, injurio dicendi genere numquam*, si ipsam audiamus, *usus est*. Sibi
1131 tantummodo excidit *in unica ex his animadversionibus lepidum unum, aut alterum verbum, ex quadam revera juvenilis tunc animi hilaritate*. Quid, si ipse in ea quam edidimus, Epistola, cum suam Lancisio *causam exponeret*, ultro *fassus* non esset, me a se *provocatum fuisse illis formulis, iisque praesertim, quae in PLURIBUS locis ejus animadversionis occurrunt, quam in III. meam Tabulam scripsit ?* Nunc nihil est, nisi *unum*, *aut alterum verbum*, idque non *injurium*, sed *lepidum ex quadam juvenilis tunc animi hilaritate*. Utinam res ad hunc se modum habuisset. Dici non potest, quanto melior ejus causa fuisset, si nihil debuisset apud Lancisium nisi *leporem*, & *juvenilem tunc*, cum scripsit, *hilaritatem* defendere. At cur de *lepore*, & *hilaritate* in ea Epistola ne verbum quidem ? praesertim cum de ea qua scripsit, aetate aliquid innuere conatus esset, videlicet *ex quo primùm mea I. Adversaria in illam Urbem allata sunt*, res illas *in suum dumtaxat usum adnotavisse. Eas animadversiones cum ita scripsisset, nunquam deinde amplius inspexisse. Pluribus exinde annis elapsis, —— ne relectas quidem*, Genevam *misisse*. Quae tamen quam vera

ra

ra ſint, cum alia commonſtrare poſſint, quae nunc praetereo,
tum illa demonſtrant, quod in ejus Animadverſionibus ſemel atque
iterum (*a*) de Terraneo, ut jam mortuo, verba fiunt, qui anno
ſaltem 1714. adhuc vivebat (*b*): quod *poſtquam* illa *cuncta jam
ſcripſerat* de Veſica urinaria quae in ejus Epiſtola leguntur *die* 1.
Novembr. ann. 1715. ad Praecl. Mangetum data, & ab hoc ſui
Theatri Tomo I. edita, *inviſa adhuc* ſibi eſſe teſtabatur (*c*) ea *Ad-
verſarior.* I. *folia*, atque adeo illam ipſam paginam (*d*), in qua
de Linguae Foramine ea ſcripſeram quae in ejus Animadverſioni-
bus (*e*) carpuntur; quòd in his diſerte ſcribitur (*f*): ***Sed haec
omnia evidentius demonſtrantur*** (***in ſuum*** videlicet ***dumtaxat uſum***
haec, atque alia ejusdemmodi ***adnotabat!*** illudque praeſertim
quod in alia Animadverſione eſt (*g*): ***praeſtat jam noſtras hujus
anni ſuper hâc re obſervationes quâdam etiam extenſione evulga-
re.) Sed haec omnia evidentiùs demonſtrantur per nuperrimè evul-
gatam Diſſertationem Epiſtolicam, cui titulus „ Ductus Lachry-
males Novi.*** „ eam autem Diſſertationem evulgavit vergente A.
1715. Ex hiſce igitur cunctis praeclare conſtat, quo demum tem-
pore aut *ſcriptae*, aut certe auctae, non modo ***inſpectae***, & ***re-
lectae***, fuerint illae Animadverſiones, A. 1716. editae. Si autem
eo quod indico, tempore quo maxime amicitia noſtra vigebat,
quartum jam ſupra triceſimum agebat annum; quis locus *juvenili
tunc* nimiae *hilaritati* in eo praeſertim homine eſſe poterat qui ſibi
nunc *in anatomicis diſſectionibus*, *atque anatomicorum librorum* 1019
lectionibus jam prope conſenuiſſe videatur? Vel ſi ſua nihil aliud
quam *lepida verba* eſſe contendit, *juvenili tunc hilaritati* condo-
nanda; cur non eadem mecum indulgentia utitur, quem prae ſe
adeo putat juniorem, quod anno inſequenti tum eundem fere agens
annum, tum provocatus, quod *fatetur*, II. & III. Adverſaria
conſcripſerim?

106 At qui ſibi parcit, triſtem mecum ſeveriſſimi Patrui perſo-
nam induit. Mea verba, ſi ipſum audiamus, ***indecentes*** ſunt ***re-
rum***, ***atque verborum translationes***, indecentia, inquam, ***inter*** 1131
maturos, ***honeſtos***, ***atque in dignitate*** (utcunque, tandem ali-
quando) ***repoſitos Viros ſcenica Dicta***, —— ***offenſiones***, ***atque
ni-***

(*a*) Vid. Mangeti Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32. (*b*) Vid. A-
nel Suite & caet. pag. 226. (*c*) Pag. 421, (*d*) 4. I Edit. Adverſ. I.
(*e*) Theatr. cit. Tom. II. pag. 436. (*f*) Ibid. pag. 379. (*g*) I-
bid. pag. 174.

1132 *nimis absona dicteria*, — *sonora convicia*, — asperrima *dicteria* — *cum quibus* nullo videlicet modo *aequiparandae illae sint adhibitae a se loquendi formulae*, sive *lepidum* illud *unum*, *aut alterum verbum ex quadam juvenilis tunc animi hilaritate.* Miserum me, qui obstrictam Lancisio fidem, quamvis post ejusmodi alterius facta solutum, liberumque me censeam, servare tamen quoad possim, vehementer velim, neque eas formulas proferre, quas nunquam me spopondi commemoraturum; miserum, inquam, me, si illae Animadversiones non extarent, aut quibus me *formulis* potissimum provocatum esse, censuerim, non aliqua ex parte intelligerent omnes, tum ex pene ultimo versu meae in II. *Adversaria* Praefationis, tum ex Responsionis ad Lancisium meae, quam *Adversariis* IV. praefixi, capite secundo, & tertio! Usque adeo, sine ulla prorsus causa, ab eo qui mihi se amicissimum profiteretur, repente provocatus, quid demum continuo in II. & III. *Adversariis* reposui, quod ex aequo illis omnibus *formulis* responderet? Quatuor quae sibi gravissima visa sunt, selegit Provocator ipse specimina, quorum tamen num ullum sit quod mores, hoc est voluntatem ipsius aperte laedat, tu pro Tua eximia in ejusmodi judiciis Prudentia, satis vides, praesertim cum primum ubi ipse indicat, non inveniatur; ubi ubi autem sit, non unam habeat interpretationem; alterum, hoc est *Archipoetam* non ipsum quidem esse dixerim, sed eas *locutiones Poetam magis*, *vel potius Archipoetam quam Anatomicum decere;* tertium in ipsum dictum esse, convincere nemo possit; quartum denique *non meo*, *sed amicorum judicio fuisse positum*, sic ab omnibus *intelligatur*, ut ita *intelligi*, sine ulla dubitatione confirmare ego quoque potuerim, *confiteri* autem; qua satis impropria *formula* Provocator nunc utitur; neque potuerim, neque debuerim, neque adeo unquam voluerim. Quae cum ita sint; idem *confidenter* admodum, qua satis propria hic formula utitur, profecto scribit: *Quale de hoc mordaci acerbissimoque stilo apud Transalpinas sapientissimas Academias, totque exteros prudentissimos, doctissimos Viros judicium fore putabimus? Num istis in hoc decantata illa per omnes aetates Italorum scriptorum gravitas, num moderatio, num saltem publica utilitas elucebit?* Verum enimvero (*h*)

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?

Scilicet sapientissimi illi Viri ignorant, quae nos pueri ex Terentii Prologis edidicimus (*i*) — *si-*

(*h*) Juven. Sat. 2. (*i*) Eunuch.

—— ſiquis eſt, qui dictum in ſe inclementius
Exiſtimavit eſſe, ſic exiſtimet,
Reſponſum, non dictum eſſe, quia laeſit prior. ——
(k) *Hic reſpondere voluit, non laceſſere.*
Benedictis ſi certaſſet, audiſſet bene.
Quod ab illo allatum eſt, ſibi id eſſe rellatum putet.

At benedictis, inquit, certavi, cum *quibus locis de me amplius conqueritur Cenſor, his ſane plures ingenuè laudes eidem intexerim.* Quid aliud hoc eſt, niſi eidem homini ſiniſtra blandiri, cum dextera vulnus infligas, & deinde ob blanditias illas contendere, ne inflicti vulneris dolorem oſtendat, eidemque ne medeatur? Imo vero, ſi vir ſit, non modo *ingenuas* ejusmodi blanditias non credet, ſed hoc magis conqueretur, quod ſibi quaſi puero per blanditias praeterea imponere, & fucum facere impune ſperaveris. Quid autem minus ferendum eſſet, quam ſi qui ſic vulnus inflixiſſet, quereretur ipſe, quod blanditiis ſuis non ſatis grate reſponſum eſſet? Non in eo reponendus eſſet

—— hominum numero, qui ita putant
Sibi fieri injuriam, ultro ſi quam fecere ipſi, expoſtulant
Et ultro accuſant? (l)

Hoc vero ipſum eſt, quod ſupra alio in loco facere Provocator non veretur, mihi propterea minus *grati animi*, ſi Diis placet, 988
notam imponens, quod in eodem *Theatro*, ſuis tum ingenioli mei laudibus, tum in meam fidem, & veracitatem vulneribus unà propoſitis, de horum potius juſta medicina ſollicitus, quàm illarum memor fuerim, quaſi hae, ut pauló ante oſtenſum eſt, non mihi potius augere dolorem debuiſſent, & certo tamen in loco (*m*) illi de qua loquitur, Diſſertationi reſpondente, ego quoque *Ingenium* ejus *libenter* non *agnoviſſem.* Utinam tam in me alia vigerent, ſi qua ſunt, bona, quam gratus, candidus atque pacificus, natura, & inſtitutione animus profecto viget. Nam ſi non hunc, quid in me aliud ament tot, & tam clari tum apud nos, tum apud exteros Viri, quorum conſtantiſſimis amicitiis ornor, certe non video. Alia enim omnia quae pro ſuo erga me amore tribuunt, fortaſſe cupio magis, quam habeo; grati autem, candidi, & lenis animi laudem facilè agnoſco. Hanc unam de multis probo, quae pro incredibili eorum erga me benevolentia congeſtae in me ſunt ſive ſolutâ

(k) Phorm. (l) Terent. Adelph. (m) Adv. III. pag. 97.

lutâ oratione, a Cl. Collega meo Jo. Bapt. Vulpio (*n*), sive in elegantissima carmina constrictâ, a Praestantissimo Viro. qui scientiarum Academiae Bononiensi a secretis merito est, Francisco Zanotto (*o*), cujus Elegias aliquot, *quas ipsum Catullum scripsisse non puderet*, hìc nuper cum suorum laudatissimorum Carminum libris edidit Vir Praecl. Jo. Antonius Vulpius.

107 Sed quoniam Provocator quid *de meo* potissimum *mordaci*, sic enim ipse ait, *acerbissimoque stilo Transalpinae sapientissimae Academiae, totque exteri prudentissimi, doctissimi Viri judicium* ferant, tantopere scire avet; miror, non ipsum attendisse, neminem unquam, quod sciam, vel apud Exteros, de meo stylo conquestum esse, imo apud eos quoque praeclara de hujus *candore*, & *modestia* extare testimonia: de quibus duo novissima dumtaxat seligam, alterum Gravissimorum Virorum, a quibus Lipsiae *Eruditorum Acta* conscribuntur, alterum Cel. Viri Georgii Danielis Coschwitzii in Alma Fridericiana Halensi Academia Prof. Publ. ordin. & Potentiss. Poruss. Regis, Physici Meritissimi. Hic enim quod nobilem Dissertationem suam, quae *Ductus salivalis Novus* inscribitur, mihi etiam, nunquam antea officiis ullis, aut epistolis noto, pro eximia ejus Humanitate dicatam esse voluerit, hanc caussam edidit, ex qua ipse, ut ex aliis quoque mox necessario a me proferendis, aut indicandis de me locis, nihil nisi quod ad meos attinet mores, agnosco, reliqua ut magno & perliberali Laudantium animo paria esse, video; sic mea esse fateor mediocritate longe majora. Ita igitur Vir Praeclarissimus: *Te denique quod publice compellem, inter Anatomicos nostri aevi summe Morgagne haud mireris: tanta enim apud me Nominis Tui ab eo quo tempore Adversaria tua Anatomica cognita mihi fuere, fuit, & manet aestimatio ut excusationis ob temeritatem meam abs Te expetendae fundamentum in Magne Tui Nominis aestimatione TUOQUE CANDORE E SCRIPTIS TUIS elegantissimis UBIQUE ELUCENTE, reponam.* Nobilissimi autem Doctissimique Lipsienses de mea in Serenum Samonicum Epistola sic perbenignè loquuntur (*p*): *In hac judicium suum justus rerum aestimator interponit de editionibus* pluribus, *& quid in singulis vel probandum censeat, vel improbandum, INGENUE MODESTEQUE enuntiat*, & pau-

(*n*) In Epist. Dedic. Celsi. (*o*) Eleg. 5. & 6. (*p*) A. 1724. M. Jul.

paulo post: *UBIQUE autem MODESTIÆ ita litat; ut dubites, utra viri virtus major sit, MODESTIA, an eruditio.* sed de ipsis II. & III. *Adversariis* cum Provocatoris Animadversionibus, ut par est, collatis, *Transalpinorum* judicia attendamus. Et primum iidem Prudentissimi Viri Lipsienses cum quae nunquam antea edita Cl. Mangetus Theatro Anatomico inseruisset suo, & in his caetera Provocatoris scripta diligenter commemorarent (*q*), nullam hujus in me Animadversionum mentionem injecerunt. Contra, de illis singulis *Adversariis* meis non modo singulas, easque praeclaras relationes habuerunt, sed (*r*) me *temerè lacessitum*, & *optime* tamen *de publico mereri pergere* in iis *Adversariis*, pronunciaverunt. Insuper cum in IV. *Adversariis* recensendis, scripserunt (*s*), haec me *temperatiori stylo cum reliquis* edidisse, *quod Blancus celeberrimi Lancisii —— interpositione post ingenuam culpae confessionem ex Praefatione Vulpii quatuorque Epistolis praepositis mihi videatur reconciliatus;* profecto neque *temperatum* II. & III. *Adversariorum stylum* fuisse, negaverunt, & cur non aeque temperatus esse debuerit, praeclarissime judicaverunt. Certe Provocatoris cum *ingenuam culpae confessionem* dixere; non *lepidum unum, aut alterum verbum*, vel *quandam juvenilem tunc animi hilaritatem* designaverunt, imo infra aperte declaraverunt, meam illam *Tabulam* III. *INIQUIUS sugillatam pomum eridos praebuisse.* Et cum haec tam luculenta de utriusque stylo testimonia Virorum inter Transalpinos spectatissimorum extarent; Provocator tamen *Transalpinarum sapientissimarum Academiarum*, & *exterorum prudentissimorum, doctissimorum Virorum judicium*, quasi secundum se esset, memorare non dubitavit! Verùm aliorum, credo, judiciis nititur, quorum nullum tamen pro se, aut adversus me ab ipso adhuc proferri video, nisi forte Prudentissimi, ejusdemque Doctissimi inter exteros Anatomicos Viri, Heisteri sententiam sibi propitiam esse, putaret. Sed haec hisce gravissimis verbis concepta est (*t*): *Bianchus in Mangeti Theatro Anatomico Morgagnum ACRITER AGGRESSUS EST.* En *lepidum* illud *unum, aut alterum verbum;* en illam *quandam juvenilis tunc animi hilaritatem; Morgagnum*, inquit, *acriter aggressus est, valvulam coli negavit, atque simul novos vesicae musculos ibidem delineavit.* Mor-

(*q*) A. 1717. M. Maji. (*r*) Suppl. Tom. 7. Sect. 5. (*s*) A. 1720. M. Mart. (*t*) Progr. de Invent. Anat.

Morgagnus autem quid tum fecit ? *Haec vero omnia* (pergit judicium ferre Heisterus) *a Morgagno in Adversariis suis examinantur , atque excutiuntur.* Num *mordaci acerbissimoque stilo ?* Nihil ejusmodi ? Num *acriter ?* Ne id quidem. Quid ergo ? Cum alia in Editione (*u*) Vir Gravissimus eandem hanc iisdem verbis sententiam posuerit ; ultima dumtaxat sic leguntur : *quae vero omnia a Morgagno in Adversariis suis nervose refutantur.* sed cur ille *acriter ;* hic tantum *nervose ?* Nimirum quia ille *aggressus est ;* hic *refutavit.* Cur ille *iniquius* dicitur *sugilasse ;* hinc *temperato stilo* non negatur scripsisse , imo scripsisse dicitur *candore ubique elucente ?* Videlicet quia ille *culpam* admiserat , & *pomum Eridos praebuerat ;* hic autem *temere lacessitus* fuerat. Norunt enim Doctissimi Viri , quid natura doceat , quid Prudentissimus Princeps Vespasianus pronunciaverit (*x*) : *Non oportere maledici —— remaledici civile fasque esse.* Esse igitur in his quoque rebus (*y*)

Duo cum idem faciunt , saepe ut possis dicere ,
Hoc licet impune facere huic , illi non licet :
Non quod dissimilis res sit , sed quod qui facit.

Imo (*z*) *ut in seminibus est causa arborum , & stirpium ,* sic acris , si est , defensionis meae in *acri agressione* causa fuit , ut *omnia denique , si recte ratiocinemur , uni* debeamus *accepta referre* Provocatori. Atenim mihi quoque *acerbus* , ut dictitat , *stylus* fuit. Fuerit fortasse , quando ita vult , fuerit ; sed certe in refellendo , non in provocando fuit ; (*a*)

sed hic stylus haud petet ultro
Quenquam animantem : & me veluti custodiet ensis
Vagina tectus : quem cur distringere coner
Tutus ab infestis mucronibus ? o pater , & rex
Jupiter , ut pereat positum rubigine telum :
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis , at ille
Qui me commôrit (melius non tangere clamo)
Flebit.

Quod si haec Flaccus sine *italicae gravitatis* , & *moderationis* nota edixit , nec sine *publica utilitate* etiam fecit ; siquidem (*b*) —— *avidos vicinum funus ut aegros*

Exa-

(*u*) In 4°. (*x*) Sueton. l. 8. c. 9. (*y*) Terent. Adelph. (*z*) Ex Cic. Phil. 2. (*a*) Horat. Serm. l. 2. S. 1. (*b*) Id. l. 1. S. 4.

Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit,
Sic teneros animos aliena opprobria saepe
Absterrent vitiis;

quid *lepidorum verborum*, & *juvenilis hilaritatis* Patronus, novus repente Cato nobis efficitur, & a *decantata illa per omnes aetates Italorum scriptorum gravitate, moderatione, publica* demum *utilitate* idcirco defecisse me, indicat, quod mea sponte lenis in alios, necessario severus in ipsum fuerim? quasi vero non omnis aetas Italos etiam scriptores vidisset eo severius qui provocaverat, refellentes, quo graviores ipsi erant, quo in reliquos moderatiores, quo publicae utilitatis cupidiores. Quod si quia me sic ut par erat defendi, idcirco dedecorasse Italorum scriptorum opinionem, & publicae obfuisse utilitati, vel apud nostros, vel apud exteros censendus sum; quid ergo est, quod post illa emissa *Adversaria*, major in me Prudentissimi Principis Liberalitas, major tum nostrae, tum Exterarum Nationum erga me benignitas, & favor extitit? Non est opus quae nota sunt omnibus, commemorare, neque vero pudoris mei est omnia recensere. Tamen cum hic locus sit non gloriolae aucupandae, sed contumeliae repellendae, coactus faciam, quod & paulo ante facere debui, ut nonnullos de tot erga me benignissimis Transalpinis saltem nominem, quorum judicio, mea neque Italiae decori, neque publicae utilitati obfuisse *Adversaria* constet. Consummatissimi apud Amstelodamenses Professoris Ruyschii *Adversaria Prima*, Eximii in Lugdunensi apud Batavos Academia Medici Boerhaavii *Institutiones*, & ad Ruyschium *Epistola*, Praestantissimi jampridem in Altorfino, nunc in Helmstadiensi Lyceo Magistri, Heisteri *Compendium*, Illustris in Parisiensi Regia scientiarum Academia Anatomici Winslowii non una *Commentaria*, Amplissimi Caesareae N. C. Academiae Praesidis Schröckii *Observatio L. Cent. VIII.*, Nobilissimi Halae Magdeburgicae Professoris, & Regii Consiliarii Friderici Hoffmanni *Medicina Rationalis*, Praeclarissimi apud Wittenbergenses Professoris Abr. Vateri *Dissertatio de Ductu Salivali*, Celeberrimi ex Regio Londinensium Medicorum Collegio Viri Richardi Mead ad magnificentissime editam, Cowperi Myotomiam (quam haec dum scriberem, a Munificentia accepi Viri summi Aloysii Ferd. Com. Marsilii) *de motu Musculorum Introductio* inspiciantur, praesertim vero Regiae Scient. societatis Anglicae humanissimum de me judicium spectetur; & tum denique quid de meis *Adversariis* quae certe omnia apud Lugdunobatavos recusa sunt, *Transalpinae*

ſapientiſſimae Academiae, *totque exteri prudentiſſimi*, *doctiſſimi Viri judicium* tulerint, exiſtimetur.

108 Verum haec omnia ita, an ſecus ſe habeant, quid tandem attinet diſputare, quando electus ab ipſo Provocatore *pleniſſima cum autoritate Arbiter*, ſapientiſſimus Vir Lanciſius tantum abeſt, ut *moderationem* in II. & III. *Adverſariis* non eſſe a me ſervatam cenſuerit; *juſtas* adhuc mihi ſupereſſe *Apologiae ſeverioris cauſas*, ideoque mihi publicè ſatis adhuc faciendum eſſe, ut ſupra vidimus, judicavit, & ita quidem ſatisfaciendum, ut ex vulganda Provocatoris Epiſtola omnis de ipſius provocationis genere, de meae refutationis moderatione ambiguitas, omnis de Exterorum judicio ſermo tolleretur. Nam cum ad Ampliſſimum Praeſulem, impetrandae a me pacis cauſa, Provocator ultro confugiſſet Epiſtola primum italicè ſcriptâ die 12. Junii. 1718. in qua cum alia quae Lanciſius minime tulit, tum haec ponebantur: I. *per avere jo nelle mie animadverſioni uſate eſpreſſioni*, *a lui*, *dirò coſi*, *non dovute.* —— II: *e non ſembra a VS. Illma che il Sigr. Morgagni ſiaſi preſa una abbondante ſoddisfazione*, *e direi anche*, *eccedente?* —— III. *Coſi non avranno gli Stranieri di che deridere*, *o condannare nelle noſtre Conteſe*; Lanciſius eâdem italicâ Epiſtola jam conſtitutus *Arbitro autorevoliſſimo*, litteris pariter italicis ad Provocatorem datis die 9. Jul. 1718. quarum initium eſt: *Ha VS. Eccma & caet.* hunc ita monuit: I. *queſto* ,, *dirò così* ,, *và levato affatto*, *perche diſtrugge tutta la ſoddisfazione*; & infra: *ella hà da deteſtare con ſenſi chiari*, *e non punto ambigui.* Certe *lepidum unum aut alterum verbum* oportere *deteſtari*, nunquam dixiſſet. II: *io toglierei quell'* ,, *eccedente* ,, *ſe vogliamo l'aggiuſtamento*: & ſupra: *il riſpondere con aſprezza a chi vi tratta ſenza dolcezza*, *è accordato inſin da libri ſacri*, *non che da Veſpaſiano.* III. *Andrebbe parimente traſandato quel luogo* ,, *così non avranno gli ſtranieri & caet.* ,, *perche vitorna ad alterare gli animi loro.* Haec diſerte praeſcribebat Arbiter, haec aperte monebat. Haec in vulganda Epiſtola Provocator, ut mihi ſecundum Arbitri judicium ſatisfaceret obſervare debuit, & reapſe cum eandem latine redditam Idibus Octobris 1718. ad Lanciſium remiſit, certe obſervavit. Haec ipſa nunc, ut ſupra vidimus, minime obſervat. Quid faceret Ampliſſimus Arbiter, idemque Honeſtiſſimus pacis ſequeſter, ſi viveret, non eſt obſcurum, cum ex inexpectata qua ſua Provocator monita excepit, mora, & tergiverſatione, caeteriſque tricis, de quibus poſtea dicemus, quaſi haec

haec quae nunc acciderunt, animo praesentiret, in meis manibus esse voluerit & Provocatoris autographa, & exempla suarum ad eum litterarum, quaecunque tum eo tempore ad suam mihi probandam fidem, ac sinceram agendi rationem, tum olim, si haec quae Vir Prudentissimus jam tunc vereri videbatur, acciderent, ad Provocatorem undique convincendum magis idonea existimavit. Iis in praesentia utor, Tibi atque omnibus, quotiescunque oporterit, ostendendis, & facile ab omnibus quicunque aut cum Provocatore, aut cum Arbitro litterarum commercium habuerint, pro legitimis sine ulla dubitatione continuo agnoscendis. Quod si Provocator novisset; fortasse aliquanto cautior fuisset in iis scribendis, quae protinus examinabimus.

109 Nam quasi suas in me *formulas* non jure, & merito, neque ita censente Arbitro, detestari debuisset, sed ex animi liberalitate, sed Amplissimo atque Amicissimo Viro rogante, atque adeo deprecante, ut huic gratum faceret, damnare voluisset; Lectoribus haec narrare non dubitat: se illas *formulas, ita avente, ac depre-* 1132
cante amplissimo illo Viro piae recordationis amicissimo Lancisio (cui nempe, veluti qui super se, suamque omnem voluntatem perpetuùm valuit, nihil unquam renuere potuisset) per epistolam publici juris redditam, omnibus, ut ille jussit, atque jubere potuit, mansuetioribus, & amicioribus sensis cumulatam, generoso, atque incredibili penè modo condemnavisse. Non est satis. Attende quae addat, & quid moliatur. *Namque ut comperta,* inquit, *sit omnibus mea illa scribenda Epistola* (II. *ad initia Adv. Anat.* IV.) *erga gravissimi Praesulis vota observantia, animique mei liberalitas, & tanta profecto, ut meliùs hanc fore ab Adversariis nostris remunerandam toto corde censuissem* (de quo videbimus postea) *liceat obiter innuere, quibus hanc a me Epistolae formam efflagitaverit Lancisius, & quibus eâ, tandem post longum elapsum tempus, plurimosque Epistolarum itus, ac reditus, a me obtentâ, plauserit ille sibi, mihique voluptatis suae, gratique animi argumentum protulerit. Ita igitur ad me rogans, de Epistola scribebat Lancisius ,,Caro Signore Dr. Bianchi fà d'uopo devolvere qual- ,,che cosa al giudizio ancor mio & caet. VS.. se si arrende a que- ,,sta condescendenza, consola me & caet. Ella dunque si degni dar- ,,mi questa consolazione & caet. Aspetto una breve risposta di reci- ,,proca quiete, e contento: Me la dia per obbligarmi sempre più, ,,& caet.,, Acceptâ verò aliquando nostrâ illâ Epistolâ* (quae 1133
an proprie nuncupata *Confessio* sit, infra videbimus) *suam statim*

laetitiam ornatissimus Lancisius datis ad me latinis his litteris significabat. „*Viro Doctissimo & caet. Maximam, Clarissime Bianchi,* „*ex novissimis tuis litteris VI. Kal. Aprilis ad me datis voluptatem* „*cepi, quod quem speraram, atque optaram, nuncium attulerint,* „*scilicet Te in meam tandem sententiam venisse: quâ dispensiones* „*omnes inter litteratos Viros, praesertim verò amicos, penitus abigendas* „*esse arbitrabar. & caet. quare tibi, Vir optime, vehementer* „*gratulor, mihique gaudeo, quod meis consiliis adductus cum* „*Praestantissimo Morgagnio, prioribus scriptis tuis offenso, posterioribus* „*tuis erga illum observantiam testantibus, pristinam amicitiam* „*redintegrare studueris. & caet.*„ Incipiamus, quaeso, ab his latinis Lancisii Litteris, quibus hunc Provocator ait suam *statim* laetitiam ob acceptam illam, ut dicit, Epistolam significavisse. Quo die, obsecro, datae sunt? Non apparet dies. At quo anno? Ne is quidem. Illae vero aliae italicè scriptae *rogantes*, atque adeo *deprecantes*, illamque, ut ait, Epistolam *efflagitantes*, quo tandem tempore missae sunt? Harum quoque tempus siletur. Quid, si hae missae fuissent *die* XI. *Martii* 1719. illae vero latinae *ipso Sabbato Sancto VIII. Idus Aprilis MDCCXIX.* ut nos luculenter omnibus qui velint apud nos inspicere quae Lancisius ad nos scripsit, & quae litterarum exempla misit, ostendere continuò possumus? Num ad illam quam ait, Epistolam pertinerent, quae jam sic emendata ut a nobis edita est, ad Lancisium missa fuerat; quod supra etiam diximus, & ipsa ostendit; *Id. Octobris* 1718? Certe nullo modo. Quî enim posset Lancisius pro nobis *efflagitare* id quod anno superiore ante menses ferme quinque acceperat, & ad nos sic omnino edendum, continuo tunc miserat? Provocatorem sane paulo magis oportebat esse memorem. Nam istae ipsae quas producit, laetabundae Lancisii litterae, si non in fine, unde illud quo scriptae sunt, tempus ademptum est, at certe ipso initio diserte significant omnibus, eam voluptatem ab Lancisio captam esse *ex novissimis* Provocatoris *litteris VI. Kal. Aprilis ad se datis;* non igitur ex ea Epistola quae *Id. Octobris* data fuerat. Quid ergo est? Nempe istae ambae quas producit, Lancisii Litterae ad longe aliam rem, ad longe aliam Epistolam pertinent, de qua infra dicam, ubi ostendero, ut non eas de quibus in istis litteris, sic nullas Lancisii preces ad justam illam obtinendam vulgatae a nobis Epistolae emendationem intercedere debuisse.

110 Ex quo enim a Provocatore die 12. Jun. 1718. ultro ad se *confugiente* illam, ut supra ostendimus, multiplici emendatione dignam

dignam Epistolam Lancisius acceperat, ad *Idus* usque *Octobris* ejusd. anni 1718. quo tempore emendatam recepit, rescripsit primum die 9. Julii anni ejusdem tum illa tria quae supra retulimus monita, tum haec quoque: *dicendole apertamente, che* —— *a volere una vera pace, e ritornare all'antica litteraria amorevole corrispondenza, bisogna nella discolpa non stare attaccato a certe parole, e non porre alcune voci, che distruggogno tutto L'aggiustamento:* & infra: ,, *Illos ferre non possum* ,, *dice pur bene Cicerone* ,, *qui* ,, *dum se pacem velle simulant, acta defendunt*: ,, & paulo post: *Il confessare i propri falli non è vergogna è prudenza.* In his ergo litteris haec quidem invenio, quae monentis, an deprecantis sint, patet: verba autem *rogo*, aut *deprecor* omnino non invenio. Et sane cur eum qui ad se ultro confugisset, seque Arbitrum constituisset, rogaret, nulla nisi forte humanitatis, & ejus qui ad se confugisset, utilitatis causa erat. Ad has autem litteras cum respondisset ille die 26. Augusti 1718. Epistolà quae incipit: *Per la maggior & caet.* qua se esse, & fore in Monentis arbitrio *costantissime* confirmavit his verbis quibus Epistolam conclusit suam: *Monsignore: Intiera le replico la mia in ogni modo constantissima sommissione, e tutto nel saggio di lei arbitrio L'onor mio depongo;* post haec profecto non video, qui locus amplius Lancisii precibus esse debuerit. Hae igitur fuerunt Lancisii *deprecationes* illae, *efflagitationes rogationes*, hi *plurimi* illi *Epistolarum itus, ac reditus*, haec illa tanta, & tam *generosa*, *atque incredibilis* Provocatoris erga nos provocatos *animi liberalitas!* Quam certe non intelligo quomodo cum tot illis *deprecationibus*, *& efflagitationibus*, cum *plurimis* illis *Epistolis*, cum illo *tandem longo elapso tempore* componi & conciliari posse, putet. Sane intercessit aliquod tempus priusquam ipse ad Arbitri a se rogati sincera monita rescriberet. Sane in Epistola, *Id. Octobris* tandem missa, quaedam reiicta sunt, connivente Lancisio, *dura*, & parum caeteris *consonantia.* Num illud *generosam, atque incredibilem animi liberalitatem;* num haec, *omnia mansuetiora, & amiciora sensa* revera ostendunt? Quanto aliter ego, qui etsi dare operam omnino debui in mea, quae unà edita fuit, Epistola, ne illa viderer aut non intelligere, aut comprobare; tamen *confessionem* Provocatoris *vel ut ipsi gratum facerem, vel ut naturae ingenioque meo indulgerem, vel ut Lancisio, quod caput erat, Amplissimo, & de me egregie merito Viro obsequerer* (quamvis adeo provocatus; neque adhuc sigillatim provocationibus a me repulsis; magno insuper mihi in mutandis

reliquis *Adversariis* impendente labore) certe *promte ac libenter accepi.* Meaque illa ipsa Epistola usque adeo tota Lancisio placuit, ut continuo ad me rescribens die 5. Nov. 1718. eas litteras, quibus initium est: *Per farle & caet.* eam & vocaverit, & judicaverit, *gentile*, imo ad Provocatorem ipsum scribens illas quae latine unà editae sunt, litteras, *humanissime* in ea me egisse, pronunciaverit, neque unquam, suo quidem judicio (id quod infra in loco meminisse te velim) in ea mutandum, nedum emendandum censuerit quidquam. Quod autem de ea Epistola sensit, multo nunc magis, si viveret, ac legere hunc posset locum, de me sentiret, qui etsi alii eas quae nunquam fuerunt, illius *efflagitationes*, & *deprecationes* productis litteris huc minime pertinentibus jactare voluerint, ipse contra qui ejusdem Lancisii epistolas huc maxime spectantes, & sive non vulgares efflagitationes, sive summam erga Provocatorem commiserationem exprimentes producere vicissim possem, non faciam tamen, sed apud me premam, & ne illis quidem ad hoc utar quae ante IV. Adversaria editae sunt. Omnino enim sic intelligo, atque ita sentio, qui *generosae animi liberalitatis* laudem cupiat, nihil ei minus convenire quàm pervicaciam & tergiversationem suam in liberalibus, nedum in justis actionibus edendis jactare. Tum ab iis qui utriusque nostrûm animum velint recte internoscere, atque uter pacis studiosior ac cupidior fuerit, intelligere, nihil est quod malim spectari, quam Provocatorem ad injurias Amico inferendas ultrò decurrisse, Provocatum ad repellendas *prope invitum*, *coactumque* ab sapientibus Amicis, descendisse: rursusque Provocatorem cum de satis faciendo ageretur, tardum se & pertinacem tum hic jactare, tum alibi etiam scribere:
1079 *quod voluit Lancisius, & se TANDEM voluisse;* Provocatum autem delatam *tandem* satisfactionem *promptè ac libenter accepisse.* Uter est, in quem conveniat illud Terentii (*a*):

hic ubi opus est,
Non verentur: illic, ubi nihil opus est, ibi verentur?

Et hic tardam suam, neque omnino castigatam, satisfactionem *melius fore ab Adversariis suis remunerandam toto corde censuisset?* Num continuo? an postea? si postea, in ipsisque ultimis *Adversariis*; quid de his statuerit Arbiter, supra ostensum est, illudque praeterea hic addi potest, quod idem Arbiter die 22. julii 1719. ad nos scripsit iis litteris quarum initium est: *L'altra sera & caet.* Sic

(*a*) Andr.

Sic enim ait: *Mi ſono avveduto, ch'ella uſa ogni poſſibile dolcezza nel ribattere le cenſure del Sig.r Bianchi, e ſingolarmente ove ragiona delle glandole ſebacee, e delle mammelle. Certo, che a quel Profeſſore, durando la temperie di mente, con la quale ſi era determinato di volere pacificamente vivere ſeco in avvenire, non potrà, che ringraziare lei del tratto civile, che uſa con lui.* Si verò continuò, atque adeo in illa noſtra quae unà edita eſt, Epiſtola *ſe melius fore remunerandum*, cenſuit; videat ne ſperarit id quod ſua non ſatis caſtigata Epiſtola, meo ſalvo honore, haud permittebat. Nam certe & Lanciſius meam, ut ſupra dictum eſt, humanam, imo *humaniſſimam* indicavit, & ipſe probavi ex verbis, quae protuli, certè praecipue in ead. Epiſtola attendendis, quibus, ut ipſi etiam Provocatori *gratum facerem*, me ejus *confeſſionem promptè ac libenter accipere*, diſerte ſignificavi.

111 Verum in hoc ipſo ſibi invenire videtur quod nobis exprobret, atque adeo de quo conqueratur. Noſtram, inquit, Epiſtolam *multâ ovatione Cenſor noſter*,,*Confeſſionem*,,*ſaepius nuncupat.* Scilicet qui juſtum apparatumque triumphum ipſi remitterem ac condonarem, *ovationem*, credo quaerebam, atque aucupabar! Sed tamen non totam quidem ejus Epiſtolam, quae aliquot in locis a me penitus probari non poterat, ſed illam dumtaxat partem, qua culpam confitebatur ſuam, cum me *promptè ac libenter accipere*, nec parvi *facere* ſignificarem; quo minus quaeſito, quo magis proprio, quam *confeſſionis* vocabulo uterer? aut cum ſemel ſic appellaſſem, quomodo, ſi intelligi vellem, appellare aliter poſſem, non quidem *ſaepius*, ſed in uno aut altero loco, in quibus in non ita brevi Epiſtola eandem iterum oportuit deſignare? Quid ſi *deteſtationem* vocaviſſem? Sic enim Lanciſius jam die 25. Jun. 1718. ſcriptis ad me litteris hoc initio, *Avendo io ricevuto & caet.* indicaverat: *egli (il Sig.r Bianchi) conoſce, confeſſa, e deteſta il ſuo errore.* Certe cum ad me hujus emendatam Epiſtolam miſit, ſcriptis etiam italice litteris die 15. Oct. 1718. quarum initium: *Mando a VS. Illma & caet.* in ea eſſe dixit *la confeſſione del Sig.r Dr. Bianchi.* Num igitur ut Arbiter praeibat, non loquerer? At quomodo alii vocaverunt? Actorum quidem Lipſiae ſcriptores, ut ſupra vidimus, *culpae confeſſionem* vocavere. Num Viri Doctiſſimi, Prudentiſſimique improprie locuti ſunt? Quid? quod ipſe Provocator in ſua illa eadem Epiſtola ſatis praeivit mihi, haec diſerte conſcribens:. *Equidem fateor, juſtam illi eſſe cauſam, ob quam de me queratur: —— fateor, me illud aegerrime tuliſſe & caet.: ——*

Con-

Concedo, a me, quamvis, ut iterum fateor, id nolente, primum ipsum provocatum fuisse. Num *saepius* ego *confessionem* dixi, quam ipse *fateor?* Quod si illud ipsi vocabulum in mea Epistola usque adeo displicebat; cur de eo nunquam aliquid, quod sciam, ad Lancisium scripsit? Multo id mihi proclivius fuisset mutare, quam res alias quasdam, quae, ejus non mutata Epistola, mutari vix poterant, & quas tamen ut Lancisii non judicio quidem (hoc enim quod fuerit, ante ostendi, idque, ut meminisse velles, rogavi) sed novo desiderio obsequerer, quoad potui, omnes mutavi.

112 Unde autem hoc novum in Lancisio desiderium sit ortum, exponens, id quod supra pollicitus sum, praestabo, ut quo pertineant eae duae productae a Provocatore, Lancisii Epistolae, doceam. Meam ad se Responsionem ut *humanissimam* censuit, sic continuò Lancisius Novembri jam mense ad Provocatorem misit. Hic vero cum pristino more nihil diu ad Lancisium & Arbitrum, & Virum tali dignitate praeditum, mirantem atque aegre ferentem rescripsisset, tandem *die 19. Decembris* eam dedit epistolam, quae sic incipit: *Alle replicate preziosissime lettere & caet.* in qua illas de quibus modo indicatum est, mutationes cum justas fore, probare vellet, mirum esset omnibus, ea quae postea contigere non ignorantibus, animadvertere quo inter caetera argumento, ut certissimo, niteretur. Verum ego, ni graviùs (si tamen graviùs possum) ab ipso adhuc provocer; id semper silentio apud me premere constitui, ut illa pariter, quae circa ejusmodi praesertim tempora in certis quibusdam Lancisii litteris de ipso scripta penes me habeo. Ea dumtaxat quae ad praesentem rem pertinent, nec ipsi aeque aut obesse, aut displicere etiam possunt, indicabo. Lancisio igitur cum hanc novam de mutationibus molestiam ad hactenus tolleratam accedere viderem; non sum passus, ut id a me vehementius peteret, sed quamvis meis publicis solemnibus occupationibus distinerer, morem libenter gessi, & quoad potui, mutavi. Itaque ipse quid a me impetrasset, gravibus, & bene longis litteris, die 28. Januarii 1719. datis, Provocatori significavit, quibus hoc initium fecit: *Sono già corsi otto mesi, caro Sig$^{r.}$ D$^{r.}$ Bianchi, da che VS. Ecc$^{ma.}$ si compiacque scrivermi & caet.* In iis litteris cum sua, atque adeo aliorum multa judicia satis aperte exposuisset, ac praesertim quid inter me, & Provocatorem interesset, & qua ratione mea verba essent accipienda, diserte declarasset, rem jam confectam arbitrabatur; cum ecce tibi aliae a Provocatore longissimae ad ipsum litterae,

terae, quibus ejus auctoritati non acquiescens, novam adhuc flagitat mutationem. Enimvero Lancisius multo gravius ferre, & quorsum haec spectarent, praeclare intelligere. Attamen cum ego oblatam Amplissimo Viro molestiam ne tum quidem perpeti possem; eo descendi, ut rursus, quoad res sineret, eum Epistolae locum mutarem. Quam mutationem postremam cum accepisset, tunc denique eas italice ad Provocatorem, cujus rem egerat, litteras dedit, quarum ipse verba produxit, quasi a Lancisio de longe aliâ illâ re, jam ante plures menses confectâ, enixè rogante scripta essent, cum revera, siquis recte rem sciat atque perpendat, eum sibi maxime in rogando finem proposuisse intelligat, ut tandem aliquando nulla sibi amplius molestia ab eo qui ultro ad se *Arbitrum plenissima auctoritate*, confugisset, & pro quo tot egisset, crearetur, neve amplius cum omnium fastidio nodus in scirpo quaereretur. Hoc satis apparet ex eo quod de istis ipsis litteris suis ad me scripsit *die* XI. *Martii* 1719. hoc initio: *Che si hà da fare & cact.* Sic enim ait: *Io hò fatta una lettera mista di agro, e di dolce, e mandatala questa sera al Sig*r. *D*r. *Bianchi, e non dispero quel fine, che sarà migliore per lui, che per lei, che già trovasi con la sua fama in sicuro.* Ut mihi igitur satisfieret, non laborabat; nam res haec longo ante tempore confecta erat. Ne ullae amplius tricae excogitarentur, ut judicio suo meis de verbis staretur, ne quid contra promissa, aut novi fieret, ut omnes tandem, & ipse praesertim vexatissimus Arbiter, quiescere possemus, haec verò, haec volebat, haec, si aequum erat, illum ipsum qui ad se confugisset, rogabat. *Aspetto*, inquit, *una riposta di reciproca quiete, e contento.*

113 Sed Provocator, qui preces Amplissimi senis, & *dulcia* Epistolae verba edidit, cum alia quaedam omiserit, illa quoque verba omittere poterat: *Nè stimo giammai vero ciò, che da qualch'uno mi vien riferito, pensar ella di dar fuori le lettere famigliari, scrittele dal Signore D*re. *Morgagni*... Haec enim verba sic descripta, neque ad preces pertinent, & in animis legentium, ac in meis illis familiaribus litteris quid scriptum sit ignorantium, gravem quandam excitare suspicionem possunt, aliquid fortasse ejusmodi a me scriptum esse, cujusmodi in iis quas paulo ante a me premi litteris dixi, a Provocatore, aut de Provocatore scriptum est: quod videlicet si produceretur, mihi aut obesse aut displicere per se posset. Nihil vero istiusmodi est. Imo omnia ejusmodi

ſunt, ut ſi proferrentur, magis Provocatori, quam mihi apud ſapientes homines ſane obeſſent. Nam mea denique omnia crimina in iis litteris; ut ex ipſarum quae apud me ſervantur, exemplis intelligo; eo pertinent, quod in iis aliter atque in *Adverſariis* de Provocatore, aut de ſcriptis ejuſdem ſenſerim, & quod ipſi in controverſia quadam litteraria aliquid ex me ſciſcitanti, aperte, ut inter Amicos fieri par eſt, ea reſponderim, quorum ſi me poenituiſſet, eorum nullam, ne ſubobſcuram quidem, in *Adverſariis* mentionem feciſſem. Quod ſi aliter res ſe habet, in iiſque Epiſtolis quidpiam eſt, quod hic diſſimulem, & quod prolatum, nocere, aut diſplicere mihi poſſit; proferat; jam per me licet, ut alter alterius familiares omnes litteras edamus. In meis cunctis quidquid eſt, in lucem prolatum, ipſi profecto obeſſet, non mihi. Ego enim tantum amicitiae tribuebam, ut quae aliis ſubobſcure, ipſi aperte ſignificarem. Ille eodem ipſo tempore amicitiae tantum deerat, ut illas ſuas in me Animadverſiones appararet. Ego ut (*a*) *fere libenter homines id quod volunt, credunt*, mihi ab amicitia fucum fieri patiebar, ut quae reapſe in Amico bona non inerant, ea ineſſe, & laude digna eſſe, libenter putarem. Ille ex mea hac credulitate, & facilitate tantos ſibi ſpiritus, tantam fiduciam ſumebat, ut ſe poſſe Amico impune inſultare confideret, & ne illa quidem aequo animo mihi relinquere, quae noti, ignotique omnes ſemper conſtantiſſime tribuerunt, veri ſtudium, & fidem. Quid ergo erat cauſae, cur Lanciſius nollet, meas illas familiares litteras a Provocatore publicari? Primùm id ipſum, quod modo dictum eſt, ne quanto major meis ex litteris amicitiae vis appareret, tanto major culpa Provocatoris qui amicitiam laeſiſſet, agnoſceretur. Quid enim diceret? Hoc puto quod de Tullio quondam Antonius: Aliter de me iis in litteris ſentiebas. Ipſe vero quod Tullius (*b*) reponerem: *At ego non nego: teque in iſto ipſo convinco non inhumanitatis ſolum, ſed etiam* imprudentiae. *Quod enim verbum in iſtis litteris eſt non plenum humanitatis, officii, benevolentiae? omne autem crimen tuum eſt, quòd de te in his litteris non male exiſtimem: quod ſcribam tanquam ad* Amicum, *tanquam ad* doctum *virum, non tanquam ad* inimicum, *&* tot in erroribus deprehendendum. Deinde nolebat Lanciſius ut mihi viciſſim daretur cauſa, eaque juſtiſſima, familiares ad me Provocatoris litteras publicandi, quae (ne alia nunc di-
cam)

(*a*) Caeſar. de Bell. Gall. l. 3. (*b*) Phil. 2.

cam) mirum quantum ab ejus Animadversionibus discrepant. Quid enim, obsecro, causae est, cur modo nullas, nisi Lancisii, aut ad Lancisium pertinentes, familiares epistolas, imo ex his ipsis huc illud dumtaxat transcribam quod possit; si tu Vir Doctissime esse opus existimes; Lancisii ipsius honori tuendo satis esse? nimirum quòd nullas Provocator adhuc nisi familiares Lancisii litteras, ut me, & in me Lancisium sequestrem pacis offenderet, publicavit. Nam si publicasset meas; quid ego jure possem facere, & omnes intelligunt, & aperte Cicero significavit, haec addens (*c*): *At ego tuas litteras; etsi jure poteram, a te lacessitus; tamen non proferam.* Novissime etsi meae litterae nihil prorsus habeant, quod prohibeat, quo-minus, me annuente, vulgari possint; id ipsum tamen quod injussu meo, vulgarentur, ejusmodi esse, videbat Lancisius, ut etiamsi inter homines eâdem, aut quâdam aliâ sed certi & peculiaris generis offensione lacessitos ferri possit, inter alios tamen, nedum inter nuper reconciliatos, homines ferri non posset. Neque enim Eruditissimum Virum fugiebat, quid supra in Antonium nulla ejusmodi a se lacessitum offensione dixisset Cicero (*d*): *At etiam litteras, quas me sibi misisse diceret, recitavit homo & humanitatis expers, & vitae communis ignarus. Quis enim unquam, qui paullum modo, bonorum consuetudinem nosset, litteras ad se ab amico missas, offensione aliqua interposita, in medium protulit, palamque recitavit? Quid hoc est aliud, quàm tollere e vita vitae societatem? tollere amicorum colloquia absentium? quàm multa joca solent esse in epistolis, quae prolata si sint, inepta esse videantur? quam multa seria, neque tamen ullo modo divulganda?* Non, inquam, haec ignorabat Lancisius, imo quam aegre ferrentur, expertus erat. Sic enim in quadam Epistola cujus initium est: *Debbo rendere un'esatto conto a VS. Illma. di molte cose & caet.* de quodam cui cum ipse ignovisset, tanto magis necesse est ut ego sic ignoscam, ut ejus nomini hic parcam: *Il Sig^r. D^r. ..... è un Uomo caro. Mi stampò, come lei avrà veduto, una risposta sopra la .... senza farmene parola: ringrazio Dio, che per quanto hò poi scorto, non vi erano gran spropositi: ma un' Uomo può tolora in lettere famigliari non far tutte le necessarie riflessioni.*

114 Verum ut illa de meis familiaribus Epistolis Lancisii verba Provocator melius omisisset; sic illa recte posuit: *Per altro io credo,*

(*c*) Ibid. (*d*) Ibid.

credo che stampando VS.. le sue nuove Opere saprà contenersi nei termini di onesta civiltà, e di gravità degna d'un savio letterato. Istam autem alteram Lancisii Epistolam, laetitiae plenam, multo etiam rectiùs edidit. Nam cum ad priorem illam italicam Provocator ita respondisset, ut ejus se auctoritati, & consiliis acquiescere profiteretur, atque ea quae modo dicta sunt, non tantum se observaturum, neque passurum unquam, ut sibi quidquam excideret, quod nos sincerè constanterque in gratiam restitutos non esse, suspicionem facere posset, verum insuper scripta sua apologetica, si Lancisio placeret, nunquam editurum polliceretur, haec autem omnia amplissimis verbis, & Lancisii vota ac spem superantibus complecteretur, ut se sibi satisfacere negaret, ni plusquam ille optasset, re praestitisset, ut mecum certare officiis studere se, confirmaret, ut gratissimum sibi fore diceret, si quae tunc officiosè de me scriberet, mihi ipse nunciare vellet; quid multis opus est? Senex optimus, antiqua fide, qui ex sua natura caeteros fingeret, his tunc verbis, & pollicitationibus tantum credidit, ut; si Provocatoris emphasi uti fas est; *plauserit ille sibi*, ipsique *voluptatis suae, gratique animi argumentum protulerit.* Nimirum ad hanc officiosissimam Provocatoris Epistolam incipientem: *Etsi novissime ad illum & caet.* non ad eam quae *Adversariis* IV. praefixa est, *confessionem* complectentem, jam missam *Id. Octobris* 1718. cujus initium est: *Dum novam operum meorum & caet.* non ad eam, inquam ut hic Provocator *obtrudit*, sed ad hanc postremam, datam
1133 27 *Martii* 1719. latinas istas, quae proferuntur, rescripsit litteras, laetitia redundantes, quemadmodum idem prorsus dies, hoc est IV. *Kal. Aprilis*, harum initio memoratus, luculentissime demonstrat. In his tamen ipsis verba illa, cum superioribus italicis convenientia, & ad rem praesentem maximopere pertinentia, diserte a Lancisio posita sunt: *Nolim tamen unà cum dissidiis utilia etiam scripta sepeliri. Delendam utique, abstergendamque omnem ab iis amaritiem, ac dissensionis memoriam suaderem:* non est satis: *quod certè*, inquit, *abs te jure expectandum censeo.* Haec videlicet ultima *Arbitri*, *plenissima auctoritate* a Provocatore ipso *constituti*, haec postrema sequestris pacis sententia est, non sine juris formulis concepta & pronunciata: *quod certe abs te JURE expectandum CENSEO.* Hac autem sententia ut Provocator steterit, ista ipsa quam hactenus examinavimus, Animadversio, siqua alia, demonstrat. Quo enim modo *deleta, abstersaque omnis ab* istâ est *amaritics,*

ties,

ties, *ac diſſenſionis memoria*, cum huic eidem *amaritiei* refricandae, ac univerſae *diſſentioni* commemorandae iſta Animadverſio peculiariter dicata ſit? cum id agat, cum id moliatur, ut rurſus evolvantur omnia quae ſancto pacis foedere *ſepulta* fuerant, atque ita evolvantur, ut rerum ordo, & ſumma evidentiſſime invertatur. Quid tantum mali ab Lanciſio Provocator unquam accepit, ut in ejus memoriam, & in obſtrictam ipſi fidem peccare tam aperte potuerit, ut qua in Animadverſione ejus nobis Arbitri ſententiam edat, eandem Animadverſionem contra hanc ipſam ſententiam ſcribat! Atqui non modo nunquam de Lanciſio conqueſtus eſt, imo ut Virum erga ſe humaniſſimum, & vel in controverſia noſtra ſibi aequum, imo universè amiciſſimum, commendavit, atque commendat. Statim enim atque *confeſſionem* illam ſuam ita ut Lanciſius juſſit, emendatam ad hunc remiſit, Epigramma quoddam ſcripſit, cujus ad me Lanciſius miſit exemplum, quo in Epigrammate de hoc verba faciens, diſerte ejus erga ſe *aequitatem* laudare voluit; nunc autem ſuam quandam edidit Diſſertationem in qua de Lanciſio ſic univerſe loquitur: *Illuſtriſſimus Praeſul*, *dumque viveret*, 835
mihi amiciſſimus, *Johannes Maria Lanciſius*, atque adeo in his 1132
ipſis paginis de eodem ſic meminit: *ampliſſimo illo Viro piae recordationis amiciſſimo Lanciſio.* Siccine igitur cum *amiciſſimis* Viris agitur? Sic obſtricta ipſis fides, quae vel hoſtibus ſervanda eſſet, ſervatur? Quid aliud eſt, *duas res ſanctiſſimas*, ut Tullius ait (*e*), *violare*, *amicitiam*, *& fidem*, ſi hoc non eſt? En cui credas! quem inter Amicos recipias! en memoriam mortui Amici! en metum vivorum exiſtimationis!

115 Sed, credo, in hac una Animadverſione adverſus obſtrictam Arbitro Amiciſſimo fidem peccatum eſt. Quid igitur tot alia ſibi volunt loca in quibus de iis queritur, quae poſt conſtitutam pacem non erant amplius commemoranda, de formulis videlicet quibus ad eas quae in me intortae fuerant, refellendas in III. *Adverſariis* uti debueram; ut pag. 988; de *ſcommatibus* quae ipſe vocat pag. 1057; de lacerationibus (ſic enim ait pag. 1140.) *Hiſtoriae ſuae*; de *illo* demum *quod probi homines noverint*, *ac judicabunt*, *ſcribendi genere*, quemadmodum loquitur pag. 1096. At meas, opinor, dumtaxat formulas commemoravit; ipſe vero in ſuarum delectu, caeterisque rebus cautus, comisque nunc

fuit,

(*e*) Pro ſex. Roſc.

fuit, ac pacis observator religiosissimus. Quidni fuerit, qui & suum ipsum hunc librum *in perpetui obsequii, atque amicitiae Tesseram* (sic enim sua inscripsit manu!) mihi dono miserit, & in hisce Animadversionibus diserte confirmaverit, *se studere constanter res*
1079 *suas defendere moderatione illa comitateque, quas eruditissimo dignissimoque Adversario debitas esse videt, atque vult; tum perpetuam sibi pactum esse legem, diligenter illam tueri amicitiam, quam inter nos instaurabat Lancisius.* Humanissima profecto & munera, & verba, laudes insuper nimis benignae, neque a me sine grati animi significatione praetermittendae, nisi haec tandem omnia, quasi cum stipite, aut puero aliquo ageretur, cui facile imponas, aut temere insuper illudas, quanto ad speciem sunt amiciora, tanto ad sensum essent, cogitationemque acerbiora. Huic enim dono, huic confirmationi, hisce laudibus nimis multa passim in me jacta repugnant, adversantur, reclamant, quorum pleraque non in Amicum modo, sed ne in honestum quidem hominem torquere licet. Verba omitto, *scriptitandi, clamitandi, oggerendi, irrumpendi, objurgandi, explodendi, intrudendi,* atque *obtrudendi. Lepida, edentula, insulsa* etiam nomina, *objurgatoris* item, aut *Censoris* invidiosum vocabulum, quo Provocatus (quis crederet?) passim insignitur, praetermitto. Levia haec sunt, ac fere indigna quae inter tot alia longè gravissima hic memorentur. Ironias quoque omitterem, ut pag. 987. *Herculeae profecto rationes, quibus inde anatomicas inauditas res doceri possumus.* ut 1091. *Censoria, ut moris est, potestate locutus, —— suam super hepaticas res nostras humanissimam Censuram strenuè absolvit, atque coronat.* ut 1119. *sequens elogium mihi a nostro cl. Censore humanissime inscriptum.* ut 988. *sua in eandem dissertationem Censurâ grati animi testimonium rependit, me ipsum inter alia honorifica atque humanissima elogia & caet:* has, inquam, pariter ironias fortasse omitterem, nisi pleraeque ad ea spectarent, quae post initam pacem refricare non licebat. Veruntamen sunt alia graviora, ut 1057. a me *plurium scriptorum (verbo absit invidia) auctoritates mancas offerri*, ut 1141. ejus locum *sane mutilatum Exscribi*, ut 1000. in alio *plurima omitti, & mutilari, potissimam in observatione nervi partem facientia*, ut 938. ab suis textibus *verba aliàs plerumque perhumaniter assolere* a me *mutilari.* Neque tamen haec sunt usque adeò gravia, ut quod ponitur 1135. *Censor cl. per mutilata exscripta verba, effictumque hoc pacto centonem imponere fortasse studet.* ut quod 1081. scribitur: *jam dubito Censorem nostrum cl. non intel-*

tellexisse, *aut potius*, *ut in contradictionem niteretur*, *finxisse non intelligere*, ut quod 1018. quaeritur: *Quo igitur conscientiae consilio scribere haec potuit cl. Censor?* ut quod, cum ego ingenue alios me majores Viros secutus, scripsissem: *Alterum num ita sit*, *dubito*; pag. 1137, non *ingenue* profecto respondetur: *Alterum verò num ita sit*, *quis posset ingenuus dubitare?* Quis crederet, superesse graviora? supersunt tamen. Longe enim apertius, & sine ulla dubitatione affirmatur 984. *cum a nemine negari ullo modo possit*; —— *tamen in rei veritatem remis* me *velisque niti*, quod & pag. 1056. in me, non obscure designatum, rursus torquetur his verbis: *contra ipsam veritatem remis velisque contendere insudant*. Apertissime autem 1147. *Quae congerit cl. Censor circa Lancisii Epistolam de re hepatica*, —— *haec commentitia pleraque sunt*. 984. *fingit illico Censor noster cl. illud* —— *non intelligere*. 1017: *Quid autem de inconstanti nostra* —— *assertione Clarissimus noster effingit?* 1072. *gravem sub quadam fallacia larvatum errorem pro re certa intrudere laborat*. 1018 *Fictae igitur* —— *sunt mihi istae imputatae inconstantiae*. 951. *effictum ab Adversario* —— *fundamentum*. 1057. *arte factae contradictiones* 1060. *a vero alienus sensus* Auctori *impositus*. Quid singula persequor? cum haec quoque omnia, atque alia ejusmodi in voluntatem magis quam in intellectum contorta, supra aliud agens, in suis quodque locis confutaverim, pleraque etiam alio charactere scripta, merito in Provocantem retorquere potuerim. Hae igitur novae formulae *moderationem*, *comitatem*, *instauratam amicitiam*, quam verbo profitetur, decentes, ab ipso post septenii studium selectae sunt, ut in his tandem *Transalpinae sapientissimae Academiae decantatam illam per omnes aetates Italorum scriptorum gravitatem*, *moderationem*, quaesitam *publicam utilitatem* agnoscerent? Sane quid *publicae utilitati* conducibilius, quam post initum tam solemne atque illustre per Amplissimum sequestrem, pacis & amicitiae foedus, idque typis ultro permissum, totoque terrarum orbe vulgatum; quid, inquam, *publicae utilitati* conducibilius, quid humanae societati servandae utilius, quam ita agere, atque ejusmodi Animadversiones, & formulas typis mandare? *Fidem qui laedit*, inquit Cicero (*f*), *oppugnat*, *omnium commune praesidium*, *& quantum in ipso est*, *disturbat vitae societatem*. Enim vero si hujusmodi exemplum a bonis omnibus non im-

(*f*) Ibidem.

improbetur; quis inposterum id velit facere quod ego feceram; ut culpae confessionem per Illustrissimum Virum mittenti crederem, ignoscerem, amicitiam redderem? Nemo, mihi crede, Vir Doctissime, invenietur, qui pacis sequestres audire velit, cum ego qui Amplissimum Praesulem audiverim, hunc meae facilitatis, atque humanitatis fructum retulerim. Sed hoc homines viderint. Ego certe quod Disciplina Honoris constanter docet, servabo, & quidquid ille aut modo in me intorsit, aut alias fortasse intorquebit, nulla responsione dignum credam, nisi forte ea quae exercitationis, & consultationis causa, ut haec, ad intimum aliquem Amicum mittatur, a meis certe manibus non facile in publicum exitura. Vale.

D. Patavio Prid. Kal. Aprilis CIƆ IƆCC XXVI.

LEC-

LECTORI TYPOGRAPHUS.

Hujus Operis impreſſione nondum ad umbilicum perductâ, ab Amico Bibliopolâ accepi exemplar duarum Epiſtolarum, nuperrimè Italicis in oris editarum. Quas cum viderem ſpectare ad quaedam magis revelanda, atque patefacienda, quae hoc Libro evincuntur, ambas recudere, hîcque addere conſtitui, maximè poſtquàm certior factus ſum à Viris Doctis, non hâc ſolâ, ſed aliis etiam de cauſſis eaſdem poſſe placere Tibi, cui mea omnis deſudat induſtria.

Joseph Pozzi Jacobi filius Publicus Anatomes Professor Bonon. Jano Paullo Simoni Planco Medico, ac Philosopho Arimin.

ANimo sollicito scire aves Plance Ornatissime, quae sit studiorum meorum ratio. Rogas, ut scribam. Semper quod vis libenter facio; faciam autem nunc libentissime. Etsi litteras non misisses, res quaedam, suspicor tua, suo jure petebat, ut neque rogatus, neque impulsus ad te scriberem. Prae manibus est recentissimum opus Joannis Baptistae Bianchi Anatomici Taurinensis de Historia Hepatica inscriptum, epistolis, rationibus, experimentis, animadversionibus, historiolis undique refertum, quorum quidem omnium (quod inter nos liceat dicere) ego millesimam partem vix intelligo. Quae leguntur, plus verborum habent, quam rerum. Sunt Mathematica quaedam ignota Geometris. Sunt Mechanica nonnulla, quæ quomodo exciderint, nescio. Sunt Anatomica plura legibus Naturae minime convenientia. Sunt Medica multa a sanioribus Doctorum placitis aliena. Est una inter alias, epistola: Utinam non esset. At quae? ais, Quae? *Cajetani Taconi Philosophi, & Medici.* Hanc vix dum legi, cum subito mecum ipse: En Hepatica Historia, en Dissertatio, quam cum inter nos esset, ad Bononienses Academicos habuit Ariminensis Plancus. Iterum, iterumque legi, & quae mihi inciderat, confirmata esset suspicio, nisi aliquantulum conceptam opinionem suspensam tenuisset quorundam Ductuum excogitata inventio, quorum apud nos disserendo mentionem nullam fecisti ipse; at cum acrius perpendo rem, non minus observationis Taconii cum tua nimiam congruentiam suspectam habeo, quam modicam diligentiam in istorum Canaliculorum animadversione pertimescam; quamobrem, ut quod suspiciosum est, perspicuum facias, si forte in manibus non haberes Bianchi Volumina, tibi missam volo in compendium contractam Taconianam epistolam.

Secta Mulier est pectoris Hydrope confecta. In Jecore Canalis Hepaticus, & Coledocus Venam Portae latitudine superabant. Biliferae Vesiculae vix inerat species. Felle vacua, coacta, crispata Oleae Nucleum aequabat. Introrsus circa fundum prominebat tuberculum album, pertusum, calculosum. In experimentum erasa est convexa pars fundo Vesicae respondens. Perbene cecidit res. Adstantes vel periti, vel rudes communionem Hepaticorum cum tuberculi Vasis vident, comprobant, obstupescunt, gaudent. Magis invento assentitur, cum Magnani Cartarii in consessu in truncum Hepaticum, qui supra Cystim est immittitur Stylus; etenim ex Tuberculi Vasculis in Vesicam cadunt tres, quatuorve Calculi. Canaliculorum orificia, quae ad Tuberculum hiant, sunt vel quina, vel sena. Hepatici Ramu-

li respondent numero. Haec fusius Taconius. Tum ab Taurinensi quaerit, num istorum Ductuum inventio Vereheienii sententiam, num Blanchianam confirmet, num quid a se de novo cognitum debeat appellari. Exprimit tandem bene sculpta, & apposita Tabula Jecur, Ramos amplos, Vesicam Fellis diductam quinque foraminibus ad illius fundum apertis ea ex parte quae Jecur respicit. An potest, Plance Ornatissime, ulla convenientior esse dubitatio? Fac, nullos esse Ductus; cedo nunc: est ne quidquam observationi tuae simile magis quam isthaec ipsa? Ab elucubrata Dissertatione tua, fateor, multa processit dies, at nisi memoria me fallit, Mulier, de qua tu ipse, ex Hydrope laboravit; amplissima designasti Jecoris Vasa, erat contracta Cystis, erat Tuberculum, erant Calculi. Factum tuum cum praenotata epistola compara, considera, perpende, pauculisque mutatis num idem plane sit cum ista, liberè, & judica, & apertè dicito. Quid ergo? Fortassis inquiet Taconius: Idem sumpsi Jecur observandi causa, vidi Ductus a Planco non animadversos, notavi, descripsi, tanta hinc in observationibus orta similitudo est. Sit, ut ait. At quì fit, ut alienam rem ex toto sibi metipsi sumat? Quì fit, ut ita loquatur, quasi primus in Cadavere Sectionem instituerit? Quì fit, ut Tuberculum dicatur parvulum, neque ex toto Cavitatem Vesiculae ambiens? Quì fit, ut Calculi, in Vasculis quibusdam quasi in venulis ita clausi notentur, ut tantum inesse ea in parte Jecori adhaerente videantur? Quì fit, ut etiam insculpta Tabula Tuberculi foramina ad partem solum Hepati respondentem designentur? Deus bone quo rem enodatam desidero, eo magis implicitam video! Plance mi, obsecro te, quid est hoc? Primus tu, arbitror (demus etiam vel praesente Taconio) cum ingenuo, & amicissimo Viro Joanne Gregorio Gregori Mulieris Cadaver secuisti. Erat quasi in omni Cysti Tuberculum, quoniam pro eo nil aliud intelligebas ipse nisi interiorem Cystis Tuniculam Nerveam, quae ut de se rugosa, prae morbo magis, magisque apparebat crispata. Erant Calculi & ad fundum, & ad ambitum, & qui defixi stabant, non in Canaliculis, sed inter rugas, & rugas ob crassitiem invicem coagmentatas concludebantur. Etsi autem perreptantium forma quaedam, & species Vasculorum visa est, quisnam mihi spopondit, ab Arteriolis non deceptum fuisse Taconium? Exilissimas res cum tractamus quam facile est non sententiam observationi, sed observationem sententiae accommodare, quoniam saepe errorem creat amor inveniendi, & falsa quaedam opinio Rationem, & Veritatem depellit. Mense circiter proximo Ornatissimus Vir de re Anatomica optime Meritus Gusmanus Galeazzi voluit, ut apud se essem ad incidendam Vesiculam quandam Felleam cum appensa portiuncula Jecoris Calculosi. (Erat tum mihi in mente Taconiana Epistola) Tacitus sectionem aggredior num quid ductuum inesset observaturus. Diligenter lenteque Vesiculam a Jecore distrahentibus exilissima en occurrunt filamenta trina, quae Vitro optico admoto, quasi rotunda, & subfulva Vascula apparuerunt. Felleae Cysti inhaerebant, & superatis Tunicis ad interiora progredi videbantur. Forma, color, exilitas, cohaerentia tantam genuere opinionem, ut certe tum de peculiaribus inventis Ductibus juratus dixissem, praesertim in eam sententiam etiam veniente Galeazzio.

zio. Vesicula, Hepate, Vasculis pressis, ut si quid flueret refflueretque, cognosceretur, non intermissa sectione, quod fefellerat compertum est. Vidi Arteriam Cysticam, quasi Arbusculam spargentem Ramulos; Ramulorum autem filamenta quaedam ex Tunica in Tunicam Cystis deducta, plurimum mihi imposuisse. Neque quid dissimile animadvertisse se dicit Petrus Paullus Molinelli aetate Adolescens, ingenio Vir, alio in Hepate, cujus in Cysti plures innatantes Calculos cum invenisset, eos sibi viam aperuisse cognovit ad Intestina laciniatis, erosisque Valvulis quae per ductum Cysticum sparguntur. Haec notans in interiori Cystis collo exteriorem totius Vesiculae inspectionem non negligebat; occurrere autem ad illius fundum filamentula, quae primum ut nos fefellerunt, tum quid essent sectionis diligentia aperuit.

Si ergo ex facto, ex similitudine, & comparatione aliqua capi potest conjectura, quam proximum vero est Observatorem nostrum celeriter nimis egisse, & quod Arteriae Cysticae est, ad Ductus Hepaticysticos traduxisse. Caeterum arbitror (oportet enim aliquid concedamus) de veritate istorum Ductuum in suspicionem venisse Taconium ipsum, & quasi inventi, consiliique sui penituisse; nam in caelato aere praeter foraminula in Cysti non Canaliculos modo, sed ne sculpi quidem voluit Canaliculorum vestigium. Stylum si admisissent, nihil erat profecto cur in conspectum non caderent, & nisi de invento suo dubitaret, ita in tabula essent notati, ut in epistola descripti; quin immò & in hac, etsi Ductuum genus apertè perhiberi videatur, species tamen non designatur; est hinc quod ex Blanchio quaerat Taconius, num Ductus isti Hepaticystici, num illi Verehienii, num alterius generis videantur. De hac re si quis me interrogasset, libere sciscitanti respondissem, nullius esse: vide, num manifesta sit res. Blanchius bina Ductuum genera cum visa a se credat, ait: *Minuti isti ductus* (ad verbum dico) *ramositates habent suas ad ductum Hepaticum, & ad minus duobus principiis ex eo pullulant quae inde Ramositates ante Vesicae contactum in cespitem coalitae eo inde unico in eam aperiuntur. Ceteri ductus e contra truncum habent ad ductum (Hepaticum) diramationes autem qua parte communicant cum Vesicula.* His positis quasi dialectice disputaturus, ita propono rem. Primi generis Ductus ex Hepate plures unico osculo aperiuntur in Cystim, alteri multiplices ex Cysti hiant trunco ad Ductum Hepaticum, sed qui ex epistola inventi dicuntur, ad Cystim plures, ad Jecur sunt totidem, non ergo aut primi, aut alterius sunt generis. Nescio hinc an mirer prius Taconium quaerentem, an magis Blancum Ductus Cysthepaticos confirmationem observatione ista, quae vereor, ne illius sententiam evertat potius quam confirmet. Neque vero ea sunt Vascula quorum mentionem facit Verchienius -- *Et certe fateri debeo* (loquitur de Perhault Canaliculo) *eundem vix ab aliis Vasis internosci, nisi hisce duobus indiciis, nempe quod flavo colore qui felleis proprius est tingitur, & trunco singulari Vesiculae insertus plurimos surculos minores per substantiam Hepatis dispergit.* Infra vero de duobus Ductibus in Vesicula a se visis ait: *qui deinde coalescebant in truncum singularem orificio ductui Hepatico implantatum.* Erunt ne saltem Taconii? Habes jam quid sentiam, habes

 con-

conjecturas meas. Plance mi, si liberè, & familiariter dico, nolim rixosus videri tibi magis quam ingenuus. Taconii nomen, & studia tanti facio, quanti debeo, neque ille sum ego, qui certa scientia comprobata desiderem illa, quae conjecturis a me prospiciuntur, quin immo si rem hanc, quae dubia est, argumentis tuis vel incertam magis, vel dubiam facies; non in eo persistam, quod fert opinio, sed in illo, quod veritas postulat, atque adeo me deceptum aperte dicens malo honeste dubium errorem pro certo confiteri, quam perverse falsam scientiam profiteri. Haec, quae dicerem habebam. Considerabis igitur, & quod tibi de iis videbitur, scribes. Cura, ut valeas.

Prid. Kal. Junii 1726.

Bononiae.

Janus Paullus Simo Plancus Ariminensis Josepho Puteo Jacobi Filio Bononiensi

S. D.

JUdicium quod nunc de Hepatica Historia Taurinensis Hominis ad me per epistolam profert tuum, idem plane voce protuleram & ego quinque abhinc mensibus Neapoli, quum illeic essem, quumque apud celebreis illius urbis Medicos de nova hac libri editione rumor esset allatus; noveram enim multo ante, ut scis, Hominis ingenium, & vireis; praesertim quum eum primùm de facie apud vos cognoverim, audierimque publice sex septemve abhinc annis in vestra Scientiarum Academia contra Bauhini, quam vocant Valvulam longissima, dicam libere quod sentio, ineptissimaque oratione disserentem, aliisque in locis admirabilia, & inaudita in rebus Anatomicis, & Medicis de se praedicantem. Mirabarque id temporis vehementer una fere cum reliquis nostris Externis Taconum, aliquosque Vestrûm hujus indolis homines ei tanquam novo Artis Medicae Aesculapio assentari; suspicabarque, quum minime malus essem, pluris tum apud eos humanitatis, atque hospitalitatis rationem fuisse quam veritatis, & scientiae. Verum elapso Februario quum Romam sum reversus, continuo mihi ab amico facta est copia videndi, legendique, si vellem, librum; quem quum unà volutaremus; volutandum enim, non legendum omninò, ne nimium temporis, & operae perderemus, censebamus; ut si quidpiam in eo fortasse esset memoria dignum, tali pacto notaremus, quemadmodum, & in libris Ennii fecisse Vergilium traditum est. Verum hac etiam opinione, & spe decepti sumus; nihil enim, nisi quae tu memoras, reperiebamus; & si aliud quidpiam erat, gloriatio quaedam inanis erat, quae risum potius, quam aliud moveret. Quomodo enim non riderem, quum legerem variis in locis de se tantopere praedicare quod quasi vocatus Bononiam venerit *ad acceptandam implendamque cathedram*, *quae ei ab Excelso vestro Senatu humanissime esset demandata* ibique fuisse, *ut hoc munere fungeretur*. Noveram enim, noscuntque omnes Bononienses, caeterique Externi, qui studiorum suorum caussa tum istheic erant; eum apud vos jejunè venisse, nullo scilicet honoris titulo antea a vestro Senatu decoratum, nullaque dignitate; sed tantum postquam venerat, ad rem, quam in sua patria parabat, vehementer prehensare coepisse, atque tamdem quum suorum Assentatorum opera, tum aliquorum etiam bonorum hominum auxilio, qui ejus tum despectae fortunae miserti sunt, post longam quiritationem factum esse, ut cujusdam Cathedrae

Vid. pag. 475. 510. 995. & 759.

drae

drae Medicae titulum adipisceretur. Dixi titulum, nam Cathedra, quam nactus est, nullius emolumenti erat, sed inanis tantum, & honoraria, ut dicitur, cujusmodi tunc nonnulli Adolescentes consequuti sunt, & facili negotio hujusmodi inutileis, & extraordinarias Cathedras, vel Externi Adolescentes interdum consequantur; in eaque Cathedra semel tantum legit, & ea oratione, quae prima ad calcem sui operis, cernitur; quum Bononiae ne per treis quidem menseis integros sit commoratus. Verum humaniter ho-
p. 588. mini ignoscendum, si tantum in vacuis titulis delectaretur, dummodo ea quae ad artem suam pertinent, ut in se sunt, recte in medium proferret. At haec eo modo non profert certe; quis enim vestrum vidit umquam novos illius Vesicae Musculos, quos in Nosocomio Mortis apud vestrûm plurimos ostendisse semel iterumque, memorat? Nemo scilicet. Equidem certo scio ibi semel quum Stancarius aliique ad prunas essent ut calefacerent se se, & confabularentur, ipse solus de quadam tabula supra quam Cadaver erat, semotis, vel, ut melius dicam, sublatis aliquantum ex eo Intestinis, clamavit: En mei Musculi. Caeterum nemo tum quid diceret curavit, nec quicquam vidit. At enim quid vidissent, si curam, animumque adhibuissent?
περὶ τέχνης. Nihil profecto. Quod enim non est inquit Hippocrates, neque videtur, neque cognoscitur unquam. Non esse autem hujusmodi Musculos, praeter eximium Morgagnum suadet Solertissimus Sanctorinus qui ait: *In nulla umquam incidisse cadavera (& si plurima prae caeteris selectiora, atque ad ana-*
p. 187. §. x. *tomen aptissima, ob hanc potissimum rem, dissecuerit) quae istiusmodi musculos obtulissent.* Haec cum Amico quum conferrem, dicebam, si hujusmodi sunt inventa quorum testeis praeclaros nobisque notos adhibet, cujusmodi erunt reliqua, quae apud suos ignotoque nobis loco protulit? Sed de hoc satis. Venio nunc ad Taconum tuum. Vix aliquot verba ejus Epistolae tacitus legeram, statim exclamo ad Amicum: O rem pulchram! En sectio mea Cadaveris, & historiola ejusdem, quam ad te quoque scripseram olim, quamque hic egregius homo verbis quibusdam mutatis, & adjectis nunc venditat pro sua. Tunc universam diligenter percurrimus, sculptamque Tabulam eidem apositam lustramus. Conclusimus ambo, eandem prorsus esse; quum si Tacconus nescio quos Hepati-cysticos ductus non supposuisset, ne ovum quidem ovo, vel Apis Api tam similis esset. Enim vero mirum dictu! de Hydrope Pectoris, & Pericardii, & in Muliebri Cadavere fuerat sectio mea. De Hydrope Pectoris, & Pericardii, & in Muliebri Cadavere est: & sectio Tacconi. Ampli quasi quantum Vena Portae sunt Biliarii Ductus in mea. Ampli, & plus etiam, quam Vena Portae sunt & in ista Tacconi. Inanis & parva Vesicula Fellis in mea. Inanis & parva Vesicula Fellis in ista Tacconi. Quid plura? Exigui lapilli sunt in mea. Exigui lapilli sunt & in ista Tacconi. Quare una cum Amico miratus sum magnopere confidentiam Tacconi, non quod quasi eo indignarer, quod mea pro suis ediderit; non enim in istis Cadaverum Sectiunculis glorior, quemadmodum ipse qui quam qui maxime solet, quanquam hac in re quaedam notatu non indigna haberem; per me enim licet, si vult, mea universa edat pro suis; sed eo indignor quod quae non sunt, audacter comminiscatur, venditetque pro veris; ex hoc enim fit
ut

ut malevoli apud indoctos reliqua recentiorum inventa carpant, commentitiaque praedicent: & sane inter hos qui haec comminiscatur hunc auctorem habebunt praeclarum. Verum, ut ais, quum multum processerit temporis ex quo tractationem super hac re in Magnani coetu habui, rogesque, ut de iis Ductibus aperiam quod fuerit; exponam igitur, hoc ut faciam, quicquid ex tractatione circa sectionem scripsi tunc, publiceque in eodem coetu dixi, & ostendi; deinde notabo quaedam, & rem universam, ut arbitror plane perspicies. Mulier igitur LXII. annos nata corporis obesi circa initia mensis Februarii anni cIↃIↃccxx. in Nosocomium S. Mariae de Morte venit; laborabat enim quadam febricula, & tussi cum patente dolore, & pulsatione in * Praecordiis, & obscura duritie praecipue circa dexterum. Pulsatio tamen alia admodum insignis circa medium pectoris erat, qua cor veluti intra aquas innatans Pectus frequentissime feriebat. Spiritus cum difficultate trahebatur, quae difficultas sensim in dies ita aucta est, ut gravis anhelitus, & stertor videretur. In sinistrum latus decumbere non poterat. Dolor humerorum & genuum. Tumor ad summos pedes, & manus una cum omnium carnium universi corporis mollitie, & languore. Facies erat pallida, & concidens, quae paullatim corrugari, & emungi cepit. * Venarum pulsus frequens, at debilis, & demissus. Sitis erat magna. Urinae modicae, subrubrae, crassae. Alvi item dejectiones modicae, & magna cum excernendi difficultate. Et hae omnes aegritudines magis in progressu, & fine morbi manifestae fuere quam in initiis. Tandem XVI. Kalendas Martias ingravescentibus omnibus his aegra inter loquendum dum in laevam partem in lecto revolvi tentaret, interiit. Sequenti nocte una cum Praeclarissimo Adolescente Joanne Gregorio ejusdem Nosocomii Medico adstante Cadaveris sectionem instituimus. Ac primum ut παρακεντήσεως exemplum inter nos pararemus, perforatum est a nobis utrimque inter Costas ejus Pectus, & ex foraminibus magna copia aquae effluxit, sed ex laevi lateris foramine, vix tertia pars dexteri. Deinde dissectum est Cadaver universum, & invenimus Pectoris cavernas aquis adhuc madidas, & Pericardium valde distentum, & aqua plenum, quae effracta unius fere librae pondus aequabat. Cor autem ut & reliqua fere Viscera extrinsecus admodum alba erant. Dextera cordis Auricula ultra naturalem statum valde dilatata. Pulmones flaccidi, extrinsecus coloris subalbi; intus vero obscuri, ac spumosa pituita referti; & dextera sui parte duabus costis arcte adhaerebant. In Abdomine Lien flaccidus, ac pene marcidus apparuit; Jecur vero durum, & amplum, & intus quoque subalbum. Vesica Fellea parva, & liquore omnino vacua, & innumeris Lapillis scatens; ejus vero ductus quemadmodum, & Hepaticus communi nomine Porus Biliarius dictus, amplitudine valde insigni erat, ut singuli fere latitudinem Venae Portae aequarent. Testes, seu Ovaria Muliebria, duri, ac fere cartilaginei apparuerunt. Caetera vero Viscera naturali temperie nobis sunt visa. Ventriculus tamen paullo longior, & angustior quam par erat, licet Intestina admodum ampla, & distenta flatibus essent. Aqua universa, quam è Pectore haurimus, ultra quattuor libras pendebat; Salsi erat saporis, & ad ignem admota, bona pars in spongiosam compagem

* ὑποχόνδριοις.

* ἀρτηριῶν.

concrevit, reliqua fluida velut aqua ex calce cum odore, & sapore eodem, & ad lixivium parum accedente, remansit. Habes heic, mi Putei, sectionem universam, quemadmodum tunc scripseram. Multa quidem essent modo, quae ex ea quum circa morbum, tum circa remedia adnotare possem, sed haec tute ipse perspicies, praesertim quum susius in tractatione illa, quam publice habui, id egerim; quare haec, ne actum agere videar, praetermittam. Non praetermittam vero quae ad Tacconum attinent. Et cumprimis animadvertas velim in mea sectione mentionem nullam fieri illorum Ductuum, quos Hepati-cysticos, & Cyst-hepaticos appellant, quum ex ea sectione tum de illis ne cogitaverim quidem; Et si verum fateri vult, neque ipse Tacconus cogitavit etiam. Quomodo enim cogitare poterat, si sectioni, ut tu quoque recte notas, non interfuit, neque Exta vidit, quum eorum quaedam, & nominatim Hepatis frustulum, cui Vesica Fellea, & Canales illi amplificati adhaerebant, per octo dies apud me manserint, scilicet usque ad VII. Kalendas Martias, ad eum nempe diem, in quo coetus Magnani fuit, & ego tractationem, disputationemque publicam habui. Tunc enim ea cursim vidit, quemmadmodum viderunt multi Bononienses, & quamplurimi Externi, quum ea post disputationem ostenderim. At neque ego, neque alius quisquam verbum fecit ullum de commentitiis illis Hepati-cysticis & Cyst-hepaticis Canaliculis, Solum admirati sumus Testium duritiem, & Canalium Biliariorum amplitudinem, propter quorum praesertim speciem ipsi, & Exta aliqua usque ad illum diem sunt servata. Quare ut dicam quod sentio, suspicor Tacconum propter speciem arripuisse tunc Vesiculam illam Felleam, & frustulum Hepatis, cui adhaerebat (nemo enim post ostensionem ea curavit,) & Domi una cum Taurinensi Homine, ut ei blandiretur, rem confixisse; per eos enim dies isthuc adventaverat ille; & ut nosti, primum tunc ad III. Kalendas Martias eum vidimus audivimusque in Scientiarum Academia de Valvula illa disputare. Et meae suspicionis audi non leveis conjecturas. Observo enim sculptam Tabulam Tacconi qua ad ambitum, qua ad partium dispositionem, magnam prae se ferre similitudinem cum Tabulis Taurinensis Viri, praesertim cum secunda, & cum quinta. Quomodo enim Pictor vel Sculptor effingere potuisset universum Jecur, Lobulum Spigelii, Venam Cavam, Venam Portae, & reliqua quae effinxit, si frustulum Jecinoris tantum a me in Magnani coetum est allatum? Verum Tacconus, ut commenta commentis tegat, dicit post ejus discessum, institutam fuisse suam Mortuae Hydropis sectionem. At gladio acerbius se jugulat suo. Melius sibi consuluisset, si dixisset ante ejus adventum. Mea enim sectione sua commenta aliquo pacto tunc tegere potuisset. Nunc medius fidius potest nullo. Quis enim Vestrûm, & Externorum, qui tunc istheic erant, ignorat, post Taurinensis discessum, qui circa Idus Majas anni cIↄIↄccxx. fuit. (Ad IV. enim Idus primam supremamque orationem ex sua Cathedra habuit) usque ad Idus Julias quo tempore Tacconiana Epistola est conscripta, nullam Cadaveris sectionem, nullumque Medicûm coetum, congressumque in Magnani aedibus fuisse. At si fingit fuisse (quod ne apud rudiores quidem poterit propter magnas solemnitates, quae iis temporibus quotannis Bononiae recur-

runt, propter nimiumque aeris aeſtum qui tum ſubſequutus eſt) Producat ipſe in medium Teſteis qui interfuerint: Dicat quinam ſint illi *Alumni*, quinam illi *Diſcentes*, quinam illi *Docentes Viri* quos citat, quibuſcum ſuam admirabilem obſervationem communicaſſe dicit, quorum tamen ne unum quidem ſuo nomine appellare audet. Ego enim quod haec omnino ſint, ut dico, vel ipſum Tacconum, dummodo conſcientiae ſuae refragari nolit, Teſtem luculentum volo; & Te, & Gregorium, & Galeatium, & juniorem Guglielminum, & Mollinellum; & inter Externos & Badiam, & Sylvanum, & Julianum, & Pilottum, & ſi opus eſt, alios multos. Hi enim praeſertim quos nominavi ejusmodi coetibus intererant ſemper, meaeque diſputationi interfuerunt omnes, contraque aliqui, ut mos erat, exercitationis cauſa diſputaverunt: certoque ſcio, univerſos fateri poſſe toto illo anno, ne dum eo duorum menſium intervallo neminem praeter me ſectionem aliam, diſputationemque de Hydrope Pectoris in iis Aedibus habuiſſe. Alia quaedam eſſent minoris momenti, quae notare poſſem contra Epiſtolam Tabulamque Tacconi, videlicet Porum Biliarium non adeo immanem fuiſſe ut pingitur in ea rudi figura, quae tamen Taurinenſi *nitida* dicitur; neque Ve- 957
ſiculam Fellis tam exiguam; Tuberculumque peculiare circa ejus fundum fuiſſe nullum, ſed ibi ulcus potius, maculamve ſubnigram. Calculos item innumeros fuiſſe, & quidem per univerſam Veſiculam diſperſos, non tantum *ter quattuorve numero*, quanquam quid ſibi velit latine *ter quattuorve* 964
non bene intelligo. Jecur quoque univerſum non *ſubatri coloris* fuiſſe, ſed ſubalbi, & ad flavedinem accedentis. Verum haec ut vides minuta, & facile Homini inſanabili illo ſcribendi Κακοήθει laboranti ignoſcenda, praeſertim vero ſi iis contentus Hepati-cyſticos illos, ſeu Cyſt-hepaticos Ductus (quonam enim nomine donandi ſint ignorat ipſe) non ſuppoſuiſſet. Quare quum hoc in ſe tam inverecundè admiſerit, refuto ejus omnia, proboque libenter contra ipſum conjecturas tuas omneis, praeſertim eas quibus oſtendere conaris, eos Ductus, neque unius generis eſſe, neque alterius, atque adeo ipſum, neque Verehyenio, neque Taurinenſi ipſi cui blanditur, convenientia dicere. Et ſane per quam difficile eſt res ſuppoſititias, & confictas, quum inter ſe, tum naturae, & veritati accomodare. Tu fac me ames, & amicos omneis meis verbis ſalvere jube. Vale. Arimino V. Idus Junias cIↄIↄccxxvi.

Obſignata jam Epiſtola facultas mihi datur ſecandi Cadaver Gaudentii Bindii Hominis maturae aetatis, Sacerdotis, ac noſtri majoris Templi, ut vocant, Canonici, Viri praeterea humanarum Divinarumque rerum longe doctiſſimi, peritiſſimique. Is per hos dies macie confectus eſt poſteaquam diuturno acerbiſſimoque dolore Stomachi ex calloſo ulcere circa oſtium ejus dexterum quod Pylorum Graeci vocant, laboraſſet; Propter quod & Pylorum ipſum ad parteis Lienis una cum Stomacho prolapſum invenimus, & aeger dum in vivis eſſet continuis vomitionibus ita tentabatur, ut extremo ſuae vitae menſe ſolis juſculis, & mero pro cibis veſceretur. Domum attuli aliquot ejus Exta, ut ea diligenter ſcrutarer, praeſertim Jecoris fruſtulum cum Veſicula Fellea, & ſuo Ductu. Diligenter, inquam, primo Veſiculam iſtam ſcalpello ab Jecore exſecui. Deinde quum optima Bile eſſet

referta, clauſo Ductu eam variis modis compreſſi, ut experirer num tali ratione Bilis, quemadmodum debuiſſet, per Cyſt-hepaticos Canaliculos, ſi eſſent, efflueret. Verum nihil omnino ulla ex parte effluxit, licet aquam deinde in eam infunderem, ut Bilem diluerem & poſtremo Bile omnino ablata, & aqua limpida ejus loco iniecta, validam, variamque compreſſionem adhiberem. Quare hoc experimento liquet, hos Ductus ſaltem qua Cyſt-hepatici dicuntur, prorſus commentitios eſſe. Verum ex hac ſectione aliud eſt propter quod magis Taurinenſem miremur. Inflata enim deinde ea Veſicula, atque exſiccata inveni ad ejus cervicem treis pulcherrimas ſemilunareis, ſeu conniventeis Valvulas inſtar earum, quae plerumque in Inteſtino Colo ſunt, univerſus item Ductus extrinſecus quidem tortuoſus erat ſeu *Spiralis* quemadmodum eum pulchre pingit Heiſterus figura nona, ea tamen quae prima a dexteris tertiae Tabulae ſui *Compendii* Anatomici, cernitur. Intus vero poſt eas treis diſtinctas Valvulas Cochleam perfectiſſime, ſeu ſi mavis continuatam Valvulam cochlearem, referebat. In Veſicula praeterea Valvula maxima connivens erat a nemine, quod ſciam, adhuc deſcripta, quae latitudine ſua, ſeu ambitu duas tertias ambitus tranſverſi Veſiculae occupabat, cauſaeque erat cur Veſicula ipſa in duas cellulas inaequaleis tamen & communicanteis divideretur, & cur Specillum ante exſiccationem a me per tortuoſam fiſtulam immiſſum, niſi ad primam cellulam, ad unum nempe pollicem Veſiculae ultra non progrederetur. Reperiuntur igitur reipſa Valvulae ad Collum, Ductumque Veſiculae Felleae, neque hae omnino *imaginariae* ſunt, ut in prima editione ſuae Hiſtoriae ſcripſit Taurinenſis, & Cap XVIII. nunc variis ambagibus iterum contra diligentiſſimnm Heiſterum (licet is tria elegantiſſima exempla harum Valvularum in hominibus reperta produxerit) contendere audet. Neque ibi earum loco fibroſus anulus, ſeu Sphincter eſt quemadmodum ipſe dicit, qui ſemper ubi hae ſunt, anulos, & Sphincteres comminiſcitur. In Colo enim, ut noſti, ad finem Ilei Valvulam negat, & hos ſubrogat; Et tamen in Colo ad finem Ilei, Valvulam, ſeu Valvulas duas conniventeis, inflato Inteſtino ut docet Fantonus, & Heiſterus, ita perfecte regreſſum rerum praepedienteis in hoc Cadavere inveni (& in aliis etiam aliàs) ut reciſo omnino Ileo, & a partibus Coli injectae nihil omnino earum ſit tranſmiſſum, ne aer quidam, quo deinde inflato, exſiccatoque Inteſtino, id una cum pulcherrima Valvula apud me ſervo, Oſtendique heri ſimul cum Veſicula illa fellea Doctiſſimis Viris, atque in re Anatomica, & Medica peritiſſimis Antonio Leporotto (qui ſectioni etiam interfuit) & Joſepho Badiae Sodali noſtro. Iterum Vale.

F I N I S.

E R R A T A.

In Editorum Epistola prope finem, sit digna, *lege*, sit te digna

In Indice sub litt. H *lin.* 41. Capsula Pottae, *lege* Capsula Portae *Sub litt.* P *lin.* 18. II. 63. *lege* II. 65. *Sub litt.* V *lin.* 3. II. 1. *lege* I. 1. II.

In Epistola Prima pag. 6. lin. 33. conatus. eo *lege* conatus, eo p. 7. l. 24. semsimque -- sensimque p. 11. l. 4. hac -- haec l. 8. Et mox -- *Et mox* p. 12. l. 17. A. Verheyen -- A Verheyenio p. 13. l. 30. morbo -- morbo, p. 14. l. 16. non -- *non* l. 24. jecore & 6. proxima verba cursivis, ut vocant, litteris scripta intelligantur. p. 15. l. 25. Julius Casserius -- Hieron. Fabricius l. 37. ad Spigel. l. 5. -- De Ven. Ostiol. p. 16. l. 11. tu -- es *Ibid.* sectam -- rectam p. 18. l. 35. *introrsum* -- *introtrusum* p. 19. l. ult. l. 6. -- l. 5. p. 25. l. 13. *indutabili* -- *indubitabili* p. 29. l. 30. discinderim -- discinderem p. 30. l. 1. intermedia -- internodia l. 31. parieres -- parietes p. 31. l. 15. *cum* -- *sum* l. 36. riorem -- riorum p. 32. l. 21. quaeso -- quaero l. 25. longitudinam -- longitudinem l. 28. ptomineat -- promineat p. 33. l. 1. *duas* -- non *duas* p. 38. l. 35. hepaticum -- *hepaticum* l. 37. c. 19. -- c. 9. p. 39. l. 9. *diramacas* -- *diramatas* p. 44. l. 18. potentia -- patentia p. 47. l. 12. praestiteruut -- praestiterunt p. 48. l. 7. *calculos* -- calculos p. 50. l. 10. *aliquem* -- *aliquam* p. 52. l. 18. deprehenderem -- deprehenderam p. 60. l. 10. mea --, mea l. 18. repugnatenr -- repugnarent p. 62. l. 12. scripseras. -- scripseras p. 65. l. 32. externa -- externa p. 67. l. 15. indicio -- judicio p. 68. l. 23. fieri -- fieri p. 69. l. 25. five -- sive l. 38. significavi -- significavi p. 71. l. 22. deprehenderem -- deprehenderim p. 72. l. 30. frustra -- frustra omnino p. 77. l. 32. delineationis -- delineationes p. 83. l. 19. quam - quem p. 85. l. 9. *prospicere* -- *perspicere* p. 89. l. ult. Fen. -- Fen p. 90. l. 16. *Pequetus* -- *Pecquetus* p. 91. l. 8. *cilos* -- *coelos* l. 9. κυλός -- χυλός l. 19. *effluxum* -- *effluxuum* p. 92. l. 25. Equissimis -- Æquissimis p. 93. l. penult. nisi -- niti p. 95. l. 24. *indu* - 24 - *indu* - 42 p. 98. l. 22. dicavit -- donavit p. 100. l. 6. *aquositatum* -- *aquositatem* p. 101. l. 25. *Egyptios* -- *Ægyptios* p. 103. l. 6. *Adversariis* -- *Adversariis* (*h*) l. 32. Grafii -- Graafii p. 104. l. 21. potest, -- potest. p. 105. l. 2. *ductum* -- *fibrarum ductum* p. 106. l. 8. cupio. -- cupio, p. 107. l. 13. *cerebro* -- *cerebro* l. 26. *exteri* -- *caeteri* p. 110. l. 29. transtuletit -- transtulerit l. 32. ; non -- ;, non l. ult. Lact. -- Lacr. p. 111. l. 27. draeam -- dream. p. 112. l. 12. ubi -- *ubi* p. 114. l. 37. Disq. -- Disp.

In Epistola Altera p. 116. l. 10. inviderim -- inviderem p. 117. l. 33. ac -- at p. 119. l. penult. docere -- decere p. 120. l. 14. *historia* -- *historica* l. 27. Hac -- Haec l. 38. ro -- so p. 121. l. 12. *quae* -- quae p. 122. l. 35. primi -- ,primi p. 123. l. 5. *affirmetur* -- affirmetur l. 14. *a me* -- a me p. 124. l. 13. sua -- *putem* sua p. 127. l. 3. *fibraruum* -- *fibrarum* p. 128. l. 7. *dicerem* -- *discerem* p. 129. l. 23. *municant* -- *municent* l. 34. ,*etsi* -- ,,*etsi* p. 130. l. 35. *aequè* -- aequè p. 132. l. 39. ipsique --, ipsique p. 135. l. 18. sorte -- forte l. 24. Utrumque -- Utcumque p. 136. l. 14. Equum -- Æquum l. 16. demonstras -- demonstrat p. 137. l. 25. antelligi -- intelligi l. 31. est) -- est, l. 32. instructus, -- instructus) p. 143. l. 6. rum -- sum l. 18. Prosessori -- Professori p. 146. l. 23. Dominius -- Dominicus p. 147. l. 30. ,erat -- erat l. 31. ipse -- ipse, p. 148. l. 18. recensent -- recenset p. 149. l. 29. jactaverat -- jactaverat, p. 150. l. 6. ,*morbis* -- *morbis* l. 7. *sidem* -- *fidem* l. 34. meatui -- meatu p. 151. l. 7. 8. *idque in* -- idque in p. 152. l. 33. summan -- summam l. 38. scorsim -- seorsum p. 155. l. 4. legerent -- legerint p. 156. l. 28. hoe -- hoc p. 158. l. 16. tamem -- tamen p. 159. l. 29. videntem -- ridentem l. 30. Illam vero alteram interrogarionem -- Illa vero altera inrerrogatio p. 160. l. 25. *collum* -- *collum*, p. 161. l. 4. aptae -- neque aptae l. 16. transilet -- transilit p. 162. l. 3. probare -- probrare l. 16. servicem -- cervicem l. 21. cupias -- cupiat p. 163. l. 26. *Microsmo* -- *Microcosmo*. p. 165. l. 24. *Confusionis* -- *Confusiones* p. 166. l. 19. ,causas -- causas p. 168. l. 13. vesiculo -- versiculo l. 32. *Archetipo* -- *Archetypo* l. 35. continue -- continuo p. 169. l. 18. tanqeam -- tanquam l. 19. st -- est p. 173. l. 4. seipsum p. 177. l. 27. que -- quae p. 180. l. 8. occalescere -- occallescere l. 10. ex -- ea p. 181. l. 4. aperuisse -- asseruisse p. 184. l. 10. *dele* cre- l. 29. laro -- Cato p. 186. l. 28. *signat è* -- *signatè* p. 188. l. 8. *peperit* -- *pepercit* l. 11. *Tabellas* -- *Fabellas* p. 194. l. 24. *demonstrasse* -- *non demonstrasse* p. 196. l. 2. *sciptorum* -- *scriptorum* p. 197. l. 26. tosque -- tasque p. 200. l. 1. nemo non -- nemo p. 204. l. 4. videmus -- vidimus, p. 206. l. 23. ad -- ab l. ult. Caelio -- Coelio p. 210. l. 8. pro -- pro p. 211. l. 23. *maiusculis* -- *maiusculus* l. ult. *dele* p. 213. l. 11. verbis, 10.73 -- verbis, 1073 l. 26. additu -- addita l. 31. se legit -- selegit p. 214. l. 9. atqua -- atque p. 215. l. 13. suaviter -- *suaviter* l. 35. in -- ,in pag. 220. l. 7. ,,bium -- bium p. 221. l. 18. ,,quod -- quod *Ibid.* illud -- ,,illud p. 222. l. 18. comixtionem -- commixtionem l. 35. verbula -- ,,verbula l. 36. ad -- ,,ad p. 223. l. 12. *inquam* -- inquam l. 23. scilicet -- Scilicet p. 224. l. 23. plures -- plures, l. 29. sae- -- Sae- p. 227. l. 19. firmari? -- firmari! l. 22. *à* -- inquit, *à* p. 230. l. 13. XXVIII. -- XXVII. p. 233. l. 24. imo -- imo ait, l. 25. *assere-* 10 -- *assere-* 30 p. 235. l. 23. sed -- Sed p. 236. l. 25. Hepatis -- de Hepatis p. 237. l. 37. illa -- ille p. 238. l. 3. conveniat? -- conveniat, p. 239. l. 35. *subserviretur* -- *subservirent* p. 240. l. 38. figuram -- figuram p. 242. l. 8. vel -- *vel* p. 244. l. 6. eum -- cum p. 245. l. 27. *indicatur* -- *judicatur* l. 29. *Salsissimi* -- *falsissimi* p. 247. *dele* in marg. num. 28 p. 248. l. 10. scriptarum -- scripturum p. 250. l. 6. *oppositis* -- *appositis* p. 251. l. 2. eum -- cum p. 253. l. 17. tamen -- tantùm l. 18. *flexibus* -- *inferioribus flexibus* l. 19. *intestini* -- *intestinali* l. 29. nostram -- ad nostram p. 254. l. 23. insra -- infra p. 255. l. 24. duos -- duas p. 256. l. 35. ? -- ! p. 259. l. 29. *esse* -- *osse* p. 261. l. 23. lud -- illud p. 262. l. 9. *sepulchreto* -- *Sepulchreto* l. 16. si -- , si p. 263. l. 10. effiici -- effici p. 266. l. 3. consitereretur -- confiteretur p. 267. l. 3. *secretis* -- *secretione* p. 268. l. 24. rorisera -- rorifera p. 269. l. 7. qua -- ipsa l. 21. *repellenda* -- defendenda p. 274. l. 22. ipsam -- ipsum p. 276. l. 34. *aetaies* -- *aetates* p. 278. l. 2. . qui --, qui l. 17. ordin. -- Ordin. l. 30. *Magne* -- *Magni* p. 279. l. 3. sed -- Sed l. 18. judicaverunt -- indicaverunt. l. 22. *eridos* -- *Eridos* p. 280. l. 7. sed -- Sed l. 9. *sugilasse*; hinc -- *sugillasse*; hic l. 20. *agressione* -- *aggressione* l. 28. *mucronibus* -- mucronibus p. 281. l. 28. scientiarum -- Scientiarum l. 38. societatis -- Societatis p. 282. l. 31. *vitorna* -- *ritorna* p. 283. l. 25. *illa* -- *in illa* p. 284. l. 5. *dispensiones* -- *dissensiones* p. 285. l. 5. *vitornare* -- *ritornare* l. 7. *L'* -- *l'* l. 17. *costantis-* -- *constantis-* l. 20. *L'* -- *l'* l. 37. *ingenioqme* -- *ingenioque* p. 287. l. 11. indicavit -- judicavit l. 35. scriptores -- Scriptores p. 288. l. 29. tolleratam -- toleratam p. 289. l. 28. senis -- Senis p. 291. l. 34. *tolora* -- *talora* p. 292. l. 27. IV. *Kal.* -- VI. *Kal.* p. 293. l. 2. *dissentioni* -- *dissensioni* l. 33. lacerationibus -- *lacerationibus* l. 38. sex. -- Sex. p. 294. l. 33. *Exscribi* -- *exscribi* p. 295. l. 19. *contradictiones* -- *contradictiones*.

In reliquis p. 299. l. 20. eonceptam -- conceptam p. 300. l. 7. nune -- nunc p. 301. l. 18. penituisse -- poenituisse l. 37. confirmationem -- confirmantem p. 303. l. 5. profert -- profers p. 304. l. 30. apo- -- appo- l. 35. est: -- est p. 305. l. 18. cepit -- coepit l. 31. effracta -- extracta l. penult. haurimus -- hausimus p. 306. l. 25. consixisse -- confinxisse p. 308. l. 11. , universus -- , Universus l. 33. quidam -- quidem

C

AB

O
Lower
B
A
lar
vol
de

the
of

the bo
The L
turn of

set
Eve

be
there
Lower
in, th